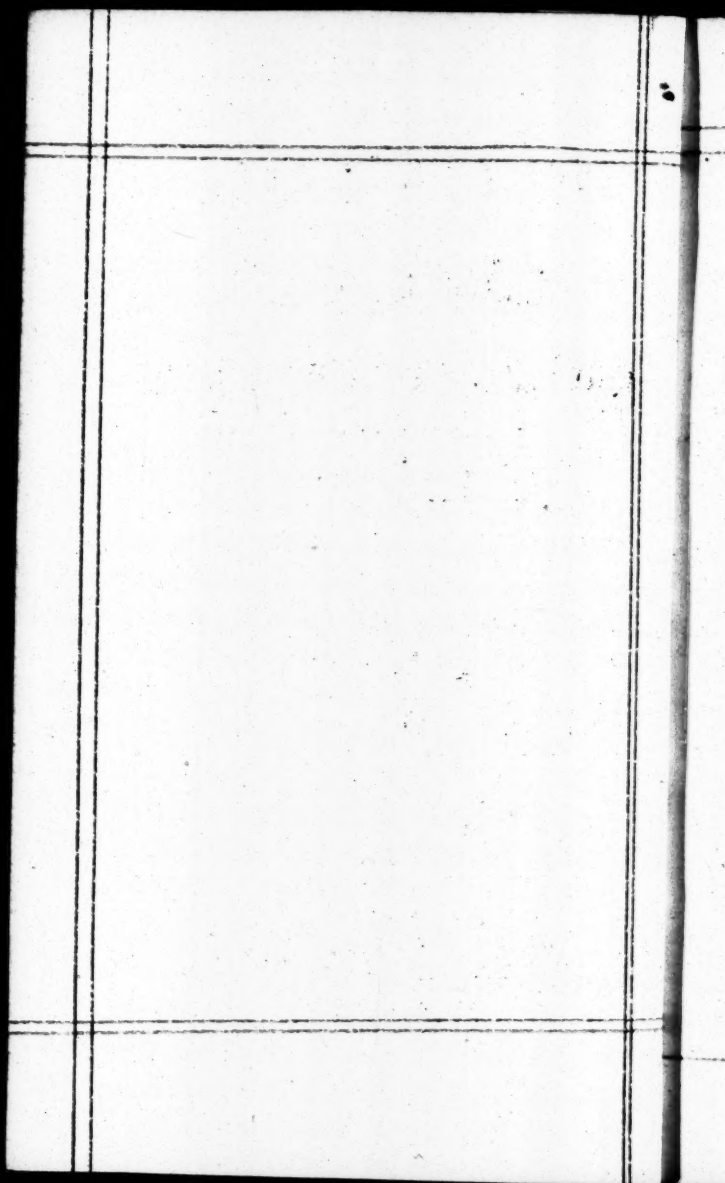

P. OVIDII
OPERA
QUÆ EXTANT.
VOL. II.

LONDINI:
TYPIS J. BRINDLEY.
MDCCXLV.

P. OVIDII NASONIS
METAMORPHOSEON

LIBER PRIMUS.

IN nova fert animus mutatas dicere formas
Corpora. Dî cœptis (nam vos mutastis et illas)
Adspirate meis: primaquæ ab origine mundi
Ad mea perpetuum deducite tempora carmen.
Ante, mare, et tellus, et, quod tegit omnia, cœlum, 5
Unus erant toto Naturæ vultus in orbe,
Quem dixêre Chaos; rudis indigestaque moles;
Nec quidquam, nisi pondus iners; congestaque eodem
Non bene iunctarum discordia semina rerum.
Nullus adhuc mundo præbebat lumina Titan; 10
Nec nova crescendo reparabat cornua Phœbe;
Nec circumfuso pendebat in aëre tellus
Ponderibus librata suis: nec brachia longo
Margine terrarum porrexerat Amphitrite.
Quaque fuit tellus, illic et pontus et aër: 15
Sic erat instabilis tellus, innabilis unda,
Lucis egens aër. nulli sua forma manebat.
Obstabatque aliis aliud: quia corpore in uno
Frigida pugnabant calidis, humentia siccis,
Mollia cum duris, sine pondere habentia pondus. 20
Hanc Deus et melior litem Natura diremit.
Nam cœlo terras, et terris abscidit undas:
Et liquidum spisso secrevit ab aëre cœlum.
Quæ postquam evoluit, cæcoque exemit acervo,
Dissociata locis concordî pace ligavit. 25
Ignea convexi vis et sine pondere cœli

Emicuit, summaque locum sibi legit in arce.
 Proximus est aër illi levitate, locoque :
 Densior his tellus: elementaque grandia traxit ;
 Et pressa est gravitate sui. circumfluus humor 30
 Ultima possedit, solidumque coërcuit orbem.
 Sic ubi dispositam, quisquis fuit ille Deorum,
 Congeriem secuit, sectamque in membra redegit ;
 Principio terram, ne non æqualis ab omni
 Parte foret, magni speciem glomeravit in orbis. 35
 Tum freta diffundi, rabidisque tumescere ventis
 Jussit, et ambitæ circumdare litora terræ.
 Addidit et fontes, immensaue stagna, lacusque ;
 Fluminaque obliquis cinxit declivia ripis:
 Quæ diversa locis partim sorbentur ab ipsa ; 40
 In mare perveniunt partim, campoque recepta
 Liberioris aquæ, pro ripis litora pulsant.
 Jussit et extendi campos, subsidere valles,
 Fronde tegi silvas, lapidosos surgere montes.
 Utque dux dextra cælum, totidemque sinistra 45
 Parte secant Zonæ, quinta est ardentior illis ;
 Sic onus inclusum numero distinxit eodem
 Cura Dei: totidemque plagæ tellure premuntur.
 Quarum quæ media est, non est habitabilis æstu :
 Nix tegit alta duas: totidem inter utramque locavit ; 50
 Temperiemque dedit, mixta cum frigore flamma.
 Imminet his aër, qui, quanto est pondere terræ
 Pondus aquæ levius, tanto est onerosior igni.
 Illic et nebulas, illic consistere nubes
 Jussit, et humanas motura tonitrua mentes, 55
 Et cum fulminibus facientes frigora ventos.
 His quoque non passim mundi fabricator habendum
 Aëra permisit. vix nunc obsistitur illis,
 Cum sua quisque regant diverso flamina tractu,
 Quin laniant mundum ; tanta est discordia fratrum. 60
 Euris ad Auroram, Nabathæaque regna recessit,
 Perfidaque, et radiis juga subdita matutinis,
 Vesper, et occiduo quæ litora Sole tepefcunt,
 Proxima sunt Zephyro: Scythiam Septemque trionem

METAMORPHOSEON LIB. I. 3

Horrifer invasit Boreas ; contraria tellus 65
 Nubibus adfūdis, pluvioque madescit ab Austro.
 Hæc super imposuit liquidum, et gravitate carentem
 Æthera, nec quidquam terrenæ fœcis habentem.
 Vix ea limitibus dissepserat omnia certis ;
 Cum, quæ pressa diu massa latuere sub illa, 70
 Sidera cœperunt toto effervescente cœlo.
 Neu regio foret ulla suis animantibus orba,
 Astra tenent cœleste solum, formæque Deorum:
 Cesserunt nitidis habitandæ piscibus undæ :
 Terra feras cepit : volucres agitabilis aër. 75
 Sanctius his animal, mentisque capacius altæ
 Deerat adhuc, et quod dominari in cetera posset.
 Natus homo est. sive hunc divino semine fecit
 Ille opifex rerum, mundi melioris origo :
 Sive recens tellus, seductaque nuper ab alto 80
 Æthere, cognati retinebat semina cœli.
 Quam satus læpeto, mixtam fluvialibus undis,
 Finxit in effigiem moderantum cuncta Deorum.
 Pronaque cum spectent animalia cetera terram ;
 Os homini sublime dedit : cœlumque tueri 85
 Jussit, et erectos ad sidera tollere vultus.
 Sic, modo quæ fuerat rudis et sine imagine, tellus
 Induit ignotas hominum conversa figuras.
 Aurea prima sata est ætas, quæ, vindice nullo,
 Sponte sua, sine lege, fidem rectumque colebat. 90
 Pœna metusque aberant. nec verba minacia fixo
 Ære legebantur : nec supplex turba timebant
 Judicis ora sui : sed erant sine iudice tuti.
 Nondum cæsa suis, peregrinum ut viseret orbem,
 Montibus, in liquidas pinus descenderat undas : 95
 Nullaque mortales, præter sua, litora norant.
 Nondum præcipites cingebant oppida fossæ:
 Non tuba directi, non æris cornua flexi,
 Non galeæ, non ensis, erant. sine militis usu
 Mollia securæ peragebant otia mentes. 100
 Ipsa quoque immunis, rastroque intacta, nec ullis
 Laucia vomeribus, per se dabat omnia tellus :

Contentique cibus, nullo cogente, creatis,
 Arboreos fœtus, montanaque fraga legebant,
 Cornaque, et in duris hærentia mora rubetis;
 Et quæ deciderant patulâ Jovis arbore glandes. 105
 Ver erat æternum, placidique tepentibus auris
 Mulcebant Zephyri natos sine semine flores.
 Mox etiam fruges tellus inarata ferebat:
 Nec renovatus ager gravidis canebat aristas, 110
 Flumina jam lactis, jam flumina nectaris ibant:
 Flavaque de viridi stillabant ilice mella.
 Postquam, Saturno tenebrosa in Tartara misso,
 Sub Jove mundus erat; subiit argentea proles,
 Auro deterior, fulvo pretiosior ære. 115
 Juppiter antiqui contraxit tempora veris:
 Perque hiemes, æstusque, et inæquales autumnos,
 Et breve ver, spatiis exegit quattuor annum.
 Tum primum fœcis aër fervoribus ustus
 Canduit: et ventis glacies adstricta pependit. 120
 Tum primum subière domos. domus antra fuerunt,
 Et densi frutices, et vinctæ cortice virgæ.
 Semina tum primum longis Cerealia sulcis
 Obruta sunt, pressique iugo gemuere juvenci.
 Tertia post illas successit ænea proles, 125
 Sævior ingeniis, et ad horrida promptior arma;
 Nec scelerata tamen. De duro est ultima ferro.
 Protinus irrumpit venæ pejoris in ævum
 Omne nefas: fugère pudor, verumque, fidesque:
 In quorum subiere locum fraudesque, dolique, 130
 Insidæque, et vis, et amor sceleratus habendi.
 Vela dabat ventis, nec adhuc bene noverat illos
 Navita: quæque diu steterant in montibus altis,
 Fluctibus ignotis insultavere carinæ.
 Communemque prius, ceu lumina Solis et auras, 135
 Cautus humum longo signavit limite menfor.
 Nec tantum segetes alimenta que debita dives
 Poscebatur humus; sed itum est in viscera terræ:
 Quasque recondiderat, Stygiisque admoverat umbris,
 Affediantur opes, irritamenta malorum. 140

METAMORPHOSEON LIB. I.

Jamque nocens ferrum, ferroque nocentius aurum
 Prodierant: prodit bellum, quod pugnat utroque;
 Sanguineaue manu crepitantia concutit arma.
 Vivitur ex rapto. non hospes ab hospite tutus,
 Non focer a genero: fratrum quoque gratia rara est. 145
 Imminet exitio vir conjugis, illa mariti:
 Lurida terribiles miscent aconita novercæ:
 Filius ante diem patrios inquirat in annos.
 Vincta jacet Pietas: et Virgo cæde madentes,
 Ultima cælestum, terras Astrea reliquit. 150

Neve foret terris securior arduus æther;
 Adfectasse ferunt regnum cœleste Gigantas:
 Altaque congestos struxisse ad sidera montes.
 Tum Pater omnipotens misso perfregit Olympum
 Fulmine, et excussit subjecto Pelio Ossam. 155
 Obruta mole sua cum corpora dira jacerent;
 Perfusam multo natorum sanguine Terram
 Incaluisse ferunt, calidumque animasse cruorem:
 Et, ne nulla feræ stirpis monumenta manerent,
 In faciem vertisse hominum. sed et illa propago 160
 Contemtrix Superum, sævæque avidissima cædis,
 Et violenta fuit: scires e sanguine natos.

Quæ pater ut summa vidit Saturnius arce;
 Ingemit: et, facto nondum vulgata recenti,
 Fœda Lycaoniæ referens convivium mensæ;
 Ingentes animo et dignas Jove concipit iras;
 Consiliumque vocat. tenuit mora nulla vocatos. 165
 Est via sublimis, cœlo manifesta sereno:
 Lactea nomen habet; candore notabilis ipso.
 Hac iter est Superis ad magni tecta Tonantis,
 Regalemque domum. dextra lævaque Deorum 170
 Atria nobilium valvis celebrantur apertis.
 Plebs habitat diversa locis. a fronte potentes
 Cœlicolæ, clarique suos posuere penates.
 Hic locus est; quem, si verbis audacia detur, 175
 Haud timeam magni dixisse Palatia cœli.
 Ergo ubi marmoreo Superi sedere recessu,
 Celsior ipse loco, sceptroque innixus eburno,

Terrificam capitis concussit terque quaterque
 Cæsariem; cum qua terram, mare, sidera, movit. 180
 Talibus inde modis ora indignantia solvit:
 Non ego pro mundi regno magis anxius illa
 Tempestate fui, qua centum quisque parabant
 Injicere anguipedum captivo brachia cœlo
 Nam, quamquam ferus hostis erat, tamen illud ab uno 185
 Corpore, et ex una pendeat origine bellum.
 Nunc mihi, qua totum Nereus circumtonat orbem,
 Perdendum mortale genus. per flumina juro
 Infera, sub terras Stygio labentia luco,
 Cuncta prius tentata: sed immedicabile vulnus 190
 Ense recidendum, ne pars sincera trahatur.
 Sunt mihi Semidei, sunt rustica numina Nymphæ,
 Faunique, Satyrique, et monticolæ Silvani:
 Quos quoniam cœli nondum dignamur honore,
 Quas dedimus, certe terras habitare sinamus. 195
 An satis. O Superi! tutos fore creditis illos,
 Cum mihi, qui fulmen, qui vos habeoque, regoque,
 Struxerit insidias, notus feritate, Lycaon?
 Confremuere omnes: studiisque ardentibus ausum
 Talia deposcunt. sic, cum manus impia sævit 200
 Sanguine Cæsareo Romanum extinguere nomen,
 Attonitum tantæ subito terrore ruinæ
 Humanum genus est; totusque perhorruit orbis.
 Nec tibi grata minus pietas, Auguste, tuorum,
 Quam fuit illa Jovi. qui postquam voce manuque 205
 Murmura compressit; tenuere silentia cuncti.
 Substitit ut clamor, pressus gravitate regentis;
 Jupiter hoc iterum sermone silentia rumpit:
 Ille quidem pœnas (curam hanc dimittite) solvit;
 Quod tamen admissum, quæ sit vindicta, docebo. 210
 Contigerat nostras infamia temporis aures:
 Quam cupiens falsam, summo delabor Olympo,
 Et Deus humana lustris sub imagine terras.
 Longa mora est, quantum noxæ sit ubique repertum,
 Enumerare: minor fuit ipsa infamia vero. 215
 Macula transieram, latebria horrenda serarum,

Et cum Cylleno gelidi pineta Lycei.
 Arcados hinc sedes et inhospita tecta tyranni
 Ingredior, traherent cum fera crepuscula noctem.
 Signa dedi venisse Deum; vulgusque precari 220
 Cœperat. irridet primo pia vota Lycaon.
 Mox ait, Experiar, Deus hic, discrimine aperto,
 An sit mortalis: nec erit dubitabile verum.
 Nocte gravem somno nec opina perdere morte
 Me parat. hæc illi placet experientia veri. 225
 Nec contentus eo, missi de gente Molossa
 Obsidis unius jugulum mucrone resolvit:
 Atque ita semineces partim ferventibus artus
 Mollit aquis, partim subjecto torruit igni.
 Quos simul imposuit mensis; ego vindice flamma 230
 In domino dignos everti tecta Penates.
 Territus ille fugit; nactusque silentia ruris
 Exululat, frustra loqui conatur: ab ipso
 Colligit os rabiem, solitæque cupidine cædis
 Vertitur in pecudes: et nunc quoque sanguine gaudet. 235
 In villos abeunt vestes, in crura lacerti.
 Fit lupus, et veteris servat vestigia formæ.
 Canities eadem est, eadem violentia vultu:
 Idem oculi lucent: eadem feritatis imago.
 Occidit una domus: sed non domus una perire. 240
 Digna fuit. qua terra patet, fera regnat Erinnyes.
 In facinus jurasse putes. dent ocius omnes,
 Quas meruere pati (sic stat sententia) pœnas.
 Dicta Jovis pars voce probant, stimulosque furenti
 Adjiciunt. alii partes adsensibus implent. 245
 Est tamen humani generis jactura dolori.
 Omnibus: et, quæ sit terræ, mortalibus orbæ,
 Forma futura, rogant: quis sit laturus in aras
 Tura? ferisne paret populandas tradere gentes?
 Talia quærentes (sibi enim fore cetera curæ) 250
 Rex Superum trepidare vetat, sobolemque priori
 Dissimilem populo promittit origine mira.
 Jamque erat in totas sparsurus fulmina terras;
 Sed timuit, ne forte facer tot ab ignibus æther

Conciperet flammæ, longusque ardesceret axis. 255
 Esse quoque in fati reminiscitur, adfore tempus,
 Quo mare, quo tellus, correptaque regia cœli
 Ardeat; et mundi moles operosa laboret.
 Tela reponuntur, manibus fabricata Cyclopum.
 Poena placet diversa; genus mortale sub undis 260
 Perdere, et ex omni nimbos demittere cœlo.
 Protinus Æollis Aquilonem claudit in antris,
 Et quæcumque fugant inductas flamina nubes:
 Emitterique Notum. madidis Notus evolat alis;
 Terribilem picea tectus caligine vultum. 265
 Barba gravis nimbis; canis fuit unda capillis:
 Fronte sedent nebulae: rorant pennæque, sinusque.
 Utque manu lata pendentia nubila preffit;
 Fit fragor: hinc densi funduntur ab æthere nimbi.
 Nuntia Junonis. varios induta colores, 270
 Concipit Iris aquas, alimenta que rubibus adfert.
 Sternuntur segetes, et deplorata coloni
 Vota jacent; longique labor perit irritus anni.
 Nec cœlo contenta suo Jovis ira: sed illum
 Cæruleus frater juvat auxiliaribus undis. 275
 Convocat hic amnes. qui postquam tecta tyranni
 Intravere sui, Non est hortamine longo
 Nunc, ait, utendum: vires effundite vestras.
 Sic opus est. aperite domos: ac, mole remota,
 Fluminibus vestris totas immittite habenas. 280
 Jufferat. hi redeunt, ac fontibus ora relaxant,
 Et defrenato volvuntur in æquora cursu.
 Ipse tridente suo terram percussit: at illa
 Intremuit, motuque sinus patefecit aquarum.
 Exspatiata ruunt per apertos flumina campos; 285
 Cumque satis arbusa simul, pecudesque virosque,
 Tecta que, cumque suis rapiunt penetralia sacris.
 Si qua domus mansit, potuitque resistere tanto
 Indejecta malo; culmen tamen altior hujus
 Unda tegit, pressæque labant sub gurgite turres. 290
 Jamque mare et tellus nullum discrimen habebant.
 Omnia pontus erant. decrant quoque litora ponto.

Occupat hic collem : cymba sedet alter adunca,
 Et ducit remos illic, ubi nuper ararat.
 Ille supra segetes, aut mersæ culmina villæ 295
 Navigat : hic summa piscem deprendit in ulmo.
 Figitur in viridi (si Fors tulit) anchora prato :
 Aut subjecta terunt curvæ vineta carinæ.
 Et, modo qua graciles gramen carpere capellæ,
 Nunc ibi deformes ponunt sua corpora phocæ. 300
 Mirantur sub aqua lucos, urbesque, domosque
 Nereïdes : silvasque tenent delphines, et altis
 Incurfant ramis, agitataque robora pulfant.
 Nat lupus inter oves : fulvos vehit unda leones :
 Unda vehit tigres. nec vires fulminis apro, 305
 Crura nec ablaço profunt velocia cervo.
 Quæsitisque diu terris, ubi fidere detur,
 In mare lassatis volucris vaga decidit alis.
 Obruerat tumulos immensa licentia ponti,
 Pulsabantque novi montana cacumina fluctus. 310
 Maxima pars unda rapitur : quibus unda pepercit,
 Illos longa domant inopi jejunia victu.
 Separat Aônios Actæis Phocis ab arvis,
 Terra ferax, dum terra fuit ; sed tempore in illo
 Pars maris, et latus subitarum campus aquarum. 315
 Mons ibi verticibus petit arduus astra duobus,
 Nomine Parnassius, superatque cacumine nubes.
 Hic ubi Deucalion (nam cetera texerat æquor)
 Cum consorte tori parva rate vectus adhæsit ;
 Corycidas Nymphas, et numina montis adorant, 320
 Fatidicamque Themis, quæ nunc oracula tenebat.
 Non illo melior quisquam, nec amantior æqui
 Vir fuit, aut illa metuentior ulla Deorum.
 Juppiter ut liquidis stagnare paludibus orbem,
 Et superesse videt de tot modo millibus unum, 325
 Et superesse videt de tot modo millibus unam ;
 Innocuos ambos, cultores numinis ambos ;
 Nubila disjecit : nimbisque Aquilone remotis,
 Et celo terras ostendit, et æthera terris.
 Nec maris ira manet, pontoque tricuspide telo 330

Mulcet aquas rector pelagi : supraque profundum
 Exstantem, atque humeros innato murice testum,
 Cæruleum Tritona vocat ; conchæque sonaci
 Inspirare jubet ; fluctusque et flumina signo
 Jam revocare dato. cava buccina sumitur illi 335
 Tortilis, in latum quæ turbine crescit ab imo :
 Buccina, quæ medio concepit ut aëra ponto,
 Litora voce replet, sub utroque jacentia Phœbo.
 Tum quoque, ut ora Dei madida rorantia barba
 Contigit, et cecinit jussos inflata receptus, 340
 Omnibus audita est telluris et æquoris undis :
 Et quibus est undis audita, coërcuit omnes.
 Jam mare litus habet : plenos capit alveus amnes :
 Flumina subsidunt : colles exire videntur.
 Surgit humius : crescunt loca decrefcentibus undis. 345
 Postque diem longam nudata cacumina silvæ
 Ostendunt, limumque tenent in fronde relictum.
 Redditus orbis erat. quem postquam vidit inanem,
 Et desolatas agere alta silentia terras,
 Deucalion, lacrimis ita Pyrrham adfatur obortis : 350
 O soror, o conjux, o femina sola superstes,
 Quam commune mihi genus, et patruelis origo,
 Deinde torus junxit ; nunc ipsa pericula jungunt :
 Terrarum, quascumque vident occasus et ortus,
 Nos duo turba sumus. possedit cetera pontus. 355
 Nunc quoque adhuc vitæ non est fiducia nostræ
 Certa fati : terrent etiamnum nubila mentem.
 Quid tibi, si sine me fati erepta fuisses,
 Nunc animi, miseranda, foret ? quo sola timorem
 Ferre modo posses ; quo consolante dolores ? 360
 Namque ego (crede mihi,) si te modo pontus haberet,
 Te sequerer, conjux : et me quoque pontus haberet.
 O utinam possim populos reparare paternis
 Artibus ; atque animas formatæ infundere terræ !
 Nunc genus in nobis restat mortale duobus, 365
 (Sic visum Superis) hominumque exempla manemus.
 Dixerat, et siebant. placuit cœleste precari
 Numen ; et auxilium per sacras quærere sortes.

Nulla mora est ; adeunt pariter Cephissidas undas,
 Ut nondum liquidas, sic jam vada nota secantes. 370
 Inde ubi libatos irroravere liquores
 Vestibus et capiti ; flectunt vestigia sanctæ
 Ad delubra Deæ : quorum fastigia turpi
 Squallebant musco ; stabantque sine ignibus aræ.
 Ut templi tetigere gradus ; procumbit uterque 375
 Pronus humi, gelidoque pavens dedit oscula saxo.
 Atque ita, Si precibus, dixerunt, numina justis
 Victa remollescunt, si flectitur ira Deorum ;
 Dic, Themis, qua generis damnum reparabile nostri
 Arte sit : et meritis fer opem, mitissima, rebus. 380
 Mota Dea est ; sortemque dedit : Discedite templo ;
 Et velate caput ; cinctasque resolvite vestes :
 Ossaque post tergum magnæ jactate parentis.
 Obstupere diu : rumpitque silentia voce
 Pyrrha prior ; jussisque Deæ parere recusat : 385
 Detque sibi veniam, pavido rogat ore : pavetque
 Lædere jactatis maternas ossibus umbras.
 Interea repetunt cæcis obscura latebris
 Verba datæ sortis secum, inter seque volutant.
 Inde Promethides placidis Epimethida dictis 390
 Mulcet ; et, Aut fallax, ait, est solertia nobis :
 Aut pia sunt, nullumque nefas oracula suadent.
 Magna parens terra est : lapides in corpore terræ
 Ossa reor dici : jacere hos post terga jubemur.
 Conjugis augurio quamquam Titania mota est ; 395
 Spes tamen in dubio est. adeo cœlestibus ambo
 Diffidunt monitis. sed quid tentare nocebit ?
 Descendunt ; velantque caput, tunicasque recingunt,
 Et jussos lapides sua post vestigia mittunt.
 Saxa (quis hoc credat, nisi sit pro teste vetustas ?) 400
 Ponere duritiem corpore, suumque rigorem ;
 Molliri que mora, mollitaque ducere formam.
 Mox, ubi creverunt, natura que mitior illis
 Contigit, ut quædam, sic non manifesta, videri
 Forma potest hominis ; sed uti de marmore cepto 405
 Non exacta satis, rudibusque simillima signis.

Quæ tamen ex illis aliquo pars humida succo,
 Et terrena fuit, versa est in corporis usum.
 Quod solidum est, flectique nequit, mutatur in ossa :
 Quod modo vena fuit, sub eodem nomine mansit. 410
 Inque brevi spatium, Superorum numine, saxa
 Missa viri manibus faciem traxere virilem :
 Et de femineo reparata est femina jactu.
 Inde genus durum sumus, experientique laborum :
 Et documenta damus, qua sumus origine nati. 415
 Cetera diversis tellus animalia formis
 Sponte sua peperit ; postquam vetus humor ab igne
 Percaluit Solis : cœnumque, udæque paludes
 Intumuere æstu : fecundaque semina rerum,
 Vivaci nutrita solo, ceu matris in alvo 420
 Creverunt, faciemque aliquam cepere morando.
 Sic ubi deseruit madidos septemfluus agros
 Nilus, et antiquo sua flumina reddidit alveo,
 Æthereoque recens exarsit sidere limus ;
 Plurima cultores versis animalia glebis 425
 Inveniunt, et in his quædam modo cœpta sub ipsum
 Nascendi spatium : quædam imperfecta, suisque
 Trunca vident numeris : et eodem in corpore sæpe
 Altera pars vivit ; rudis est pars altera tellus.
 Quippe ubi temperiem sumfere humorque calorque ; 430
 Concipiunt : et ab his oriuntur cuncta duobus.
 Cumque sit ignis aquæ pugnax ; vapor humidus omnes
 Res creat, et discors concordia fœtibus apta est.
 Ergo ubi diluvio tellus lutulenta recenti
 Solibus æthereis, almoque recanduit æstu ; 435
 Edidit innumeras species : partimque figuras
 Rettulit antiquas ; partim nova monstra creavit.
 Illa quidem nollet, sed te quoque, maxime Python,
 Tum genuit : populitque novis, incognita serpens,
 Terror eras. tantum spatii de monte tenebas. 440
 Hunc Deus arcitenens. et nunquam talibus armis
 Ante, nisi in damis capreisque fugacibus, usus,
 Mille gravem telis, exhausta pene pharetra,
 Perdidit, effuso per vulnera nigra veneno.

Neve operis famam possit delere vetustas ; 445

Instituit sacros celebri certamine ludos,

Pythia, de domitæ serpentis nomine dictos.

His juvenum quicumque manu, pedibusve, rotâve

Vicerat ; æsculeæ capiebat frondis honorem.

Nondum laurus erat ; longoque decentia crine 450

Tempora cingebat de qualibet arbore Phœbus.

Primus amor Phœbi Daphne Peneïa ; quem non

Fors ignara dedit, sed sæva Cupidinis ira.

Delius hunc nuper, victa serpente superbus,

Viderat adducto flectentem cornua nervo : 455

Quidque tibi, lascive puer, cum fortibus armis ?

Dixerat : ista decent humeros gestamina nostros ;

Qui dare certa feræ, dare vulnera possumus hosti.

Qui modo, pestifero tot jugera ventre prementem, 460

Stravimus innumeris tumidum Pythona sagittis.

Tu face nescio quos esto contentus amores

Irritare tua : nec laudes adfere nostras.

Filius hujc Veneris ; Figat tuus omnia, Phœbe ;

Te meus arcus, ait : quantoque animalia cedunt

Cuncta tibi, tanto minor est tua gloria nostrâ. 465

Dixit : et eliso percussis aëre pennis

Impiger umbrosa Parnassi constitit arce :

Eque sagittifera promsit duo tela pharetra

Diverforum operum. fugat hoc, facit illud amorem.

Quod facit, auratum est, et cuspide fulget acuta : 470

Quod fugat, obtusum est ; et habet sub arundine plumbum.

Hoc Deus in Nympha Peneïde fixit ; at illo

Læsit Apollineas trajecta per ossa medullas.

Protinus alter amat ; fugit altera nomen amantis,

Silvarum latebris, captivarumque ferarum 475

Exuviis gaudens, innuptæque æmula Phœbes.

Vitta coërcebat positos sine lege capillos.

Multi illam petiere : illa averfata petentes,

Impatiens expertusque viri, nemorum avia lustrat :

Nec quid Hymen, quid Amor, quid sint connubia curat. 480

Sæpe pater dixit : Generum mihi, filia, debes.

Sæpe pater dixit : Debes mihi, nata, nepotes.

Illa, velut crimen, tædas exosa jugales,
 Pulchra verecundo suffunditur ora rubore;
 Inque patris blandis hærens cervice lacertis, 485
 Da mihi perpetua, genitor carissime, dixit,
 Virginitate frui: dedit hoc pater ante Dianæ.
 Ille quidem obsequitur: sed te decor iste, quod optas,
 Esse vetat; votoque tuo tua forma repugnat.
 Phœbus amat; visæque cupit connubia Daphnes: 495
 Quæque cupit, sperat: suaque illum oracula fallunt.
 Utque leves stipulæ demtis adolentur aristis;
 Ut facibus sepes ardent, quas forte viator
 Vel nimis admovit, vel jam sub luce reliquit;
 Sic Deus in flammis abiit: sic pectore toto 495
 Uritur, et sterilem sperando nutrit amorem.
 Spectat inornatos collo pendere capillos.
 Et, Quid si comantur? ait. videt igne micantes
 Sideribus similes, oculos. videt oscula; quæ non
 Est vidisse satis. laudat digitosque, manusque, 500
 Brachiaque, et nudos media plus parte lacertos.
 Si qua latent, meliora putat. fugit ocior aura
 Illa levi: neque ad hæc revocantis verba resistit:
 Nympha, precor, Penæi, mane: non insequor hostis.
 Nympha, mane. sic agna lupum, sic cerva leonem, 505
 Sic aquilam penna fugiunt trepidante columbæ;
 Hostes quæque suos. amor est mihi causa sequendi.
 Me miserum! ne prona cadas, indignave lædi
 Crura secent sentes; et sim tibi causa doloris.
 Aspera, qua properas, loca sunt. moderatius, oro, 510
 Curre, fugamque inhihe: moderatius insequar ipse.
 Cui placeas, inquire tamen. non incola montis,
 Non ego sum pastor: non hic armenta, gregesve
 Horridus observo. nescis, temeraria, nescis
 Quem fugias: ideoque fugis. mihi Delphica tellus, 515
 Et Claros, et Tenedos, Pataræaque regia servit.
 Juppiter est genitor. per me, quod eritque, fuitque,
 Estque, patet: per me concordant carmina nervis.
 Certa quidem nostra est: nostra tamen una sagitta
 Certior, in vacuo quæ vulnera pectore fecit. 520

Inventum medicina meum est; opiferque per orbem
 Dicor; et herbarum subiecta potentia nobis.
 Hei mihi, quod nullis amor est medicabilis herbis:
 Nec profunt domino, quæ profunt omnibus, artes!
 Plura locuturum timido Peneïa cursu 526
 Fugit; cumque ipso verba imperfecta reliquit:
 Tum quoque visa decens. nudabant corpora venti,
 Obviaque adversas vibrabant flamina vestes;
 Et levis impexos retro dabat aura capillos:
 Auctaque forma fuga est. sed enim non sustinet ultra 530
 Perdere blanditias juvenis Deus: utque movebat
 Ipse Amor, admissio sequitur vestigia passu.
 Ut canis in vacuo leporem cum Gallicus arvo
 Vidit; et hic prædam pedibus petit, ille salutem.
 Alter inhæfuro similis, jam jamque tenere 535
 Sperat, et extento stringit vestigia rostro:
 Alter in ambiguo est, an sit deprensus, et ipsis
 Moribus eripitur: tangentiaque ora relinquit.
 Sic Deus, et virgo est: hic spe celer, illa timore.
 Qui tamen insequitur, pennis adjutus Amoris 540
 Ocior est, requiemque negat: tergoque fugaci
 Imminet; et crinem sparsum cervicibus adflat.
 Viribus absuntis expalluit illa: citæque
 Victa labore fugæ, spectans Peneïdas undas,
 Fer, pater, inquit, opem; si flumina numen habetis. 545
 [Qua nimium placui, tellus, aut hisce, vel istam,
 Quæ facit ut lædar, mutando perde figuram.]
 Vix prece finita, torpor gravis adligat artus:
 Mollia cinguntur tenui præcordia libro.
 In frondem crines, in ramos brachia crescunt: 550
 Pes, modo tam velox, pigris radicibus hæret:
 Ora cacumen obit: remanet nitor unus in illa.
 Hanc quoque Phœbus amat: positaque in stipite dextra
 Sentit adhuc trepidare novo sub cortice pectus.
 Complexusque suis ramos, ut membra, lacertis, 555
 Oscula dat ligno: refugit tamen oscula lignum.
 Cui Deus, At conjux quoniam mea non potes esse,
 Arbor eris certe, dixit, mea. semper habebunt

Te coma, te citharæ, te nostræ, laure, pharetræ.
 Tu ducibus Latiis aderis, cum læta triumphum 560
 Vox canet; et longæ visent Capitolia pompæ.
 Postibus Augustis eadem fidiſſima custos
 Ante fores ſtabis; mediamque tuebere quercum.
 Utque meum intonſis caput eſt juvenile capillis;
 Tu quoque perpetuos ſemper gere frondis honores. 565
 Finierat Pæan. factis modo laurea ramis
 Adnuit: utque caput, viſa eſt agitaſſe cacumen.
 Eſt nemus Hæmonix, prærupta quod undique claudit
 Silva: vocant Tempe. per quæ Penæus, ab imo
 Effuſus Pindo, ſpumofiſ volvitur undis: 570
 Dejectuque gravi tenues agitantia fumos
 Nubila conducit, ſummaſque adſpergine ſilvas
 Impluit; et ſonitu plus quam vicina fatigat.
 Hæc domus, hæc ſedes, hæc ſunt penetralia magni
 Amnis: in hoc, reſidens facto de cautibus antro, 575
 Undis jura dabat, Nymphisſque colentibus undas.
 Conveniunt illuc popularia flumina primum;
 Neſcia gratentur, conſolenturne parentem,
 Populiſpercheos; et irrequietus Enipeus,
 Apidanuſque ſenex, leniſque Amphryſos, et Æas. 580
 Moxque amnes alii. qui, quâ tulit impetus illos,
 In mare deducunt feſſas erroribus undas.
 Inachus unus abeſt: imoque reconditus antro
 Fletibus auget aquas: nata nque miſerrimus Iō
 Luget, ut amiſſam. neſcit vitane fruatur, 585
 An ſit apud manes. ſed quam non invenit uſquam,
 Eſſe putat nuſquam; atque animo peſſora veretur.
 Viderat a patrio redeuntem Juppiter Iō
 Flumine: et, O virgo Jove digna, tuoque beatum
 Neſcio quem factura toro, pete, dixerat, umbras 590
 Altorum nemorum, (et nemorum monſtraverat umbras)
 Dum calet, et medio Sol eſt altiſſimus orbe.
 Quod ſi ſola times latebras intrare ferarum;
 Præſide tuta Deo nemorum ſecreta ſubibis:
 Nec de plebe Deo, ſed qui cœleſtia magna 595
 Sceptra manu teneo; ſed qui vaga fulmina mitto

Ne fuge me. fugiebat enim. jam pascua Lernæ,
 Confitaque arboribus Lyrœa reliquerat arva ;
 Cum Deus inducta latas caligine terras
 Occuluit, tenuitque fugam, rapuitque pudorem. 620
 Interea medios Juno despexit in agros :
 Et noctis faciem nebulas fecisse volucres
 Sub nitido mirata die ; non fluminis illas
 Esse, nec humenti sentit tellure remitti :
 Atque suus conjux, ubi sit, circumspicit ; ut quæ 625
 Deprensi toties jam nossent furta mariti.
 Quem postquam cœlo non repperit ; Aut ego fallor,
 Aut ego lædor, ait. delapsaque ab æthere summo
 Constitit in terris ; nebulasque recedere jussit.
 Conjugis adventum præsenferat, inque nitentem 630
 Inachidos vultus mutaverat ille juvencam.
 Bos quoque formosa est. Speciem Saturnia vaccæ,
 Quamquam invita, probat : nec non et cuius, et unde,
 Quove sit armento, veri quasi nescia, quærit.
 Juppiter e terra genitam menitur, ut auctor 635
 Desinat inquiri. petit hanc Saturnia munus.
 Quid faciat ? crudele, suos addicere amores :
 Non dare, suspectum. pudor est, cui suadeat illinc ;
 Hinc dissuadet amor. victus pudor esset amore :
 Sed, leve si munus sociæ generisq; torique 640
 Vacca negaretur ; poterat non vacca videri.
 Pellice donata, non protinus exuit omnem
 Diva metum ; timuitque Jovem, et fuit anxia furti.
 Donec Arestoridæ servandam tradidit Argo.
 Centum luminibus cinctum caput Argus habebat. 645
 Inde suis vicibus capiebant bina quietem :
 Cetera servabant, atque in statione manebant.
 Constiterat quocumque modo ; spectabat ad Iö :
 Ante oculos Iö, quamvis averfus, habebat.
 Luce finit pasci : cum Sol tellure sub alta esset, 650
 Claudat, et indigno circumdat vincula collo.
 Frondibus arbutels, et amara pascitur herba :
 Proque toro, terræ, non semper gramen habenti,
 Incubat infelix ; limosæque flumina potat.

Illa etiam supplex Argo cum brachia vellet 635
 Tendere; non habuit, quæ brachia tenderet Argo:
 Conatoque queri mugitus edidit ore:
 Pertimuitque sonos: propriaque exterrita voce est.
 Venit et ad ripas, ubi ludere sæpe solebat,
 Inachidas ripas: novaque ut conspexit in unda 640
 Cornua, pertimuit, seque externata refugit.
 Nāides ignorant, ignorat et Inachus ipse,
 Quæ sit. at illa patrem sequitur, sequiturque sorores:
 Et patitur tangi, seque admirantibus offert.
 Decerptas senior porrexerat Inachus herbas; 645
 Illa manus lambit, patriisque dat oscula palmis;
 Nec retinet lacrimas: et, si modo verba sequantur,
 Oret opem; nomenque suum, casusque loquatur.
 Litera pro verbis, quam pes in pulvere ducit,
 Corporis indicium mutati triste peregit. 650
 Me miserum! exclamat pater Inachus: inque gementis
 Cornibus, et niveæ pendens cervice juvencæ,
 Me miserum! ingeminat. tune es quæsitæ per omnes,
 Nata, mihi terras? tu non inventa reperta
 Luctus eras levior. retices: nec mutua nostris 655
 Dicta refers. alto tantum suspiria prodis
 Pectore: quodque unum potes, ad mea verba remugis.
 At tibi ego ignarus thalamos tædasque parabam:
 Spesque fuit generi mihi prima, secunda nepotum.
 De gregemunc tibi vir, nunc de grege natus habendus. 660
 Nec finire licet tantos mihi morte dolores:
 Sed nocet esse Deum. præclusaque janua leti
 Æternum nostros luctus extendit in ævum.
 Talia mœrenti stellatus submovet Argus,
 Ereptamque patri diversa in pascua natam 665
 Abstrahit. ipse procul montis sublime cacumen
 Occupat: unde sedens partes speculetur in omnes.
 Nec Superum rector mala tanta Phoronidos ultra
 Ferre potest: natumque vocat; quem lucida partu
 Pleiæ enixa est: letoque det, imperat, Argum. 670
 Parva mora est. alas pedibus, virgamque potenti
 Commiseram summis manu, tegimenque capillis.

METAMORPHOSEON LIB. I. 1)

Hæc ubi disposuit, patria Jove natus ab arce
 Desilit in terras. illic tegimenque removit,
 Et posuit pennas: tantummodo virga retenta est. 675
 Hac agit, ut pastor, per devia rura capellas,
 Dum venit, abductas: et structis cantat avenis.
 Voce nova captus custos Junonius, At tu,
 Quisquis es, hoc poteras mecum confidere saxo,
 Argus ait: neque enim pecori secundior ullo 680
 Herba loco est: aptamque vides pastoribus umbram.
 Sedit Atlantiades, et euntem multa loquendo
 Detinuit sermone diem: junctisque canendo
 Vincere arundinibus servantia lumina tentat:
 Ille tamen pugnat molles evincere soninos: 685
 Et, quamvis sopor est oculorum parte receptus;
 Parte tamen vigilat. quærit quoque, (namque reperta
 Fistula nuper erat) qua sit ratione reperta.

Tum Deus, Arcadiæ gelidis in montibus, inquit,
 Inter Hamadryadas celeberrima Nonacrinas 690
 Naias una fuit. Nymphæ Syringa vocabant.
 Non semel et Satyros eluserat illa sequentes,
 Et quoscumque Deos umbrosæ silva, feraxve
 Rus habet. Ortygiam studiis, ipsaque colebat
 Virginitate Deam. ritu quoque cincta Dianæ 695
 Falleret: et credi posset Latonia, si non
 Corneus huic arcus, si non foret aureus illi.
 Sic quoque fallebat. redeuntem colle Lyceo
 Pan videt hanc, pinuque caput præcinctus acuta,
 Talia verba refert. restabat verba referre; 700
 Et precibus spretis fugisse per avia Nympham;
 Donec arenosi placidum Ladonis ad amnem.
 Venerit: hic illi cursum impredientibus undis,
 Ut se mutarent, liquidas orasse sorrores;
 Panaque, cum pressam sibi jam Syringa putaret, 705
 Corpore pro Nymphæ cannas tenuisse palustres:
 Dumque ibi suspirat, motos in arundine ventos
 Effecisse sonum tenuem, similemque querenti:
 Arte nova, vocisque Deum dulcedine captum,
 Hoc mihi concilium tecum, dixisse, manebit: 710

Atque ita disparibus calamis compagine ceræ

Inter se junctis nomen tenuisse puellæ.

Talia dicturus vidit Cyllenius omnes

Succubuisse oculos, adopertaque lumina somno.

Supprimunt extemplo vocem : firmatque soporem,

715

Languida permulcens medicata lumina virga.

Nec mora : falcato nutantem vulnerat ense,

Quâ collo confine caput : saxoque cruentum

Dejicit ; et maculat præruptam sanguine caudem.

Arge, jaces : quodque in tot lumina lumen habebas 720

Exstinctum est : centumque oculos nox occupat una.

Excipit hos, volucrisque suæ Saturnia pennis

Collocat : et geminis caudam stellantibus implet.

Protinus exarsit, nec tempora distulit iræ,

Horriferaeque oculis animoque objecit Erinnyes

725

Pellicis Argolicæ, stimulosque in pectora cæcos

Condidit, et profugam per totum terruit orbem.

Ultimus immenso restabas, Nile, labori.

Quem simul ac tetigit, positisque in margine ripæ

Procubuit genibus, resupinoque ardua collo,

730

Quos potuit, solos tollens ad sidera vultus,

Et gemitu, et lacrimis, et luctifono mugitu

Cum Jove visa queri est, finemque orare malorum.

Conjugis ille suæ complexus colla lacertis,

Finiat ut pœnas tandem, rogat : Inque futurum

735

Pone metus, inquit, numquam tibi causa doloris.

Hæc erit : et Stygias jubet hoc audire paludes.

Ut lenita Dea est, vultus capit illa priores :

Fitque, quod ante fuit. fugiunt e corpore setæ :

Cornua decrescunt : fit luminis æstior orbis.

740

Contrahitur rictus : redeunt humerique manusque :

Ungulaque in quinos dilapsa absfumitur unguis.

De bove nil superest, formæ nisi candor, in illa :

Officioque pedum Nymphæ contenta duorum

Erigitur : metuitque loqui ; ne more juvenæ

745

Mugiat : et timide verba intermissa retentat.

Nunc Dea linigera colitur celeberrima turba.

Muc Epaphus magni genitus de semine tandem

METAMORPHOSEON LIB. I. XI

Creditur esse Jovis : perque urbes juncta parenti
 Templa tenet. fuit huic animis æqualis et annis 750
 Sole satus Phaëthon, quem quondam magna loquentem,
 Nec sibi cedentem, Phoëboque parente superbum,
 Non tulit Inachides, Matrique, ait, omnia demens
 Credis ; et es tumidus genitoris imagine falsi.
 Erubuit Phaëthon, iramque pudore repressit : 755
 Et tulit ad Clymenen Epaphi convicia matrem.
 Quoque magis doleas ; genetrix, ait : ille ego liber,
 Ille ferox tacui. pudet hæc opprobria nobis
 Et dici potuisse, et non potuisse referri.
 At tu, si modo sum cœlesti stirpe creatus, 760
 Ede notam tanti generis : meque adfere cœlo.
 Dixit ; et implicuit materno brachia collo.
 Perque suum, Meropisque caput, tædasque sororum,
 Traderet, oravit, veri sibi signa parentis.
 Ambiguum, Clymene precibus Phaëthontis, an ira 765
 Mota magis dicti sibi criminis ; utraque cœlo
 Brachia porrexit : spectansque ad lumina Solis,
 Per jubar hoc, inquit, radiis insigne coruscis,
 Nate, tibi juro, quod nos auditque videtque ;
 Hoc te, quem spectas, hoc te, qui temperat orbem, 770
 Sole satum. si ficta loquor, neget ipse videndum
 Se mihi ; sitque oculis lux ista novissima nostris.
 Nec longus patrios labor est tibi nosse penates :
 Unde oritur, terræ domus est contermina nostræ.
 Si modo fert animus ; gradere : et scitabere ab ipso. 775
 Emicat ex templo lætus post talia matris .
 Dicta suæ Phaëthon, et concipit æthera mente.
 Æthiopasque suos, positosque sub ignibus Indos
 Sidereis, transit, patriosque adit impiger ortus.

P. OVIDII NASONIS
METAMORPHOSEON
LIBER SECUNDUS.

Regia Solis erat sublimibus alta columnis,
 Clara micante auro, flammæque imitante pyropo :
 Cujus ebur nitidum fastigia summa teneoat :
 Argenti bifores radiabant lumine valvæ.
 Materiam superabat opus, nam Mulciber illic 5
 Æquora cælarat, medias cingentia terras,
 Terrarumque orbem, cælumque, quod imminet orbi.
 Cæruleos habet unda Deos : Tritona canorum,
 Proteaque ambiguum, balænarumque prementem
 Ægæona suis immania terga lacertis, 10
 Doridaque, et natas : quarum pars nare videntur,
 Pars in mole sedens virides siccare capillos ;
 Pisce vehi quædam. facies non omnibus una,
 Nec diversa tamen : qualem decet esse sororum.
 Terra viros, urbesque gerit, silvasque, ferasque, 15
 Fluminaque, et Nymphas, et cetera numina ruris.
 Hæc super imposita est cæli fulgentis imago :
 Signaque sex foribus dextris, totidemque sinistris.
 Quo simul acclivo Clymeneia limite proles :
 Venit, et intravit dubitati testa parentis ; 20
 Protinus ad patrios sua fert vestigia vultus :
 Consistitque procul. neque enim propiora ferebat
 Lumina : purpurea velatus veste sedebat
 In folio Phoebus, claris lucente finaragdis.
 A dextrâ, lævaque Dies, et Mensis, et Annus, 25
 Seculaque, et positæ spatii æqualibus Horæ :
 Verque novum stabat, cinctum florente corona :
 Stabat nuda Æstas, et spicea ferta gerebat.
 Stabat et Autumnus, calcatis fordidus uvis.

Et glacialis Hiems, canos hirsuta capillos. 30
 Inde loco medius, rerum novitate paventem
 Sol oculis juvenem, quibus adspicit omnia, vidit.
 Quæque viæ tibi causâ? quid hac, ait, arce petisti,
 Progenies, Phaëthon, haud inficienda parenti?
 Ille refert, O lux immensi publica mundi, 35
 Phoebe Pater, si das hujus mihi nominis usum,
 Nec falsa Clymene culpam sub imagine celat;
 Pignora da, genitor; per quæ tua vera propago
 Credar, et hunc animis errorem detrahe nostris.
 Dixerat. at genitor circum caput omne micantes 40
 Deposuit radios; propiusque accedere jussit:
 Amplexuque dato, Nec tu meus esse negari
 Dignus es; et Clymene veros, ait, edidit ortus.
 Quoque minus dubites; quodvis pete munus: ut illud,
 Me tribuente, feras. promissis testis adesto 45
 Dis juranda palus, oculis incognita nostris.
 Vix bene desierat: currus rogat ille paternos,
 Inque diem alipedum jus et moderamen equorum.
 Pœnituit jurasse patrem. qui terque quaterque
 Concutiens illustre caput, Temeraria, dixit, 50
 Vox mea facta tuâ est. utinam promissâ liceret
 Non dare! confiteor solum hoc tibi, nate, negarem.
 Dissuadere licet. non est tua tuta voluntas.
 Magna petis, Phaëthon; et quæ nec viribus istis
 Munera convenient, nec tam puerilibus annis. 55
 Sors tua mortalis: non est mortale quod optas.
 Plus etiam, quam quod Superis contingere fas sit,
 Nescius adfectas. placeat sibi quisque licebit;
 Non tamen ignifero quisquam consistere in axe
 Me valet excepto. vasti quoque rector Olympi, 60
 Qui fera terribili jaculatur fulmina dextra,
 Non agat hos currus. et quid Jove majus habemus?
 Ardua prima via est: et qua vix mane recentes
 Enitantur equi: medio est altissima coelo;
 Unde mare et terras ipsi mihi sæpe videre 65
 Fit timor, et pavida trepidat formidine pectus.
 Ultima prona via est; et eget moderamine certo.

Tunc etiam, quæ me subjectis excipit undis,
 Ne ferar in præceps, Tethys solet ipsa vereri.
 Adde, quod adfidua rapitur vertigine cælum; 70
 Sideraque alta trahit, celerique volumine torquet.
 Nitor in adversum: nec me, qui cetera, vincit
 Impetus: et rapido contrarius evehor orbi.
 Finge datos currus. quid agas? poterisne rotatis
 Obvius ire polis, ne te citus auferat axis? 75
 Forſitan et lucos illic, urbesque, domosque
 Concipias animo: delubraque ditia donis
 Eſſe. per inſidias iter eſt, formasque ferarum.
 Utque viam teneas, nulloque errore traharis;
 Per tamen adverſi gradieris cornua Tauri, 80
 Hæmonioſque arcus, violentique ora Leonis,
 Sævaque circuitu curvantem brachia longo
 Scorpion, atque aliter curvantem brachia Cancrum.
 Nec tibi quadrupedes animoſos ignibus illis,
 Quos in peſtore habent, quos ore et naribus efflant, 85
 In promptu regere eſt. vix me patiuntur, ut acres
 Incaluere animi; cervixque repugnat habenis.
 At tu, funeſti ne ſim tibi muneris auctor,
 Nate, cave: dum reſque finit, tua corrige vota.
 Scilicet, ut noſtro genitum te ſanguine credas, 90
 Pignora certa petis. do pignora certa timendo:
 Et patrio pater eſſe metu probor. adſpice vultus
 Ecce meos: utinamque oculos in peſtora poſſes
 Inſerere, et patrias intus deprendere curas!
 Denique, quidquid habet dives, circumſpice, mundus: 95
 Eque tot ac tantis cœli, terræque, mariſque
 Poſce bonis aliquid: nullam patiẽre repulſam.
 Deprecor hoc unum; quod vero nomine pœna,
 Non honor eſt. pœnam, Phaëthon, pro munere, poſcis.
 Quid mea colla tenes blandis, ignare, lacertis? 100
 Ne dubita, dabitur (Stygias juravimus undas)
 Quodcumque optaris: ſed tu ſapientius opta.
 Finierat monitus. diſtis tamen ille repugnat:
 Propoſitumque tenet: ſagratque cupidine currus.
 Ergo, qua licuit genitor cunctatus, ad altos 105

Deducit juvenem, Vulcania munera, currus.
 Aureus axis erat, temo aureus, aurea summæ
 Curvatura rotæ; radiorum argenteus ordo.
 Per juga chrysolithi, positæque ex ordine gemmæ,
 Clara repercussio reddebant lumina Phœbo. 110
 Dumque ea magnanimus Phaëthon miratur, opusque
 Perspicit: ecce vigil rutilo patefecit ab ortu
 Purpureas Aurora forēs, et plena rosarum
 Atria. diffugiunt stellæ: quarum agmina cogit
 Lucifer, et cœli statione novissimus exit. 115
 At pater ut terras, mundumque rubescere vidit,
 Cornuaque extremæ velut evanescere Lunæ;
 Jungere equos Titan velocibus imperat Horis.
 Jussa Deæ celeres peragunt: ignemque vomentes,
 Ambrosiæ succo saturos, præsepibus altis 120
 Quadrupedes ducunt; adduntque sonantia frena.
 Tum pater ora sui sacro medicamine nati
 Contigit; et rapidæ fecit patientia flammæ,
 Imposuitque comæ radios: præsagaque luctus
 Pectore sollicito repetens suspiria, dixit: 125
 Si potes hic saltem monitis parere paternis;
 Parce, puer, stimulis; et fortius utere loris.
 Sponte sua properant. labor est inhibere volentes:
 Nec tibi directos placeat via quinque per arcus.
 Sectus in obliquum est lato curvamine limes. 130
 Zonarumque trium contentus sine, polumque
 Effugito australem, junctamque aquilonibus Arcton.
 Hac sit iter: manifesta rotæ vestigia cernes.
 Utque ferant æquos et cœlum et terra calores,
 Nec preme, nec summum molire per æthera currum. 135
 Altius egressus cœlestia testa cremabis,
 Inferius terras: medio tutissimus ibis.
 Neu te dexterioꝝ tortum declinet in anguem,
 Neve sinisterioꝝ pressam rota ducat ad aram:
 Inter utrumque tene. Fortunæ cetera mando; 140
 Quæ juvet, et melius, quam tu tibi, consulat, opro.
 Dum loquor; Hesperio positas in litore metas
 Humida nox tetigit. non est mora libera nobis:

Poscimur. effulget tenebris Aurora fugatis.
 Corripe lora manu : vel, si mutabile pectus 145
 Est tibi, consiliis, non curribus, utere nostris :
 Dum potes ; et solidis etiamnum sedibus aditas ;
 Dumque male optatos nondum premis inscius axes.
 Quæ tutus spectes, sine me dare lumina terris.
 Occupat ille levem juvenili corpore currum : 150
 Statque super ; manibusque datas contingere habenas
 Gaudet ; et invito grates agit inde parenti.
 Interea volucres Pyroëis, et Eöus, et Æthon,
 Solis equi, quartusque Phlegon, hinnitibus auras
 Flammiferis implent, pedibusque repagula pulsan. 155
 Quæ postquam Tethys, fatorum ignara nepotis,
 Reppulit ; et facta est immensi copia mundi ;
 Corripuere viam, pedibusque per aëra motis
 Obstantes findunt nebulas, pennisque levati
 Prætereunt ortos isdem de partibus Euros. 160
 Sed leve pondus erat ; nec quod cognoscere possent
 Solis equi : solitaque jugum gravitate carebat.
 Utque labant curvæ iusto sine pondere naves,
 Perque mare, instabiles nimia levitate, feruntur ;
 Sic onere adsueto vacuos dat in aëra saltus, 165
 Succutiturque alte, similisque est currus inani.
 Quod simul ac sentire, ruunt, tritumque relinquunt
 Quadrijugi spatium : nec, quo prius, ordine currunt.
 Ipse pavet ; nec qua commissas flectat habenas,
 Nec scit, qua sit iter : nec, si sciat, imperet illis. 170
 Tum primum radiis gelidi caluere Triones,
 Et vetito frustra tentarunt æquore tingui.
 Quæque polo posita est glacialis proxima serpens,
 Frigore pigra prius, nec formidabilis ulli,
 Incaluit : summisque novas fervoribus iras. 175
 Te quoque turbatum memorant fugisse, Boöte ;
 Quamvis tardus eras, et te tua plaustra tenebant.
 Ut vero summo despexit ab æthere terras
 Infelix Phaëthon, penitus penitusque patentes ;
 Palluit, et subito genua intremuere timore :
 Suntque oculis tenebræ per tantum lumen abortæ.

Et jam mallet equos numquam tetigisse paternos:
 Jamque agnosce genus piget, et valuisse rogando:
 Jam Meropis dici cupiens; ita fertur, ut acta
 Præcipiti pinus Borea, cui victa remisit 185
 Frena suus rector, quam Dis votisque reliquit.
 Quid faciat? multum cœli post terga relictum:
 Ante oculos plus est. animo metitur utrumque.
 Et modo, quos illi fato contingere non est,
 Prospicit occasus: interdum respicit ortus. 190
 Quidque agat ignarus, stupet: et nec frena remittit,
 Nec retinere valet: nec nomina novit equorum.
 Sparsa quoque in vario passim miracula cœlo,
 Vastarumque videt trepidus simulacra ferarum.
 Est locus, in geminos ubi brachia concavat arcus 195
 Scorpios; et cauda flexisque utrimque lacertis
 Porrigit in spatium signorum membra duorum.
 Hunc puer ut nigri madidum sudore veneni
 Vulnere curvata minitantem cuspide vidit;
 Mentis inops, gelida formidine lora remisit. 200
 Quæ postquam summum tetigere jacentia tergum,
 Exspatiantur equi: nulloque inhibente per auras
 Ignotæ regionis eunt, quaque impetus egit,
 Hac sine lege ruunt: altoque sub æthere fixis
 Incurfant stellis, rapiuntque per avia currum. 205
 Et modo summa petunt, modo per decliva, viasque
 Præcipientes spatio terræ propiore feruntur.
 Inferiusque suis fraternos currere Luna
 Admiratur equos: ambusta que nubila fumant.
 Corripitur flammis, ut quæque altissima, tellus; 210
 Fissaque agit rimas, et succis aret ademptis.
 Pabula canescunt: cum frondibus uritur arbor:
 Materiamque suo præbet seges arida damno.
 Parva queror. magnæ pereunt cum mœnibus urbes:
 Cumque suis totas populis incendia gentes 215
 In cinerem vertunt. silvæ cum montibus ardent.
 Ardet Athos, Taurusque Cilix, et Tmolus, et Cete;
 Et nunc sicca, prius celeberrima fontibus, Ide;
 Virgineusque Helicon, et nondum Cæagrius Hæmos.

Ardet in immensum geminatis ignibus Ætne, 220
 Parnassusque biceps, et Eryx, et Cynthus, et Othrys,
 Et tandem Rhodope nivibus caritura, Mimasque,
 Dindymaque, et Mycale, natusque ad sacra Cithæron.
 Nec profunt Scythiæ sua frigora: Caucasus ardet,
 Ossaque cum Pindo, majorque ambobus Olympus: 225
 Aëriæque Alpes, et nubifer Apenninus.
 Tunc vero Phaëthon cunctis e partibus orbem
 Adspicit accensum: nec tantos sustinet æstus:
 Ferventesque auras, velut e fornace profunda,
 Ore trahit, currusque suos candescere sentit. 230
 Et neque jam cineres ejectatamque favillam
 Ferre potest: calidoque involvitur undique fumo.
 Quoque eat, aut ubi sit, picea caligine tectus
 Nescit; et arbitrio volucrum raptatur equorum.
 Sanguine tum credunt in corpora summa vocato, 235
 Æthiopum populos nigrum traxisse colorem.
 Tum facta est Libye, raptis humoribus æstu,
 Arida; tum Nymphæ passis fontesque lacusque
 Desistere comis. queritur Bæotia Dirce,
 Argos Amymonen, Ephyre Pirenidas undas. 240
 Nec sortita loco distantes flumina ripas
 Tuta manent: mediis Tanais fumavit in undis,
 Peneosque senex, Theutrantæusque Caicus,
 Et celer Ismenos, cum Phocæico Erymantho,
 Arsurusque iterum Xanthus, flavusque Lycormas, 245
 Quique recurvatis ludit Mæandros in undis;
 Mygdoniusque Melas, et Tænarius Eurotas.
 Arsit et Euphrates Babylonius, arsit Orontes,
 Thermodonque citus, Gangesque, et Phasis, et Ister.
 Æstuat Alpheos: ripæ Spercheïdes ardent: 250
 Quodque suo Tagus amne vehit, fuit ignibus aurum.
 Et, quæ Mæonias celebrant carmine ripas,
 Fluminæ volucres medio caluere Caystro.
 Nilus in extremum fugit perterritus orbem,
 Occuluitque caput, quod adhuc latet. ostia septem 255
 Pulverulenta vacant septem, sine flumine valles.
 Fors eadem Ismarios Hebrum cum Strymone stecet,

Hesperiosque amnes, Rhenum, Rhodanumque, Padumque,
 Cuique fuit rerum promissa potentia, Thybrin.
 Diffilit omne solum; penetratque in Tartara rimis 260
 Lumen, et infernum terret cum conjuge Regem.
 Et mare contrahitur: siccaeque est campus arenæ,
 Quod modo pontus erat. quosque altum texerat æquor,
 Exsistunt montes, et sparsas Cycladas augment
 Ima petunt pisces: nec se super æquora curvi 265
 Tollere consuetas audent delphines in auras.
 Corpora phocarum summo resupina profundo
 Exanimata jacent. ipsum quoque Nerea fama est,
 Doridaque, et Naras, tepidis latuisse sub antris.
 Ter Neptunus aquis cum torvo brachia vultu 270
 Exserere ausus erat: ter non tulit æris æstus.
 Alma tamen Tellus, ut erat circumdata ponto,
 Inter aquas pelagi, contractos undique fontes,
 Qui se condiderant in opacæ viscera matris;
 Sustulit omniferos collo tenus arida vultus: 275
 Opposuitque manum fronti: magnoque tremore
 Omnia concutiens paullum subsedit; et infra,
 Quam solet esse, fuit: siccaeque ita voce locuta est:
 Si placet hoc. meruique, quid o tua fulmina cessant,
 Summe Deum? liceat perituræ viribus ignis, 280
 Igne perire tuo; clademque auctore levare.
 Vix equidem fauces hæc ipsa in verba resolvo.
 (Presserat ora vapor.) tostos en adspice crines,
 Inque oculis tantum, tantum super ora favillæ.
 Hosne mihi fructus, hunc fertilitatis honorem 285
 Officiiue refers; quod adunci vulnera aratri,
 Rastrorumque fero, totoque exerceor anno?
 Quod pecori frondes alimentaue mitia, fruges,
 Humano generi, vobis quod tura ministro?
 Sed tamen exitium fac me meruisse: quid undæ, 290
 Quid meruit frater? cur illi tradita sorte
 Æquora decrescunt, et ab æthere longius absunt?
 Quod si nec fratris, nec te mea gratia tangit;
 At cœli miserere tui. circumspice utrumque;
 Fumat uterque polus: quos si vitiaverit ignis, 295

Atria vestra ruent. Atlas en ipse laborat :
 Vixque suis humeris candentem sustinet axem.
 Si freta, si terræ pereunt, si regia cœli ;
 In chaos antiquum confundimur. eripe flammis,
 Si quid adhuc superest : et rerum consule summæ. 300
 Dixerat hæc Tellus : neque enim tolerare vaporem
 Ulterius potuit, nec dicere plura : suumque
 Rettulit os in se, propioraque manibus antra.
 At pater omnipotens Superos testatus, et ipsum,
 Qui dederat currus, nisi opem ferat, omnia fato 305
 Interitura gravi ; summam petit arduus arcem ;
 Unde solet latis nubes inducere, terris :
 Unde movet tonitrus. vibrataque fulmina jactat.
 Sed neque, quas posset terris inducere, nubes
 Tunc habuit : nec, quos cœlo dimitteret, imbrès. 310
 Intonat : et dextra libratum fulmen ab aure
 Miit in aurigam : pariterque animaque rotisque
 Expulit, et sævis compefcuit ignibus ignes.
 Consternantur equi : et saltu in contraria facto
 Colla jugo eripiunt, abruptaque lora relinquunt. 315
 Illic frena jacent, illic temone revulsus
 Axis ; in hac radii fractarum parte rotarum :
 Sparsaque sunt late laceri vestigia currus.
 At Phaëthon, rutilos flamma populante capillos,
 Volvitur in præceps, longoque per aëra tractu 320
 Fertur ; ut interdum de cœlo stella sereno,
 Et si non cecidit, potuit cecidisse videri.
 Quem procul a patria diverso maximus orbe
 Excipit Eridanus : spumantiaque abluit ora.
 Naides Hesperiae trifida fumantia flamma 325
 Corpora dant tumulo : signantque hoc carmine saxum.
 Hic situs est Phaëthon, currus auriga paterni :
 Quem si non tenuit, magnis tamen excidit ausis.
 Nam pater obductos, luctu miserabilis ægro,
 Condiderat vultus : et, si modo credimus, unum 330
 Ille diem sine Sole ferunt. incendia lumen
 Præbebant ; aliquisque malo fuit usus in illo.
 At Clymene, postquam dixit, quæcumque fuerunt

In tantis dicenda malis : lugubris et amens,
 Et laniata sinus totum percensuit orbem : 335
 Exanimisque artus primo, mox ossa requirens,
 Repperit ossa tamen peregrina condita ripa.
 Incubuitque loco : nomenque in marmore lectum
 Perfudit lacrimis, et aperto pectore fovit.
 Nec minus Heliades fletus, et, inania morti 340
 Munera, dant lacrimas : et cæsæ pectora palmis
 Non auditurum miseras Phaëthonta querelas
 Nocte dieque vocant : adsternunturque sepulcro.
 Luna quater junctis implerat cornibus orbem :
 Illæ more suo (nam morem fecerat usus) 345
 Plangorem dederant. e quibus Phaëthusa fororum
 Maxima, cum vellet terræ procumbere, quæsta est
 Diriguisset pedes : ad quam conata venire
 Candida Lampetie, subita radice retenta est.
 Tertia, cum crinem manibus laniare pararet, 350
 Avellit frondes. hæc stipite crura teneri,
 Illa dolet fieri longos sua brachia ramos.
 Dumque ea mirantur ; complectitur inguina cortex :
 Perque gradus uterum, pectusque, humerosque, manusque
 Ambit : et exstabant tantum ora vocantia matrem. 355
 Quid faciat mater ? nisi, quo trahat impetus illam,
 Huc eat, atque illuc ? et, dum licet, oscula jungat ?
 Non satis est. truncis avellere corpora tentat ;
 Et teneros manibus ramos abrumpere : at inde
 Sanguineæ manant, tamquam de vulnere, guttæ. 360
 Parce, precor, mater, quæcumque est faucia, clamat :
 Parce, precor : nostrum laniatur in arbore corpus.
 Jamque vale. cortex in verba novissima venit.
 Inde fluunt lacrimæ : stillataque sole rigescunt
 De ramis electra novis : quæ lucidus amnis 365
 Excipit, et nurius mittit gestanda Latinis.
 Adfuit huic monstro proles Stheneleïa Cynus,
 Qui tibi materno quamvis a sanguine junctus,
 Mente tamen, Phaëthon, propior fuit. ille relicto
 (Nam Ligurum populos, et magnas rexerat urbes) 370
 Imperio ripas virides, annemque querelis

32 P. OVIDII NASONIS

Eridanum implebat, silvamque sororibus auctam :
 Cum vox est tenuata viro : canæque capillos
 Dissimulant plumæ : collumque a pectore longum
 Porrigitur, digitosque ligat junctura rubentes : 375
 Penna latus vestit ; tenet os sine acumine rostrum :
 Fit nova Cycnus avis. nec se cœloque, Jovique
 Credit, ut injuste missi menior ignis ab illo.
 Stagna petit, patulosque lacus : ignemque perosus.
 Quæ colat, elegit contraria flumina flammis. 380

Squallidus interea genitor Phaëthontis, et experts
 Ipse sui decoris qualis, cum deficit orbem,
 Esse solet : lucemque odit, seque ipse, diemque :
 Datque animum in luctus ; et luctibus adjicit iram :
 Officiumque negat mundo. Satis, inquit, ab ævi 385
 Sors mea principiis fuit irrequieta : pigetque
 Actorum sine fine mihi, sine honore, laborum.
 Quilibet alter agat portantes lumina currus.
 Si nemo est, omnesque Dei non posse fatentur ;
 Ipse agat : ut saltem, dum nostras tentat habenas, 390
 Orbatura patres aliquando fulmina ponat.

Tum sciet, ignipedum vires expertus equorum,
 Non meruisse necem, qui non bene rexit illos.
 Talia dicentem circumstant omnia Solem
 Numina : neve velit tenebras inducere rebus, 395
 Supplice voce rogant. missos quoque Juppiter ignes
 Excusat, precibusque minas regaliter addit.
 Colligit amentes, et adhuc terrore paventes
 Phœbus equos, stimuloque domans et verberare, sævit :
 Sævit enim, natumque objectat, et imputat illis. 400

At pater omnipotens ingentia mœnia cœli
 Circuit : et, ne quid labefactum viribus ignis
 Corruat, explorat. quæ postquam firma, sui que
 Roboris esse videt : terras, hominumque labores
 Perspicit. Arcadiæ tamen est impensior illi 405
 Cura suæ. fontesque, et nondum audentia labi
 Flumina restituit. dat terræ gramina, frondes
 Arboribus ; læsasque jubet revirescere silvas.
 Dum redit, itque frequens ; in virgine Nonacrina

Hæsit: et accepti caluere sub ossibus ignes. 410
 Non erat hujus opus lanam mollire trahendo;
 Nec positu variare comas. ubi fibula vestem,
 Vitta coercuerat neglectos alba capillos,
 Et modo leve manu jaculum, modo sumpserat arcum;
 Miles erat Phœbes; nec Mænalon attigit ulla 415
 Gravior hac Triviæ. sed nulla potentia longa est.
 Ulterius medio spatium Sol altus habebat;
 Cum subit illa nemus, quod nulla ceciderat ætas.
 Exiit hic humero pharetram, lentosque retendit
 Arcus: inque solo, quod texerat herba, jacebat: 420
 Et pictam posita pharetram cervice premebat.
 Juppiter ut vidit fessam, et custode vacantem;
 Hoc certe conjux furtum mea nesciet, inquit:
 Aut si rescierit; sunt o, sunt jurgia tanti!
 Protinus induitur faciem cultumque Dianæ: 425
 Atque ait, O comitum, virgo, pars una mearum,
 In quibus es venata jugis? de cespite virgo
 Se levat: et, Salve numen, me iudice, dixit,
 Audiat ipse licet, majus Jove. ridet, et audit;
 Et sibi præferri se gaudet; et oscula jungit; 430
 Nec moderata satis, nec sic a virgine danda.
 Qua venata foret silva narrare parantem
 Impedit amplexu: nec se sine crimine prodit.
 Illa quidem contra, quantum modo femina possit,
 (Adspiceres utinam, Saturnia, mitior esses!) 435
 Illa quidem pugnat: sed quæ superare puella,
 Quilve Jovem poterat? superum petit æthera victor
 Juppiter: huic odio nemus est, et conscia silva.
 Unde, pedem referens, pene est oblita pharetram
 Tollere cum telis, et, quem suspenderat, arcum. 440
 Ecce, suo comitata choro Distynna per altum
 Mænalon ingrediens, et cæde superba ferarum,
 Adspicit hanc, visamque vocat: clamata refugit;
 Et timuit primo, ne Juppiter esset in illa.
 Sed postquam pariter Nymphas incedere vidit; 445
 Sensit abesse dolos: numerumque accessit ad harum.
 Heu quam difficile est, crimen non prodere vultu!

Vix oculos attollit humo : nec, ut ante solebat,
 Juncta Deæ lateri, nec toto est agmine prima :
 Sed filet ; et læsi dat signa rubore pudoris. 450
 Et (nisi quod virgo est) poterat sentire Diana
 Mille notis culpam. Nymphæ sensisse feruntur.
 Orbe resurgebant Lunaria cornua nono ;
 Cum Dea venatrix, fraternis languida flammis,
 Nacta nemus gelidum : de quo cum murmure labens 455
 Ibat, et attritas versabat rivus arenas.
 Ut loca laudavit ; summas pede contigit undas.
 His quoque laudatis, Procul est, ait, arbiter omnis :
 Nuda superfusus tinguamus corpora lymphis.
 Parrhæsis erubuit. cunctæ velamina ponunt : 460
 Una moras quærit. dubitanti vestis adempta est :
 Qua posita nudo patuit cum corpore crimen.
 Attonitæ, manibusque uterum celare volenti,
 I procul hinc, dixit, nec sacros pollice fontes,
 Cynthia : deque suo jussit secedere cœtu. 465
 Senferat hoc olim magni matrona Tonantis :
 Distuleratque graves in idonea tempora pœnas.
 Causa moræ nulla est : et jam puer Arcas (id ipsum
 Indoluit Juno) fuerat de pellice natus.
 Quo simul obvertit sævam cum lumine mentem ; 470
 Scilicet hoc unum restabat, adultera, dixit,
 Ut secunda fores : fieretque injuria partu
 Nota : Jovisque mei testatum dedecus esset.
 Haud impune feres : adimam tibi nempe figuram ;
 Qua tibi, quaque places nostro, importuna, marito. 475
 Dixit : et, adversa prensis a fronte capillis,
 Stravit humi pronam. tendebat brachia supplex :
 Brachia cœperunt nigris horrescere villis,
 Curvarique manus, et aduncos crescere in ungues,
 Officioque pedum fungi : laudataque quondam 480
 Ora Jovi, lato fieri deformia rictu.
 Neve preces animos, et verba potentia flectant,
 Posse loqui eripitur. vox iracunda, minaxque,
 Plenaque terroris rauco de guttore fertur.
 Mens antiqua tamen facta quoque mansit in ursa. 485

Adſiduoque ſuos gemitu teſtata dolores,
 Qualeſcumque manus ad cœlum et ſidera tollit :
 Ingratumque Jovem, nequeat cum dicere, ſentit.
 Ah quoties, ſola non auſa quieſcere ſilva,
 Ante domum, quondamque ſuis erravit in agris ! 490
 Ah quoties per ſaxa canum latratibus aſta eſt !
 Venatrixque metu venantum territa fugit !
 Sæpe feris latuit viſis ; oblita quid eſſet :
 Uſaque conſpectos in montibus horruit urſos :
 Pertimuitque lupos ; quamvis pater eſſet in illis. 495
 Ecce Lycaoniæ proles ignara parenti
 Arcas adeſt, ter quinque fere natalibus aſtis.
 Dumque feras ſequitur ; dum ſaltus eligit aptos,
 Nexilibusque plagis ſilvas Erymanthidas ambit ;
 Incidit in matrem. quæ reſtitit Arcade viſo ; 500
 Et cognoscenti ſimilis fuit. ille reſugit :
 Immoſosque oculos in ſe ſine fine tenentem
 Nelcius extimuit : propiusque accedere aventi
 Vulnifico fuerat fixurus pectora telo :
 Arcuit omnipotens : pariterque ipſosque neſasque 505
 Suſtulit ; et celeri raptos per inania vento
 Impoſuit cœlo, vicinaque ſidera fecit.
 Intumuit Juno, poſtquam inter ſidera pellex
 Fulſit : et ad canam deſcendit in æquora Tethyn,
 Oceanumque ſenem ; quorum reverentia movit 510
 Sæpe Deos : cauſamque viæ ſcitantibus inſit :
 Quæritis, æthereis quare regina Deorum
 Sedibus huc adſim ? pro me tenet altera cœlum.
 Mentiar, obſcurum niſi nox cum fecerit orbem,
 Nuper honoratas ſummo, mea vulnera, cœlo 515
 Videritis ſtellas illic, ubi circulus axem
 Ultimus extremum, ſpatioque breviffimus, ambit.
 Eſt vero, cur quis Junonem lædere nolit,
 Offenſamque tremat ; quæ proſim ſola nocendo ?
 En ego quantum egi ! quam vaſta potentia noſtra eſt ! 520
 Eſſe hominem vetui : facta eſt Dea. ſic ego pœnas
 Sontibus impoſito : ſic eſt mea magna potestas.
 Vindicet antiquam faciem, vultuſque ſerinos

Detrahat ; Argolica quod et ante Phoronide fecit.
 Cur non et pulſa ducat Junone, meoque 525
 Collocet in thalamo, focerumque Lycaöna ſumat ?
 At vos ſi læſæ contentus tangit alumnæ,
 Gurgite cæruleo ſeptem prohibete Triones :
 Sideraque in cœlo, ſtupri mercede, recepta
 Pellite : ne puro tinguatur in æquore pellex. 530
 Dî maris adnuerant. habili Saturnia curru
 Ingreditur liquidum pavonibus æra pictis :
 Tam nuper pictis cæſo pavonibus Argo,
 Quam tu nuper eras, cum candidus ante fuiſſes,
 Corve loquax, ſubito nigrantes verſus in alas. 535
 Nam fuit hæc quondam niveis argentea pennis
 Ales, ut æquaret totas ſine labe columbas :
 Nec ſervaturis vigili Capitolia voce
 Cederet anſeribus, nec amanti flumina cycno.
 Lingua fuit damno : lingua faciente loquaci, 540
 Cui color albus erat, nunc eſt contrarius albo.
 Pulchrior in tota, quam Lariffæa Coronis,
 Non fuit Hæmonia. placuit tibi, Delphice, certe,
 Dum vel caſta fuit, vel inobſervata. ſed ales
 Senſit adulterium Phœbeïus : utque latentem 545
 Detegeret culpam non exorabilis index,
 Ad dominum tendebat iter : quem garrula motis
 Conſequitur pennis, ſcitetur ut omnia, cornix.
 Auditaque viæ cauſſa, Non utile carpiſ,
 Inquit, iter : ne ſperne meæ præſagia linguæ. 550
 Quid fuerim, quid ſimque, vide ; meritumque require:
 Invenies nocuiſſe fidem. nam tempore quodam
 Pallas Erichthonium, prolem ſine matre creatam,
 Clauſerat Actæo texta de vimine ciſta :
 Virginibusque tribus gemino de Cecrope natis 555
 Hanc legem dederat, ſua ne ſecreta viderent.
 Abſcita fronde levi denſa ſpecularar ab ulmo,
 Quid facerent. commiſſa duæ ſine fraude tuentur,
 Pandroſos atque Herſe. timidus vocat una ſorores
 Aglauros : nodosque manu diducit. at intus 560
 Infantemque vident, adporrectumque draconem.

Acta Deæ refero. pro quo mihi gratia talis
 Redditur, ut dicar tutela pulia Minervæ;
 Et ponar post noctis avem. mea pœna volucres
 Admonuisse potest; ne voce pericula quærant 565
 At puto, non ultro, nec quidquam tale rogantem
 Me petiit. ipsa licet hoc a Pallade quæras:
 Quamvis irata est: non hoc irata negabit.
 Nam me Phocæica clarus tellure Coroneus
 (Nota loquor) genuit. fueramque ego régia virgo: 570
 Divitibusque procis (ne me contemne) petebar.
 Forma mihi nocuit. nam dum per litora lentis
 Passibus, ut soleo, summa spatiarer arena,
 Vidit, et incaluit pelagi Deus: utque precando
 Tempora cum blandis consumsit inania verbis: 575
 Vim parat, et sequitur. fugio, densumque relinquo
 Litus, et in molli nequicquam lassor arena.
 Inde Deos, hominesque voco: nec contigit ullum
 Vox mea mortalem. mota est pro virgine virgo,
 Auxiliūque tulit. tendebam brachia cœlo: 580
 Brachia cœperunt levibus nigrescere pennis.
 Rejicere ex humeris vestem molibar; at illa
 Pluma erat; inque cutem radices egerat imas.
 Plangere nuda meis conabar pectora palmis:
 Sed neque jam palmas, nec pectora nuda gerebam. 585
 Currebam: nec, ut ante, pedes retinebat arena:
 Et summa tollebar humo. mox acta per auras
 Evchor, et data sum comes inculcata Minervæ.
 Quid tamen hoc prodest, si diro facta volucris
 Crimine Nyctimene nostro successit honori? 590
 An, quæ per totam res est notissima Lesbon,
 Non audita tibi est? patrium temerasse cubile
 Nyctimenen? avis illa quidem: sed conscia culpæ
 Conspectum lucemque fugit, tenebrisque pudorem
 Celat; et a cunctis expellitur æthere toto. 595
 Talia dicenti, Tibi, ait, revocamina, corvus,
 Sint precor ista malo. nos vanum spernimus omen.
 Nec cœptum dimittit iter: dominoque jacentem
 Cum juvene Hæmonio vidisse Coronida narrat.

Laurea delapsa est, audito crimine amantis : 600
 Et pariter vultusque Deo, plectrumque, colorque
 Excidit. utque animus tumida fervebat ab ira ;
 Arma adsueta rapit ; flexumque a cornibus arcum
 Tendit : et illa suo toties cum pectore iuncta
 Indevitato trajecit pectora telo. 605

Icta dedit gemitum, tractoque a vulnere ferro,
 Candida poeniceo perfudit membra cruore :
 Et dixit, Potui poenas tibi Phœbe, dedisse ;
 Sed peperisse prius. duo nunc moriemur in una.
 Haec tenus ; et pariter vitam cum sanguine fudit. 610
 Corpus inane animæ frigus letale secutum est.

Poenitet ! heu sero poenæ crudelis a nantem :
 Seque, quod audierit, quod sic exarserit, odit :
 Odit avem, per quam crimen causamque dolendi
 Scire coactus erat : nervumque, arcumque, manumque 615

Odit ; cumque manu, temeraria tela, sagittas.
 Collapsamque fovet : sœraque ope vincere fata
 Nititur ; et medicas exercet inaniter artes.
 Quæ postquam frustra tentata, rogumque parari
 Sensit, et arsfuros supremis ignibus artus ; 620

Tum vero gemitus (neque enim cœlestia tingui
 Ora decet lacrimis) alto de corde petitos
 Edidit. haud aliter, quam cum, spectante juvenca,
 Lactentis vituli, dextra libratus ab aure,
 Tempora discussit claro cava malleus ictu. 625

Ut tamen ingratos in pectora fudit odores :
 Et dedit amplexus, injustaque iusta peregit,
 Non tulit in cineres labi sua Phœbus eosdem
 Semina : sed natum flammis utroque parentis
 Eripuit ; geminique tulit Chironis in antrum. 630
 Sperantemque sibi non falsæ præmia linguæ
 Inter aves albas vetuit considerare corvum.

Semifer interea divinæ stirpis alumno
 Lætus erat ; mixtoque oneri gaudebat honore.
 Ecce venit rutilis humeros protecta capillis 635
 Filia Centauri : quam quondam Nympha Chariclo,
 Fluminis in rapidi ripis enixa, vocavit

Ocyroën. non hæc artes contenta paternâs
 Addidicisse fuit: fatorum arcana canebat.
 Ergo ubi fatidicos concepit mente furores, 640
 Incaluitque Deo, quem clausum pectore habebat;
 Adspicit infantem; Totique salutifer orbi
 Cresce puer, dixit: tibi se mortalia sæpe
 Corpora debebunt: animas tibi reddere ademptas
 Fas erit. idque semel Dis indignantibus ausus, 645
 Possè dare hoc iterum flamma prohibebere avita:
 Equè deo corpus fies exsangue: Deusque,
 Qui modo corpus eras: et his tua fata novabis.
 Tu quoque, care pater, non jam mortalis, et ævis
 Omnibus ut maneat, nascendi lege creatus; 650
 Possè mori cupies tum, cum cruciabere diræ
 Sanguine serpentis, per faucia membra recepto.
 Teque ex æterno patientem numina mortis
 Efficient; triplicesque Deæ tua fila resolvent.
 Restabat fatis aliquid: suspirat ab imis 655
 Pectoribus, lacrimæque genis labuntur obortæ:
 Atque ita, Prævertunt, inquit, me fata; vetorque
 Plura loqui; vocisque meæ præcluditur usus.
 Non fuerant artes tanti, quæ numinis iram
 Contraxere mihi. mallet nescisse futura. 660
 Jam mihi subduci facies humana videtur:
 Jam cibus herba placet: jam latis currere campis
 Impetus est, in equam, cognataque corpora, vertor.
 Tota tamen quare? pater est mihi nempe biformis.
 Talia dicenti pars est extrema querelæ 665
 Intellecta parum: confusæque verba fuere.
 Mox nec verba quidem, nec equæ sonus ille videtur;
 Sed simulantis equam: parvoque in tempore certos
 Edidit hinnitus: et brachia movit in herbas.
 Tum digiti coëunt, et quinos adligat ungues 670
 Perpetuo cornu levis ungula: crescit et oris,
 Et colli spatium: longæ pars ultima pallæ
 Cauda fit. utque vagi crines per colla jacebant,
 In dexteras abiere jubas: pariterque novata est
 Et vox et facies. nomen quoque monstra dedere. 675

Flebat, opemque tuam frustra Philyreus heros,
 Delphice, poscebat. sed nec rescindere magni
 Iussa Jovis poterat: nec, si rescindere posses,
 Tunc aderas. Elin Messeniaque arva colebas.
 Illud erat tempus, quo te pastoria pellis 680
 Texit; onusque fuit baculum silvestre sinistræ:
 Alterius, dispar septenis fistula cannis.
 Dumque amor est curæ, dum te tua fistula mulcet;
 Incustoditæ Pylios memorantur in agros
 Processisse boves. videt has Atlantide Maja 685
 Natus; et arte sua silvis occultat abactas.
 Senferat hoc furtum nemo, nisi notus in illo
 Rure senex. Battum vicinia toto vocabant.
 Divitis hic saltus herbosaque pascua Nelei,
 Nobiliumque greges custos servabat equarum. 690
 Hunc timuit, blandaque manu seduxit: et, Eia,
 Quisquis es, hospes, ait, si forte armenta requiret
 Hæc aliquis, vidisse nega. neu gratia facta
 Nulla rependatur; nitidam cape præmia vaccam.
 Et dedit. accepta voces has reddidit hospes: 695
 Tutus eas. lapis iste prius tua furta loquatur.
 Et lapidem ostendit. simulat Jove natus abire.
 Mox redit: et, versa pariter cum voce figura,
 Rustice, vidisti si quas hoc limite, dixit,
 Ire boves; fer opem: furtoque silentia deme. 700
 Juncta suo pretium dabitur tibi semina tauro.
 At senior, postquam merces geminata, Sub illis
 Montibus, inquit, erunt. et erant sub montibus illis.
 Risit Atlantiades: et, Me mihi, perfide, prodis?
 Me mihi prodis? ait. perjuraque pectora vertit 705
 In durum silicem; qui nunc quoque dicitur Index:
 Inque nihil merito vetus est infamia saxo.
 Hinc se sustulerat paribus caducifer alis:
 Munychiosque volans agros, gratamque Minervæ
 Despectabat humum, cultique arbusta Lycei. 710
 Illa forte die castæ de more puellæ
 Vertice supposito festas in Palladis arces
 Pura coronatis portabant sacra canistris,

Inde revertentes Deus adspicit alës : iterque
 Non agit in rectum, sed in orbem curvat eundem. 715
 Ut volucris visis rapidissima milïus extis,
 Dum timet, et densi circumstant sacra ministri,
 Flectitur in gyrum ; nec longius audet abire :
 Spemque suam motis avidus circumvolat alis :
 Sic super Actæas agilis Cyllenius arces 720
 Inclinat cursus : et easdem circinat auras.
 Quanto splendidior, quam cetera sidera, fulget
 Lucifer ; et quanto te, Lucifer, aurea Phœbe ;
 Tanto virginibus præstantior omnibus Herse
 Ibat : eratque decus pompæ, comitumque suarum. 725
 Obstupuit forma Jove natus : et æthere pendens
 Non secus exarsit, quam cum balearica plumbum
 Funda jacit. volat illud, et incandescit eundo :
 Et quos non habuit, sub nubibus invenit, ignes.
 Vertit iter ; cœloque petit diversa relicto : 730
 Nec se dissimulat : tanta est fiducia formæ.
 Quæ quamquam justa est ; cura tamen adjuvat illam :
 Permulcetque comas, chlamydemque, ut pendeat apte,
 Collocat : ut limbus, totumque adpareat aurum :
 Ut teres in dextra, qua somnos ducit et arcet, 735
 Virga sit : ut terfis niteant talaria plantis.
 Pars secreta domus ebore et testudine cultos
 Tres habuit thalamos. quorum tu, Pandroso, dextrum,
 Aglauros lævum, medium possederat Herse.
 Quæ tenuit lævum ; venientem prima notavit 740
 Mercurium : nomenque Dei scitarier ausa est,
 Et causam adventus, cui sic respondit Atlantis
 Pleïonesque nepos : Ego sum, qui jussâ per auras
 Verba patris porto. pater est mihi Juppiter ipse :
 Nec fingam causas. tu tantum fida sorori 745
 Esse velis, prolisque meæ matertera dici.
 Herse causâ viæ. faveas oramus amanti.
 Adspicit hunc oculis isdem, quibus abdita nuper
 Viderat Aglauros flavæ secreta Minervæ :
 Proque ministerio magni sibi ponderis aurum 750
 Postulat. interea testis excedere cogit.

Vertit ad hanc torvi Dea bellica luminis orbem,
 Et tanto penitus traxit suspiria motu,
 Ut pariter pectus, positamque in pectore forti
 Ægida concuteret. subit, hanc arcana profana 755
 Detexisse manu tum, cum sine matre creatam
 Lemnicolæ stirpem contra data fœdera vidit:
 Et gratamque Deo fore jam, gratamque sorori:
 Et ditem sumto, quod avara poposcerit, auro.
 Protinus Invidiæ, nigro squalentia tabo, 760
 Testa petit. domus est imis in vallibus antri
 Abdita, sole carens, non ulli pervia vento;
 Tristis, et ignavi plenissima frigoris; et quæ
 Igne vacet semper, caligine semper abundet.
 Huc ubi pervenit belli metuenda virago; 765
 Constitit ante domum, (neque enim succedere testis
 Fas habet) et postes extrema cuspide pulsat.
 Concussæ patuere fores. videt intus edentem
 Vipereas carnes, vitiorum alimenta suorum,
 Invidiam: visaque oculos avertit. at illa 770
 Surgit humo pigra: semesarumque relinquit
 Corpora serpentum: passuque incedit inerti.
 Utque Deam vidit formaque armisque decoram;
 Ingemuit: vultumque ima ad suspiria duxit.
 Pallor in ore sedet: macies in corpore toto: 775
 Nusquam recta acies: livent rubigine dentes:
 Pectora felle virent: lingua est suffusa veneno.
 Ritus abest; nisi quem visù movere dolores.
 Nec fruitur somno, vigilacibus excita curis:
 Sed videt ingratos, intabescitque videndo, 780
 Successus hominum: carpitque et carpitur una.
 Suppliciumque suum est. quamvis tamen oderat illam,
 Talibus adsata est breviter Tritonia dictis:
 Inscite tabe tua natarum Cecropis unam.
 Sic opus est. Aglauros ea est. haud plura locuta 785
 Fugit; et impressa tellurem reppulit hasta.
 Illa Deam obliquo fugientem lumine cernens;
 Murmura parva dedit; successurumque Minervæ
 Indelix: baculumque capit; quod spinea totum

Vincula cingebant : adopertaque nubibus atris, 790
 Quacumque ingreditur, florentia proterit arva,
 Exuritque herbas, et summa cacumina carpit :
 Adflatuque suo populos, urbesque, domosque
 Polluit : et tandem Tritonida conspicit arcem ;
 Ingeniis, opibusque, et festa pace virentem : 795
 Vixque tenet lacrimas ; quia nil lacrimabile cernit.
 Sed postquam thalamos intravit Cecrope natæ ;
 Iussa facit : pectusque manu ferrugine tincta
 Tangit : et hamatis præcordia sentibus implet.
 Inspiratque nocens virus : piceumque per ossa 800
 Dissipat, et medio spargit pulmone venenum.
 Neve mali spatium causæ per latius errent ;
 Germanam ante oculos, fortunatumque sororis
 Conjugium, pulchraque Deum sub imagine ponit :
 Cunctaque magna facit. quibus irritata, dolore 805
 Cecropis occulto mordetur : et anxia nocte,
 Anxia luce gemit : lentaque miserrima tabe
 Liquitur, ut glacies incerto faucia sole :
 Felicisque bonis non secius uritur Herfes ;
 Quam cum spinosis ignis supponitur herbis ; 810
 Quæ neque dant flammæ, lenique tepore cremantur.
 Sæpe mori voluit ; ne quidquam tale videret :
 Sæpe velut crimen rigido narrare parenti.
 Denique in adverso venientem limine sedit
 Exclusura Deum. cui blandimenta, precesque, 815
 Verbaque jactanti mitissima, Desine, dixit :
 Hinc ego me non sum nisi te motura repulso.
 Stemus, ait, pacto, velox Cyllenius, isto :
 Cælataque fores virga patefecit. at illi
 Surgere conanti partes, quascumque sedendo 820
 Plectimur, ignava nequeunt gravitate moveri.
 Ita quidem recto pugnat se attollere trunco :
 Sed genuum junctura riget, frigusque per ungues
 Labitur ; et pallent amisso sanguine venæ.
 Utque malum late solet immedicabile cancer 825
 Serpere, et illæsas vitiatas addere partes ;
 Sic letalis hiems paulatim in pectora venit :

Vitalesque vias, et respiramina clausit.
 Nec conata loqui est; nec, si conata fuisset,
 Vocis haberet iter. saxum jam colla tenebat; 830
 O. aque duruerant; signumque exsangue sedebat.
 Nec lapis albus erat. sua mens infecerat illam.
 Has ubi verborum pœnas mentisque profanæ
 Cepit Atlantiades, dictas a Pallade terras
 Linquit, et ingreditur jactatis æthera pennis. 835
 Sevocat hunc genitor; nec causam fassus amoris,
 Fide minister, ait, jussorum nate meorum,
 Pelle moram, solitoque celer delabere cursu:
 Quæque tuam matrem tellus a parte sinistra
 Suspicit, (indigenæ Sidonida nomine dicunt) 840
 Hanc pete: quodque procul montano gramine pasci
 Armentum regale vides; ad litora verte.
 Dixit: et expulsi jamdudum monte juvenci
 Litora jussa petunt. ubi magni filia regis
 Ludere, virginibus Tyriis comitata, solebat. 845
 Non bene conveniunt, nec in una sede morantur,
 Majestas et amor. sceptri gravitate relicta,
 Ille pater rectorque Deum; cui dextra trifulcis
 Ignibus armata est, qui nutu concutit orbem;
 Induitur faciem tauri: mixtusque juvencis 850
 Mugit, et in teneris formosus obambulat herbis.
 Quippe color nivis est; quam nec vestigia duri
 Calcavere pedis, nec solvit aquaticus Auster.
 Colla toris extant: armis palearia pendent:
 Cornua parva quidem; sed quæ contendere possis 855
 Facta manu, puraque magis perlucida gemma.
 Nullæ in fronte minæ; nec formidabile lumen,
 Pacem vultus habet. miratur Agenore nata,
 Quod tam formosus, quod proelia nulla minetur.
 Sed, quamvis mitem, metuit contingere primo. 860
 Mox adit: et flores ad candida porrigit ora.
 Gaudet amans: et, dum veniat sperata voluptas,
 Oscula dat manibus. vix ah, vix cetera differt,
 Et nunc adludit, viridique exsultat in herba:
 Nunc latus in fulvis niveum deponit arenis. 865

Paullatimque metu demto, modo pectora præbet
 Virginea plaudenda manu; modo cornua fertis
 Impedienda novis. ausa est quoque regia virgo,
 Nescia quem premeret, tergo confidere tauri.

Cum Deus a terra, siccoque a litore, sensim
 Falsa pedum primis vestigia ponit in undis.

870

Inde abit ulterius, medique per æquora ponti
 Fert prædam. pavet hæc: litusque ablata relictum
 Respicit: et dextra cornum tenet; altera dorso
 Imposita est: tremulæ sinuantur flamine vestes.

875

P. OVIDII NASONIS
METAMORPHOSEON

LIBER III.

JAMQUE Deus posita fallacis imagine tauri,
Se confessus erat; Dictæaque rura tenebat.
Cum pater ignarus Cadmo perquirere raptam
Imperat: et pœnam, si non invenerit, addit
Exilium, facto pius et sceleratus eodem. 5
Orbe pererrato (quis enim deprendere possit
Furta Jovis?) profugus patriamque, iramque parentis
Vitat Agenorides; Phœbique oracula supplex
Consultit: et, quæ sit tellus habitanda, requirit.
Bos tibi, Phœbus ait, solis occurret in arvis, 10
Nullum passia jugum, curvique immunis aratri.
Hac duce carpe vias, et, qua requieverit herba,
Mœnia fac condas: Bœotiaque illa vocato.
Vix bene Castalio Cadmus descenderat antro:
Incustoditam lente videt ire juvencam, 15
Nullum servitii signum cervice gerentem.
Subsequitur, pressoque legit vestigia gressu;
Auctoremque viæ Phœbum taciturnus adorat.
Jam vada Cephissi, Panopesque evaserat arva:
Bos stetit; et, tollens spatiosam cornibus altis 20
Ad cœlum frontem, mugitibus impulit auras.
Atque ita, respiciens comites sua terga sequentes,
Procubuit, teneraque latus submisit in herba.
Cadmus agit grates, peregrinæque oscula terræ
Figit: et ignotos montes, agrosque salutat. 25
Sacra Jovi facturus erat: jubet ire ministros,
Et petere e vivis libandas fontibus undas.
Silva vetus stabat, nulla violata securi.

Est specus in medio, virgis ac vimine densus,
 Efficiens humilem lapidum compagibus arcum ; 30
 Uberibus fecundus aquis. (hoc conditus antro
 Martius anguis erat, cristis præsignis et auro.
 Igne micant oculi ; corpus tumet omne veneno :
 Tresque vibrant linguæ : triplici stant ordine dentes.)
 Quem postquam Tyria lucum de gente profecti 35
 Infausto tetigere gradu ; demissaque in undas
 Urna dedit sonitum ; longum caput extulit antro
 Cæruleus serpens ; horrendaque sibila misit.
 Effluxere urnæ manibus ; sanguisque relinquit
 Corpus. et attonitos subitus tremor occupat artus. 40
 Ille volubilibus squamosos nexibus orbes
 Torquet, et immensos saltu sinuatur in arcus :
 Ac media plus parte leves erectus in auras
 Despicit omne nemus : tantoque est corpore, quanto,
 Si totum spectes, geminas qui separat Arctos. 45
 Nec mora : Phœnicas (sive illi tela parabant,
 Sive fugam ; sive ipse timor prohibebat utrumque)
 Occupat ; hos morsu, longis complexibus illos :
 Hos necat adflatos funesti tabe veneni.
 Fecerat exiguas jam Sol altissimus umbras : 50
 Quæ mora sit sociis miratur Agenore natus ;
 Vestigatque viros. tegimen derepta leoni
 Pellis erat : telum splendenti lancea ferro,
 Et jaculum ; teloque animus præstantior omni.
 Ut nemus intravit, letataque corpora vidit, 55
 Victoremque supra spatiosi corporis hostem
 Tristia sanguinea lambentem vulnera lingua ;
 Aut ultor vestræ, fidissima corpora, mortis,
 Aut comes, inquit, ero. dixit : dextraque molarem
 Sustulit ; et magnum magno conamine misit. 60
 Illius impulsu cum turribus ardua celsis
 Mœnia mota forent, serpens sine vulnere mansit.
 Loricæque modo squamis defensus, et atræ
 Duritia pellis, validos cute repulit ictus.
 At non duritia jaculum quoque vincit eadem ; 65
 Quod medio lentæ fixum curvamine spinæ

48 P. OVIDII NASONIS

Constitit; et toto descendit in ilia ferro.
 Ille, dolore ferox, caput in sua terga retorfit:
 Vulneraque adspexit, fixumque hastile momordit.
 Idque, ubi vi multa partem labefecit in omnem, 70
 Vix tergo eripuit. ferrum tamen ossibus hæret.
 Tum vero; postquam solitas accessit ad iras
 Plaga recens, plenis tumuerunt guttura venis:
 Spumaque pestiferos circumfuit albida rictus:
 Terraque rarsa sonat squamis; quique halitus exit 75
 Ore niger Stygio, vitiatas inficit auras.
 Ipse modo immensum spiris facientibus orbem
 Cingitur: interdum longa trabe rector exit.
 Impete nunc vasto, ceu concitus imbris amnis,
 Fertur, et obstantes proturbat pectore silvas. 80
 Cedit Agenorides paullum: spolioque leonis
 Sustinet incursum; instantiaque ora retardat
 Cuspide prætenta. furit ille, et inania duro
 Vulnera dat ferro: frangitque in acumine dentes.
 Jamque venenifero sanguis manare palato 85
 Cœperat; et virides adspergine tinxerat herbas:
 Sed leve vulnus erat: quia se retrahebat ab ictu;
 Lassaque colla dabat retro; plagamque federe
 Cedendo arcebat, nec longius ire sinebat;
 Donec Agenorides coniectum in gutture ferrum 90
 Usque sequens pressit: dum retro quercus eunti
 Obstitit; et fixa est pariter cum robore cervix.
 Pondere serpentis curvata est arbor, et imæ
 Parte flagellari gemuit sua robora caudæ.
 Dum spatium victor victi considerat hostis; 95
 Vox subito audita est: (neque erat cognoscere promptum
 Unde; sed audita est) Quid, Agenore nate, peremtum
 Serpentem spectas? et tu spectabere serpens.
 Ille diu pavidus, pariter cum mente colorem
 Perdiderat; gelidoque comæ terrore rigeant. 100
 Ecce viri fautrix, superas delapsa per auras,
 Pallas adest: motæque jubet supponere terræ
 Vipereos dentes populi incrementa futuri.
 Paret: et, ut pressio sulcum patefecit aratro,

Spargit humi jussos, mortalia semina, dentes. 105

Inde (fide majus) glebæ cœpere moveri:

Primaque de fulcis acies adparuit hastæ.

Tegmina mox capitum picto nutantia cono:

Mox humeri pectusque, onerataque brachia telis

Existunt: crescitque seges clypeata virorum. 110

Sic, ubi tolluntur festis aulæa theatris,

Surgere signa solent; primumque ostendere vultum;

Cetera paullatim: placidoque educta tenore

Tota patent; imoque pedes in margine ponunt.

Territus hoste novo Cadmus capere arma parabat: 115

Ne cape, de populo, quem terra creaverat, unus

Exclamat; nec te civilibus insere bellis.

Atque ita terrigenis rigido de fratribus unum

Cominus ense ferit: jaculo cadit eminus ipse.

Hic quoque, qui leto dederat, non longius illo 120

Vivit, et exspirat, modo quas acceperat, auras.

Exemploque pari furit omnis turba: suoque

Marte cadunt subiti per mutua vulnera fratres.

Jamque brevis spatium vitæ sortita juvenus

Sanguineam trepido plangebant pectore matrem, 125

Quinque superstitibus: quorum fuit unus Echion.

Is sua jecit humi, monitu Tritonidis, arma;

Fraternæque fidem pacis petiitque, deditque.

Hos operis comites habuit Sidonius hospes;

Cum posuit jussam Phœbeis fortibus urbem. 130

Jam stabant Thebæ: poteras jam, Cadme, videri

Exsilio felix: soceri tibi Marsque Venusque

Contigerant. huc adde genus de conjuge tanta,

Tot natos, natasque, et, pignora cara, nepotes.

Hos quoque jam juvenes. sed, scilicet, ultima semper 135

Exspectanda dies homini: dicique beatus

Ante obitum nemo supremaque funera debet.

Prima nepos inter tot res tibi, Cadme, secundas

Causa fuit luctus, alienaque cornua fronti

Addita, vosque canes satiatæ sanguine herili. 140

At bene si quæras; Fortunæ crimen in illo,

Non scelus invenies. quod enim scelus error habebat?

Mons erat, infectus variarum cæde ferarum :
 Jamque dies rerum medias contraxerat umbras ;
 Et Sol ex æquo meta distabat utraque ; 145
 Cum juvenis placido per devia lustra vagantes
 Participes operum compellat Hyantius ore :
 Lina madent, comites, ferrumque cruore ferarum :
 Fortunamque dies habuit fatis. altera lucem
 Cum croceis evecta rotis Aurora reducet, 150
 Propositum repetamus opus. nunc Phœbus utraque
 Distat idem terra ; finditque vaporibus arva.
 Sistite opus præsens : nodosaque tollite lina.
 Jussa viri faciunt, intermittuntque laborem.
 Vallis erat piceis et acuta densa cupressu ; 155
 Nomine Gargaphie, succinctæ sacra Dianæ :
 Cujus in extremo est antrum nemorale recessu,
 Arte laboratum nulla : simulaverat artem
 Ingenio Natura suo. nam pumice vivo,
 Et levibus tophis nativum duxerat arcum. 160
 Fons sonat a dextra, tenui perlucidus unda,
 Margine gramineo patulos incinctus hiatus.
 Hic Dea silvarum, venatu fessa, solebat
 Virgineos artus liquido perfundere rore.
 Quo postquam subiit ; Nympharum tradidit uni 165
 Armigeræ jaculum, pharetramque, arcusque retentos.
 Altera depositæ subjecit brachia pallæ.
 Vincula duæ pedibus demunt. nam doctior illis
 Ismenis Crocale, sparsos per colla capillos
 Colligit in nodum ; quamvis erat ipsa solutis. 170
 Excipiunt laticem Nepheleque, Hyaleque, Rhanisque,
 Et Pfecas, et Phiale ; funduntque capacibus urnis.
 Dumque ibi perluitur solita Titania lympa ;
 Ecce nepos Cadmi, dilata parte laborum,
 Per nemus ignotum non certis passibus errans, 175
 Pervenit in lucum : sic illum fata ferebant.
 Qui simul intravit rorantia fontibus antra ;
 Sicut erant. viso nudæ sua pectora Nymphæ
 Percussiere viro : subitisque ululatibus omne
 Implevere nemus : circumfusæque Dianam 180

Corporibus texere suis. tamen altior illis
 Ipsa Dea est, colloque tenus supereminet omnes.
 Qui color infectis adversi Solis ab ictu
 Nubibus esse solet, aut purpureæ Auroræ :
 Is fuit in vultu visæ sine veste Dianæ. 185
 Quæ quamquam comitum turba stipata suarum ;
 In latus obliquum tamen adstitit : oraque retro
 Flexit : et ut vellet promptas habuisse sagittas ;
 Quas habuit, sic hausit aquas : vultumque virilem
 Perfudit : spargensque comas ultricibus undis, 190
 Addidit hæc cladis prænuntia verba futuræ :
 Nunc tibi me posito visam velamine narres,
 Si poteris narrare, licet. nec plura minata,
 Dat sparso capiti vivacis cornua cervi :
 Dat spatium collo : summasque cacuminat aures : 195
 Cum pedibusque manus, cum longis brachia mutat
 Cruribus : et velat maculoso vellere corpus.
 Additus et pavor est. fugit Autoneius heros :
 Et se tam celerem cursu miratur in ipso.
 Ut vero solitis sua cornua vidit in undis, 200
 Me miserum ! dicturus erat : vox nulla secuta est.
 Ingemuit ; vox illa fuit ; lacrimæque per ora
 Non sua fluxerunt. mens tantum pristina mansit.
 Quid faciat ? repetatne domum, regalia tecta ?
 An lateat filvis ? timor hoc, pudor impedit illud. 205
 Dum dubitat ; videre canes : primusque Melampus,
 Ichnobatesque sagax latratu signa dedere ;
 Gnosius Ichnobates, Spartana gente Melampus.
 Inde ruunt alii rapida velocius aura.
 Pamphagus, et Dorceus, et Oribasus ; Arcades omnes : 210
 Nebrophonosque valens, et trux cum Læape Theron,
 Et pedibus Pterelas, et naribus utilis Agre,
 Hylæusque fero nuper percussus ab apro,
 Deque lupo concepta Nape, pecudesque secuta
 Pœmenis, et natis comitata Harpyja duobus, 215
 Et substricta gerens Sicyonius ilia Ladon :
 Et Dromas, et Canace, Sticteque, et Tigris, et Alce,
 Is niveis Leucon, et villis Asbolus atris,

Prævalidusque Lacon, et cursu fortis Aëлло,
 Et Thous, et Cyprio velox cum fratre Lycisce: 220
 Et nigram medio frontem distinctus ab albo
 Harpalos et Melaneus; hirsutaque corpore Lachne:
 Et patre Dictæo, sed matre Laconide nati,
 Labros, et Agriodos, et acutæ vocis Hylæctor:
 Quasque referre mora est. ea turba cupidine prædæ 225
 Per rupes, scopulosque, adituque carentia saxa,
 Qua via difficilis, quaque est via nulla, feruntur.
 Ille fugit, per quæ fuerat loca sæpe secutus.
 Neu famulos fugit ipse suos! clamare libebat,
 Actæon ego sum: dominum cognoscite vestrum. 230
 Verba animo defunt: resonat latratibus æther.
 Prima Melanchætes in tergo vulnera fecit:
 Proxima Theridamas; Oresitrophus hæsit in armo.
 Tardius exierant; sed per compendia montis
 Anticipata via est. dominum retinentibus illis 235
 Cetera turba coit, confertque in corpore dentes.
 Jam loca vulneribus defunt. gemit ille, sonumque,
 Et, si non hominis, quem non tamen edere possit
 Cervus, habet: mœstisque replet juga nota querelis:
 Et genibus supplex pronis, similisque roganti, 240
 Circumfert tacitos, tamquam sua brachia, vultus.
 At comites rapidum solitis hortatibus agmen
 Ignari instigant, oculisque Actæona quærent;
 Et velut absentem certatim Actæona clamant
 Ad nomen caput ille refert: ut abesse queruntur, 245
 Nec capere oblatae segnem spectacula prædæ.
 Vellet abesse quidem; sed adest: velletque videre,
 Non etiam sentire, canum fera facta suorum.
 Undique circumstant: mersisque in corpore rostris
 Dilacerant falsi dominum sub imagine cervi. 250
 [Nec nisi finita per plurima vulnera vita
 Ira pharetratæ fertur satiata Dianæ.]
 Rumor in ambiguo est: aliis violentior æquo
 Vifa Dea est: alii laudant, dignamque severa
 Virginitate vocant. pars invenit utraque causas. 255
 Sola Jovis conjux non tam cu' petne probetne

Eloquitur ; quam clade domus ab Agenore ductæ
 Gaudet : et a Tyria collectum pellice transfert
 In generis socios odium. subit ecce priori
 Causa recens ; gravidamque dolet de semine magni 260
 Esse Jovis Semelen. tum linguam ad jurgia solvit.
 Effeci quid enim toties per jurgia ? dixit.
 Ipsa petenda mihi est : ipsam, si maxima Juno
 Rite vocor, perdam ; si me gemmantia dextra
 Sceptra tenere decet ; si sum regina, Jovisque 265
 Et soror et conjux. certe soror. at, puto, furto est
 Contenta : et thalami brevis est injuria nostri.
 Concipit ; id deerrat : manifesta que crimina pleno
 Fert utero : et mater, quod vix mihi contigit uni,
 De Jove vult fieri. tanta est fiducia formæ. 270
 Fallat eam faxo : nec sum Saturnia ; si non
 Ab Jove merfa suo Stygias penetrarit in undas.
 Surgit ab his folio ; fulvaque recondita nube
 Limen adit Semeles. nec nubes ante removit,
 Quam simulavit anum : posuitque ad tempera canos : 275
 Sulcavitque cutem rugis : et curva trementi
 Membra tulit passu : vocem quoque fecit anilem.
 Ipsaque fit Beroë, Semeles Epidauria nutrix.
 Ergo ubi, captato sermone, diuque loquendo,
 Ad nomen venere Jovis ; suspirat : et, Optem 280
 Juppiter ut sit, ait : metuo tamen omnia. multi
 Nomine Divorum thalamos subiere pudicos.
 Nec tamen esse Jovis satis est : det pignus amoris ;
 Si modo verus is est : quantusque, et qualis ab alta
 Junone excipitur ; tantus, talisque rogato 285
 Det tibi complexus : suaque ante insignia fumat.
 Talibus ignaram Juno Cadmeïda dictis
 Formarat. rogat illa Jovem sine nomine munus,
 Cui Deus, Elige, ait : nullam patiēte repulsam.
 Quoque magis credas : Stygii quoque conscia sunt 290
 Numina torrentis. timor et Deus ille Deorum.
 Læta malo, nimiumque potens, perituraque amanti
 Obsequio Semele, Qualem Saturnia, dixit,
 Te solet amplecti, Veneris cum fœdus initis,

Da mihi te talem. voluit Deus ora loquentis 295
 Opprimere. exierat jam vox properata sub auras.
 Ingenuit : neque enim non hæc optasse, neque ille
 Non jurasse potest. ergo mœstissimus altum
 Æthera conscendit : nutuque sequentia traxit
 Nubila : quïs nimbos, immixtaque fulgura ventis 300
 Addidit, et tonitrus, et inevitabile fulmen.
 Qua tamen usque potest, vires sibi demere tentat.
 Nec, quo centimanum dejecerat igne Typhœa,
 Nunc armatur eo : nimium feritatis in illo.
 Est aliud levius fulmen ; cui dextra Cyclopum 305
 Sævitiæ, flammæque minus, minus addidit iræ :
 Tela secunda vocant Superi. capit illa ; domumque
 Intrat Agenoream. corpus mortale tumultus
 Non tulit æthereos ; donisque jugalibus arsit.
 Imperfectus adhuc infans genetricis ab alvo 310
 Eripitur, patrioque tener (si credere dignum)
 Insuitur femori ; maternaque tempora complet.
 Furtim illum primis Ino matertera cunis
 Educat. inde datum Nymphæ Niseïdes antris
 Occuluere suis ; lactisque alimenta dedere 315
 Dumque ea per terras fatali lege geruntur ;
 Tutaque bis geniti sunt incunabula Bacchi :
 Forte Jovem memorant, diffusum nectare, curas
 Seposuisse graves, vacuaque agitassemis
 Cum Junone jocos : et Major vestra profecto est, 320
 Quam quæ contingat maribus, dixisse, voluptas.
 Illa negat. placuit, quæ sit sententia docti,
 Quærere, Tiresiæ. Venus huic erat utraque nota.
 Nam duo magnorum viridi coëuntia silva
 Corpora serpentum baculi violaverat ictu : 325
 Deque viro factus (mirabile) femina, septem
 Egerat autumnos. octavo rursus eisdem
 Vidit : et, Est vestræ si tanta potentia plagæ,
 Dixit, ut auctoris sortem in contraria mutet :
 Nunc quoque vos feriam. percussis anguibus isdem 330
 Forma prior rediit, genitivaque rursus imago.
 Arbitrè hic igitur sumtus de lite jocosa,

Dicta Jovis firmat. gravius Saturnia iusto,
Nec pro materia fertur doluisse : sui que
Judicis æterna damnavit lumina nocte. 335

At pater omnipotens (neque enim licet irrita cuiquam
Facta Dei fecisse Deo) pro lumine adempto
Scire futura dedit : pœnamque levavit honore.

Ille per Aônias, fama celeberrimus, urbes
Irreprehensa dabat populo responsa petenti. 340

Prima fide vocisque ratæ tentamina sumsit
Cœrula Liriope : quam quondam flumine curvo
Implicuit ; clausæque suis Cephisos in undis
Vim tulit. enixa est utero pulcherrima pleno
Infantem, Nymphis jam nunc qui posset amari ; 345

Narcissumque vocat. de quo consultus, an esset
Tempora maturæ visurus longa senectæ :

Fatidicus vates, Si se non noverit, inquit.
Vana diu visa est vox auguris. exitus illam,
Resque probat, letique genus, novitasque furoris. 350

Jamque ter ad quinos unum Cephisus annum
Addiderat : poteratque puer, juvenisque videri.
Multi illum juvenes, multæ cupiere puellæ.

Sed fuit in tenera tam dira superbia forma ;
Nulli illum juvenes, nullæ tetigere puellæ. 355

Adspicit hunc, trepidos agitantem in retia cervos,
Vocalis Nymphæ ; quæ nec reticere loquenti,
Nec prior ipsa loqui didicit, resonabilis Echo.

Corpus adhuc Echo, non vox erat : et tamen usum
Garrula non alium, quam nunc habet, oris habebat ; 360

Reddere de multis ut verba novissima posset.
Fecerat hoc Juno. quia, cum deprendere posset

Sub Jove sæpe suo Nymphas in monte jacentes,
Illa Deam longo prudens sermone tenebat,
Dum fugerent Nymphæ. postquam Saturnia sensit ; 365

Hujus, ait, linguæ, qua sum delusa, potestas
Parva tibi dabitur, vocisque brevissimus usus.

Reque minas firmat. tamen hæc in fine loquendi
Ingeminat voces : auditaque verba reportat.

Ergo ubi Narcissum, per devia lustra vagantem, 370

Vidit, et incaluit; sequitur vestigia furtim.

Quoque magis sequitur; flamma propiore calefcit.

Non aliter; quam cum summis circumlita tædis

Admotam rapiunt vivacia sulfura flammam.

O quoties voluit blandis accedere dictis,

375

Et molles adhibere preces! natura repugnat;

Nec finit incipiat. sed, quod finit, illa parata est

Exspectare sonos, ad quos sua verba remittat.

Forte puer, comitum seductus ab agmine fido,

Dixerat, Equis adest? et, Adest, responderat Echo. 380

Hic stupet: utque aciem partes divisit in omnes;

Voce, Veni, clamat magna. vocat illa vocantem.

Respicit: et nullo rursus veniente, Quid, inquit,

Me fugis? et totidem, quot dixit, verba recepit.

Perstat: et alternæ deceptus imagine vocis;

385

Huc coëamus, ait: nullique libentius umquam

Responsura sono, Coëamus, rettulit Echo:

Et verbis favet ipsa suis; egressaque silvis

Ibat, ut injiceret sperato brachia collo.

Ille fugit: fugiensque, Manus complexibus aufer: 390

Ante, ait, emoriar, quam sit tibi copia nostri.

Rettulit illa nihil, nisi, Sit tibi copia nostri.

Spreta latet silvis: pudibundaque frondibus ora

Protegit: et solis ex illo vivit in antris.

Sed tamen hæret amor; crescitque dolore repulsæ. 395

Attenuant vigiles corpus miserabile curæ:

Adducitque cutem macies; et in aëra succus

Corporis omnis abit. vox tantum, atque ossa supersunt.

Vox manet. ossa ferunt lapidis traxisse figuram.

[Inde latet silvis: nulloque in monte videtur;

400

Omnibus auditur. sonus est, qui vivit in illa.]

Sic hanc, sic alias, undis aut montibus ortas,

Luserat hic Nymphas; sic cœtus ante viriles.

Inde manus aliquis despectus ad æthera tollens,

sic amet iste, licet, sic non potiatur amato,

405

Dixerat. adfensit precibus Rhamnusia iustis.

Fons erat illimis, nitidis argenteus undis,

Quem neque pastores, neque pastæ monte capellæ

METAMORPHOSEON LIB. III. 57

Contigerant, aliudve pecus : quem nulla volucris,
 Nec fera turbarat, nec lapsus ab arbore ramus. 410
 Gramen erat circa, quod proximus humor alebat :
 Silvaeque, sole lacum passura tepecere nullo.
 Hic puer, et studio venandi lassus et æstu,
 Procubuit, faciemque loci, fontemque secutus. 415
 Dumque sitim sedare cupit ; sitis altera crevit.
 Dumque bibit, visæ correptus imagine formæ,
 Rem sine corpore amat : corpus putat esse, quod umbra est.
 Adstupet ipse sibi, vultuque immotus eodem
 Hæret, ut e Pario formatum marmore signum.
 Spectat humi positus geminum, sua lumina, fidus, 420
 Et dignos Baccho, dignos et Apolline crines,
 Impubesque genas, et eburnea colla, decasque
 Oris, et in niveo mixtum candore ruborem ;
 Cunctaque miratur, quibus est mirabilis ; ipse
 Se cupit imprudens ; et, qui probat, ille probatur. 425
 Dumque petit, petitur : pariterque incendit, et ardet.
 Irrita fallaci quoties dedit oscula fonti !
 In medias quoties, visum captantia collum,
 Brachia merfit aquas ; nec se deprendit in illis !
 Quid videat, nescit ; sed, quod videt, uritur illo : 430
 Atque oculos idem, qui decipit, incitat error.
 Credule, quid frustra simulacra fugacia captas ?
 Quod petis est nusquam : quod amas, avertere, perdes.
 Ista repercussæ, quam cernis, imaginis umbra est.
 Nil habet ista sui. tecumque venitque, manetque : 435
 Tecum discedat ; si tu discedere possis.
 Non illum Cereris, non illam cura quietis
 Abstrahere inde potest. sed opaca fufus in herba
 Spectat inexplcto mendacem lumine formam :
 Perque oculos perit ipse suos ; paullumque levatus, 440
 Ad circumstantes tendens sua brachia silvas ;
 Equis, Io silvæ, crudelius, inquit, amavit ?
 Scitis enim, et multis latebra opportuna fuistis.
 Equem cum vestræ tot agantur secula vitæ,
 Qui sic tabuerit, longo meministis in ævo ? 445
 Et placet, et video : sed quod videoque, placetque,

Non tamen invenio. tantus tenet error amantem.
 Quoque magis doleam; nec nos mare separat ingens,
 Nec via, nec montes, nec clausis mœnia portis.
 Exigua prohibemur aqua. cupit ipse teneri. 450
 Nam quoties liquidis porreximus oscula lymphis;
 Hic toties ad me resupino nititur ore.
 Possè putes tangi. minimum est, quod amantibus obstat.
 Quisquis es, huc exi. quid me, puer unice, fallis?
 Quoque petitus abis? certe nec forma, nec ætas 455
 Est mea, quam fugias; et amarunt me quoque Nymphæ.
 Spem mihi nescio quam vultu promittis amico:
 Cumque ego porrexì tibi brachia, porrigis ultro:
 Cum risi, adrides. lacrimas quoque sæpe notavi
 Me lacrimante, tuas. nutu quoque signa remittis: 460
 Et, quantum motu formosi suspicor oris,
 Verba refers, aures non pervenientia nostras.
 In te ego sum, sensi: nec me mea fallit imago.
 Uror amore mei. flammas moveoque seroque.
 Quid faciam? roger, ane rogem? quid deinde rogabo?
 Quod cupio mecum est. inopem me copia fecit.
 O utinam nostro secedere corpore possem!
 Votum in amante novum; vellem, quod amamus, abesset.
 Jamque dolor vires adimit: nec tempora vitæ
 Longa meæ superant: primoque extingui in ævo. 470
 Nec mihi mors gravis est, posituro morte dolores.
 Hic, qui diligitur, vellem diuturnior esset.
 Nunc duo concordēs anima moriemur in una.
 Dixit, et ad faciem rediit male sanus eandem;
 Et lacrimis turbavit aquas: obicuraque moto 475
 Reddita forma lacu est. quam cum vidisset abire;
 Quo fugis? O remane! nec me, crudelis, amantem
 Desere, clamavit. liceat, quod tangere non est,
 Adspicere: et misero præbere alimenta furori.
 Dumque dolet, summa vestem deduxit ab ora, 480
 Nudaque marmoreis percussit pectora palmis.
 Pectora traxerunt tenuem percussa ruborem.
 Non aliter, quam poma solent; quæ candida parte,
 Parte rubent. aut ut variis solet uva racemis

Ducere purpureum, nondum matura, colorem. 485

Quæ simul adspexit liquefacta rursus in unda;

Non tulit ulterius; sed, ut intabescere flavæ

Igne levi ceræ, matutinæve pruinæ

Sole tepente solent, sic attenuatus amore

Liquitur; et cæco paullatim carpitur igni. 490

Et neque jam color est mixto candore rubori;

Nec vigor, et vires, et quæ modo visa placebant,

Nec corpus remanet, quondam quod amaverat Echo.

Quæ tamen ut vidit, quamvis irata memorque,

Indoluit: quotiesque puer miserabilis, Eheu, 495

Dixerat; hæc resonis iterabat vocibus, Eheu.

Cumque suos manibus percusserat ille lacertos,

Hæc quoque reddebat sonitum plangoris eundem.

Ultima vox solitam fuit hæc spectantis in undam,

Heu frustra dilecte puer! totidemque remisit 500

Verba lacus: dictoque Vale, Vale inquit et Echo.

Ille caput viridi fessum submisit in herba.

Lumina nox claudit, domini mirantia formam.

Tum quoque se, postquam est inferna sede receptus,

In Stygia spectabat aqua. planxere sorores 505

Naiides: et sectos fratri posuere capillos.

Planxere et Dryades. plangentibus adsonat Echo:

Jamque rogum, quassasque faces, feretrumque parabant:

Nusquam corpus erat. croceum pro corpore florem

Inveniunt, foliis medium cingentibus albis. 510

Cognita res meritam vati per Achaïdas urbes

Attulerat famam: nomenque erat auguris ingens.

Spernit Echionides tamen hunc, ex omnibus unus

Contemtor Superum, Pentheus: præsagaque ridet

Verba senis; tenebrasque et cladem lucis ademtæ 515

Objicit. ille movens albertia tempora canis,

Quam felix esses, si tu quoque luminis hujus

Orbus, ait, fieres; ne Bacchia sacra videres!

Jamque dies aderit, jamque haud procul auguror esse;

Qua novus huc veniat, proles Semeleïa, Liber. 520

Quem nisi templorum fueris dignatus honore;

Mille lacer spargere locis: et sanguine silvas

Fœdabis, matremque tuam, matrisque sorores.
 Evenient. neque enim dignabere numen honore:
 Meque sub his tenebris nimium vidisse quereris. 525
 Talia dicentem proturbat Echione natus.
 Dicta fides sequitur; responsaque vatis aguntur,
 Liber adest: festisque fremunt ululatibus agri.
 Turba ruunt: mixtæque viris matresque nurusque,
 Vulgusque, procereisque, ignota ad sacra feruntur. 530
 Quis furor, anguigenæ, proles Mavortia, vestras
 Attonuit mentes? Pentheus ait. ærane tantum
 Ære repulsa valent? et adunco tibia cornu?
 Et magicæ fraudes? ut quos non belliger ensis,
 Non tuba terruerint, non strictis agmina telis; 535
 Femineæ voces, et mota infania vino,
 Obscænique greges, et inania tympana vincant?
 Vosne, senes, mirer? qui longa per æquora vestri
 Hac Tyron, hac profugos posuistis sede Penates;
 Nunc finitis sine Marte capi? vosne acrior ætas, 540
 O juvenes, propiorque meæ; quos arma tenere,
 Non thyrsos: galeaque tegi, non fronde decebat?
 Este, precor, memores, qua sitis stirpe creati:
 Illiusque animos, qui multos perdidit unus,
 Sumite serpentis. pro fontibus ille lacuque 545
 Interiit: at vos pro fama vincite vestra.
 Ille dedit leto fortes: vos pellite molles,
 Et patrium revoke decus. si fata vetabant
 Stare diu Thebas; utinam tormenta virique
 Mœnia diruerent: ferrumque ignisque sonarent! 550
 Essemus miseri sine crimine: forsque querenda,
 Non celanda foret: lacrimæque pudore carerent.
 At nunc a puero Thebæ capientur inermi:
 Quem neque bella juvant, nec tela, nec usus equorum;
 Sed madidus myrrha crinis, mollesque coronæ, 555
 Purpuraque, et pictis intextum vestibus aurum.
 Quem quidem ego astutum (modo vos absistite) cogam
 Adiutumque patrem, commentaque sacra fateri.
 An satis Acrisio est animi, contemnere vanum
 Numen, et Argolicas venienti claudere portas; 560

Penthea terrebit cum totis advena Thebis?
 Ite citi, (famulis hoc imperat) ite, ducemque
 Attrahite huc vinctum. iussis mora segnis abesto.
 Hunc avus, hunc Athamas, hunc cetera turba suorum
 Corripiunt dictis: frustra que inhibere laborant. 565
 Acrior admonitu est: irritaturque retenta
 Et crescit rabies: remoraminaque ipsa nocebant.
 Sicego torrentem, quâ nil obstabat eunti,
 Lenius, et modico strepitu decurrere vidi.
 At, quacumque trabes obstructaque saxa tenebant, 570
 Spumeus, et fervens, et ab objice sævior ibat.
 Ecce cruentati redeunt: et, Bacchus ubi esset,
 Quærenti domino, Bacchum vidisse negarunt.
 Hunc, dixere, tamen comitem, famulumque sacrorum
 Cepimus: et tradunt manibus post terga ligatis, 575
 Sacra Dei quondam Tyrrhenâ gente secutum.

Adspicit hunc oculis Pentheus, quos ira tremendos
 Fecerat: et, quamquam pœnæ vix tempora differt,
 O periture; tuâque aliis documenta dature
 Morte, ait, ede tuum nomen, nomenque parentum, 580
 Et patriam; morisque novi cur sacra frequentes.
 Ille metu vacuus, Nomen mihi, dixit, Acœtes;
 Patria, Mæonia est: humili de plebe parentes.
 Non mihi, quæ duri colerent, pater, arva juvenci,
 Lanigerosve greges, non ulla armenta reliquit. 585
 Pauper et ipse fuit: linoque solebat et hamo
 Decipere, et calamo salientes ducere pisces.
 Ars illi sua census erat. cum traderet artem;
 Accipe, quas habeo, studii successor et heres,
 Dixit, opes: morientique mihi nihil ille reliquit, 590
 Præter aquas. unum hoc possum adpellare paternum.
 Mox ego, ne scopulis hærerem semper in iidem,
 Addidici regimen, dextrâ moderante, carinæ
 Flectere: et Oleniæ fidus pluviale capellæ,
 Taygetenque, Hyadasque oculis Arctonque notavi, 595
 Ventorumque domos, et portus puppibus aptos.
 Forte petens Delon, Diæ telluris ad oras
 Adplicor, et dextris adducor litora remis:

Doque leves saltus: udæque innitor arenæ.
 Nox ubi consumpta est; Aurora rubescere primum 600
 Cœperat: exsurgo, laticesque inferre recentēs
 Admoneo; monstroque viam, quæ ducat ad undas.
 Ipse, quid aura mihi tumulto promittat ab alto,
 Prospicio: comitesque voco, repetoque carinam.
 Adsumus en, inquit, sociorum primus Opheltes: 605
 Utque putat, prædam deserto nactus in agro,
 Virginea puerum ducit per litora formâ.
 Ille, mero somnoque gravis, titubare videtur;
 Vixque sequi. specto cultum, faciemque, gradumque:
 Nil ibi, quod posset credi mortale, videbam. 610
 Et sensi, et dixi sociis, Quod numen in isto
 Corpore sit dubito: sed corpore numen in isto est.
 Quisquis es, ô faveas, nostrisque laboribus adsis.
 His quoque des veniam. Pro nobis mitte precari,
 Dictys ait: quo non alius conscendere summas 615
 Ocior antennas, prensoque rudente relabi.
 Hoc Libys, hoc flavus, proræ tutela, Melanthus,
 Hoc probat Alcimedon: et, qui requiemque modumque
 Voce dabat remis, animorum hortator Epopeus:
 Hoc omnes alii. prædæ tam cæca cupido est. 620
 Non tamen hanc sacro violari pondere pinum
 Perpetiar, dixi: pars hic mihi maxima juris.
 Inque aditu obfisto. furit audacissimus omni
 De numero Lycabas: qui Thusca pulsus ab urbe
 Exsilium, dira poenam pro cæde, luebat. 625
 Is mihi, dum resto, juvenili guttura pugno
 Rupit: et excussum misisset in æquora; si non
 Hæsissem, quamvis amens, in fune retentus.
 Impia turba probant factum. tum denique Bacchus,
 (Bacchus enim fuerat) veluti clamore solutus 630
 Sit sopor, aque mero redeant in pectora sensus,
 Quid facitis? quis clamor, ait? quâ, dicite nautæ,
 Huc ope perveni? quo me deferre paratis?
 Pone metum, Proreus, et quos contingere portus
 Ede velis, dixit. terra sistere petita. 635
 Naxon, ait Liber, cursus advertite vestros.

Illa mihi domus est: vobis erit hospita tellus.
 Per mare fallaces, perque omnia numina jurant
 Sic fore: meque jubent pictæ dare vela carinæ.
 Dextera Naxos erat. dextra mihi lintea danti, 640
 Quid facis, ô demens? quis te furor, inquit, Accerte,
 Pro se quisque, tenet? lævam pete. maxima nutu
 Pars mihi significat; pars, quid velit, aure susurrat.
 Obstupui: Capiatque alius moderamina, dixi:
 Meque ministerio scelerisque artifque removi. 645
 Increpor a cunctis; totumque immurmurat agmen.
 E quibus Æthalion, Te scilicet omnis in uno
 Nostra talus posita est? ait. et subit ipse: meumque
 Explet opus: Naxoque petit diversa relictâ.

Tum Deus illudens, tamquam modo denique fraudem
 Senferit, e puppi pontum prospectat adunca. (650
 Et flenti similis, Non hæc mihi litora, nautæ,
 Promissistis, ait: non hæc mihi terra rogata est.
 Quo merui poenam facto? quæ gloria vestra est;
 Si puerum juvenes, si multi fallitis unum? 655
 Jamdudum flebam. lacrimas manus impia nostras
 Ridet: et impellit properantibus æquora remis.
 Per tibi nunc ipsum (nec enim præsentior illo
 Est Deus) adjuro, tam me tibi vœra referre, 660
 Quam veri majora fide. stetit æquore puppis
 Haud aliter, quam si ficcum navale teneret.
 Illi admirantes remorum in verbere perstant:
 Velaque deducunt; geminaque ope currere tentant.
 Impediunt hederæ remos, nexuque recurvo
 Serpunt; et gravidis distringunt vela corymbis. 665
 Ipse, racemiferis frontem circumdatus uvis,
 Pampineis agitat velatam frondibus hastam.
 Quem circa tigres, simulacraque inania lyncum,
 Pictarumque jacent fera corpora pantherarum.
 Exsiluere viri; sive hoc insania fecit, 670
 Sive timor: primusque Medon nigrescere pinnis
 Corpore depresso, et spinæ curvamina flecti
 Incipit. huic Lycabas, In quæ miracula, dixit,
 Verteris? et lati rictus, et panda loquenti

Naris erat, squamamque cutis durata trahebat. 675
 At Libys, obstantes dum vult obvertere remos,
 In spatium resilire manus breve vidit; et illas
 jam non esse manus; jam pinnas posse vocari.
 Alter ad intortos cupiens dare brachia funes,
 Brachia non habuit; truncoque repandus in undas 680
 Corpore defluit. falcata novissima cauda est,
 Qualia dividuæ sinuantur cornua Lunæ.
 Undique dant saltus: multâque adsperigne rorant:
 Emerguntque iterum: redeuntque sub æquora rursus:
 Inque chori ludunt speciem: lascivaque jactant 685
 Corpora, et acceptum patulis mare naribus efflant.
 De modo viginti (tot enim ratis illa ferebat)
 Restabam solus. pavidum, gelidumque trementi
 Corpore, vixque meum firmat Deus, Excute, dicens,
 Corde metum, Diamque tene. delatus in illam, 690
 Accensis aris, Baccheia sacra frequento.
 Præbuimus longis Pentheus ambagibus aures,
 Inquit: ut ira mora vires absumere posset.
 Præcipitem famuli rapite hunc: cruciataque diris
 Corpora tormentis Stygiæ demittite nocti. 695
 Protinus abstractus solidis Tyrrhenus Acetes
 Clauditur in testis: et dum crudelia jussæ
 Instrumenta necis, ferrumque ignisque parantur;
 Sponte sua patuisse fores, lapsasque lacertis
 Sponte sua, fama est, nullo solvente, catenas. 700
 Perstat Echionides: nec jam jubet ire, sed ipse
 Vadit, ubi, electus facienda ad sacra, Cithæron
 Cantibus et clara bacchantum voce sonalat.
 Ut fremit acer equus, cum bellicus ære canoro
 Signa dedit tubicen, pugnæque adsumit amorem: 705
 Penthea sic ictus longis ululatibus æther
 Movit: et audito clangore recanduit ira.
 Monte fere medio est, cingentibus ultima silvis,
 Purus ab arboribus, spectabilis undique campus.
 Hic oculis illum cernentem sacra profanis 710
 Prima videt, prima est infano concita motu,
 Prima suum misso violavit Penthea thyrsio

Mater: Iô, geminæ, clamavit, adeste forores.
 Ille aper, in nostris errat qui maximus agris,
 Ille mihi feriendus aper. ruit omnis in unum 715
 Turba furens. cunctæ coëunt, cunctæque sequuntur
 Jam trepidum, jam verba minus violenta loquentem,
 Jam se damnantem, jam se peccasse fatentem.
 Saucius ille tamen, Fer opem, matertera, dixit,
 Autoñoë: moveant animos Actæonis umbræ. 720
 Illa quid Actæon nescit; dextramque precanti
 Abstulit: Inôo lacerata est altera raptu.
 Non habet infelix quæ matri brachia tendat:
 Trunca sed ostendens disiectis corpora membris;
 Adspice, mater ait. visis ululavit Agave; 725
 Collaque iactavit, movitque per aëra crinem:
 Avulsūque caput digitis complexa cruentis
 Ciamat, Iô comites, opus hæc victoria nostrum est.
 Non citius frondes autumnno frigore tactas,
 Jamque male hærentes alta rapit arbore ventus; 730
 Quam sunt membra viri manibus direpta nefandis.
 Talibus exemplis monitæ nova sacra frequentant,
 Turaque dant, sanctasque colunt Iſmenides aras.

Feminæ voces, impulsaque tympana palmis,
 Concavaque æra sonant, longoque foramine buxus. 30
 Pacatus mitisque, rogant Ismenides, adsis:
 Junæque sacra colunt. solæ Minyeides intus,
 Intempestiva turbantes festa Minerva,
 Aut ducunt lanas, aut stamina pollice versant,
 Aut hærent telæ, famulasque laboribus urgunt. 35
 E quibus una levi deducens pollice filum,
 Dum cessant aliæ, commentaque sacra frequentant,
 Nos quoque, quas Pallas, melior Dea, detinet, inquit,
 Utile opus manuum vario sermone levemus:
 Perque vices aliquid, quod tempora longa videri 40
 Non sinat, in medium vacuas referamus ad aures.
 Dicta probant, primamque jubent narrare sorores.
 Illa, quid e multis referat (nam plurima norat)
 Cogitat; et dubia est, de te, Babyloniam, narret,
 Derceti, quam versa squamis velantibus artus 45
 Stagna Palæstinæ credunt celebrasse figura:
 An magis ut sumtis illius filia pennis
 Extremos albis in turribus egerit annos.
 Nais an ut cantu, nimiumque potentibus herbis,
 Verterit in tacitos juvenilia corpora pisces: 50
 Donec idem passa est. an, quæ poma alba ferebat,
 Ut nunc nigra ferat contactu sanguinis arbor.
 Hæc placet: hanc, quoniam vulgaris fabula non est,
 Talibus orsa modis, lana sua fila sequente:
 Pyramus et Thisbe, juvenum pulcherrimus alter, 55
 Altera, quas Oriens habuit, prælata puellis,
 Contiguas tenuere domos: ubi dicitur altam
 Coëtilibus muris cinxisse Semiramis urbem.
 Notitiam, primosque gradus vicinia fecit.
 Tempore crevit amor, tædæ quoque jure coissent: 60
 Sed vetuere patres, quod non potuere vetare.
 Ex æquo captis ardebant mentibus ambo.
 Conscius omnis abest. nutu signisque loquuntur.
 Quoque magis tegitur, tectus magis æstuat ignis.
 Fissus erat tenui rima, quam duxerat olim, 65
 Cum fieret, parietes domus communis utriquo.

Id vitium nulli per secula longa notatum ;
 (Quid non sentit amor ?) primi sensitis amantes,
 Et voci fecistis iter : tutæque per illud
 Murmure blanditiæ minimo transire solebant. 70
 Sæpe ut constiterant, hinc Thisbe, Pyramus illinc ;
 Inque vicem fuerat captatus anhelitus oris ;
 Invide, dicebant, paries, quid amantibus obstat ?
 Quantum erat, ut fineres nos toto corpore jungi !
 Aut hoc si nimium, vel ad oscula danda pateres ! 75
 Nec sumus ingrati. tibi nos debere fatemur,
 Quod datus est verbis ad amicas transitus aures.
 Talia diversa nequicquam sede locuti ;
 Sub noctem dixere Vale : partique dedere
 Oscula quisque suæ, non perveniencia contra. 80
 Postera nocturnos Aurora removerat ignes,
 Solque pruinosas radiis siccaverat herbas :
 Ad solitum coëre locum. tum murmure parvo
 Multa prius questi, statuunt, ut nocte silenti
 Fallere custodes, foribusque excedere tentent. 85
 Cumque domo exierint, urbis quoque claustra relinquant :
 Neve sit errandum lato spatiantibus arvo,
 Conveniant ad busta Nini : lateantque sub umbra
 Arboris. arbor ibi, niveis uberrima pomis,
 Ardua morus, erat, gelido contermina fonti. 90
 Pacta placent : et lux, tarde decedere visa,
 Præcipitatur aquis, et aquis nox surgit ab isdem.
 Callida per tenebras versato cardine, Thisbe
 Egreditur, fallitque suos : adopertaque vultum
 Pervenit ad tumultum ; dictaque sub arbore sedit. 95
 Audacem faciebat amor. venit ecce recenti
 Cæde læna boum spumantes oblita rictus,
 Depositura sitim vicini fontis in unda.
 Quam procul ad Lunæ radios Babylonia Thisbe
 Vidit : et obscurum trepido pede fugit in antrum. 100
 Dumque fugit, tergo velamina lapsa relinquit.
 Ut lea sæva sitim multa comescuit unda,
 Dum redit in silvas, inventos forte sine ipsa
 Ore cruentato tenues laniavit amictus,

Serius egressus vestigia vidit in alto 105
 Pulvere certa feræ, totoque expalluit ore
 Pyramus. ut vero vestem quoque sanguine tinctam
 Repperit; Una duos nox, inquit, perdet amantes:
 E quibus illa fuit longa dignissima vita;
 Nostra nocens anima est. ego te, miseranda, peremi, 110
 In loca plena metus qui jussi nocte venires:
 Nec prior huc veni. nostrum divellite corpus,
 Et scelerata fero consumite viscera morfu,
 O quicumque sub hac habitatis rupe, leones!
 Sed timidi est optare necem. velamina Thisbes 115
 Tollit et ad pactæ secum fert arboris umbram.
 Utque dedit notæ lacrimas, dedit oscula vesti:
 Accipe nunc, inquit, nostri quoque sanguinis haustus,
 Quoque erat accinctus, demittit in ilia ferrum.
 Nec mora; ferventi moriens e vulnere traxit. 120
 Ut jacuit resupinus humi; cruor emicat alte.
 Non aliter, quam cum vitiato fistula plumbo
 Scinditur, et tenues stridente foramine longe
 Ejaculatur aquas; atque ictibus aëra rumpit.
 Arborei fœtus adspergine cædis in atram 125
 Vertuntur faciem: madefactaque sanguine radix
 Pœniceo tinguit pendentia mora colore.
 Ecce, metu nondum posito, ne fallat amantem,
 Illa redit: juvenemque oculis, animoque requirit:
 Quantaque vitavit narrare pericula gestit. 130
 Utque locum, et versam cognovit in arbore formam;
 (sic facit incertam pomi color) hæret, an hæc sit.
 Dum dubitat, tremebunda videt pulsare cruentum
 Membra solum, retroque pedem tulit: oraque buxo
 Pallidiora gerens, exhorruit, æquoris instar, 135
 Quod tremit, exigua cum summum stringitur aura.
 Sed postquam remorata suos cognovit amores;
 Percutit indignos claro plangore lacertos:
 Et laniata comas, amplexaque corpus amatum,
 Vulnera supplevit lacrimis; sletumque cruori 140
 Miscuit: et gelidis in vulnibus oscula figens,
 Pyrame, clamavit, quis te mihi casus ademit?

Pyrame, responde. tua te, carissime, Thisbe
 Nominat. exaudi: vultusque attolle jacentes.
 Ad nomen Thisbes oculos, jam morte gravatos, 145
 Pyramus erexit, visaque recondidit illa.
 Quæ postquam vestemque suam cognovit, et ense
 Vidit ebur vacuum; Tua te manus, inquit, amorque
 Perdidit, infelix. est et mihi fortis in unum
 Hoc manus: est et amor. dabit hic in vulnera vires. 150
 Persequar extinctum: letique miserrima dicar
 Causa, comesque tui: quique a me morte revelli
 Heu sola poteras, poteris nec morte revelli.
 Hoc tamen amborum verbis estote rogati,
 O multum miseri, meus illiusque, parentes, 155
 Ut, quos certus amor, quos hora novissima junxit,
 Componi tumulo non invidetis eodem.
 At tu, quæ ramis arbor miserabile corpus
 Nunc tegis unius, mox es textura duorum;
 Signa tene cædis: pullosque, et luctibus aptos 160
 Semper habe fetus, gemini monumenta cruoris.
 Dixit: et aptato pectus mucrone sub imum
 Incubuit ferro; quod adhuc a cæde tepebat.
 Vota tamen tetigere Deos, tetigere parentes.
 Nam color in pomo est, ubi permaturuit, ater: 165
 Quodque rogis superest, una requiescit in urna.
 Desierat: mediumque fuit breve tempus; et orsa est
 Dicere Leuconoë. vocem tenuere sorores.
 Hunc quoque, fiderea qui temperat omnia luce,
 Cepit amor Solem. Solis referemus amores. 170
 Primus adulterium Veneris cum Marte putatur
 Hic vidisse Deus. videt hic Deus omnia primus.
 Indoluit facto: Junonigenæque marito
 Furta tori, furtique locum monstravit. at illi
 Et mens, et quod opus fabrilis dextra tenebat, 175
 Excidit. extemplo graciles ex ære catenas,
 Retiaque, et laqueos, quæ lumina fallere possint,
 Elimat. non illud opus tenuissima vincant
 Stamina, non summo quæ pendet aranea tigno.
 Utque leves tactus, momentaque parva sequantur, 180

Efficit : et lecto circumdata collocat apte.
 Ut venere torum conjux et adulter in unum ;
 Arte viri, vinclisque nova ratione paratis,
 In mediis ambo deprensi amplexibus hærent.
 Lemnius extemplo valvas patefecit eburnas: 185
 Admisitque Deos. illi jacuere ligati
 Turpiter. atque aliquis de Dis non tristibus optet
 Sic fieri turpis. Superi risere : diuque
 Hæc fuit in toto notissima fabula cælo.
 Exigit indicii memorem Cythereia pœnam : 190
 Inque vices illum, tectos qui læsit amores,
 Lædit amore pari. quid nunc, Hyperione nate,
 Forma, calorque tibi, radiataque lumina profunt ?
 Nempe tuis omnes qui terras ignibus uris,
 Ureris igne novo : quique omnia cernere debes, 195
 Leucotheën spectas : et virgine figis in una,
 Quos mundo debes, oculos. modo surgis Eöo
 Temporiis cælo : modo serius incidis undis ;
 Spectandique mora brumales porrigis horas.
 Deficis interdum : vitiumque in lumina mentis 200
 Transfit ; et obscurus mortalia pectora terres.
 Nec, tibi quod Lunæ terris propioris imago
 Obstiterit, palles, facit hunc amor iste colorem.
 Diligis hanc unam : nec te Clymeneve, Rhodove,
 Nec tenet Æææ genetrix pulcherrima Circes, 205
 Quæque tuos Clytie, quamvis despecta, petebat
 Concubitus ; ipsoque illo grave vulnus habebat
 Tempore. Leucotheë multarum obliviam fecit.
 Gentis odoriferæ quam formosissima partu
 Edidit Eurynome, sed postquam filia crevit, 210
 Quam mater cunctas, tam matrem filia vincit.
 Rexit Achæmenias urbes pater Orchamus : isque
 Septimus a prisca numeratur origine Beli.
 Axe sub Hesperio sunt pascua Solis equorum :
 Ambrosiam pro gramine habent. ea fessâ diurnis 215
 Membra ministeriis nutrit, reparatque labori.
 Dumque ibi quadrupedes cœlestia pabula carpunt ;
 Noxque vicem peragit ; thalamos Deus intrat amatos

Versus in Eurynomes faciem genetricis: et inter
 Bis sex Leucotheën famulas ad lumina cernit 220
 Levia versato ducentem stamina fuso.
 Ergo ubi, ceu mater, caræ dedit oscula natæ;
 Res, ait, arcana est: famulæ, discedite: neve
 Adripite arbitrium matri, secreta loquenti.
 Paruerunt: thalamoque, Deus, sine teste relicto, 225
 Ille ego sum, dixit, qui longum metior annum,
 Omnia qui video; per quem videt omnia tellus:
 Mundi oculus. mihi, crede, places. pavet illa: metuque,
 Et colus. et fusus digitis cecidere remissis.
 Ipse timor decuit. nec longius ille moratus, 230
 In veram rediit faciem, solitumque nitorem.
 At virgo, quamvis inopino territa visu,
 Viستا nitore Dei, posita vim passa querela est.
 Invidit Clytie (neque enim moderatus in illa
 Solis amor fuerat) stimulatque pellicis ira 235
 Vulgat adulterium: diffamatumque parenti
 Indicat. ille ferox immansuetusque precantem,
 Tendentemque manus ad lumina Solis, et, ille
 Vim tulit invitæ, dicentem, defodit alta
 Crudus homo: tumulumque super gravis addit arenæ. 240
 Dissipat hunc radiis Hyperione natus: iterque
 Dat tibi, quo possis defossos promere vultus.
 Nec tu jam poteras enectum pondere terræ
 Tollere, Nympha, caput: corpusque exsangue jacebas.
 Nil illo fertur volucrum moderator equorum 245
 Post Phaëthonteos vidiisse dolentius ignes.
 Ille quidem gelidos radiorum viribus artus,
 Si queat, in vivum tentet revocare calorem.
 Sed, quoniam tantis fatum conatibus obstat,
 Nectare odorato spargit corpusque locumque: 250
 Multaque præquestus, Tanges tamen æthera, dixit.
 Protinus imbutum cœlesti nectare corpus
 Delicuit, terramque suo madefecit odore:
 Virgaque per glebas sensim radicibus actis
 Turea surrexit; tumulumque cacumine rupit. 255
 At Clytien (quamvis amor excusare dolorem,

Indiciumque dolor poterat) non amplius auctor
 Lucis adit : Veneritque modum sibi fecit in illa.
 Tabuit ex illo, dementer amoribus usa,
 Nympharum impatiens ; et sub Jove, nocte dicque, 260
 Sedit humo nuda, nudis incomta capillis.

Perque novem luces, expers undæque cibique,
 Rore mero, lacrimisque suis jejunia pavit :
 Nec se movit humo. tantum spectabat euntis
 Ora Dei : vultusque suos flestebat ad illum. 265

Membra ferunt hæsisse solo : partemque coloris
 Luridus exsanguis pallor convertit in herbas.
 Est in parte rubor : violæque simillimus ora
 Flos tegit. illa suum, quamvis radice tenetur,
 Vertitur ad solem : mutataque servat amorem. 270

Dixerat : et factum mirabile ceperat aures.
 Pars fieri potuisse negant : pars omnia veros
 Possê Deos memorant : sed non et Bacchus in illis.
 Poscitur Alcithoë, postquam siluere sorores :
 Quæ radio stantis percurrentis stamina telæ, 275

Vulgatos taceo, dixit, pastoris amores
 Daphnidis Idæi, quem Nymphe pellicis ira
 Contulit in saxum. tantus dolor urit amantes.

Nec loquor, ut quondam naturæ jure novato
 Ambiguus fuerit modo vir, modo femina, Scythor. 280

Te quoque, nunc adamas, quondam fidissimæ parvo,
 Celmi, Jovi : largoque fatus Curetas ab imbri.

Et Crocon in parvos versum cum Smilace flores,
 Prætereo : dulcique animos novitate tenebo.

Unde sit infamis ; quare male fortibus undis 285
 Salmacis enervet, tactosque remolliat artus ;
 Discite. causâ latet : vis est notissima fontis.

Mercurio puerum diva Cythereïde natum
 Naidæ Idæis enutrivere sub antris.

Cujus erat facies, in qua materque paterque 290
 Cognosci possent : nomen quoque traxit ab illis.

Is tria cum primum fecit quinquennia ; montes
 Deseruit patrios : Idaque altrice relicta

Ignotis errare locis, ignota videre

Flumina gaudebat ; studio minuente laborem. 295
 Ille etiam Lycias urbes, Lyciæque propinquos
 Caras adit. videt hic stagnum lucentis ad imum
 Usque solum lymphæ. non illic canna palustris,
 Nec steriles ulvæ, nec acuta cuspide junci.
 Perspicuus liquor est. stagni tamen ultima vivo 300
 Cespitem cinguntur, semperque virentibus herbis.
 Nympha colit : sed nec venatibus apta, nec arcus
 Flectere quæ soleat, nec quæ contendere cursu ;
 Solaque Naiadum celeri non nota Dianæ.
 Sæpe suas illi fama est dixisse sorores : 305
 Salmaci, vel jaculum, vel pictas sume pharetras ;
 Et tua cum duris venatibus otia misce.
 Nec jaculum sumit, nec pictas illa pharetras ;
 Nec sua cum duris venatibus otia miscet.
 Sed modo fonte suo formosos perluit artus : 310
 Sæpe Citoriaco deducit pectine crines ;
 Et quid se deceat, spectatas consulit undas.
 Nunc perlucens circumdata corpus amictu,
 Mollibus aut foliis, aut mollibus incubat herbis.
 Sæpe legit flores. et tunc quoque forte legebat, 315
 Cum puerum vidit : visumque optavit habere.
 Nec tamen ante adiit, etiam properabat adire,
 Quam se composuit, quam circumspexit amictus,
 Et finxit vultum ; et meruit formosa videri.
 Tunc sic orsa loqui : Puer o dignissime credi 320
 Esse Deus ; seu tu Deus es, potes esse Cupido :
 Sive es mortalis ; qui te genuere beati :
 Et frater felix, et fortunata profecto
 Si qua tibi soror est, et quæ dedit ubera nutrix.
 Sed longe cunctis, longeque potentior illis, 325
 Si qua tibi sponsa est ; si quam dignabere tæda.
 Hæc tibi sive aliqua est ; mea sit furtiva voluptas :
 Seu nulla est ; ego sum : thalamumque ineamus eundem,
 Naias ab his tacuit : pueri rubor ora notavit
 Nescia quid sit amor : sed et erubuisse decebat. 330
 Hic color aprica pendentibus arbore pomis,
 Aut ebori tincto est, aut sub candore rubenti,

Cum frustra resonant æra auxiliaria, Lunæ.
 Poscenti Nymphæ sine fine sororia saltem
 Oscula, jamque manus ad eburnea colla ferenti, 335
 Definis? an fugio, tecumque, ait, ista relinquo?
 Salmacis extimuit: Locaque hæc tibi libera trado,
 Hospes, ait, simulatque gradu discedere verso.
 Tum quoque respiciens, fruticumque recondita silva
 Delituit: flexumque genu submisit. at ille, 340
 Ut puer, et vacuis ut inobservatus in herbis,
 Huc it; et hinc illuc: et in adludentibus undis
 Summa pedum, taloque tenus vestigia tinguunt.
 Nec mora; temperie blandarum captus aquarum,
 Mollia de tenero velamina corpore ponit. 345
 Tum vero obstupuit; nudæque cupidine formæ
 Salmacis exarsit. flagrant quoque lumina Nymphes.
 Non aliter, quam cum puro nitidissimus orbe
 Opposita speculi referitur imagine Phœbus.
 Vixque moram patitur: vix jam sua gaudia differt. 350
 Jam cupit amplecti: jam se male continet amens.
 Ille, cavis velox adplauso corpore palmis,
 Desilit in latices: alternaque brachia ducens
 In liquidis transluet aquis: ut eburnea si quis
 Signa tegat claro, vel candida lilia, vitro. 355
 Vicinus, en meus est, exclamat Naïs: et, omni
 Veste procul jacta, mediis inmittitur undis:
 Pugnacemque tenet: luctantiaque oscula carpit:
 Subjacetque manus, invitaque pectora tangit:
 Et nunc hac juveni, nunc circumfunditur illac. 360
 Denique nitentem contra, elabique volentem
 Implicat, ut serpens, quam regia sustinet ales;
 Sublimemque rapit: pendens caput illa, pedesque
 Adligat, et cauda spatiantes implicat alas.
 Utve solent hederæ longos intexere truncos: 365
 Utque sub æquoribus deprensus polypus hostem
 Continet, ex omni dimissis parte flagellis.
 Perstat Atlantiades; sperataque gaudia Nymphæ
 Denegat. illa premit; commissaque corpore toto
 Sicut inhærebat, Pugnes licet, improbe, dixit, 370

Non tamen effugies. ita Di jubeatis, et istum
 Nulla dies a me, nec me seducat ab isto.
 Vota suos habuere Deos, nam mixta duorum
 Corpora junguntur: faciesque inducitur illis
 Una. velut si quis conducta cortice ramos 375
 Crescendo jungi, pariterque adolescere cernat.
 Sic ubi complexu coëerunt membra tenaci,
 Nec duo sunt, et forma duplex, nec femina dei,
 Nec puer ut possint; neutrumque, et utrumque videntur:
 Ergo ubi se liquidas, quo vir descenderat, undas 380
 Semimarem fecisse videt, mollitaque in illis
 Membra; manus tendens, sed jam non voce virili,
 Hermaphroditus ait, Nato date munera vestro,
 Et pater et genetrix, amborum nomen habenti:
 Quisquis in hos fontes vir venerit, exeat inde 385
 Semivir: et tactis subito mollescat in undis.
 Motus uterque parens nati rata vota biformis
 Fecit, et incerto fontem medicamine tinxit.
 Finis erat dictis: et adhuc Minyëa proles
 Urguet opus, spernitque Deum, festumque profanat: 390
 Tympana cum subito non adparentia raucis
 Obstrepuere sonis: et adunco tibia cornu,
 Tinnulaque æra sonant. redolent myrrhæque, crocique:
 Resque fide major, cœpere virefcere telæ,
 Inque hederæ faciem pendens frondescere vestis. 395
 Pars abit in vites: et quæ modo fila fuerunt,
 Palmite mutantur: de stamine pampinus exit:
 Purpura fulgorem pictis adcommodat uvis.
 Jamque dies exactus erat, tempusque subibat,
 Quod tu nec tenebras, nec possis dicere lucem; 400
 Sed cum luce tamen dubiæ confinia noctis.
 Testa repente quati, pinguesque ardere videntur
 Lampades, et rutilis collucere ignibus ædes:
 Falsaque sævarum simulacra ululare ferarum.
 Fumida jamdudum latitant per testâ sorores; 405
 Diversæque locis ignes ac lumina vitant.
 Dumque petunt latebras; parvos membrana per artus
 Porrigitur, tenuique inducit brachia penna.

METAMORPHOSEON LIB. IV. 77

Nec qua perdiderint veterem ratione figuram
Scire sinunt tenebræ. non illas pluma levavit : 410
Sustinuere tamen se perlucentibus alis.

Conatæque loqui, minimam pro corpore vocem
Emittunt; peraguntque leves stridore querelas.
Tectaque, non silvas, celebrant: lucemque perosæ
Nocte volant: seroque trahunt a vespere nomen. 415

Tum vero totis Bacchi memorabile Thebis
Numen erat; magnasque novi matertera vires
Narrat ubique Dei: de totque fororibus expers
Una doloris erat, nisi quem fecere sorores.

Adspicit hanc natis, thalamoque Athamantis habentem 420
Sublimes animos, et alumno numine, Juno;
Nec tulit: et secum, Potuit de pellice natus
Vertere Mæonios, pelagoque immergere, nautas,
Et laceranda suæ nati dare viscera matri,
Et triplices operire novis Minyeïdas alis : 425

Nil poterit Juno, nisi inultos flere dolores?
Idque mihi satis est? hæc una potentia nostra est?
Ipse docet quid agam; (fas est et ab hoste doceri)
Quidque furor valeat, Penthea cæde satisque
Ac super ostendit. cur non stimuletur, catque 430
Per cognata suis exempla furoribus Ino?

Est via declivis, funesta nubila taxo:
Ducit ad infernas per muta silentia sedes.
Styx nebulas exhalat iners: umbræque recentes
Descendunt illac, simulacraque functa sepulcris. 435

Pallor Hiemsque tenent late loca senta: novique,
Qua sit iter, manes. Stygiam quod ducit ad urbem,
Ignorant: ubi sit nigri fera regia Ditis.

Mille capax aditus, et apertas undique portas
Urbs habet. utque fretum de tota flumina terra, 440
Sic omnes animas locus accipit ille; nec ulli
Exiguus populo est, turbamve accedere sentit.

Errant exsangues sine corpore et ossibus umbræ:
Parsque forum celebrant, pars imi tecta tyranni;
Pars alias artes, antiquæ imitamina vitæ. 445
Sustinet iræ illuc, cœlesti sede relicta,

(Tantum odiis iræque dabat) Saturnia Juno.
 Quo simul intravit, sacroque a corpore pressum
 Ingemuit limen: tria Cerberus extulit ora:
 Et tres latratus simul edidit. illa sorores 450
 Nocte vocat genitas, grave et implacabile numen.
 (Carceris ante fores clausas adamante sedebant:
 Deque suis atros pectebant crinibus angues.)
 Quam simul agnorunt inter caliginis umbras;
 Surrexere Deæ. sedes scelerata vocatur. 455
 Viscera præbebat Tityos lanianda; novemque
 Jugeribus distentus erat tibi, Tantale, nullæ
 Deprenduntur aquæ; quæque imminet, effugit arbor.
 Aut petis, aut urges ruiturum, Sisyphæ, faxum.
 Volvitur Ixion: et se sequiturque fugitique. 460
 Molirique suis letum patruelibus ausæ,
 Adfiduæ repetunt, quas perdant, Belides undas.
 Quos omnes acie postquam Saturnia torva
 Vidit, et ante omnes Ixiona; rursus ab illo
 Sisyphon adspiciens, Cur hic e fratribus, inquit, 465
 Perpetuas patitur poenas; Athamanta superbum
 Regia dives habet: qui me cum conjuge semper
 Sprevit? et exponit causas odiique viæque;
 Quidque velit, quod vellet, erat, ne regia Cadmi
 Staret; et in facinus traherent Athamanta Sorores. 470
 Imperium, promissa, preces confundit in unum:
 Sollicitatque Deas. sic hæc Junone locuta,
 Tisiphone canos, ut erat, turbata capillos
 Movit: et obstantes rejecit ab ore colubras.
 Atque ita, Non longis opus est ambagibus, inquit. 475
 Facta puta, quæcumque jubes, inamabile regnum
 Desere: teque refer cœli melioris ad auras.
 Læta redit Juno: quam cœlum intrare parantem
 Roratis lustravit aquis Thaumantias Iris.
 Nec mora; Tisiphone madefactam sanguine sumit 480
 Importuna facem: fluidoque cruore rubentem
 Induitur pallam; tortoque incingitur angue:
 Egrediturque domo. Luctus comitantur euntem,
 Et Pavor, et Terror, trepidoque Infania vultu.

METAMORPHOSEON LIB. IV. 79

Limine confiterat: postes tremuisse feruntur 485
 Æolii: pallorque fores infecit acernas:
 Solque locum fugit. monstros exterrita conjux,
 Territus est Athamas: testoque exire parabant,
 Obstetit infelix, aditumque obsedit, Erinnyes:
 Nexaque vipereis distendens brachia nodis, 490
 Cæsariem excussit. motæ sonuere colubræ.
 Parsque jacens humeris: pars circum tempora lapsæ
 Sibila dant, faniemque vomunt, linguasque coruscant.
 Inde duos mediis abruptit crinibus angues;
 Pestiferaque manu raptos immisit. at illi 495
 Liosque sinus Athamanteosque pererrant;
 Inspirantque graves animas: nec vulnera membris
 Ulla ferunt. mens est, quæ diros sentiat ictus.
 Attulerat secum liquidi quoque monstra veneni,
 Oris Cerberei spumas, et virus Echidnæ; 500
 Erroresque vagos, cæcæque obliviam mentis,
 Et scelus, et lacrimas, rabiemque, et cædis amorem;
 Omnia trita simul: quæ sanguine mixta recenti
 Coxerat ære cavo, viridi versata cicuta.
 Dumque pavent illi; vertit furiale venenum 505
 Pectus in amborum: præcordiaque intima movit.
 Tum face jactata per eundem sæpius orbem,
 Consequitur motos velociter ignibus ignes.
 Sic victrix, jussique potens, ad inania magni
 Regna redit Ditis: sumtumque recingitur anguem. 510
 Protinus Æolides media furibundus in aula
 Clamat, Iö, comites, his retia tendite silvis:
 Hic modo cum gemina visa est mihi prole læna.
 Utque feræ, sequitur vestigia conjugis amens:
 Deque sinu matris ridentem, et parva Learchum 515
 Brachia tendentem, rapit, et bis terque per auras
 More rotat sandæ, rigidoque infantia saxo
 Discutit ossa ferox. tum denique concita mater,
 (Seu dolor hoc fecit, seu sparsi causa veneni;)
 Exululat; passisque fugit male sana capillis. 520
 Teque ferens parvum nudis, Melicerta, lacertis,
 Evoë, Bacche, sonat. Bacchi sub nomine Juno

(Tantum odiis iræque dabat) Saturnia Juno.
 Quo simul intravit, sacroque a corpore pressum
 Ingemuit linnen: tria Cerberus extulit ora:
 Et tres latratus simul edidit, illa sorores 450
 Nocte vocat genitas, grave et implacabile numen.
 (Carceris ante fores clausas adamante sedebant:
 Deque suis atros pectebant crinibus angues.)
 Quam simul agnorum inter caliginis umbras;
 Surrexere Deæ. sedes scelerata vocatur. 455
 Viscera præbebat Tityos lanianda; novemque
 Jugeribus distentus erat tibi, Tantale, nullæ
 Deprenduntur aquæ; quæque imminet, effugit arbos.
 Aut petis, aut urges ruiturum, Sisyphæ, faxum.
 Volvitur Ixion: et se sequiturque fugitque. 460
 Molirique suis letum patruelibus ausæ,
 Adfidue repetunt, quas perdant, Belides undas.
 Quos omnes acie postquam Saturnia torva
 Vidit, et ante omnes Ixiona; rursus ab illo
 Sisyphon adspiciens, Cur hic e fratribus, inquit, 465
 Perpetuas patitur poenas; Athamanta superbum
 Regia dives habet: qui me cum conjuge semper
 Sprevit? et exponit causas odiique viæque;
 Quidque velit, quod vellet, erat, ne regia Cadmi
 Staret; et in facinus traherent Athamanta Sorores. 470
 Imperium, promissa, preces confundit in unum:
 Sollicitatque Deas. sic hæc Junone locuta,
 Tisiphone canos, ut erat, turbata capillos
 Movit: et obstantes rejecit ab ore colubras.
 Atque ita, Non longis opus est ambagibus, inquit. 475
 Facta puta, quæcumque jubes, inamabile regnum
 Desere: teque refer cœli melioris ad auras.
 Læta redit Juno: quam cœlum intrare parantem
 Roratis lustravit aquis Thaumantias Iris.
 Nec mora; Tisiphone madefactam sanguine sumit 480
 Importuna facem: fluidoque cruore rubentem
 Induitur pallam; tortoque incingitur angue:
 Egrediturque domo. Luctus comitantur euntem,
 Et Pavor, et Terror, trepidoque Infania vultu.

METAMORPHOSEON LIB. IV. 79

Limine constiterat: postes tremuisse feruntur 485
 Æolii: pallorque fores infecit acernas:
 Solque locum fugit. monstros exterrita conjux,
 Territus est Athamas: tectoque exire parabant,
 Obstitit infelix, aditumque obsedit, Erinns:
 Nexaque vipereis distendens brachia nodis, 490
 Cæsariem excussit. motæ sonuere colubræ.
 Parsque jacens humeris: pars circum tempora lapsæ
 Sibila dant, saniemque vomunt, linguasque coruscant.
 Inde duos mediis abruptit crinibus angues;
 Pestiferaque manu raptos immisit. at illi 495
 Inòsque sinus Athamanteosque pererrant;
 Inspirantque graves animas: nec vulnera membris
 Ulla ferunt. mens est, quæ diros sentiat ictus.
 Attulerat secum liquidi quoque monstra veneni,
 Oris Cerberei spumas, et virus Echidnæ; 500
 Erroresque vagos, cæcæque obliviam mentis,
 Et scelus, et lacrimas, rabiemque, et cædis amorem;
 Omnia trita simul: quæ sanguine mixta recenti
 Coxerat ære cavo, viridi versata cicuta.
 Dumque pavent illi; vertit furiale venenum 505
 Pectus in amborum: præcordiaque intima movit.
 Tum face jactata per eundem sæpius orbem,
 Consequitur motos velociter ignibus ignes.
 Sic victrix, jussique potens, ad inania magni
 Regna redit Ditis: sumtumque recingitur anguem. 510
 Protinus Æolides media furibundus in aula
 Clamat, Iô, comites, his retia tendite silvis:
 Hic modo cum gemina visa est mihi prole læna.
 Utque feræ, sequitur vestigia conjugis amens:
 Deque sinu matris ridentem, et parva Learchum 515
 Brachia tendentem, rapit, et bis terque per auras
 More rotat sandæ, rigidoque infantia saxo
 Discutit ossa ferox. tum denique concita mater,
 (Seu dolor hoc fecit, seu sparsi causa veneni;)
 Exululat; passisque fugit male sana capillis. 520
 Teque ferens parvum nudis, Melicerta, lacertis,
 Evocæ, Bacche, sonat. Bacchi sub nomine Juno

Risit: et, Hos usus præstet tibi, dixit, alumnus.
 Imminet æquoribus scopulus. pars ima cavatur.
 Fluctibus, et tectas defendit ab imbribus undas: 525
 Summa riget, frontemque in apertum porrigit æquor.
 Occupat hunc (vires infania fecerat) Ino:
 Seque super pontum, nullo tardata timore,
 Mittit, onusque suum. percussa recanduit unda.
 At Venus immeritæ neptis miserata labores, 530
 Sic patruo blandita suo est: O numen aquarum,
 Proxima cui cælo cessit, Neptune, potestas;
 Magna quidem posco: sed tu miserere meorum,
 Jactari quos cernis in lönio immenso:
 Et Dis adde tuis. aliqua et mihi gratia ponto est. 535
 Si tamen in dño quondam concreta profundo
 Spuma fui, Grajumque manet mihi nomen ab illâ.
 Adhuc oranti Neptunus; et abstulit illis,
 Quod mortale fuit; majestatemque verendam
 Imposuit; nomenque simul faciemque novavit: 540
 Leucotheëque Deum cum matre Palæmona dixit.
 Sidoniæ comites, quantum valere, secutæ
 Signa pedum, primo vidēre novissima saxo:
 Nec dubium de morte ratæ, Cadmeïda palmis
 Deplanxere domum, scissæ cum veste capillos. 545
 Utque parum justæ, nimiumque in pellice sævæ
 Invidiam fecere Deæ. convicia Juno
 Non tulit: et, Faciam vos ipsas maxima, dixit,
 Sævitiæ monumenta meæ. res dicta secuta est.
 Nam quæ præcipue fuerat pia, Persequar, inquit, 550
 In freta reginam. saltumque datura, moveri
 Haud usquam potuit: scopuloque adfixa cohæsit.
 Altera, dum solito tentat plangore ferire
 Pectora, tentatos sentit riguisse lacertos.
 Illa, manus ut forte tetenderat in maris undas, 555
 Saxea facta manus in eandem porrigit undas:
 Hujus, ut adreptum laniabat vertice crinem,
 Duratos subito digitos in crine videres.
 Quo quæque in gestu deprenditur, hæsit in illo.
 Pars volucres factæ; quæ nunc quoque gurgite in illo 560

METAMORPHOSEON LIB. IV. 31.

Æquora distringunt sumtis Ismenides alis.

Nescit Agenorides natam parvumque nepotem

Æquoris esse Deos. luctu serieque malorum

Victus, et ostentis, quæ plurima viderat, exit

Conditor urbe suâ; tamquam Fortuna locorum, 565

Non sua se premeret: longisque erratibus actus

Contigit Illyricos profuga cum conjuge fines.

Jamque malis annisque graves, dum prima retractant

Fata domûs, releguntque suos sermone labores;

Num sacer ille mea trajectus cuspide serpens, 570

Cadmus ait, fuerit; tum, cum Sidone profectus

Vipereos sparsi per humum, nova semina, dentes?

Quem si cura Deum tam certa vindicat ira,

Ipse precor serpens in longam porrigar alvum;

Dixit: et, ut serpens, in longam tenditur alvum; 575

Duratæque cuti squamas increfcere sentit,

Nigraque cæruleis variari corpora guttis:

In pectusque cadit pronus: commissaque in unum

Paullatim tereti sinuantur acumine crura.

Brachia jam restant: quæ restant, brachia tendit; 580

Et lacrimis per adhuc humana fluentibus ora,

Accede, ô conjux, accede, miserrima, dixit:

Dumque aliquid supereft de me; me tange: manumque

Accipe, dum manus est; dum non totum occupat anguis.

Ille quidem vult plura loqui: sed lingua repente 585

Ita partes est fiffa duas. nec verba volenti

Sufficiunt: quotiesque aliquos parat edere questus;

Sibilat. hanc illi vocem Natura relinquit.

Nuda manu feriens, exclamat, pectora, conjux,

Cadme, mane: teque his, infelix, exue monftris. 590

Cadme, quid hoc? ubi pes? ubi sunt humerique manusque?

Et color, et facies, et, dum loquor, omnia? cur non

Me quoque, cœlestes, in eandem vertitis anguem?

Dixerat. ille suæ lambibat conjugis ora:

Inque finus caros, veluti cognosceret, ibat; 95

Et dabat amplexus; adfuetaque colla petebat.

Quisquis adest (aderant comites) terretur. at illos

Lubrica permulcent cristati colla dracones,

Et subito duo sunt; junctoque volumine serpunt;
 Donec in adpositi nemoris subiere latebras. 600
 Nunc quoque nec fugiunt hominem, nec vulnere lædunt:
 Quidque prius fuerint, placidi meminere dracones.

Sed tamen ambobus versæ solatia formæ
 Magna nepos fuerat: quem debellata colebat
 India: quem positis celebrabat Achæia templis. 605
 Solus Abantiades, ab origine cretus eadem,
 Acrisius superest, qui mœnibus arceat urbis
 Argolicæ; contraque Deum ferat arma; genusque
 Non putet esse Jovis; neque enim Jovis esse putabat
 Persea; quem pluvio Danaë conceperat auro. 610
 Mox tamen Acrisium, (tanta est præsentia veri)
 Tam violasse Deum, quam non agnosce nepotem,
 Pœnitet. impositus jam cœlo est alter: at alter
 Viperei referens spoliū memorabile monstri
 Aëra carpebat tenerum stridentibus alis. 615
 Cumque super Libycas victor penderet arenas;
 Gorgonei capitis guttæ cecidere cruentæ:
 Quas humus exceptas varios animavit in angues.
 Unde frequens illa est, infestaque, terra colubris.
 Inde per immensum ventis discordibus actus 620
 Nunc huc, nunc illuc, exemplo nubis aquosæ,
 Fertur, et ex alto seductas æthere longe
 Despectat terras; totumque supervolat orbem.
 Ter gelidas Arctos. ter Cancrī brachia vidit:
 Sæpe sub occasus, sæpe est ablatas in ortus. 625
 Jamque cadente die veritus se credere nocti
 Constitit Hesperio, regnis Atlantis, in orbe;
 Exiguamque petit requiem, dum Lucifer ignes
 Evocet Auroræ, currus Aurora diurnos.
 Hic hominum cunctos ingenti corpore præstans 630
 Japetionides Atlas fuit. ultima tellus
 Rege sub hoc, et pontus erat, qui Solis anhelis
 Æquora subdit equis, et fessos excipit axes.
 Mille greges illi, totidemque armenta per herbas
 Errabant: et humum vicinia nulla premebant. 635
 Arboreæ frondes, auro radiante virentes,

Ex auro ramos, ex auro poma tegebant.
 Hospes, ait Perseus illi, seu gloria tangit
 Te generis magni: generis mihi Juppiter auctor:
 Sive es mirator rerum; mirabere nostras. 640
 Hospitium requiemque peto. memor ille vetustæ
 Sortis erat: (Themis hanc dederat Parnasia sortem)
 Tempus, Atla, veniet, tua quo spoliabitur auro
 Arbor: et hunc prædæ titulum Jove natus habebit.
 Id metuens, solidis pomaria clauferat Atlas 645
 Mœnibus, et vasto dederat servanda draconi:
 Arcebatque suis externos finibus omnes.
 Huic quoque, Vade procul, ne longe gloria rerum,
 Quas mentiris, ait, longe tibi Juppiter absit.
 Vinque minis addit: foribusque expellere tentat 650
 Cunctantem, et placidis miscentem fortia dictis.
 Viribus inferior (quis enim par esset Atlanti
 Viribus?) At quoniam parvi tibi gratia nostra est;
 Accipe munus, ait. lævaque a parte Medusæ
 Ipse retroversus squallentia prodidit ora. 655
 Quantus erat, mons factus Atlas. jam barba comæque
 In silvas abeunt: juga sunt humerique manusque.
 Quod caput ante fuit, summo est in monte cacumen.
 Ossa lapis fiunt. tum partes auctus in omnes
 Crevit in immensum (sic Dî statuistis) et omne 660
 Cum tot sideribus cœlum requievit in illo.

Clauferat Hippotades æterno carcere ventos:
 Admonitorque operum cœlo clarissimus alto
 Lucifer ortus erat. pennis ligat ille resumtis
 Parte ab utraque pedes; teloque adcingitur unco: 665
 Et liquidum motis talaribus aëra findit.
 Gentibus innumeris circumque infraque relictis,
 Æthiopum populos, Cepheia, conspicit, arva.
 Illic immeritam maternæ pendere linguæ
 Andromedan poenas immitis jusserat Ammon. 670
 Quam simul ad duras religatam brachia cautes
 Vidit Abantiades; nisi quod levis aura capillos
 Moverat; et trepido manabant lumina fletu;
 Marmoreum ratus esset opus. trahit inscius ignes:

Et stupet : et visæ correptus imagine formæ, 675
Pene suas quater est oblitus in aëre pennas.
Ut stetit, O, dixit, non istis digna catenis,
Sed quibus inter se cupidi junguntur amantes;
Pande requirenti nomen terræque tuumque;
Et cur vincla geras. primo filet illa: nec audet 680
Adpellare virum virgo: manibusque modestos
Celasset vultus; si non religata fuisset.
Lumina, quod potuit, lacrimis implevit obortis.
Sæpius instanti, sua ne delicta fateri
Nolle videretur, nomen terræque suumque, 685
Quantaque maternæ fuerit fiducia formæ,
Indicat. et, nondum memoratis omnibus, unda
Insonuit: veniensque immenso bellua ponto
Eminet; et latum sub pectore possidet æquor.
Conclamat virgo: genitor lugubris, et amens 690
Mater adest; ambo miseri, sed justius illa.
Nec secum auxilium, sed dignos tempore fletus,
Plangoremque ferunt: vinctoque in corpore adhærent.
Cum sic hospes ait. Lacrimarum longa manere
Tempora vos poterunt: ad opem brevis hora ferendam est.
Hanc ego si peterem Perseus Jove natus, et illa, 695
Quam clausam implevit secundo Juppiter auro,
Gorgonis anguicomæ Perseus superator, et alis
Æthereas ausus jactatis ire per auras;
Præferret cunctis certe gener. addere tantis 700
Dotibus et meritum (faveant modo numina) tento.
Ut mea sit, servata mea virtute, paciscor.
Accipiunt legem (quis enim dubitaret?) et orant,
Promittuntque super regnum dotale, parentes.
Ecce velut navis, præfixo concita rostro, 705
Sulcat aquas, juvenum sudantibus acta lacertis;
Sic fera, dimotis impulsu pectoris undis,
Tantum aberat scopulis, quantum balearica torto
Funda potest plumbo medii transmittere cœli:
Cum subito juvenis, pedibus tellure repulsa, 710
Arduus in nubes abiit. ut in æquore summo
Umbra viri visa est, visam fera sævit in umbram.

Utque Jovis præpes, vacuo cum vidit in arvo
 Præbentem Phœbo liventia terga draconem,
 Occupat aversum: neu sæva retorqueat ora, 715
 Squamigeris avidos figit cervicibus ungues.
 Sic celeri fissum præpes per inane volatu
 Terga feræ preffit: dextroque frementis in armis
 Inachides ferrum curvo tenus abdidit hamo.
 Vulnere læsa gravi modo se sublimis in auras 720
 Attollit: modo subdit aquis: modo more ferocis
 Versat apri, quem turba canum circumsona terret.
 Ille avidos morsus velocibus effugit alis:
 Quaque patent, nunc terga cavis super obrita conchis,
 Nunc laterum costas, nunc qua tenuissima cauda 725
 Definit in piscem, falcato verberat ense.
 Bellua pœniceo mixtos cum sanguine fluctus
 Ore vomit. maduere graves adspergine pennæ.
 Nec bibulis ultra Perseus talaribus ausus
 Credere; conspexit scopulum: qui vertice summo 730
 Stantibus exit aquis; operitur ab æquore moto.
 Nixus eo, rupisque tenens juga prima sinistra,
 Ter quater exegit repetita per ilia ferrum.
 Litora cum plausu clamor superasque Deorum
 Implevere domos. gaudent, generumque salutant, 735
 Auxiliumque, domûs servatoremque fatentur
 Cassiope, Cepheusque pater. resoluta catenis
 Incedit virgo, pretiumque et causa laboris.
 Ipse manus hausta victrices abluit unda:
 Anguiferumque caput, dura ne lædat arena, 740
 Mollit humum foliis: nataeque sub æquore virgas
 Sternit, et imponit Phorcynidos ora Medusæ.
 Virga recens, bibulaque etiamnum viva medulla,
 Vim rapuit monstri, tactuque induruit hujus:
 Percepitque novum ramis et fronde rigorem. 745
 At pelagi Nymphæ factum mirabile tentant
 Pluribus in virgis, et idem contingere gaudent:
 Seminaque ex illis iterant jactata per undas.
 Nunc quoque curaliis eadem natura remansit,
 Duritiem tacto capiant ut ab aëre; quodque 750

Vimen in æquore erat, fiat super-æquora saxum.

Dīs tribus ille focos totidem de cespite ponit;
 Lævum Mercurio, dextrum tibi, bellica virgo;
 Ara Jovis media est. mactatur vacca Minervæ,
 Alipedi vitulus; taurus tibi, summe Deorum. 753
 Protinus Andromedan, et tanti præmia facti
 Indotata rapit. tædas Hymenæus Amorque
 Præcutiunt: largis satiantur odoribus ignes:
 Sertaque dependent testis: lotique, lyræque,
 Tibiaque, et cantus, animi felicia læti 760
 Argumenta, sonant. referatis aurea valvis
 Atria tota patent, pulchroque instructa paratu
 Cephæni procures ineunt convivia regis.
 Postquam epulis functi generosi munere Bacchi
 Diffudere animos: cultusque habitusque locorum 765
 Quærit Abantiades; quærenti protinus unus
 [Narrat Lyncides, moresque, habitusque virorum.]
 Quæ simul edocuit, Nunc, O fortissime, dixit,
 Fare precor, Perseu, quanta virtute, quibusque
 Artibus abstuleris crinita draconibus ora. 770
 Narrat Agenorides, gelido sub Atlante jacentem
 Esse locum, solidæ tutum munimine molis:
 Cujus in introitu geminas habitasse sorores
 Phorcydas, unius partitas luminis usum:
 Id se sollerti furtim, dum traditur, astu 775
 Supposita cepisse manu: perque abdita longe,
 Deviaque, et silvis horrentia saxa fragosis
 Gorgoneas tetigisse domos: passimque per agros,
 Perque vias vidisse hominum simulacra, ferarumque,
 In silicem ex ipsis visa conversa Medusa: 780
 Se tamen horrendæ clypei, quod læva gerebat,
 Ære percussio formam adspexisse Medusæ:
 Dumque gravis somnus colubrasque ipsamque tenebat,
 Eripuisse caput collo: pennisque fugacem
 Pegason, et fratrem, matris de sanguine natos. 785
 Addidit et longi non falsa pericula cursus:
 Quæ freta, quas terras sub se vidisset ab alto:
 Et quæ jactatis tetigisset sidera pennis.

Ante expectatum tacuit tamen. excipit unus
E numero procerum, quærens, cur sola sororum 790
Gesserit alternis immixtos crinibus angues.

Hospes ait, Quoniam scitaris digna relatu,
Accipe quæsitæ causam. clarissima forma,
Multorumque fuit spes invidiosa procorum
Illa: nec in tota conspectior ulla capillis 795
Pars fuit. inveni, qui se vidisse referret.
Hanc pelagi rector templo vitiasse Minervæ
Dicitur. aversa est, et castos ægide vultus
Nata Jovis texit. neve hoc impune fuisset;
Gorgoneum turpes crinem mutavit in hydros. 800
Nunc quoque, ut attonitos formidine terreat hostes,
Pectore in adverso, quos fecit, sustinet angues.

P. OVIDII NASONIS
METAMORPHOSEON

LIBER V.

DUMQUE ea Cephenum medio Danæius heros
 Agmine commemorat; fremitu regalia turbæ
 Atria complentur: nec conjugialia festa
 Qui canat, est clamor; sed qui fera nuntiet arma.
 Inque repentinos convivia versa tumultus 5
 Adsimulare freto possis: quod sæva quietum
 Ventorum rabies motis exasperat undis.
 Primus in his Phineus, belli temerarius auctor,
 Fraxineam quatiens æratæ cuspidis hastam;
 En, ait, en adsum præreptæ conjugis ultor. 10
 Nec mihi te pennæ, ne falsum versus in aurum
 Iuppiter, eripient. conanti mittere Cepheus,
 Quid facis? exclamat: quid te, germane, furentem
 Mens agit in facinus? meritifne hæc gratia tantis
 Redditur? hac vitam servatæ dote rependis? 15
 Quam tibi non Perseus, verum si quæris, ademit:
 Sed grave Nereïdum numen, sed corniger Ammon,
 Sed quæ visceribus veniebat bellua ponto
 Exsaturanda meis. illo tibi tempore rapta est,
 Quo peritura fuit. nisi si, crudelis, id ipsum 20
 Exigis, ut pereat: luctuque levabere nostro.
 Scilicet haud satis est, quod, te spectante, revincta est;
 Et nullam quod opem patruus sponsusve tulisti:
 Insuper, à quoquam quod sit servata, dolebis;
 Præmiaque eripies? quæ si tibi magna videntur; 25
 Ex illis scopulis, ubi erant adfixa, petisses:
 Nunc sine, qui petiit, per quem non orba senectus,

Ferre, quod et meritis & voce est pactus : eumque
 Non tibi, sed certæ prælatum intellige morti.
 Ille nihil contra : sed et hunc, et Persea vultu 30
 Alterno spectans, pctat hunc, ignorat, an illum.
 Cunctatusque brevi, contortam viribus hastam,
 Quantas ira dabat, nequicquam in Persea misit.
 Ut stetit illa toro ; stratis tum denique Perseus
 Exiit : teloque ferox inimica remisso 35
 Pectora rupisset ; nisi post altaria Phineus
 Isset : et (indignum) scelerato profuit ara.
 Fronte tamen Rhœti non irrita cuspis adhæsit.
 Qui postquam cecidit, ferrumque ex ossè revulsum est,
 Palpitat, et positas adspersit sanguine mensas. 40
 Tum vero indomitas ardescit vulgus in iras,
 Telaque conjiciunt. et sunt, qui Cephea dicant
 Cum genero deberē mori. sed limine tecti
 Exierat Cepheus ; testatus jusque, fidemque,
 Hospitiique Deos, ea, se prohibente, moveri. 45
 Bellica Fallas adest ; et protegit ægide fratrem ;
 Datque animos. erat Indus Athis, quem, flumine Gange
 Edita, Limnate vitreis peperisse sub antris
 Creditur, egregius forma : quam divite cultu
 Augebat, bis adhuc octonis integer annis ; 50
 Indutus chlamydem Tyriam, quam limbus obibat
 Aureus : ornabant aurata monilia collum ;
 Et madidos myrrha curvum crinale capillos.
 Ille quidem jaculo quamvis distantia misso
 Figere doctus erat ; sed tendere doctior arcus. 55
 Tum quoque lenta manu flectentem cornua Perseus
 Stipite, qui media positus fumabat in aula,
 Perculit ; et fractis confudit in ossibus ora.
 Hunc ubi laudatos jactantem in sanguine vultus
 Assyrius vidit Lycabas ; junctissimus illi 60
 Et comes, et veri non dissimulator amoris ;
 Postquam exhalantem sub acerbo vulnere vitam
 Deploravit Athin, quos ille tetenderat, arcus
 Adripit : et, Mecum tibi sint certamina, dixit :
 Nec longum pueri fato lætabere ; quo plus 65

Invidiæ, quam laudis, habes. hæc omnia nondum
 Dixerat : emicuit nervo penetrabile telum :
 Vitatumque, tamen sinuosa veste pependit.
 Vertit in hunc harpen, spectatam cæde Medusæ,
 Acrifioniades, adigitque in pectus. at ille 70
 Jam moriens, oculis sub nocte natantibus atra,
 Circumspexit Athin : seque adclinavit in illum :
 Et tulit ad manes junctæ solatia mortis.
 Ecce Syenites, genitus Methione, Phorbas,
 Et Libys Amphimedon, avidi committere pugnam, 75
 Sanguine, quo tellus late madefacta tepebat,
 Conciderant lapsi : surgentibus obstitit ensis,
 Alterius costis, jugulo Phorbantis adactus.
 At non Actoriden Erithon, cui lata bipennis
 Telum erat, hamato Perseus petit ense : sed altis 80
 Exstantem signis, multæque in pondere massæ,
 Ingentem manibus tollit cratera duabus ;
 Infligitque viro. rutilum vomit ille cruorem :
 Et resupinus humum moribundo vertice pulsat.
 Inde Semiramio Polydæmona sanguine cretum, 85
 Caucasumque Abarin, Sperchionidenque Lycetum,
 Intonsumque comas Elycem, Phlegiamque, Clytumque
 Sternit : et adstructos morientum calcat acervos.
 Nec Phineus ausus concurrere corninus hosti,
 Intorquet jaculum : quod detulit error in Idan, 90
 Expertem frustra belli, et neutra arma secutum.
 Ille tuens oculis immitem Phinea torvis,
 Quandoquidem in partes, ait, attrahor, accipe Phineu,
 Quem fecisti hostem ; pensaque hoc vulnere vulnus.
 Jamque remissurus tractum de corpore telum 95
 Sanguine defectos cecidit collapsus in artus.
 Hic quoque Cephenum post regem primus Odites
 Ense jacet Clymeni : Protenora perculit Hypseus :
 Hypsea Lyncides, fuit et grandævus in illis
 Emathion, æqui cultor, timidusque Deorum : 100
 Quem quoniam prohibent anni bellare, loquendo
 Pugnat ; et incessit, scelerataque devovet arma.
 Hæc Chromis amplexo tremulis altaria palmis

Demetit ense caput; quod protinus incidit aræ:
 Atque ibi fœmanimi verba execrantia lingua 105
 Edidit, et medios animam expiravit in ignes.
 Hinc gemini fratres, Broteasque et cœstibus Ammon
 Inviçti, vinci si possent cœstibus enses,
 Phinea cecidere manu: Cererisque sacerdos
 Ampycus, albenti velatus tempora vitta. 110
 Tu quoque læpetide, non hos adhibendus in usus;
 Sed qui, pacis opus, citharam cum voce moveres;
 Jussus eras celebrare dapes, festumque canendo.
 Cui procul adstanti, plectrumque imbelle tenenti,
 Pettalus, I, ridens, Stygiis cane cetera, dixit, 115
 Manibus: et lævo mucronem tempore figit.
 Concidit, et digitis morientibus ille retentat
 Fila lyræ: casuque canit miserabile carmen.
 Non finit hunc impune ferox cecidisse Lycormas:
 Raptaque de dextro robusta repagula posti 120
 Ossibus illidit mediæ cervicis. at ille
 Procubuit terræ, mactati more juvenci.
 Demere tentabat lævi quoque robora postis
 Cinyphius Pelates. tentanti dextera fixa est
 Cuspide Marmaridæ Corythi; lignoque cohæsit. 125
 Hærenti latus hausit Abas: nec corrui ille;
 Sed retinente manum moriens e poste pependit.
 Sternitur et Melaneus, Perseïa castra secutus,
 Et Naamoniaci Dorylas ditissimus agri;
 Dives agri Dorylas: quo non possederat alter 130
 Latius, aut totidem tollebat farris acervos.
 Hujus in obliquo missum stetit inguine ferrum:
 Letifer ille locus. quem postquam vulneris auctor
 Singultantem animam, et versantem lumina vidit
 Bactrius Halcyoneus, Hoc, quod premis, inquit, habeto
 De tot agris terræ: corpusque exsangue reliquit. 135
 Torquet in hunc hastam calido de vulnere raptam
 Ultor Abantiades: media quæ nare recepta
 Cervice exacta est, in partesque eminet ambas.
 Dumque manum Fortuna juvat; Clytiumque, Claninque
 Matre sotos una, diverso vulnere fudit. 140

Nam Clytî per utrumque gravi librata lacerto
 Fraxinus acta femur : jaculum Clanis ore momordit.
 Occidit et Celadon Mendesiûs : occidit Afreus,
 Matre Palæstina, dubio genitore creatus. 145
 Æthionque sagax quondam ventura videre ;
 Nunc ave deceptus falsa : regisque Thoætës
 Armiger, et cæso genitore infamis Agyrtës.
 Plus tamen exhausto superest : namque omnibus unum
 Opprimere est animus. conjurata undique pugnant 150
 Agmina pro causa, meritum impugnante fidemque.
 Hac pro parte focer frustra pius, et nova conjux,
 Cum genetrice, favent ; ululatuque atria complent.
 Sed sonus armorum superat, gemitusque cadentum :
 Pollutosque semel multo Bellona Penates 155
 Sanguine perfundit ; renovataque prælia miscet.
 Circueunt unum Phineus, et mille secuti
 Phineæ. tela volant hiberna grandine plura
 Præter utrumque latus, præterque et lumen et aures.
 Adplicat hinc humeros ad magnæ faxa columnæ : 160
 Tutaque terga gerens, adversaque in agmina versus,
 Sustinet instantes. instabant parte sinistra
 Chæoniûs Molpeus, dextra Nabathæus Ethemon.
 Tigris ut, auditis diversa valle duorum
 Extimulata fame mugitibus armentorum, 165
 Nescit utro potius ruat ; et ruere ardet utroque :
 Sic dubius Perseus, dextra lævane feratur,
 Molpea trajecti submovit vulnere cruris ;
 Contentusque fuga est. neque enim dat tempus Ethemon ;
 Sed furit : et, cupiens alto dare vulnera collo, 170
 Non circumspèctis exactum viribus ensẽ
 Fregit : et extremâ percussæ parte columnæ
 Lamina dissiluit : dominique in gutture fixa est.
 Non tamen ad letum causas fatis illa valentes
 Plaga dedit. trepidum Perseus, et inermia frustra 175
 Brachia tendentem Cyllenide confodit harpe.
 Verum ubi virtutem turbæ succumbere vidit,
 Auxilium, Perseus, quoniam sic cogitis ipsi,
 Dixit, ab hoste petam : vultus avertite vestros,

Si quis amicus adest : et Gorgonis extulit ora. 180
 Quære alium, tua quem moveant miracula, dixit
 Thescelus : utque manu jaculum fatale parabat
 Mittere, in hoc hæsit signum de marmore gestu :
 Proximus huic Ampyx animi plenissima magni
 Pectora Lyncidæ gladio petit : inque petendo 185
 Dextera dirigit, nec citra mota, nec ultra.
 At Nileus, qui se genitum septemplete Nilo
 Ementitus erat, clypeo quoque flumina septem
 Argento partim, partim cælaverat auro,
 Adspice, ait, Perseu, nostræ primordia gentis : 190
 Magna feres tacitas solatia mortis ad umbras,
 A tanto cecidisse viro. pars ultima vocis
 In medio suppressa sono est : ad aperta que velle
 Ora loqui credas ; nec sunt ea pervia verbis.
 Increpat hos, Vitioque animi, non crinibus, inquit, 195
 Gorgoneis torpetis, Eryx : incurrite mecum ;
 Et prosternite humi juvenem magica arma moventem.
 Incursurus erat ; tenuit vestigia tellus :
 Immotusque filex, armataque mansit imago.
 Hi tamen ex merito pœnam subiere, sed unus 200
 Miles erat Persei, pro quo dum pugnat, Aconteus,
 Gorgone conspecta saxo concrevit oborto.
 Quem ratus Astyages etiamnum vivere, longo
 Ense ferit : sonuit tinnitibus ensis acutis.
 Dum stupet Astyages ; naturam traxit eandem : 205
 Marmoreoque manet vultus mirantis in ore.
 Nomina longa mora est media de plebe virorum
 Dicere. bis centum restabant corpora pugnae :
 Gorgone bis centum riguerunt corpora visa.
 Penitet injusti nunc denique Phineæ belli. 210
 Sed quid agat ? simulacra videt diversa figuris ;
 Agnoscitque suos : et nomine quemque vocatos
 Poscit opem : credensque parum, sibi proxima tangit
 Corpora : marmor erant. avertitur ; atque ita supplex,
 Confessasque manus, obliquaque brachia tendens, 215
 Vincis, ait, Perseu : remove fera monstra ; tuæque
 Sæcificos vultus, quæcumque ea, tolle Medusæ.

Tolle, precor. non nos odium, regnive cupido
 Compulit ad bellum : pro conjuge movimus arma.
 Causa fuit meritis melior tua, tempore nostra. 220
 Non cessisse piget. nihil, ô fortissime, præter
 Hanc animam concede mihi : tua cetera sunt.
 Talia dicenti, neque eum, quem voce rogabat,
 Respicere audenti, Quod, ait, timidissime Phineu,
 Et possum tribuisse, et magnum munus inertis est, 225
 (Pone metum) tribuam : nullo violabere ferro.
 Quin etiam mansura dabo monumenta per ævum ;
 Inque domo foceri semper spectabere nostri :
 Ut mea se sponsi soletur imagine conjux.
 Dixit : et in partem Phorcynida transtulit illam, 230
 Ad quam se trepido Phineus obverterat ore.
 Tum quoque conanti sua flectere lumina cervix
 Dirigit, saxoque oculorum induruit humor.
 Sed tamen os timidum, vultusque in marmore supplex,
 Submissæque manus, faciesque obnoxia mansit. 235
 Victor Abantiades patrios cum conjuge muros
 Intrat : et immeritæ vindex ultorque parentis
 Adgreditur Proetum, nam fratre per arma fugato
 Acrifoneas Proetus possederat arces.
 Sed nec ope armorum, nec quam male ceperat, arcæ
 Torva colubriferi superavit lumina monstri. (240
 Te tamen, ô parvæ rector Polydecta Seriphi,
 Nec juvenis virtus, per tot spectata labores,
 Nec mala mollierant : sed inexorabile durus
 Exerces odium : nec iniqua finis in ira est. 245
 Detrectas etiam laudes : fictamque Medusæ
 Arguis esse necem. Dabimus tibi pignora veri ;
 Parcite luminibus, Perseus ait : oraque regis
 Ore Medusæo filicem sine sanguine fecit.
 Hactenus aurigeræ comitem Tritonia fratri 250
 Se dedit. inde cava circumdata nube Seriphon
 Deserit ; a dextra Cythno Gyaroque relictis.
 Quaque super pontum via visâ brevissima, Thebas ;
 Virgineumque Heliconâ petit ; quo monte potita
 Constitit ; et doctas sic est adfata sorores : 255

Fama novi fontis nostras pervenit ad aures ;
 Dura Medusæi quem præpetis ungula rupit.
 Is mihi causâ viæ. volui mirabile monstrum
 Cernere : vidi ipsum materno sanguine nasci.
 Excipit Uranie : Quæcumque est causâ videndi 260
 Has tibi, Diva, domos, animo gratissima nostro es.
 Vera tamen fama est : et Pegasus hujus origo
 Fontis. et ad latices deducit Pallada sacros.
 Quæ mirata diu factas pedis ictibus undas,
 Silvarum lucos circumspicit antiquarum ; 265
 Antraque, et innumeris distinctas floribus herbas :
 Felicesque vocat pariter studiique locique
 Mnemonidas. quam sic adfata est una fororum :
 O, nisi te virtus opera ad majora tulisset,
 In partem ventura chori Tritonia nostri, 270
 Vera refers ; meritoque probas artesque locumque :
 Et gratam sortem, tutæ modo sumus, habemus.
 Sed (vetitum est adeo sceleri nihil) omnia terrent
 Virgineas mentes : dirusque ante ora Pyreneus
 Vertitur : et nondum me tota mente recepi. 275
 Daulia Threïcio Phoeceaque milite rura
 Ceperat ille ferox, injustaque regna tenebat.
 Templâ petebamus Parnasia. vidit euntes :
 Nostraque fallaci veneratus numina cultu ;
 Mnemonides ; (cognorat enim) consistite, dixit : 280
 Nec dubitate, precor, tecto grave fidus, et imbrem
 (Imber erat) vitare meo : subiere minores
 Sæpe casas Superi. distis et tempore motæ
 Adnuimusque viro, primasque intravimus ædes.
 Desierant imbres ; victoque Aquilonibus Austro, 285
 Fasca repurgato fugiebant nubila cælo.
 Impetus ire fuit. claudit sua tecta Pyreneus :
 Vimque parat : quam nos sumtis effugimus alis.
 Ipse secuturo similis stetit arduus arce :
 Quaque via est vobis, erit et mihi, dixit, eadem, 290
 Sequæ jacet vecors è summæ culmine turris :
 Et cadit in vultus, discuffique offibus oris
 Tundit humum moriens, scelerato sanguine tinctam.

Musæ loquebatur. pennæ sonuere per auras :
 Voxque salutantum ramis veniebat ab altis. 295
 Suspicit ; et linguæ quærit, tam certa loquentes,
 Unde sonent : hominemque putat Jove nata locutum.
 Ales erant, numeroque novem, sua fata querentes,
 Institerant ramis imitantes omnia picæ.
 Miranti sic orsa Deæ Dea : Nuper et istæ 300
 Auxerunt volucrem victæ certamine turbam.
 Pieros has genuit Pellæis dives in arvis.
 Pæonis Euippe mater fuit. illa potentem
 Lucinam novies, novies paritura, vocavit.
 Intumuit numero stolidarum turba fororum : 305
 Perque tot Hæmonias, et per tot Achaïdas urbes
 Huc venit : et tali committunt prælia voce :
 Desinite indoctum vana dulcedine vulgus
 Fallere : nobiscum, si qua est fiducia vobis,
 Thespiades certate Deæ, nec voce, nec arte 310
 Vincemur ; totidemque sumus. vel cedite victæ
 Fonte Medusæo, et Hyantea Aganippe :
 Vel nos Emathiis ad Pæonas usque nivosos
 Cedamus campis. dirimant certamina Nymphæ.
 Turpe quidem contendere erat ; sed cedere visum 315
 Turpius. electæ jurant per flumina Nymphæ,
 Factaque de vivo pressere sedilia saxo.
 Tunc, sine sorte prior, quæ se certare professæ est,
 Bella canit Superum : falsoque in honore Gigantas
 Ponit, et extenuat magnorum facta Deorum, 320
 Emissumque ima de sede Typhoëa terræ
 Coelitibus fecisse metum ; cunctosque dedisse
 Terga fugæ : donec fessos Ægyptia tellus
 Ceperit, et septem discretus in ostia Nilus.
 Huc quoque terrigenam venisse Typhoëa narrat, 325
 Et se mentitis Superos celasse figuris :
 Duxque gregis, dixit, sit Juppiter ; unde recurvis
 Nunc quoque formatus Libys est cum cornibus Ammon.
 Delius in corvo, proles Semeleïa capro,
 Fele soror Phœbi, nivea Saturnia vacca, 330
 Pisce Venus latuit, Cyllenius Ibis alis.

Haecenus ad citharam vocalia moverat ora :
 Poscitur Aonides sed forsitan otia non sint ;
 Nec nostris præbere vacet tibi cantibus aurem.
 Ne dubita, vestrumque mihi refer ordine carmen, 335
 Pallas ait: nemorisque levi consedit in umbra.
 Musa refert: Dedimus summam certaminis uni.
 Surgit, et immissos hederæ collecta capillos
 Calliope querulas prætentat pollice chordas :
 Atque hæc percussis subjungit carmina nervis. 340
 Prima Ceres unco glebam dimovit aratro :
 Prima dedit fruges, alimenta que raitia terris :
 Prima dedit leges. Cereris sumus omnia munus.
 Illa canenda mihi est. utinam modo dicere possem
 Carmina digna Deæ ! certe Dea carmine digna est. 345
 Vasta giganteis ingesta est insula membris
 Trinacris ; et magnis subjectum molibus urget
 Æthereas ausum sperare Typhœa sedes.
 Nititur ille quidem, pugnatque resurgere sæpe :
 Dextra sed Ausonio manus est subjecta Peloro : 350
 Læva, Pachynæ, tibi ; Lilibæo crura premuntur :
 Degravat Ætna caput: sub qua resupinus arenas
 Ejectat, flammamque fero vomit ore Typhœus.
 Sæpe remoliri luctatur pondera terræ ;
 Oppidaque, et magnos evolvere corpore montes 355
 Inde tremit tellus: et Rex pavet ipse silentum,
 Ne pateat, latoque solum retegatur hiatu ;
 Immissusque dies trepidantes terreat umbras.
 Hanc metuens cladem tenebrosa sede tyrannus
 Exierat: curruque atrorum vectus equorum 360
 Ambibat Siculæ cautus fundamina terræ.
 Postquam exploratum satis est loca nulla labare ;
 Depositi que metus: videt hunc Erycina vagantem
 Monte suo residens, natumque amplexa volucrum ;
 Arma, manusque meæ, mea, nate, potentia, dixit, 365
 Illa, quibus superas omnes cape tela, Cupido,
 Inque Dei pectus celeres molire sagittas,
 Cui triplicis cessit fortuna novissima regni.
 Tu Superos, ipsumque Jovem, tu numina ponti

Vistâ domas, ipsumque, regit qui numina ponti. 370
 Tartara quid cessant ? cur non matrisque tuumque
 Imperium profers ? agitur pars tertia mundi.
 Et tamen in cœlo, quæ jam patientia nostra est,
 Spernimur : ac mecum vires tenuantur Ambris.
 Pallada nonne vides, jaculatricemque Dianam 375
 Abscessisse mihi ? Cereris quoque filia virgo,
 Si patiemur, erit : nam spes adfectat easdem.
 At tu, pro socio si qua est mea gratia regno,
 Junge Deam patruo. dixit Venus. ille pharetram
 Solvit : et arbitrio matris de mille sagittis 380
 Unam seposuit. sed qua nec acutior ulla,
 Nec minus incerta est, nec quæ magis audiat arcum.
 Oppositoque genu curvavit flexile cornu :
 Inque cor hamata percussit arundine Ditem.
 Haud procul Hennæis lacus est a mœnibus altæ, 385
 Nomine Pergus, aquæ. non illo plura Cæystros
 Carmina cygnorum labentibus audit in undis.
 Silva coronat aquas, cingens latus omne ; suisque
 Frondibus, ut velo, Phœbeôs submovet ictus.
 Frigora dant rami, Tyrios humus humida flores. 390
 Perpetuum ver est. quo dum Proserpina luco
 Ludit, et aut violas, aut candida lilia carpit ;
 Dumque puellari studio calathosque sinumque
 Implet, et æquales certat superare legendo ;
 Pene simul visa est, dilecta que, rapta que Diti : 395
 Usque adeo properatur amor. Dea territa mœsto
 Et matrem, et comites, sed matrem sæpius, ore
 Clamat. et, ut summa vestem laniarat ab ora,
 Collecti flores tunicis cecidere remissis.
 Tantaque simplicitas puerilibus adfuit annis : 400
 Hæc quoque virgineum movit jactura dolorem.
 Raptor agit currus : et nomine quemque vocatos
 Exhortatur equos. quorum per colla jubaque
 Excutit obscura tinctas ferrugine habenas.
 Perque lacus altos, et olentia sulfure fertur 405
 Stagna Palicorum, rupta serventia terra :
 Et qua Bacchiadæ, bimari gens orta Corinθο,

Inter inæquales posuerunt mœnia portus.

Est medium Cyanes, et Pisææ Arethusæ,

Quod coit angustis inclusum cornibus æquor. 412

Hic fuit, a cuius stagnum quoque nomine dictum est,

Inter Sicelidas Cyane celeberrima Nymphas ;

Gurgite quæ medio summa tenus existit alvo,

Agnovitque Deum : Nec longius ibitis, inquit.

Non potes invitæ Cereris gener esse. roganda, 415

Non rapienda fuit. quod si componere magnis

Parva mihi fas est ; et me dilexit Anapis.

Exorata tamen, nec, ut hæc, exterrita nupsi.

Dixit : et in partes diversas brachia tendens,

Obstitit. haud ultra tenuit Saturnius iram : 420

Terribilesque hortatus equos, in gurgitis ima

Contortum valido sceptrum regale lacerto

Condidit. ista viam tellus in Tartara fecit :

Et pronos currus medio cratere recepit.

At Cyane, raptamque Deam, contemptaque fontis 425

Jura sui mœrens, inconsolabile vulnus

Mente gerit tacita ; lacrimisque absumitur omnis :

Et, quarum fuerat magnum modo numen, in illas

Extenuatur aquas. molliri membra videres :

Ossa pati flexus : ungues posuisse rigorem : 430

Primaque de tota tenuissima quæque liquefcunt ;

Cerulei crines, digitique, et crura, pedesque :

Nam brevis in gelidas membris exilibus undas

Transitus est. post hæc tergumque, humerique, latusque,

Pectoraque in tennes abeunt evanida rivos. 435

Denique pro vivo vitiatas sanguine venas

Lympha subit : restatque nihil, quod prendere possis.

Interea pavidæ nequicquam filia matri

Omnibus est terris, omni quæfita profundo.

Illam non rutilis veniens Aurora capillis 440

Cessantem vidit, non Hesperus ; illa duabus

Flammifera pinus manibus succendit ab Ætna ;

Perque pruinosas tulit irrequieta tenebras.

Rursus, ut alma dies hebetarat fidera, natam

Solis ad occasum, Solis quærebat ab ortu. 445

Fessa labore sitim collegerat ; oraque nulli
 Colluerant fontes : cum testam stramine vidit
 Forte casam ; parvasque fores pulsavit : at inde
 Prodit anus ; Divamque videt ; lymphamque roganti,
 Dulce dedit, tosta quod coxerat ante polenta. 450
 Dum bibit illa datum ; duri puer oris et audax
 Constitit ante Deam : risitque, avidamque vocavit.
 Offensa est : neque adhuc epota parte loquentem
 Cum liquido mixta perfudit Diva polenta.
 Combibit os maculas ; et, qua modo brachia gessit 455
 Crura gerit : cauda est mutatis addita membris :
 Inque brevem formam, ne sit vis magna nocendi,
 Contrahitur : parvaeque minor mensura lacerta est.
 Mirantem, flentemque, et tangere monstra parantem
 Fugit anum ; latebramque petit : aptumque color. 460
 Nomen habet, variis stellatus corpora guttis.
 Quas Dea per terras, et quas erraverit undas,
 Dicere longa mora est. Quærenti defuit orbis.
 Scianiam repetit, dumque omnia lustrat eundo ;
 Venit et ad Cyanen : ea, ni mutata fuisset, 465
 Omnia narrasset. sed et os et lingua volenti
 Dicere non aderant : nec, quo loqueretur, habebat.
 Signa tamen manifesta dedit : notamque parenti,
 Illo sorte loco delapsam, gurgite sacro
 Persephones zonam summis ostendit in undis. 470
 Quam simul agnovit, tamquam tum denique raptam
 Scisset, inornatos laniavit Diva capillos :
 Et repetita suis percussit pectora palmis.
 Nec scit adhuc ubi sit : terras tamen increpat omnes ;
 Ingratasque vocat, nec frugum munere dignas. 475
 Trinacriam ante alias, in qua vestigia damni
 Repperit, ergo illic sæva vertentia glebas
 Fregit aratra manu : pariliq; irata colonos
 Ruricolasque boves leto dedit : arvaque iussit
 Fallere depositum ; viciataque semina fecit. 480
 Fertilitas terræ, latum vulgata per orbem,
 Cassa jacet : primis segetes moriuntur in herbis :
 Et modo sol nimius, nimius modo corripit imber.

Sideraque, ventique nocent: avidæque volucres
 Semina jacta legunt: Lolium, Tribulique fatigant 485
 Triticeas messes, et inexpugnabile gramen.
 Cum caput Eleis Alpheias extulit undis:
 Rorantesque comas a fronte removit ad aures:
 Atque ait: O toto quæsitæ virginis orbe,
 Et frugum genetrix, immensos siste labores; 490
 Neve tibi fidæ violenta irascere terræ.
 Terra nihil meruit: patuitque invita rapinæ.
 Nec sum pro patria supplex: huc hospita veni.
 Pisa mihi patria est: et ab Elide ducimus ortum.
 Sicaniam peregrina colo: sed gratior omni 495
 Hæc mihi terra solo est. hos nunc Arethusa penates,
 Hanc habeo sedem; quam tu, mitissima, serva.
 Mota loco cur sum, tantique per æquoris undas
 Advehar Ortygiam, veniet narratibus hora
 Tempestiva meis: cum tu curisque levata, 500
 Et vultus melioris eris. mihi pervia tellus
 Præbet iter: subterque imas ablata cavernas
 Hic caput attollo: desuetaque sidera cerno.
 Ergo, dum Stygio sub terris gurgite labor,
 Visa tua est oculis illic Proserpina nostris. 505
 Illa quidem tristis, nec adhuc interrita vultu;
 Sed regina tamen, sed opaci maxima mundi;
 Sed tamen inferni pollens matrona tyranni.
 Mater ad auditas stupuit, ceu faxea, voces:
 Attonitæque diu similis fuit. utque dolore 510
 Pulsa gravi gravis est amentia; curribus auras
 Exit in æthereas: ibi toto nubila vultu
 Ante Jovem passis stetit invidiosa capillis.
 Proque meo venio supplex tibi, Juppiter, inquit,
 Sanguine, proque tuo. si nulla est gratia matris; 515
 Nata patrem moveat: neu sit tibi cura, precamur,
 Vilior illius, quod nostro est edita partu.
 En quæsitæ diu tandem mihi nata reperta est:
 Si reperire vocas, amittere certius; aut si
 Scire ubi sit, reperire vocas. quod rapta, feremus; 520
 Dummodo reddat eam. neque enim prædone marito

Filia digna tua est ; si jam mea filia digna est.
 Jupiter excepit : Commune est pignus onusque
 Nata mihi tecum : sed si modo nomina rebus
 Addere vera placet, non hoc injuria factum, 525
 Verum amor est : neque erit nobis gener ille pudori.
 Tu modo, Diva, velis. ut desint cetera ; quantum est
 Esse Jovis fratrem ! quid quod nec cetera desunt,
 Nec cedit nisi forte mihi. sed tanta cupido
 Si tibi discidii ; repetat Proserpina cœlum : 530
 Lege tamen certa ; si nullos contigit illie
 Ore cibos. nam sic Parcarum fœdere cautum est.
 Dixerat. at Cereri certum est educere natam.
 Non ita fata sinunt. quoniam jejunia virgo
 Solverat : et, cultis dum simplex errat in hortis, 535
 Pœniceum curva decerpserat arbore pomum :
 Sumptaque pallenti septem de cortice grana
 Presserat ore suo. solusque ex omnibus illud
 Viderat Ascalaphus : quem quondam dicitur Orphne,
 Inter Avernales haud ignotissima Nymphas, 540
 Ex Acheronte suo furvis peperisse sub antris.
 Vidit : et indicio rēditum crudelis ademit.
 Ingemuit regina Erebi ; testemque profanum
 Fecit avem : sparsumque caput Phlegetontide lympa
 In rostrum, et plumas, et grandia lumina vertit. 545
 Ille sibi ablatus fulvis amicitur ab alis ;
 Inque caput crescit ; longosque reflectitur unguēs ;
 Vixque movet natas per inertia brachia pennas :
 Fœdaque fit volucris, venturi nuntia luctus,
 Ignavus bubo, dirum mortalibus omen. 550
 Hic tamen indicio pœnam linguaque videri
 Commeneruisse potest. vobis, Acheloïdes, unde
 Pluma pedesque avium, cum virginis ora geratis ?
 An quia, cum legeret vernos Proserpina flores,
 In comitum numero mixtæ, Sirenes, eratis ? 555
 Quam postquam toto frustra quæstistis in orbe ;
 Protinus ut vestram sentirent æquora curam,
 Possē super fluctus alarum insistere remis
 Optastis : facilesque Deos habuistis, et artus

Vidistis vestros subitis flavescere pennis. 560

Ne tamen ille canor, mulcendas natus ad aures,
Tantaque dos oris linguæ deperderet usum;
Virginei vultus, et vox humana remansit.

At medius fratrisque sui mœstæque sororis
Iuppiter ex æquo volentem dividit annum 565

Nunc Dea, regnorum numen commune duorum,
Cum matre est totidem, totidem cum conjuge menses,
Vertitur extemplo facies, et mentis, et oris:
Nam, modo quæ poterat Diti quoque mœsta videri,
Læta Deæ frons est: ut Sol, qui tectus aquosis 570
Nubibus ante fuit, victis tibi nubibus exit.

Exigit alma Ceres, nata secura reperta,
Quæ tibi causâ viæ: cur sis, Arethusa, sacer fons.
Conticuere undæ: quarum Dea sustulit alto
Fonte caput: viridesque manu siccata capillos 575
Fluminis Elæi veteres narravit amores.

Pars ego Nympharum, quæ sunt in Achaïde, dixit,
Una fui: nec me studiosius altera saltus
Legit, nec posuit studiosius altera casses.
Sed, quamvis formæ nunquam mihi fama petita est, 580

Quamvis fortis eram; formosæ nomen habebam:
Nec mea me facies nimium laudata juvabat.

Quaque aliæ gaudere solent, ego rustica dote.
Corporis erubui; crimenque placere putavi.
Lassa revertabar (memini) Stymphalide silva. 585

Æstus erat: magnumque labor geminaverat æstum.
Invenio sine vortice aquas, sine murmure euntes,

Perspicuas imo; per quas numerabilis alte
Calculus omnis erat; quas tu vix ire putares.

Cana salicæ dabant, nutritaque populus unda, 590
Sponte sua natas ripis declivibus umbras.

Acceffi; primumque pedis vestigia tinxî:
Poplite deinde tenui. neque eo contenta, recingor:

Molliaque impono salici velamina curvæ:
Nudaque mergor aquis. quas dum ferioque, trahoque, 595

Mille modis labens, excussaue brachia jacto;
Nescio quod, medio sensu sub gurgite murmur:

Territaque infesto propioris margine ripæ.
 Quo properas, Arethusa? suis Alpheus ab undis,
 Quo properas? iterum rauco mihi dixerat ore. 600
 Sicut eram, fugio sine vestibus. altera vestes
 Ripa meas habuit. tanto magis instat, et ardet:
 Et quia nuda fui, sum visa paratior illi.
 Sic ego currebam; sic me ferus ille premebat:
 Ut fugere accipitrem penna trepidante columbæ, 605
 Ut solet accipiter trepidas agitare columbas.
 Usque sub Orchomenon, Psophidaque, Cyllenenque,
 Mænaliosque sinus, gelidumque Erimanthon, et Elin
 Currere sustinui. nec me velocior ille.
 Sed tolerare diu cursus ego, viribus impar, 610
 Non poteram: longi patiens erat ille laboris.
 Per tamen et campos, per opertos arbore montes,
 Saxa quoque, et rupes, et qua via nulla, cucurri.
 Sol erat a tergo: vidi præcedere longam
 Ante pedes umbram; nisi si timor illa videbat. 615
 Sed certe sonituque pedum terrebar; et ingens
 Crinales vittas adflabat anhelitus oris.
 Fessa labore fugæ, Fer opem, deprendimur, inquam,
 Armigeræ, Dictynna, tuæ: cui sæpe dedisti 620
 Ferre tuos arcus, inclusaque tela pharetra.
 Mota Dea est; spissisque ferens e nubibus unam
 Me super iniecit. lustrat caligine tectam
 Amnis; et ignarus circum cava nubila quærit.
 Bisque locum, quo me Dea texerat, inscius ambit:
 Et bis, Iō Arethusa, Iō Arethusa, vocavit. 625
 Quid mihi tunc animi miseræ fuit? anne quod agnæ est,
 Siqua lupos audit circum stabula alta frementes?
 Aut lepori, qui vepre latens hostilia cernit
 Ora canum, nullosque audet dare corpore motus?
 Non tamen abscedit: neque enim vestigia cernit 630
 Longius ire pedum. servat nubemque locumque.
 Occupat obsessos sudor mihi frigidus artus;
 Cæruleæque cadunt toto de corpore guttæ.
 Quaque pedem movi, manat lacus: eque capillis
 Ros cadit: et citius, quam nunc tibi facta renarro, 635

In laticem mutor. sed enim cognoscit amatas
 Annis aquas, positoque viri, quod sumserat, ore,
 Vertitur in proprias, ut se mihi misceat, undis.
 Delia rumpit humum. cæcis ego merfa cavernis
 Advohor Ortygiam: quæ me, cognomine Divæ 640
 Grata meæ, superas eduxit prima sub auras.

Hæc Arethusa tenus. geminos Dea fertilis angues
 Curribus admovit; frenisque coërcuit ora:
 Et medium cœli terræque per æra vecta est:
 Atque levem currum Tritonida misit in arcem 645
 Triptolemo; partimque rudi data semina jussit
 Spargere humo, partim post tempora longa recultæ.
 Jam super Europen sublimis, et Asida, terras
 Vectus erat juvenis; Scythicas advertitur oras.
 Rex ibi Lynceus erat. regis subit ille penates. 650

Qua veniat, causamque viæ, nomenque rogatus,
 Et Patriam. Patria est claræ mihi, dixit Athenæ;
 Triptolemus nomen. veni nec puppe per undas,
 Nec pede per terras: patult mihi pervius æther.
 Dona fero Cereris; latos quæ sparsa per agros 655
 Frugiferas menses, alimenta que mitia reddant.
 Barbarus invidit: tantique ut muneris auctor
 Ipse sit; hospitio recipit: somnoque gravatum
 Adgreditur ferro. conantem figere pectus.
 Lynceus Ceres fecit: rursusque per æra misit 660
 Mopsopium juvenem sacros agitare jugales.

Finierat dictos e nobis maxima cantus.
 At Nymphæ vicisse Deas, Heliconæ colentes,
 Concordi dixere sono. convicia victæ
 Cum jacerent, Quoniam, dixit, certamine vobis 665
 Supplicium meruisse parum est, maledictæque culpæ
 Additis, et non est patientia libera nobis;
 Ibimus in pœnas: et, qua vocat ira, sequemur.
 Rident Emathides, spernuntque minacia verba;
 Conatæque loqui, et magno clamore protervas 670
 Intentare manus, pennas exire per ungues
 Adspexere suos, operiri brachia plumis:
 Alteraque alterius rigido concreescere rostro

Ora vident, volucresque novas accedere silvis.
Dumque volunt plangi; per brachia mota levatæ 675
Aëre pendebant, nemorum convicia, Picæ.
Nunc quoque in alitibus facundia prisca remansit,
Raucaque garrulitas, studiumque immane loquendi.

P. OVIDII NASONIS
METAMORPHOSEON

LIBER VI.

PRÆBUERAT dictis Tritonia talibus aurem ;
Carminaque Aënidum, justamque probaverat iram.
Tum secum, Laudare parum est ; laudemur et ipsæ :
Numina nec sperni sine pœna nostra sinamus.
Mæoniæque animum fatis intendit Arachnes : 5
Quam sibi lanificæ non cedere laudibus artis
Audierat. non illa loco, nec origine gentis
Clara, sed arte, fuit. pater huic Colophonius Idmon
Phocæico bibulas tingebat murice lanas.
Occiderat mater : sed et hæc de plebe, suoque 10
Æqua viro fuerat. Lydas tamen illa per urbes
Quæsierat studio nomen memorabile ; quamvis
Orta domo parva, parvis habitabat Hypæpis.
Hujus ut adspicerent opus admirabile, sæpe
Deferuere sui Nymphæ vineta Tymoli : 15
Deferuere suas Nymphæ Pæstolides undas.
Nec factas solum vestes spectare juvabat ;
Tum quoque, cum fierent ; tantus decor adfuit arti.
Sive rudem primos lanam glomerabat in orbes :
Seu digitis subigebat opus ; repetitaque longo 20
Vellera molliabat nebulas sequantia tractu ;
Sive levi teretem versabat pollice fusum ;
Seu pingebat acu ; scires a Pallade doctam.
Quod tamen ipsa negat : tantaque offensa magistra,
Certet, ait, mecum ; nihil est quod victa recusem. 25
Pallas anum simulat : falsosque in tempora canos
Addit, et infirmos baculo quoque sustinet artus.

Tum sic orsa loquit: Non omnia grandior ætas,
 Quæ fugiamus, habet. seris venit usus ab annis.
 Consilium ne sperne meum. tibi fama petatur 30
 Inter mortales faciendæ maxima lanæ.
 Cede Deæ: veniamque tuis temeraria dictis
 Supplice voce roga. veniam dabit illa roganti.
 Adspicit hanc torvis, inceptaque fila relinquit:
 Vixque manum retinens, confessâque vultibus iram, 35
 Talibus obscuram rescuta est Pallada dictis:
 Mentis inops, longaque venis confecta senectâ:
 Et nimium vixisse diu nocet. audiat istas,
 Si qua tibi nurus est, si qua est tibi filia, voces.
 Consilii satis est in me mihi. neve monendo 40
 Profecisse putes; eadem sententia nobis.
 Cur non ipsa venit? cur hæc certamina vitat?
 Tum Dea, Venit, ait; formamque removit anilem;
 Palladaque exhibuit. venerantur numina Nymphæ.
 Mygdonidesque nurus. sola est non territa virgo. 45
 Sed tamen erubuit; subitusque invita notavit
 Ora rubor: rursusque evanuit. ut solet aër
 Purpureus fieri, cum primum Aurora movetur;
 Et breve post tempus candescere Solis ab ietu.
 Perstat in incepto, stolidæque cupidine palmæ 50
 In sua fata ruit. neque enim Jove nata recusat:
 Nec monet ulterius: nec jam certamina differt.
 Haud mora; consistunt diversis partibus ambæ,
 Et gracili geminas intendunt flamine telas.
 Tela jugo vineta est: stamen secernit arundo: 55
 Inferitur medium radiis subtemen acutis;
 Quod digiti expediunt, atque inter stamina ductum
 Percussio feriunt insecti pestine dentes.
 Utraque festinant: cinctæque ad pectora vestes
 Brachia docta movent, studio fallente laborem. 60
 Illic et Tyrium quæ purpura sensit aënum
 Textitur, et tenues parvi discriminis umbræ:
 Qualis ab imbre solet percussus solibus arcus
 Inficere ingenti longum curvamine cælum:
 In quo diversâ niteant tum mille colores, 65

Transitus ipse tamen spectantia lumina fallit.
Usque adeo quod tangit idem est: tamen ultima distant.
Illic et lentum filis immittitur aurum,
Et vetus in tela deducitur argumentum.

Cecropia Pallas scopulum Mavortis in arce 70
Pingit, et antiquam de terræ nomine litem.
Res sex cœlestes, medio Jove, sedibus altis
Augusta gravitate sedent. sua quemque Deorum
Inscribit facies. Jovis est regalis imago.
Stare Deum pelagi, longoque ferire tridente 75
Aspera faxa facit, medioque e vulnere faxi
Exsiluisse ferum; quo pignore vindicet urbem.
At sibi dat clypeum, dat acutæ cuspidis hastam:
Dat galeam capiti: defenditur Ægide pectus.
Percussamque sua simulat de cusptide terram: 80
Prodere cum baccis foetum canentis olivæ:
Mirarique Deos. operi victoria finis.

Ut tamen exemplis intelligat æmula laudis,
Quod pretium speret pro tam furialibus ausis;
Quatuor in partes certamina quatuor addit, 85
Clara colore suo, brevibus distincta sigillis.
Threïciam Rhodopen habet angulus unus, et Hæmon;
Nunc gelidos montes, mortalia corpora quondam;
Nomina summorum sibi qui tribuere Deorum.

Altera Pygmææ fatum miserabile matris 90
Pars habet. hanc Juno victam certamine jussit
Esse gruem; populisque suis indicere bellum.

Pingit et Antigonem, ausam contendere quondam
Cum magni consorte Jovis; quam regia Juno
In volucrem vertit: nec profuit Ilion illi, 95
Laomedonve pater, sumptis quin candida pennis
Ipsa sibi plaudat crepitante ciconia rostro.

Qui superest solus Cinyran habet angulus orbum:
Isque gradus templi, natarum membra suarum,
Amplectens, saxoque jacens, lacrimare videtur. 100
Circuit extremas oleis pacalibus oras.
Is modus est; operique sua facit arbore finem.

Mæonis elusam designat imagine tauri
VOL. II. L

Europen: verum taurum, freta vera putares.
 Ipsa videbatur terras spectare relictas, 105
 Et comites clamare suas, tactumque vereri
 Adfiliens aquæ; timidasque reducere plantas.
 Fecit et Asterien aquila luctante teneri:
 Fecit olorinis Ledan recubare sub alis:
 Addidit, ut Satyri celatus imagine pulchram 110
 Juppiter implevit gemino Nyctæida foetu:
 Amphitryon fuerit, cum te Tirynthia cepit;
 Aureus ut Danaën, Asopida luserit igneus;
 Mnemosynen pastor: varius Deoïda serpens.
 Te quoque mutatum torvo, Neptune, juvenco 115
 Virgine in Æolia posuit. tu visus Enipeus
 Gignis Aloïdas, aries Bisaltida fallis.
 Et te, flava comas, frugum mitissima Mater,
 Sensit equum; te sensit avem crinita colubris
 Mater equi volucris: sensit Delphina Melantho. 120
 Omnibus his faciemque suam, faciemque locorum
 Reddidit. est illic agrestis imagine Phœbus.
 Utque modo accipitris pennas, modo terga leonis
 Gesserit: ut pastor Macareïda luserit Iffên.
 Liber ut Erigonen falsa deceperit uva: 125
 Ut Saturnus equo geminum Chiróna creavit
 Ultima pars telæ, tenui circumdata limbo,
 Nexilibus flores hederis habet intertextos.
 Non illud Pallas, non illud carpere Livor
 Possit opus. doluit successu flava virago: 130
 Et rupit pictas, cœlestia crimina, vestes.
 Utque Cytoriaco radium de monte tenebat;
 Ter quater Idmonia frontem percussit Arachnes.
 Non tulit infelix. laqueoque animosa ligavit
 Guttura. pendentem Pallas miserata levavit: 135
 Atque ita, Vive quidem, pende tamen, improba, dixit:
 Lexque eadem poenæ, ne sis secura futuri,
 Dicta tuo generi, serisque nepotibus esto.
 Postea discedens succis Hecateïdos herbæ
 Spargit. et extemplo tristi medicamine tactæ 140
 Defluxere comæ: cumque his et naribus et auribus,

Fitque caput minimum, totoque in corpore parva est.
 In latere exiles digiti pro cruribus hærent.
 Cetera venter habet. de quo tamen illa remittit
 Stamen; et antiquas exercet aranea telas. 145
 Lydia tota fremit: Phrygiæque per oppida facti
 Rumor it, et magnum sermonibus occupat orbem.
 Ante suos Niobe thalamos cognoverat illam,
 Tum cum Mæoniam virgo Sipylumque colebat.
 Nec tamen admonita est pœna popularis Arachnes 150
 Cedere cœlitibus, verbisque minoribus uti.
 Multa dabant animos. sed enim nec conjugis artes,
 Nec genus amborum, magnique potentia regni,
 Sic placuere illi, quamvis ea cuncta placebant,
 Ut sua progenies: et felicissima matrum 155
 Dicta foret Niobe; si non sibi visa fuisset.
 Nam fata Tireſia, venturi præſcia, Manto
 Per medias fuerat, divino concita motu,
 Vaticinata vias: Iſmenides, ite frequentes:
 Et date Latonæ, Latonigenisque duobus, 160
 Cum prece thura pia; lauroque innectite crinem.
 Ore meo Latona jubet. paretur: et omnes
 Thebaïdes jussis ſua tempora frondibus ornant:
 Thuraque dant ſanctis, et verba precantia, ſammis.
 Ecce venit comitum Niobe celeberrima turba, 165
 Veſtibus intexto Phrygiis ſpectabilis auro:
 Et, quantum ira finit, formoſa: moventque decoro
 Cum capite immiſſos humerum per utrumque capillos
 Conſtitit: utque oculos circumtulit alta ſuperbos;
 Quis furor auditos, inquit, præponere viſis 170
 Cœleſtes? aut cur colitur Latona per aras;
 Numen adhuc ſine thure meum eſt? mihi Tantalus auctor,
 Cui licuit ſoli Superorum tangere menſas.
 Pleïadumque ſoror eſt genetrix mihi: maximus Atlas
 Eſt avus, æthereum qui fert cervicibus axem: 175
 Juppiter alter avus. focero quoque gloriſ illo.
 Me gentes metuunt Phrygiæ: me regia Cadmi
 Sub domina eſt: ſidibusque mei commiſſa mariti
 Mœnia cum populis a meque viroque reguntur.

In quamcumque domus adverto lumina partem, 180
 Immensæ spectantur opes. accedit eodem
 Digna Deæ facies. huc natas adjice septem,
 Et todidem juvenes; et mox generosque nurusque.
 Quærite nunc, habeat quam nostra superbia causam:
 Nescio quoque audete satam Titanida Cæo 185
 Latonam præferre mihi; cui maxima quondam
 Exiguam sedem paritura terra negavit.
 Nec cælo, nec humo, nec aquis Dea vestra recepta est.
 Exul erat mundi; donec miserata vagantem,
 Hospita tu terris erras, ego, dixit in undis, 190
 Instabilemque locum Delos dedit. illa duobus
 Facta parens: uteri pars est hæc septima nostri.
 Sum felix. quis enim neget hoc? felixque manebo.
 Hoc quoque quis dubitet? tutam me copia fecit.
 Major sum, quam cui possit Fortuna nocere. 195
 Multaque ut eripiat; multo mihi plura relinquet.
 Excessere metum mea jam bona. fingite demi
 Huic aliquid populo natorum posse meorum;
 Non tamen ad numerum redigar spoliata duorum
 Latonæ, turba quo quantum distat ab orba? 200
 Ite sacris, properate sacris; laurumque capillis
 Ponite. deponunt; infectaque sacra relinquunt:
 Quodque licet, tacito venerantur murmure numen.
 Indignata Dea est: summoque in vertice Cynthi
 Talibus est dictis gemina cum prole locuta. 205
 En ego vestra parens, vobis animosa creatis,
 Et nisi Junoni, nulli cessura Dearum,
 An Dea sim, dubitor: perque omnia secula cultis
 Arceor, ô nati, nisi vos succurritis, aris.
 Nec dolor hic solus. diro convicia facto 210
 Tantalus adjecit: vosque est postponere natis
 Ausa suis: et me (quod in ipsam recidat) orbam
 Dixit; et exhibuit linguam scelerata paternam.
 Adjectura preces erat his Latona relatis:
 Desine, Phœbus ait (pœnæ mora longa) querelas. 215
 Dixit idem Phœbe. celerique per aëre lapsu
 Contigerant tecti Cadmeïda nubibus arcem.

Planus erat, lateque patens prope mœnia campus,
 Adsiduis pulsatus equis; ubi turba rotarum,
 Duraque mollierant subjectas ungula glebas. 220
 Pars ibi de septem genitis Amphione fortes
 Conscendunt in equos, Tyrioque rubentia fuco
 Terga premunt; auroque graves moderantur habenas.
 E quibus Ismenos, qui matri sarcina quondam
 Prima suæ fuerat, dum certum flestit in orbem 225
 Quadrupedes cursus, spumantiaque ora coërcet;
 Hei mihi! conclamat; medioque in pectore fixus
 Tela gerit, frenisque manu moriente remissi
 In latus a dextro paullatim defluit armo.
 Proximus, audito sonitu per inane pharetræ, 230
 Frena dabat Sipylus: veluti cum præscius imbris
 Nube fugit visa, pendentiaque undique rector
 Carbasa deducit, ne qua levis effluat aura.
 Frena dabat. dantem non evitabile telum
 Consequitur: summaque tremens cervice sagitta 235
 Hæsit; et exstabat nudum de guttore ferrum.
 Ille, ut erat pronus, per colla admissa jubaſque
 Volvitur; et calido tellurem sanguine fœdat.
 Phædimus infelix, et aviti nominis hæres
 Tantalus, ut solito finem imposuere labori; 240
 Transferant ad opus nitidæ juvenile palæstræ:
 Et jam contulerant æcto luctantia nexu
 Pectora pectoribus; cum tento concita cornu,
 Sicut erant juncti, trajecit utrumque sagitta.
 Ingemuere simul; simul incurvata dolore 245
 Membra solo posuere: simul suprema jacentes
 Lumina verſarunt; animam simul exhalarunt.
 Adſpicit Alphenor, laniataque pectora plangens
 Advolat, ut gelidos complexibus adlevet artus:
 Inque pio cadit officio. nam Delius illi 250
 Intima fatifero rumpit præcordia ferro.
 Quod simul eductum, pars est pulmonis in hamis
 Eruta: cumque anima cruor est effusus in auras.
 At non intonsum simplex Damafichthona vulnus
 Adſicit, ictus erat, qua crus esse incipit, et qua 255

Mollia nervosus facit internodia poples.
 Dumque manu tentat trahere exitiabile telum,
 Altera per jugulum pennis tenus acta sagitta est.
 Expulit hanc sanguis: seque ejaculatus in altum
 Emicat, et longe terebrata profilit aura. 260
 Ultimus Ilioneus non profectura precando
 Brachia sustulerat: Dique ô communiter omnes,
 Dixerat (ignarus non omnes esse rogandos)
 Parcite, motus erat, cum jam revocabile telum
 Non fuit, arcitenens. minimo tamen occidit ille 265
 Vulnere; non alta percusso corde sagitta.

Fama mali, populi que dolor, lacrimæque suorum
 Tam subitæ matrem certam fecere ruinæ,
 Mirantem potuisse; irascentemque, quod ausi
 Hoc essent Superi, quod tantum juris haberent. 270
 Nam pater Amphion, ferro per pectus adacto,
 Finierat moriens pariter cum luce dolorem.
 Heu quantum hæc Niobe Niobe distabat ab illa;
 Quæ modo Latois populum submoverat aris,
 Et mediam tulerat gressus resupina per urbem, 275
 Invidiosa suis; at nunc miseranda vel hosti!
 Corporibus gelidis incumbit: et ordine nullo
 Oscula dispensat natos suprema per omnes.
 A quibus ad cælum liventia brachia tendens,
 Pascere, crudelis, nostro, Latona, dolore; 280
 Pascere, ait; satiaque meo tua pectora luctu:
 [Corque ferum satia, dixit: per funera septem]
 Efferor: exsulta; victrixque inimica triumphæ.
 Cur autem victrix? miseræ mihi plura supersunt,
 Quam tibi felici. post tot quoque funera vinco. 285
 Dixerat; insonuit contento nervus ab arcu:
 Qui, præter Nioben uam, conterruit omnes.
 Illa malo est audax. stabant cum vestibus atris
 Ante toros fratrum demisso crine sorores.
 E quibus una, trahens hærentia viscere tela, 290
 Imposito fratri, moribunda relanguit ore.
 Altera, solari miseram conata parentem,
 Conticuit subito; duplicataque vulnere cæco est.

[Oraque non preffit, nisi postquam spiritus exit]
 Hæc frustra fugiens collabitur; illa sorori 295
 Immoritur: latet hæc; illam trepidare videres.
 Sexque datis letho, diversaque vulnera passis,
 Ultima restabat: quam toto corpore mater,
 Tota veste tegens, Unam, minimamque relinque;
 De multis minimam posco, clamavit. et unam. 300
 Dumque rogat; pro qua rogat, occidit. orba resedit
 Exanimis inter natos, nataque, virumque:
 Diriguitque malis. nullos movet aura capillos.
 In vultu color est sine sanguine: lumina mœstis
 Stant immota genis: nihil est in imagine vivi. 305
 Ipsa quoque interius cum duro lingua palato
 Congelat, et venæ desistunt posse moveri
 Nec flecti cervix, nec brachia reddere gestus,
 Nec pes ire potest. intra quoque viscera saxum est.
 Flet tamen, et validi circumdata turbine venti 310
 In patriam rapta est. ubi fixa cacumine montis
 Liquebitur, et lacrimas etiamnum marmora manant.
 Tum vero tanti manifestam numinis iram,
 Femina virque, timent: cultuque impensius omnes
 Magna gemelliparæ venerantur numina Divæ. 315
 Utque sit, a facto propiore priora renarrant.
 Ex quibus unus ait: Lyciæ quoque fertilis agris
 Haud impune Deam veteres sprevere coloni.
 Res obscura quidem est ignobilitate virorum;
 Mira tamen. vidi presens stagnumque locumque 320
 Prodigio notum. nam me jam grandior ævo,
 Impatiensque viræ genitor deducere lectos
 Jusserat inde boves; gentisque illius eunti
 Ipse ducem dederat. cum quo dum pascua lustro,
 Ecce lacus medio sacrorum nigra favilla 325
 Ara vetus stabat, tremulis circumdata cannis.
 Restitit; et pavido, Faveas mihi, murmure dixit
 Dux meus: et simili, Faveas, ego murmure dixi.
 Naiadum, Faunine, foret tamen ara rogabam,
 Indigenæne Dei; cum talia reddidit hospes: 330
 Non hac, ô juvenis, montanum numen in ara est.

Illa suam vocat hanc, cui quondam regia Juno
 Orbe interdixit: quam vix erratica Delos
 Orantem accepit, tum cum levis insula nabat.
 Illic, incumbens cum Palladis arbore palmæ, 335
 Edidit invita geminos Latona noverca.
 Hinc quoque Junonem fugisse puerpera fertur:
 Inque suo portasse sinu, duo numina, natos.
 Jamque Chimæiferæ, cum Sol gravis ureret arva,
 Finibus in Lyciæ, longo Dea fessa labore, 340
 Sidereo ficcata sitim collegit ab æstu:
 Uberaque ebiberant avidi lactantia nati.
 Forte lacum melioris aquæ prospexit in imis
 Vallibus: agrestes illic fruticosa legebant
 Vimina cum juncis, gratamque paludibus ulvam. 345
 Accessit, positoque genu Titania terram
 Pressit; ut hauriret gelidos potura liquores.
 Rustica turba vetant. Dea sic adfata vetantes:
 Quid prohibetis aquis? usus communis aquarum.
 Nec Solem proprium Natura, nec aëra fecit, 350
 Nec tenues undas. ad publica munera veni.
 Quæ tamen ut detis supplex peto. non ego nostros
 Abluere hic artus, lassataque membra parabam:
 Sed relevare sitim. caret os humore loquentis;
 Et fauces arent; vixque est via vocis in illis. 355
 Haustus aquæ mihi nectar erit: vitamque fatebor
 Accepisse simul. vitam dederitis in unda.
 Hi quoque vos moveant; qui nostro brachia tendunt
 Parva sinu et casu tendebant brachia nati.
 Quem non blanda Deæ potuissent verba movere? 360
 Hi tamen orantem perstant prohibere: minasque,
 Ni procul abscedat, conviciaque insuper addunt.
 Nec satis hoc. ipsos etiam pedibusque manuque
 Turbavere lacus: imoque è gurgite mollem
 Huc illuc limum saltu movere maligno. 365
 Distulit ira sitim. neque enim jam filia Cœi
 Supplicat indignis; nec dicere sustinet ultra
 Verba minora Dea. tollensque ad sidera palmas,
 Æternum stagno, dixit, vivatis in isto.

Eveniunt optata Deæ. juvat ipse sub undas; 370

Et modo tota cavâ summerge membra palude:

Nunc proferre caput; summo modo gurgite nare:

Sæpe super ripam stagni considerare: sæpe

In gelidos resilere lacus. et nunc quoque turpes

Litibus exercent linguas: pulsoque pudore, 375

Quamvis sint sub aquâ, sub aquâ maledicere tentant.

Vox quoque jam rauca est; inflataque colla tumescunt:

Ipsaque dilatant patulos convicia rictus.

Terga caput tangunt; colla intercepta videntur:

Spina viret; venter, pars maxima corporis, albet: 380

Limosoque novæ saliunt in gurgite ranae.

Sic ubi nescio quis Lyciâ de gente virorum

Rettulit exitium; Satyri reminiscitur alter:

Quem Tritoniacâ Latôus arundine victum

Adfecit poenâ. Quid me mihi detrahis; inquit. 385

Ah piget: ah non est, clamabat, tibia tanti!

Clamanti cutis est summos derepta per artus:

Nec quidquam, nisi vulnus erat. cruor undique manat:

Detectique patent nervi: trepidæque sine ullâ

Pelle micant venæ. salientia viscera possis, 390

Et perlucentes numerare in pectore fibras.

Illum ruricolæ, silvarum numina, Fauni,

Et Satyri fratres, et tunc quoque clarus Olympus,

Et Nymphæ flêrunt: et quisquis montibus illis

Lauigerosque greges, armentaue bucera pavit. 395

Fertilis immaduit, mædæfactaque terra caducas

Concepit lacrimas, ac venis perbibit imis.

Quas ubi fecit aquam, vacuas emisit in auras.

Inde petens rapidum ripis declivibus æquor,

Mariya nomen habet, Phrygiæ liquidissimus amnis. 400

Talibus extemplo redit ad præsentia dictis

Vulgus; et extinctum cum stirpe Amphiona lugent.

Mater in invidiâ est. tamen hanc quoque dicitur unus

Flêsse Pelops: humeroque suas ad pectora postquam

Deduxit vestes, ebur ostendisse sinistro. 405

Concolor hic humerus, nascendi tempore, dextro,

Corporeusque fuit, manibus mox cæsa paternis

Membra ferunt junxisse Deos, aliisque repertis,
 Qui locus est juguli medius, summique lacerti,
 Defuit. impositum est non comparentis in usum 410
 Partis ebur: factoque Pelops fuit integer illo.

Finitimi proceres coeunt: urbesque propinquæ
 Oravere suos ire ad solatia reges,
 Argosque, et Sparte, Pelopeiadesque Mycenæ,
 Et nondum torvæ Calydon invisa Dianæ, 415

Orchomenosque ferox, et nobilis ære Corinthos,
 Messeneque ferax, Patræque, humilesque Cleonæ,
 Et Nelea Pylos, neque adhuc Pittheïa Trœzen.
 Quæque urbes aliæ bimari clauduntur ab Isthmo,
 Exteriusque sitæ bimari spectantur ab Isthmo. 420

Credere quis possit? solæ cessatis Athenæ.
 Obstitit officio bellum; subvectaue ponto
 Barbara Mopsopios terrebant agmina muros.
 Threïcius Tereus hæc auxiliariis armis
 Fuderat; et clarum vincendo nomen habebat. 425

Quem sibi Pandion opibusque virisque potentem,
 Et genus a magno ducentem forte Gradivo,
 Connubio Procnes junxit. non pronuba Juno,
 Non Hymenæus adest, non illi Gratia lecto.

Eumenides tenuere faces de funere raptas: 430
 Eumenides stravere torum: tectoque profanus
 Incubuit Bubo, thalamique in culmine sedit.

Hac ave sunt juncti Procne Tereusque; parentes
 Hac ave sunt facti. gratata est scilicet illis
 Thracia: Disque ipsi grates egere: diemque, 435

Quæque data est claro Pandione nata tyranno,
 Quæque erat ortus Itys, festam jussere vocari.
 Usque adeo latet utilitas. jam tempora Titan
 Quinque per autumnos repetiti duxerat anni:
 Cum blandita viro Procne, Si gratia, dixit, 440

Ulla mea est, vel me visendæ mitte forori;
 Vel foror huc veniat. redituram tempore parvo
 Promittes focero. magni mihi numinis instar
 Germanam vidisse dabis. jubet ille carinas
 In freta deduci: veloque et remige portus 445

Cecropios intrat; Piræaque litora tangit.
 Ut primum foci data copia, dextraque dextræ
 Jungitur; infausto committitur omine sermo.
 Cœperat, adventûs causâ, mandata referre
 Conjugis; et celeres missæ spondere recursus: 450
 Ecce venit magno dives Philomela paratu;
 Divitiis formâ: quales audire solemus
 Nâidas et Dryadas mediis incedere silvis:
 Si modo des illi cultus, similesque paratus.
 Non secus exarsit conspectâ virgine Tereus; 455
 Quam si quis canis ignem supponat aristas:
 Aut frondem, positasque cremet scenilibus herbas.
 Digna quidem facies. sed et hunc innata libido
 Exstimulat: primumque genus regionibus illis
 In Venerem est. flagrat vitio gentisque suoque. 460
 Impetus est illi, comitum corrumpere curam,
 Nutricisque fidem: nec non ingentibus ipsam
 Sollicitare datis; totumque impendere regnum:
 Aut rapere, et sævo raptam defendere bello.
 Et nihil est, quod non effræno captus amore 465
 Ausit: nec capiunt inclusas pectora flammæ.
 Jamque moras male fert; cupidoque revertitur ore
 Ad mandata Procnes; et agit sua vota sub illis.
 Facundum faciebat amor. quotiesque rogabat
 Ulterius iusto; Procnen ita velle ferebat. 470
 Addidit et lacrimas; tamquam mandasset et illas:
 Prò Superi, quantum mortalia pectora cæcæ
 Noctis habent! ipso sceleris molimine Tereus
 Creditur esse pius: laudemque a crimine sumit.
 Quid? quid idem Philomela cupit? patriosque lacertis 475
 Blanda tenens humeros, ut eat visura sororem,
 Perque suam, contraque suam, petit usque, salutem.
 Spectat eam Tereus; præcontractatque videndo:
 Osculaque, et collo circumdata brachia cernens;
 Omnia pro stimulis, facibusque, ciboque furoris 480
 Accipit. et quoties amplectitur illa parentem;
 Esse parens vellet: neque enim minus impius esset.
 Vincitur ambarum genitor prece. gaudet, agitque

Illa patri grates: et successisse duabus
 Id putat infelix; quod erit lugubre duabus. 475
 Jam labor exiguus Phœbo restabat: equique
 Pulsabant pedibus spatium declivis Olympi.
 Regales epulæ mensis, et Bacchus in auro.
 Ponitur. hinc placido dantur sua corpora somno.
 At rex Odrysius, quamvis secessit, in illâ 490
 Æstuat: et repetens faciem, motusque, maris: nusque:
 Qualia vult fingit, quæ nondum vidit: et ignes
 Ipse suos nutrit, curâ removente soporem:
 Lux erat: et, generi dextram complexus euntis,
 Pandion comitem lacrimis commendat obomnis: 495
 Hanc ego, care gener, quoniam pia causa coëgit,
 [Et voluere ambæ, voluisti tu quoque, Tereus,]
 Do tibi: perque fidem, cognataque pectora supplex,
 Per Superos oro, patrio tuearis amore:
 Et mihi sollicitæ lenimen dulce senectæ 500
 Quamprimum (omnis erit nobis mora longa) remittas
 Tu quoque quamprimum, (satis est procul esse sororem)
 Si pietas ulla est, ad me, Philomela, redito.
 Mandabat; pariterque suæ dabat oscula natæ:
 Et lacrimæ mites inter mandata cadebant. 505
 Utque fide pignus dextras utriusque poposcit;
 Inter seque datas junxit; natamque nepotemque
 Absentes memori pro se jubet ore saluent:
 Supremumque vale, pleno singultibus ore,
 Vix dixit: timuitque suæ præsentia mentis 510
 At simul imposita est pietæ Philomela carinæ;
 Admotumque fretum remis, tellusque repulsa est:
 Vicinus, exclamat: mecum mea vota feruntur.
 [Exsultatque, et vix animo sua gaudia differt]
 Barbarus: et nusquam lumen detorquet ab illâ. 515
 Non aliter, quam cum pedibus prædator obuncis
 Deposuit nido leporem Jovis ales in alto:
 Nulla fuga est capto: spectat sua præmia raptor.
 Jamque iter effectum; jamque in sua litora fessis
 Puppibus exierant: cum rex Pandione natam 520
 In stabula alta trahit, silvis obscura vetustis:

Atque ibi pallentem, trepidamque, et cuncta timentem,
 Et jam cum lacrimis, ubi sit germana, rogantem,
 Includit: fasque nefas, et virginem, et unam
 Vi superat; frustra clamato sæpe parente, 525
 Sæpe sorore sua, magnis super omnia Divis.
 Hla tremit, velut agna pavens, quæ faucia cani
 Ore excussa lupi, nondum sibi tuta videtur:
 Utque columba, suo madefactis sanguine plumis,
 Horret adhuc, avidosque timet, quibus hæserat, ungues 530
 Mox ubi mens rediit; passos laniata capillos,
 [Lugenti similis, cæsis plangore lacertis]
 Intendens palmas, Prò diris, Barbare, factis,
 Prò crudelis! ait, nec te mandata parentis
 Cum lacrimis movere piis, nec cura sororis, 535
 Nec mea virginitas, nec conjugalia jura?
 Omaia turbasti. pellex ego facta sororis:
 Tu geminus conjux. non hæc mihi debita pœna.
 Quin animam hanc (ne quod facinus tibi, perfide, restet)
 Eripis? atque utinam fecisses ante nefandos 540
 Concubitus! vacuas habuisssem criminis umbras.
 Si tamen hæc Superi cernunt; si numina Divum
 Sunt aliquid; si non perierunt omnia mecum;
 Quandocumque mihi pœnas dabis. ipsa, pudore
 Profecto, tua facta loquar. si copia detur, 545
 In populos veniam: si filvis clausa tenebor,
 Implebo silvas, et conscia saxa querelis.
 Audiat hæc æther, et si Deus ullus in illo est
 Talibus ira feri postquam commota tyranni;
 Nec minor hac metus est: caussa stimulatus utraque, 550
 Quo fuit accinctus, vagina liberat enssem:
 Arreptamque coma, flexis post terga lacertis,
 Vincula pati cogit. jugulum Philomela parabat;
 Spemque suæ mortis viso conceperat ense.
 Ille indignanti, et nomen patris usque vocanti, 555
 Luctantique loqui compressam forcipe linguam
 Abstulit ense fero. radix micat ultima linguæ.
 Ipsa jacet, terræque tremens immurmurat atræ.
 Utque salire solèt mutilatæ cauda colubræ,

Palpitat; et moriens dominæ vestigia quærit. 550
 Hoc quoque post facinus (vix ausim credere) fertur
 Sæpe sua lacerum repetisse libidine corpus.
 Sustinet ad Procnen post talia facta reverti.
 Coniuge quæ viso germanam quærit: at ille
 Dat gemitus fictos, commentaque funera narrat. 565
 Et lacrimæ fecere fidem. velamina Procne
 Deripit ex humeris, auro fulgentia lato:
 Induiturque atras vestes: et inane sepulcrum
 Constituit: falsisque piacula manibus infert:
 Et luget non sic lugendæ fata sororis. 570
 Signa Deus bis sex actō lustraverat anno.
 Quid faciat Philomela? fugam custodia claudit:
 Structa rigent solido stabulorum mœnia saxo:
 Os mutum facti caret indice. grande dolori
 Ingenium est: miserisque venit solertia rebus. 575
 Stamina barbarica suspendit callida tela:
 Purpureasque notas filis intexit albis:
 Indicium sceleris: perfectæque tradidit uni:
 Utque ferat dominæ gestu rogat, illa rogata
 Pertulit ad Procnen: nec scit quid tradat in illis. 580
 Evolvit vestes sævi matrona tyranni:
 Germanæque suæ carmen miserabile legit:
 Et (mirum potuisse) silet. dolor ora repressit:
 Verbaque quærenti satis indignantia linguæ
 Defuerunt: nec flere vacat. sed fasque nefasque 585
 Confusura ruit: pœnæque in imagine tota est.
 Tempus erat, quo sacra solent TriëtERICA Bacchi
 Sithoniæ celebrare nurus. nox conscia sacris.
 Nocte sonat Rhodope tinnitibus æris acuti:
 Nocte sua est egressa domo regina: Deique 590
 Ritibus instruitur; furciliaque accipit arma.
 Vite caput tegitur: lateri cervina sinistro
 Vellera dependent: humero levis incubat hasta.
 Concita per silvas, turba comitante suarum,
 Terribilis Procne, furcisque agitata doloris, 595
 Bacche, tuas simulat. venit ad stabula avia tandem:
 Exululatque, Evoëque sonat, portasque refringit:

Germanamque rapit: raptæque insignia Bacchi
 Induit: et vultus Hederarum frondibus abdit:
 Attonitainque trahens intra sua limina ducit. 600
 Ut sensit tetigisse domum Philomela nefandam,
 Horruit infelix: totoque expalluit ore.
 Nacta locum Procne, sacrorum pignora demit,
 Oraque develat miseræ pudibunda sorori;
 Amplexuque petit. sed non attollere contra 605
 Sustinet hæc oculos; pellex sibi visa sororis:
 Dejectoque in humum vultu, jurare volenti,
 Testarique Deos, per vim sibi dedecus illud
 Illatum, pro voce manus fuit. ardet, et iram
 Non capit ipsa suam Procne: fletumque sororis 610
 Corripiens, Non est lacrimis hic, inquit, agendum,
 Sed ferro; sed si quid habes, quod vincere ferrum
 Possit in omne nefas ego me, germana, paravi.
 Aut ego, cum facibus regalia testa cremaro,
 Artificem mediis immittam Terea flammis: 615
 Aut linguam, aut oculos, aut quæ tibi membra pudorem
 Abstulerunt, ferro rapiam: aut per vulnera mille
 Sontem animam expellam magnum, quodcumque paravi.
 Quid sit, adhuc dubito. peragit dum talia Procne;
 Ad matrem veniebat Itys. quid possit, ab illo 620
 Admonita est: oculisque tuens immitibus, Ah quam
 Es similis patri! dixit. nec plura locuta,
 Triste parat facinus; tacitaque exæstuat ira.
 Ut tamen accessit natus, matrique salutem
 Attulit, et parvis adduxit colla lacertis, 625
 Mixtaque blanditiis puerilibus oscula junxit;
 Mota quidem est genitrix; infractaque constitit ira:
 Invitique oculi lacrimis maduere coactis.
 Sed simul ex nimia matrem pietate labare
 Sensit: ab hoc iterum est ad vultus versa sororis; 630
 Inque vicem spectans ambos, Cur admovet, inquit,
 Alter blanditias; rapta filet altera lingua?
 Quam vocat hic matrem, cur non vocat illa sororem?
 Cui sis nupta vide, Pandione nata, marito.
 Degeneras, scelus est pietas in conjugē Tereo. 635

Nec mora; traxit Ityn: veluti Gangetica cervæ
 Lactentem foetum per silvas tigris opacas.
 Utque domus altæ partem tenuere remotam;
 Tendentemque manus, et jam sua fata videntem,
 Eia, et jam, mater, clamantem, et colla petentem 642
 Ense ferit Procne, lateri qua pectus adhæret.
 Nec vultum avertit. fatis illi ad fata vel unum
 Vultus erat: jugulum ferro Philomela resolvit.
 Vivaque adhuc, animæque aliquid retinentia membra
 Dilatant. pars inde cavis exsultat ænīs: 645
 Pars verubus stridet: manant penetralia tabo.
 His adhibet conjux ignarum Terea mensis:
 Et patrii moris sacrum mentita, quod uni
 Fas sit adire viro, comites famulosque removit.
 Inde, sedens folio, Tereus, sublimis avito, 650
 Vescitur: inque suam sua viscera congerit alvum.
 Tantaque nox animi est, Ityn huc arcescite, dixit,
 Dissimulare nequit crudelia gaudia Procne:
 Jamque suæ cupiens existerē nuntia cladis;
 Intus habes, quod poscis, ait. circumspicit ille, 655
 Atque ubi sit quærit, quærenti, iterumque vocanti,
 Sicut erat sparsis furiali cæde capillis,
 Proiliit: Ityosque caput Philomela cruentum
 Misit in ora patris: nec tempore malluit ullo
 Posse loqui, et meritis testari gaudia dictis. 660
 Thracius ingenti mensas clamore repellit,
 Vipereasque ciet Stygia de valle sorores:
 Et modo, si possit, referato pectore diras
 Egerere inde dapes, demersaque viscera gestit:
 Flet modo, seque vocat bustum miserabile nati: 665
 Nunc sequitur nudo genitæ Pandione ferro.
 Corpora Cecropidum pennis pendere putares;
 Pendebant pennis. quarum petit altera silvas:
 Altera testâ subit. neque adhuc de pectore cædis
 Effluxere notæ; signataque sanguine pluma est. 670
 Ille dolore suo, pœnæque cupidine velox,
 Vertitur in volucrem: cui stant in vertice cristæ:
 Prominet inmodicum pro longa cuspidē rostrum,

Nomen Epops volucris : facies armata videtur.
 Hic dolor ante diem, longæque extrema senectæ 675
 Tempora, Tartareas Pandiona misit ad umbras.
 Sceptra loci, rerumque capit moderamen Erechtheus;
 Justitiâ dubium, validissime potentior armis.
 Quatuor ille quidem juvenes, totidemque creârat
 Femineæ sortis : sed erat par forma duarum. 680
 E quibus Æolides Cephalus te conjuge felix,
 Procri fuit : Boreæ Tereus Thracesque nocebant :
 Dilectâque diu caruit Deus Orithyïa,
 Dum rogat, et precibus mavult, quam viribus, uti.
 Ast ubi blanditiis agitur nihil, horridus irâ, 685
 Quæ solita est illi nimiumque domestica, vento :
 Et meritò, dixit : quid enim mea tela reliqui,
 Sævitiâ, et vires, iramque, animosque minaces,
 Admovere preces ; quarum me dedecet usus ?
 Apta mihi vis est. vi tristia nubila pello : 690
 Vi freta concutio, nodosâque robora verto,
 Induroque nives, et terras grandine pulso.
 Idem ego, cum fratres cœlo sum nactus aperto,
 (Nam mihi campus is est) tanto molimine luctor :
 Ut medius nostris concursibus intonet æther : 695
 Exiliantque cavis elisi nubibus ignes.
 Idem ego, cum subii convexa foramina terræ,
 Supposuique ferox imis mea terga cavernis ;
 Sollicito manes, totumque tremoribus orbem,
 Hac ope debueram thalamos petiisse : focerque 700
 Non orandus erat, sed vi faciendus, Erechtheus.
 Hæc Boreas, aut his non inferiora locutus ;
 Excussit pennas. quarum jactatibus omnis
 Adflata est tellus ; latumque perhorruit æquor.
 Pulvereamque trahens per summa cacumina pallam, 705
 Verrit humum : pavidamque metu caligine testus
 Orithyïan amans fulvis amplectitur alis.
 Dum volat : arserunt agitati fortius ignes.
 Nec prius aërii cursûs suppressit habenas,
 Quam Ciconum tenuit populos, sua mœnia, raptor. 710
 Illic et gelidi conjux Actæa tyranni,

Et genetrix facta est ; partus enixa gemellos ;
 Cetera qui matris, pennas genitoris haberent,
 Non tamen has una memorant cum corpore natas :
 Barbaque dum rutilis aberat submissa capillis ; 715
 Implumes Calaisque puer, Zethesque, fuerunt.
 Mox pariter ritu pennæ cœpere volucrum
 Cingere utrumque latus ; pariter flavescere malæ.
 Ergo, ubi concessit tempus puerile iuventæ,
 Vellera cum Minyis nitido radiantia villo 720
 Per mare non motum prima petiere carina.

P. OVIDII NASONIS
METAMORPHOSEON

LIBER VII.

JAMQUE fretum Minyæ Pagasæ puppe secabant,
Perpetuaque trahens inopem sub nocte senectam
Phineus visus erat; juvenesque Aquilone creati
Virgineas volucres miseri senis ore fugarant;
Multaque perpeffi claro sub læsone, tandem 5
Contigerant rapidas limosi Phasidos undas.
Dumque adeunt regem, Phryxæaque vellera poscunt;
Lexque datur numeris magnorum horrenda laborum;
Concipit interea validos Ætias ignes:
Et luctata diu, postquam ratione furorem 10
Vincere non poterat; Frustra, Medea, repugnas;
Nescio quis Deus obstat, ait. mirumque, nisi hoc est,
Aut aliquid certe simile huic, quod amare vocatur.
Nam cur jussa patris nimium mihi dura videntur?
Sunt quoque dura nimis. cur, quem modo denique vidi,
Ne pereat, timeo? quæ tanti causâ timoris? (15
Excute virgineo conceptas pectore flammæ,
Si potes, infelix. si possem, sanior essem.
Sed trahit invitam nova vis; aliudque Cupido,
Mens aliud suadet. video meliora, proboque: 20
Deteriora sequor. quid in hospite, regia virgo,
Ureris, et thalamos alieni concipis orbis?
Hæc quoque terra potest, quod ames, dare. vivat, an ille
Occidat, in Dis est. vivat tamen. idque precari
Vel sine amore licet. quid enim commisit læson? 25
Quam, nisi crudelem, non tangat læsonis ætas.

Et genus, et virtus? quam non, ut cetera desint,
 Forma movere potest? certè mea pectora movit.
 At, nisi opem tulero, taurorum adflabitur ore:
 Concurretque suæ segeti, tellure creatis 30
 Hostibus: aut avido dabitur fera præda draconi.
 Hoc ego si patiar, tum me de tigride natam,
 Tum ferrum et scopulos gestare in corde fatebor.
 Cur non et spectro pereuntem? oculosque videndo
 Conscelero? cur non tauros exhortor in illum, 35
 Terrigenasque feros, insopitumque draconem?
 Dî meliora velint. quamquam non ista precanda,
 Sed facienda mihi. prodamne ego regna parentis,
 Atque ope nescio quis servabitur advena nostrâ,
 Ut per me sospes, sine me, det lintea ventis, 40
 Virque sit alterius, poenæ Medea relinquitur?
 Si facere hoc. aliamve potest præponere nobis,
 Occidat ingratus, sed non is vultus in illo,
 Non ea nobilitas animo est, ea gratia formæ;
 Ut timeam fraudem, meritique oblivia nostri. 45
 Et dabit ante fidem: cogamque in foedera testes
 Esse Deos. quid tuta times? accingere? et omnem
 Pelle moram. tibi se semper debet Iason,
 Te face solemnî junget sibi: perque Pelasgas
 Servatrix urbes matrum celebrabere turba 50
 Ergo ego germanam, fratremque, patremque, Deosque,
 Et nâle solum, ventis ablata, relinquam?
 Nempe pater sævus, nempe est mea barbara tellus,
 Frater adhuc infans; stant mecum vota sororis.
 Maximus intrâ me Deus est. non magna relinquam: 55
 Magna sequar: titulum servatæ pubis Achivæ,
 Notitiamque loci melioris, et oppida, quorum
 Hic quoque fama viget. cultusque, artesque virorum:
 Quemque ego cum rebus, quas totus possidet orbis,
 Æsoniden mutasse velim: quo conjuge felix 60
 Et Dîs cara ferar, et vertice sidera tangam.
 Quid? quod nescio qui mediis concurrere in undis
 Dicuntur montes, ratibusque inimica Charybdis,
 Nunc sorbere fretum, nunc reddere; cinctaque sævis

Scylla rapax canibus Siculo latrare profundo? 65
 Nempe tenens quod amo, gremioque in Iäsonis hærens,
 Per freta longa trahar. nihil illum amplexa verebor:
 Aut, si quid metuam, metuam de conjuge solo.
 Conjugiumne vocas, speciosaque nomina culpæ
 Imponis, Medea, tuæ? quin adspice quantum 70
 Adgrediare nefas: et, dum licet, effuge crimen.
 Dixit: et ante oculos rectum, pietasque, pudorque
 Constitit: et victa dabat jam terga Cupido.
 Ibat ad antiquas Hecates Perseïdos aras:
 Quas nemus umbrosum, secretaque silva tegebant. 75
 Et iam fortis erat, pulsusque residerat ardor;
 Cum videt Æsoniden: extinctaque flamma revixit.
 Erubere genæ; totoque recanduit ore.
 Ut solet à ventis alimenta adsumere, quæque
 Parva sub inductâ latuit scintilla favillâ, 80
 Crescere, et in veteres agitata resurgere vires:
 Sic jam lentus amor, jam quem languere putares.
 [Ut vidit juvenem, specie præsentis inarsit.]
 Et casu, solito formosior Æsone natus
 Illâ luce fuit. posses ignoscere amanti. 85
 Spectat; et in vultu, veluti nunc denique viso,
 Lumina fixa tenet: nec se mortalia demens
 Ora videre putat: nec se declinat ab illo.
 Ut verò coepitque loqui, dextramque prehendit
 Hospes, et auxilium submissâ voce rogavit; 90
 Promittitque torum; lacrimis ait illa profusus:
 Quid faciam video: nec me ignorantia veri
 Decipiet, sed amor. servabere munere nostro:
 Servatus promissa dato. per sacra triformis
 Ille Deæ, lucoque foret quod numen in illo, 95
 Perque patrem foci cernentem cuncta futuri,
 Eventusque suos, per tanta pericula jurat.
 Creditus, accepit cantatas protinus herbas,
 Edidicitque usum, lætusque in castra recessit.
 Postera depulerat stellas Aurora micantes? 100
 Conveniunt populi sacrum Mavortis in arvom;
 Consistuntque jugis. medio Rex ipse refedit

Agmine purpureus, sceproque insignis eburno.
 Ecce adamantels Vulcanum naribus efflant
 Æripedes tauri: tactæque vaporibus herbæ 105
 Ardent. utque solent pleni resonare camini,
 Aut ubi terrenâ filices fornace soluti
 Concipiunt ignem liquidarum adspersione aquarum:
 Pectora sic intus clausas volventia flammæ,
 Gutturaque usta sonant. tamen illis Æsone natus 110
 Obvius it. vertère truces venientis ad ora
 Terribiles vultus, præfixaque cornua ferro;
 Pulveremque solum pede pulsare bisulco;
 Fumificisque locum mugitibus implevere.
 Dirigere metu Minyæ. subit ille; nec ignes 115
 Sentit anhelatos: tantum medicamina possunt.
 Pendulaque audaci mulcet palearia dextrâ:
 Suppositisque jugo pondus grave cogit aratri
 Ducere, et insuetum ferro proscindere campum.
 Mirantur Colchi: Minyæ clamoribus implent, 120
 Adjiciuntque animos. galeâ tum sumit aenâ
 Vipereos dentes; et aratos spargit in agros.
 Semina mollit humus, valido prætincta veneno:
 Et crescunt, fiuntque sati nova corpora dentes.
 Utque hominis speciem maternâ sumit in alvo; 125
 Perque suos intus numeros componitur infans;
 Nec nisi maturus communes exit in auras:
 Sic ubi visceribus gravidæ telluris imago
 Effecta est hominis, foeto confurgit in arvo:
 Quodque magis mirum, simul edita concutit arma. 130
 Quos ubi viderunt præacutæ cuspidis hastas
 In caput Hæmonii juvenis torquere paratos:
 Demisere metu vultumque animumque Pelasgi.
 Ipsa quoque extimuit, quæ tutum fecerat illum:
 Utque peti juvenem tot vidit ab hostibus unum, 135
 Palluit, et subito sine sanguine frigida sedit.
 Neve parum valeant à se data gramina; carmen
 Auxiliare canit; secretasque advocat artes.
 Ille, gravem medios silicem jaculatus in hostes:
 A se depulsum Martem convertit in ipsos. 140

Terrigenæ pereunt per mutua vulnera fratres;
 Civilique cadunt acie. gratantur Achivi:
 Victoremque tenent; avidisque amplexibus hærent.
 Tu quoque victorem complecti, barbara, velles;
 [Obstitit incepto pudor: at complexa fuisses;] 145
 Sed te, ne faceres, tenuit reverentia famæ.
 Quod licet, adfectu tacito lætaris: agisque
 Carminibus grates, et Dis auctoribus horum.
 Pervigilem superest herbis sopire draconem:
 Qui cristâ linguisque tribus præsignis, et uncis 150
 Dentibus horrendus, custos erat arietis aurei.
 Hunc postquam sparsit Lethæi gramine succi;
 Verbaque ter dixit placidos facientia somnos,
 Quæ mare turbatum, quæ concita flumina sistant;
 Somnus in ignotos oculos subrepat: et auro 155
 Heros Æsonius potitur: spolioque superbus,
 Muneris auctorem secum, spolia altera, portans,
 Victor Iolciacos tetigit cum conjuge portus.
 Hæmonix matres pro gnatis dona receptis,
 Grandævique ferunt patres; congestaque flammâ 160
 Thura liquefiunt, inductaque cornibus aurum
 Victima vota cadit. sed abest gratantibus Æson,
 Jam propior letho, fessusque senilibus annis.
 Cum sic Æsonides: ô cui debere salutem
 Confiteor, conjux, quamquam mihi cuncta dedisti 165
 Excessitque fidem meritorum summa tuorum;
 Si tamen hoc possunt: quid enim non carmina possint;
 Deme meis annis; et demptos adde parenti.
 Nec tenuit lacrimas. mota est pietate rogantis:
 Dissimilemque animum subiit Æceta relictus. 170
 Non tamen adfectus tales confessa, Quod, inquit,
 Excidit ore pio, conjux, scelus? ergo ego cuiquam
 Posse tuæ videar spatium transcribere vitæ?
 Nec finat hoc Hecate, nec tu petis æqua: sed isto,
 Quod petis, experiar majus dare munus, Iason. 175
 Arte meâ focerilongum tentabimus ævum,
 Non annis revocare tuis. modo Diva triformis
 Adjuvet; et præsens ingentibus adnuat ausis.

Tres aberant noctes, ut cornua tota cœrent,
 Efficerentque orbem. postquam plenissima fulsit, 130
 Ac solida terras spectavit imagine Luna:
 Egreditur tectis, vestes induta recinctas.
 Nuda pedem, nudos humeris infusa capillos:
 Fertque vagos mediæ per muta silentia noctis
 Incomitata gradus. homines, volucresque, ferasque 18;
 Solverat alta quies: nullo cum murmure sepes,
 Immotæque silent frondes; filet humidus aër.
 Sidera sola micant. ad quæ sua brachia tendens
 Ter se convertit; ter sumptis flumine crinem
 Irroravit aquis; ternis ululatibus ora 190
 Solvit: et in dura submisso poplite terra,
 Nox, ait, arcanis fidissima, quæque diurnis
 Aurea cum Luna succeditis ignibus, astra,
 Tuque triceps Hecate, quæ cœptis conscia nostris
 Adjutrixque venis, cantusque. artesque magarum, 19;
 Quæque magas, Tellus, pollentibus instruis herbis;
 Auræque, et venti, montesque, amnesque, lacusque,
 Dique omnes nemorum, Dique omnes noctis adeste:
 Quorum ope, cum volui, ripis mirantibus, amnes
 In fontes rediere suos: concussaue fisto, 200
 Stantia concutio cantu freta; nubila pello;
 Nubilaque induco: ventos abigoque vocoque:
 Vipereas rumpo verbis et carmine fauces:
 Vivaque saxa, sua convulsaue robora terra,
 Et silvas moveo; jubeoque tremiscere montes: 205
 Et mugire solum, manesque exire sepulcris.
 Te quoque, Luna, traho, quamvis Temesæa labores
 Æra tuos minuant. currus quoque carmine nostro
 Pallet avi; pallet nostris Aurora venenis.
 Vos mihi taurorum flammæ hebetastis; et unco 210
 Haud patiens oneris collum pressistis aratro.
 Vos serpentigenis in se fera bella dedistis:
 Custodemque rudem somni sopistis? et aurum,
 Vindice decepto, Graias misistis in urbes.
 Nunc opus est succis; per quos renovata senectus 215
 In florem redeat, primosque recolligat annos.

METAMORPHOSEON LIB. VII. 135

Et dabitis: neque enim micuerunt sidera frustra;
 Nec frustra volucrum tractus cervice draconum
 Currus adest, aderat demissus ab æthere currus,
 Quo simul adscendit; frenataque colla draconum 210
 Permulsit, manibusque leves agitavit habenas;
 Sublimis rapitur: sublataque Thessala Tempe
 Despicit, et creteis regionibus adplicat angues:
 Et quas Ossa tulit, quas ultus Pelion herbas,
 Orthrysque, Pindusque, et Pindo major Olympus, 225
 Perspicit: et placita partim radice revellit;
 Partim succidit curvamine falcis ahenæ.
 Multa quoque Apidani placuerunt gramina ripis,
 Multa quoque Amphrysi: neque eras immunis, Enipeu:
 Nec non Peneæ, nec non Spercheïdes undæ 230
 Contribuere aliquid, juncosæque litora Bœbes.
 Carpit et Euboïca vivax Anthedone gramen.
 Nondum mutato vulgatum corpore Glauci.
 Et jam nona dies curru pennisque draconum,
 Nonaque nox omnes lustrantem viderat agros; 235
 Cum rediit: neque erant tacti, nisi odore, dracones;
 Et tamen annosæ pellem posuere senectæ.
 Constitit adveniens citra limenque, foresque;
 Et tantum cœlo tegitur: refugitque viriles
 Contactus; statuitque aras è cespite binas, 240
 Dexteriore Hecates, at læva parte Juventæ.
 Quas ubi verbenis, silvaque incinxit agresti;
 Haud procul egesta scrobibus tellure duabus
 Sacra facit: cultrosque in guttura velleris atri
 Conjicit; et patulas perfundit sanguine fossas. 245
 Tum super invergens liquidi Carchesia Bacchi,
 Æneaque invergens tepidi Carchesia lactis;
 Verba simul fundit, terrenaque numina poscit:
 Umbrarumque rogat rapta cum conjuge regem,
 Ne properent artus anima fraudare seniles. 250
 Quos ubi placavit precibusque et murmure longo;
 Ælonis effctum proferri corpus ad aras
 Jussit: et in plenos resolutum carmine somnos,
 Exanimi similem, stratis porrexit in herbis.

134. P. OVIDII NASONIS

Hinc procul Æsoniden, procul hinc jubet ire ministros:
 Et monet arcanis oculos removere profanos. (255)
 Diffugiunt jussi: passis Medea capillis
 Bacchantum ritu flagrantem circueit aras:
 Multifidasque faces in fossa sanguinis atra
 Tingit: et intactas geminis accendit in aris. 260
 Terque senem flamma, ter aqua, ter sulfure lustrat.
 Interea validum posito medicamen ahenum
 Fervet; et exultat; spumisque tumentibus albet.
 Illic Hæmonia radices valle resectas,
 Seminaque, floresque, et succos incoquit acres. 265
 Adjicit extremo lapides Oriente petitos,
 Et, quas Oceani refluxum mare lavit, arenas.
 Addit et exceptas Luna pernocte pruinas,
 Et Strigis infames, ipsis cum carnibus, alas;
 Inque virum soliti vultus mutare ferinos 270
 Ambigui profecta lupi. nec defuit illic
 Squamea Cinyphii tenuis membrana Chelydri,
 Vivacisque jecur cervi: quibus insuper addit
 Ora caputque novem cornicis fecula passæ.
 His et mille aliis postquam sine nomine rebus 275
 Propositum instruxit mortari barbara munus;
 Arenti ramo jampridem mitis olivæ
 Omnia confundit; summisque immiscuit ima.
 Ecce vetus calido versatus stipes ahenum
 Fit viridis primo: nec longo tempore frondem 280
 Induit; et subito gravidis oneratur olivis.
 At quacumque cavo spumas ejecit ahenum
 Ignis, et in terram gattæ cecidere calentes:
 Vernat humus: floresque, et mollia pabula surgunt.
 Quod simul ac vidit: stricto Medea recludit 185
 Ense senis jugulum: veteremque exire cruorem
 Passa, replet succis. quos postquam combibit Æson
 Aut ore acceptos, aut vulnere; barba comæque
 Canitie posita nigrum rapuere colorem.
 Pulsa fugit macies: abeunt pallorque situsque; 295
 Adjectoque cavæ suppleantur sanguine venæ;
 Membraque luxuriant. Æson miratur, et olim

Ante quater denos hunc se reminiscitur annos.
 Viderat ex alto tanti miracula monstri
 Liber: et admonitus juvenes nutricibus annos 295
 Possè suis reddi; petit hoc a Tethye munus.
 Neve doli cessent; odium cum conjuge falsum
 Phasias adsimulat: Peliaëque ad limina supplex
 Confugit. atque illam (quoniam gravis ipse senectæ)
 Excipiunt natæ, quas tempore callida parvo 300
 Colchis amicitia mendacis imagine cepit.
 Dumque refert, inter meritorum maxima, demptos
 Æsonis esse situs; atque hac in parte moratur;
 Spes est virginibus Pelia subjecta creatis,
 Arte suum parili revirescere posse parentem. 305
 [Idque petunt: pretiumque jubent sine fine pacisci.]
 Illa brevi spatio filet; et dubitare videtur:
 Suspenditque animos ficta gravitate rogantes.
 Mox ubi pollicita est, Quo sit fiducia major
 Muneris hujus, ait: qui vestras maximus ævo est 310
 Dux gregis inter oves, agnus medicamine fiet.
 Protinus innumeris effectus laniger annis
 Attrahitur, flexo circum cava tempora cornu:
 Cujus ut Hæmonio marcentia guttura cultro
 Fodit, et exiguo maculavit sanguine ferrum; 315
 Membra simul pecudis, validosque venefica succos
 Mergit in ære cavo. minuuntur corporis artus:
 Cornuaque exuitur, nec non cum cornibus annos:
 Et tener auditur medio balatus ahenò.
 Nec mora; balatum mirantibus, exsilit agnus: 320
 Lascivitque fuga; lactantiaque ubera quærit.
 Obstupere fatæ Pelia: promissaque postquam
 Exhibuere fidem; tum vero impensius instant.
 Ter juga Phœbus equis, in Ibero gurgite merfis,
 Dempserat: et quarta radientia nocte micabant 325
 Sidera; cum rapido fallax Æetias igni
 Imponit purum laticem, et sine viribus herbas,
 Jamque neci similis, resoluta corpore, regem,
 Et cum rege suo custodes somnus habebat,
 Que n dederant cantus, magicæque potentia linguæ. 330

Intrant jussæ cum Colchide limina natæ :
 Ambierantque torum : Quid nunc dubitatis inertes ?
 Stringite, ait, gladios : veteremque haurite cruorem ;
 Ut repleam vacuas juvenili sanguine venas.

[In manibus vestris vita est ætasque parentis.] 335

Si pietas ulla est, nec spes agitat inanes ;
 Officium præstate patri : telisque senectam
 Exigite ; et saniem conjecto emittite ferro.
 His, ut quæque pia est, hortatibus impia prima est :
 Et ne sit scelerata, facit scelus. haud tamen ictus 340
 Ulla suos spectare potest : oculosque reflectunt ;
 Cæcæque dant sævis averſæ vulnera dextris.

Ille, cruore fluens, cubito tamen adlevat artus ;
 Semilacerque toro tentat consurgere : et inter
 Tot medius gladios pallentia brachia tendens ; 345
 Quid facitis, gnatæ ? quid vos in fata parentis
 Armat, ait ? cecidere illis animique manusque.
 Plura locuturo cum verbis guttura Colchis
 Abstulit, et calidis laniatum merſit ahenis.

Quod nisi pennatis serpentibus iſſet in auras ; 350
 Non exempta foret pœnæ, fugit alta, superque
 Pelion umbroſum, Philyræia teſta, superque
 Othryn, et eventu veteris loca nota Cerambi.
 Hic ope Nympharum ſublatus in ahera pennis,
 Cum gravis inuſo tellus foret obruta ponto, 355
 Deucalioneas effugit inobrutus undas.

Æoliam Pitanen à læva parte relinquit,
 Faſtaque de ſaxo longi ſimulacra draconis :
 Idæumque nemus : quo nati furta, juvenum
 Occuluit Liber falſi ſub imagine cervi ; 360
 Quaque pater Corythi parva tumultatur arena :
 Et quos Mæra novo latratu terruit agros.

Eurypylique urbem, qua Coæ cornua matres
 Geſſerunt, tum cum diſcederet Herculis agmen :
 Phœbeamque Rhodon, et Iälýſios Telchinas, 365
 Quorum oculos ipſo vitiantes omnia viſu
 Juppiter exoſus, fraternis ſubdidit undis.

Tranſit et antiquæ Carthæiæ mœnia Cææ,

METAMORPHOSEON LIB. VII.

Qua pater Alcidas placidam de corpore natæ
Miraturus erat nasci potuisse columbam. 370

Inde lacus Hyries videt, et Cycneia Tempe,
Quæ subitus celebravit olor. nam Phyllius illic
Imperio pueri volucresque ferumque leonem
Tradiderat domitos: taurum quoque vincere jussus
Vicerat; et spreto toties iratus amore, 375
Præmia poscenti taurum suprema negabat.
Ille indignatus, Cupies dare, dixit: et alto
Defiluit saxo. cuncti cecidisse putabant:
Factus olor niveis pendebat in æra pennis.
At genetrix Hyrie, servati nescia, flendo 380
Delicuit: stagnumque suo de nomine fecit.
Adjacet his Pleuron: in qua trepidantibus alis
Ophias effugit natorum vulnera Combe.
Inde Calauræ Latoïdos adspicit arva,
In volucrem versi cum conjuge conscia regis. 385
Dextera Cyllene est: in qua cum matre Menephron
Concubitus erat, sævarum more ferarum,
Cephison procul hinc desientem fata nepotis
Respicit in tumidam Phocen ab Apolline versi;
Eumelique domum lugentis in ære natam, 390
Tandem vipereis Ephyren Pirenida pennis
Contigit. hic ævo veteres mortalia primo
Corpora vulgarunt pluvialibus edita fungis.
Sed postquam Colchis arsit nova nupta venenis,
Flagrantemque domum regis mare vidit utrumque; 395
Sanguine natorum perfunditur impius ensis:
[Ultraque se male mater, Læsonis effugit arma.]
Hinc Titaniacis ablata draconibus, intrat
Palladias arces: quæ te, justissime Phineu,
Teque, senex Peripha, pariter videre volantes 400
Innixamque novis neptem Polypemonis alis.
Excipit hanc Ægeus, facto damnandus in uno:
Nec satis hospitium est, thalami quoque fœdere jungit.
Jamque aderat Theseus, proles ignara parenti;
Qui virtute sua bimarem pacaverat Isthmon: 405
Hujus in exitium miscet Medea, quod olim

Attulerat secum Scythicis Aconiton ab oris.
 Illud Echidneæ memorant e dentibus ortum
 Esse canis. specus est tenebroso cæcus hiatu :
 Est via declivis, per quam Tirynthius heros 410
 Restantem, contraque diem radiosque micantes
 Obliquantem oculos, nexis adamante catenis,
 Cerberon abstraxit: rabida qui concitus ira
 Implevit pariter ternis latratibus auras:
 Et sparsit virides spumis albertibus agros : 415
 Has concreuisse putant; nascasque alimenta feracis
 Fecundique foli, vires cepisse nocendi.
 Quæ, quia nascuntur dura vivacia caute,
 Agrestes Aconita vocant. ea conjugis astu
 Ipse parens Ægeus nato porrexit, ut hosti. 420
 Sumpserat ignara Theseus data pocula dextra;
 Cum pater in capulo gladii cognovit eburno
 Signa sui generis; facinusque excussit ab ore.
 Effugit illa necem, nebulis per carmina motis.
 At genitor, quamquam lætatur sospite nato; 425
 Attonitus tantum, lethi discrimine parvo,
 Committi potuisse nefas, foveat ignibus aras,
 Muneribusque Deos implet: feriuntque secures
 Colla torosa boum, victorum cornua vittis.
 Nullus Erechthidis fertur celebratior illo 430
 Illuxisse dies. agitant convivia patres,
 Et medium vulgus: nec non et carmina, vino
 Ingenium faciente, canunt. te, maxime Theseu,
 Mirata est Marathon Cretæi sanguine tauri:
 Quodque Suis securus arat Cromyona colonus, 435
 Munus, opusque tuum est. tellus Epidauria per te
 Clavigeram vidit Vulcani occumbere prolem:
 Vidit et immitem Cepheias ora Procrusten;
 Cercyonis lethum vidit Cerealis Eleunfin.
 Occidit ille Sinis, magnis male viribus usus; 440
 Qui poterat curvare trabes; et agebat ab alto
 Ad terram late sparsuras corpora pinus.
 Tutus ad Alcathoën, Lelegeia mœnia, limes
 Composito Scirone patet: sparsique latronis

Terra negat sedem, sedem negat omnibus unda : 445
 Quæ jactata diu fertur durasse vetustas
 In scopulos. scopulis nomen Scironis inhæret.
 Si titulos annosque tuos numerare velimus ;
 Facta premant annos. pro te, fortissime, vota
 Publica suscipimus : Bacchi tibi sumimus haustus. 450
 Consonat assensu populi, precibusque faventum
 Regia : nec tota tristis locus ullus in urbe est.
 Nec tamen (usque adeo nulli sincera voluptas ;
 Sollicitique aliquid lætis intervenit) Ægeus
 Gaudia percepit nato secura recepto. 455
 Bella parat Minos : qui quamquam milite, quamquam
 Classe valet ; patria tamen est firmissimus ira :
 Androgeique necem justis ulciscitur armis.
 Ante tamen bellum vires acquirit amicas :
 Quaque potens habitus, volucris freta classe pererrat. 460
 Hinc Anaphen sibi jungit, et Astypaleia regna ;
 Promissis Anaphen, regna Astypaleia bello :
 Hinc humilem Myconon, cretosaque rura Cimoli,
 Florentemque Cythnon, Scyron, planamque Seriphon,
 Marmoreaamque Paron, quaque impia prodidit arcem 465
 Sithonis accepto, quod avara poposcerat, auro.
 Mutata est in avem, quæ nunc quoque diligit aurum ;
 Nigra pedem ; nigris velata monedula pennis.
 At non Oliaros, Didymæque, et Tenos, et Andros,
 Et Gyaros, nitidæque ferax Peparethos olivæ 470
 Gnosiascas juvere rates : latere inde sinistro
 Enopiam Minos petit, Æacideia regna.
 Enopiam veteres appellavere : sed ipse
 Æacus Æginan genetricis nomine dixit.
 Turba ruit, tantæque virum cognoscere famæ 475
 Expetit. occurrunt illi Telamonque, minorque
 Quam Telamon, Peleus, et proles tertia Phocus.
 Ipse quoque egreditur, tardus gravitate senili,
 Æacus ; et quæ sit veniendi causa requirit.
 Admonitus patrii luctus suspirat, et illi 480
 Dicta refert rector populorum talia centum :
 Arma juves oro pro gnato sumpta : piæque

Pars sis militiæ. tumulo solatia posco.
 Huic Afopiades, Petis irrita, dixit, et urbi
 Haud facienda mæx: neque enim conjunctior ulla 485
 Cecropidis hac est tellus. ea fœdera nobis.
 Tristis abit, Stabuntque tibi tua fœdera magno,
 Dixit: et utilius bellum putat esse minari,
 Quam gerere, atque suas ibi præconsumere vires.
 Classis ab Cœnopis etiamnum Lycia muris 490
 Spectari poterat; cum pleno concita velo
 Attica puppis adest, in portusque intrat amicos:
 Quæ Cephalum, patriæque simul mandata ferebat.
 Æacidæ longo juvenes post tempore visum
 Agnovere tamen Cephalum; dextraque dedere: 495
 Inque patris duxere domum. spectabilis heros,
 Et veteris retinens etiamnum pignora formæ,
 Ingreditur; iamumque tenens popularis olivæ:
 A dextra lævaque duos ætate minores
 Major habet, Clyton et Buten, Pallante creatos. 500
 Postquam congressus primi sua verba tulerunt;
 Cecropidum Cephalas peragit mandata, rogatque
 Auxilium; fœdusque refert, et jura parentum:
 Imperiumque peti totius Achæidos addit.
 Sic ubi mandatam juvit sacundia causam; 505
 Æacus in capulo sceptri nitente sinistra,
 Ne petite auxilium, sed sumite, dixit, Athenæ.
 Nec dubie vires. quas hæc habet insula, vestras
 Ducite, et omnis eat rerum status iste mearum.
 Robora non desunt: superat mihi miles, et hosti. 510
 Gratia Dis; felix et inexcusabile tempus.
 Immo ita sit, Cephalus, crescat tua civibus opto
 Res, ait, adveniens equidem modo gaudia cepi;
 Cum tam pulchra mihi, tam par ætate juvenus
 Obvia processit: multos tamen inde requiro, 515
 Quos quondam vidi vestra prius urbe receptus.
 Æacus ingemuit; tristisque ita voce locutus:
 Flebile principium melior fortuna sequetur.
 Hanc utinam possem vobis memorare! sine ullo
 Ordine nunc repetam, neu longa ambage morer vos; 520

Ossa cinisque jacent, memori quos mente requiris.
 Et quota pars illi rerum periire mearum!
 Dira lues ira populis Junonis iniquæ
 Incidit, exosæ dictas a pellice terras.
 Dum visum mortale malum, tantæque latebat 535
 Causa nocens cladis; pugnatum est arte medendi.
 Exitium superabat opem; quæ victa jacebat.
 Principio cœlum spissa caligine terras
 Preffit; et ignavos inclusit nubibus æstus.
 Dumque quater junctis implevit cornibus orbem 540
 Luna; quater plenum tenuata retexuit orbem,
 Lethiferis calidi spirarunt flatibus Austri.
 Constat et in fontes vitium venisse, lacusque;
 Milliaque incultos serpentum multa per agros
 Errasse; atque suis fluvios temerasse venenis. 545
 Strage canum prima, volucrumque, oviumque, boumque,
 Inque feris subiti deprensa potentia morbi.
 Concidere infelix validos miratur arator
 Inter opus tauros; medioque recumbere fulco.
 Lanigeris gregibus, balatus dantibus ægros, 550
 Sponte sua lanæque cadunt, et corpora tabent.
 Acer equus quondam, magnæque in pulvere famæ,
 Degenerat palmas; veterumque oblitus honorum,
 Ad præsepe gemit, letho moriturus inerti.
 Non aper irasci meminit; non fidere cursu 555
 Cerva; nec armentis incurrere fortibus urfi,
 Omnia languor habet. silvisque, agrisque, viisque
 Corpora fœda jacent. vitiantur odoribus auræ.
 Mira loquor. non illa canes, avidæque volucres,
 Non cani tetigere lupi: dilapsa liquefcunt; 560
 Adflatuque nocent; et agunt contagia late.
 Pervenit ad miseros damno graviore colonos
 Pestis, et in magnæ dominatur mœnibus urbis.
 Viscera torrentur primo: flammæque latentis
 Indicium rubor est, et ductus anhelitus ægre. 565
 Aspera lingua tumet; trepidisque arentia venis
 Ora patent: auræque graves captantur hiatu.
 Non stratum, non ulla pati velamina possunt:

Durafed in terra ponunt præcordia : nec fit
 Corpus humo gelidum, sed humus de corpore fervet. 562
 Nec moderator adest : inque ipsos sæva medentes
 Erumpit clades ; obsuntque auctoribus artes.
 Quo propior quisque est, servitque fidelius ægro ;
 In partem lethi citius venit. utque salutis
 Spes abiit ; finemque vident in funere morbi ; 565
 Indulgent animis : et nulla, quid utile, cura est :
 Utile enim nihil est. passim, positoque pudore,
 Fontibus, et fluviis, puteisque capacibus hærent :
 Nec prius est extincta sitis, quam vita, bibendo.
 Inde graves multi nequeunt confurgere ; et ipsis 570
 Immoriuntur aquis : alius tamen haurit et illas.
 Tantaque sunt miseris invisi tædia lecti ;
 Profliliunt : aut, si prohibent consistere vires,
 Corpora devolvunt in humum, fugiuntque penates
 Quisque suos : sua cuique domus funesta videtur. 575
 Et quia causa latet, locus est in crimine. notis
 Semianimes errare viis, dum stare valebant,
 Adspiceres ; flentes alios, terræque jacentes ;
 Lassaque versantes supremo lumina motu.
 [Membraque pendentis tendunt ad sidera cæli, 580
 Hic, illic ubi mors deprenderat, exhalantes.]
 Quid mihi tunc animi fuit ? an, quod debuit esse,
 Ut vitam odissem, et cuperem pars esse meorum ?
 Quo se cumque acies oculorum flexerat ; illic 585
 Vulgus erat stratum. veluti cum patria motis
 Poma cadunt ramis, agitataque ilice glandes.
 Templâ vides contra, gradibus sublimia longis :
 Iuppiter illa tenet. quis non altaribus illis
 Irrita thura tulit ? quoties pro conjuge conjux,
 Pro gnato genitor, dum verba precantia dicit, 590
 Non exoratis animam finivit in aris :
 Inque manu thuris pars inconsumpta reperta est !
 Admoti quoties templis, dum vota sacerdos
 Concipit, et fundit purum inter cornua vinum,
 Haud expectato ceciderunt vulnere tauri ! 595
 Ipse ego sacra Jovi pro me, patriaque, tribusque

Cum facerem natis, mugitus victima diros
 Edidit: et subito collapsa sine ictibus ullis
 Exiguo tinxit subjectos sanguine cultros.
 Fibra quoque ægra notas veri, monitusque Deorum 600
 Prodiderat. tristes penetrant ad viscera morbi.
 Ante sacros vidi projecta cadavera postes,
 Ante ipsas, quo mors foret invidiosior, aras.
 Pars animam laqueo claudunt; mortisque timorem
 Morte fugant: ultroque vocant venientia fata. 605
 Corpora missa neci nullis de more feruntur
 Funeribus: neque enim capiebant funera portæ.
 Aut inhumata premunt terras: aut dantur in altos
 Indotata rogos. et jam reverentia nulla est:
 Deque rogis pugnant: alienisque ignibus ardent. 610
 Qui lachryment, desunt: indefletæque vagantur
 Natarum matrumque animæ, juvenumque senumque
 Nec locus in tumulos, nec sufficit arbor in ignes.
 Attonitus tanto miserarum turbine rerum,
 Juppiter ô, dixi, si te non falsa loquuntur 615
 Dicta sub amplexus Æginæ Asopidos isse:
 Nec te, magne pater, nostri pudet esse parentem;
 Aut mihi redde meos: aut me quoque conde sepulchro,
 Ille notam fulgore dedit, tonitruque secundo.
 Accipio, sintque ista precor felicia mentis 620
 Signa tuæ, dixi: quod das mihi, pigneror, omen.
 Forte fuit juxta patulis rarissima ramis,
 Sacra Jovi, quercus de semine Dodonæo.
 Hic nos frugilegas adspeximus agmine longo
 Grande onus exiguo formicas ore gerentes, 625
 Rugosoque suum servantes cortice callem.
 Dum numerum miror, Totidem, pater optime, dixi,
 Tu mihi da cives: et inania mœnia reple.
 Intremuit, ramisque sonum sine flamine motis
 Alta dedit quercus. pavidò mihi membra timore 630
 Horruerant, stabantque comæ. tamen oscula terræ,
 Roboribusque dedi: nec me sperare fatebar;
 Sperabam tamen: atque animo mea vota fovebam.
 Nox subit: et curis exercita corpora somnus

Occupat. ante oculos eadem mihi quercus adesse, 635
 Et ramos totidem, totidemque animalia ramis
 Ferre suis visa est; parilique tremiscere motu:
 Graniferumque agmen subjectis spargere in arvis.
 Crescere quod subito, et majus majusque videri,
 Ac se tollere humo: rectoque adistere trunco; 640
 Et maciem numerumque pedum, nigrumque colorem
 Ponere; et humanam membris inducere formam.
 Somnus abit. damno vigilans mea visa; quororque
 In Superis opis esse nihil. at in ædibus ingens
 Murmur erat: vocesque hominum exaudire videbar, 645
 Jam mihi defueta. dum suspicor has quoque somni;
 Ecce venit Telamon properus: foribusque reclusis,
 Speque fideque, pater, dixit, majora videbis.
 Egredere, egredior; qualesque in imagine somni
 Visus eram vidisse viros; ex ordine tales 650
 Aspicio, agnoscoque. adeunt; regemque salutant.
 Vota Jovi solvo, populisque recentibus urbem
 Partior, et vacuos priscis cultoribus agros;
 Myrmidonasque voco: nec origine nomina fraudo.
 Corpora vidisti. mores, quos ante gerebant, 655
 Nunc quoque habent; parcumque genus, patiensque la-
 borum,

Quæsitique tenax, et qui quæsitâ reservent.
 Hi te ad bella, pares annis animisque, sequentur;
 Cum primum, qui te feliciter attulit, Euris
 (Euris enim attulerat) fuerit mutatus in Austros. 660
 Talibus atque aliis longum sermonibus illi
 Implevere diem lucis pars ultima mensæ
 Est data, nox somnis. jubar aureus extulerat Sol:
 Flabat adhuc eurus; redituraque vela tenebat.
 Ad Cephalum Pallante sati, cui grandior ætas, 665
 Ad regem Cephalus, simul et Pallante creati
 Conveniunt. sed adhuc regem sopor altus habebat.
 Excipit Æacides illos in limine Phocus:
 Nam Telamon, fraterque, viros ad bella legebant.
 Phocus in interius spatium pulchrosque recessus 670
 Cecropidas ducit: cum queis simul ipse resedit:

Adspicit Æoliden ignota ex arbore factum
 Ferre manu jaculum; cuius fuit aurea cuspis.
 Pauca prius mediis sermonibus ille locutus,
 Sum nemorum studiosus, ait, cædisque ferinæ: 675
 Qua tamen e silva teneas hastile recisum,
 Jamdudum dubito: certe, si fraxinus esset,
 Fulva colore foret: si cornus; nodus inesset,
 Unde sit ignoro: sed non formosius isto
 Viderunt oculi telum jaculabile nostri. 680
 Excipit Actæis e fratribus alter: et, Usum
 Majorem specie mirabere, dixit, in isto,
 Consequitur, quodcumque petit: Fortunaque missum
 Non régit; et revolat, nullo referente, cruentum.
 Tum vero juvenis Nereius omnia quærit: 685
 Cur sit, et unde datum; quis tanti muneris auctor.
 Quæ petit, ille refert, sed, quæ narrare pudori est,
 Qua tulerit mercede, filet: tactusque dolore
 Conjugis amissæ, lacrimis ita satur obortis:
 Hoc me, nate Dea, (quis possit credere?) telum 690
 Flere facit, facietque diu; si vivere nobis
 Fata diu dederint. hoc me cum conjugè chara
 Perdidit. hoc utinam caruissèm munere semper!
 Procris erat (si forte magis pervenit ad aures
 Orithyia tuas) raptæ soror Orithyïæ. 695
 Si faciem moresque velis conferre duarum;
 Dignior ipsa rapi. pater hanc mihi junxit Erechtheus:
 Hanc mihi junxit Amor. felix dicebar, eramque:
 (Non ita Dîs visum est) ac nunc quoque forsitan essem.
 Alter agebatur post sacra jugalia mensis; 700
 Cum me, cornigeris tendentem retia cervis,
 Vertice de summo semper florentis Hymetti
 Lutea mane videt pulsâ Aurora tenebris:
 Invitumque rapit. liceat mihi vera referre
 Pace Deæ, quod sit roseo spectabilis ore, 705
 Quod teneat lucis, teneat confinia noctis,
 Nectareis quod alatur aquis; ego Procrin amabam:
 Pestore Procris erat, Procris mihi semper in ore.

Sacra tori, coitusque novos, thalamosque recentes,
 Primaque deserti referebam fœdera lecti. 710
 Mota Dea est: et, Siste tuas, ingrate, querelas;
 Procrin habe, dixit. quod si mea provida mens est;
 Non habuisse voles. meque illi irata remisit.
 Dum redeo, mecumque Deæ memorata retracto;
 Esse metus cœpit, ne jura jugalia conjux 715
 Non bene servasset. faciesque ætasque jubebant
 Credere adulterium: prohibebant credere mores.
 Sed tamen abfueram: sed et hæc erat, unde redibam,
 Criminis exemplum: sed cuncta timemus amantes.
 Quærere, quo doleam. studeo; donisque pudicam 720
 Sollicitare fidem favet huic Aurora timori:
 Immutatque meam (videor sensisse) figuram.
 Palladias in eo, non cognoscendus, Athenas:
 Ingrédiorque domum culpa domus ipsa carebat:
 Castaque signa dabat: dominoque erat anxia raptò. 725
 Vix aditu per mille dolos ad Erechtidam factò;
 Ut vidi, obstupui: meditataque pene reliqui
 Tentamenta fide: male me, quin vera faterer,
 Continui; male quin, ut oportuit, oscula ferrem.
 Tristis erat: sed nulla tamen formosior illa 730
 Esse potest tristi; desiderioque calebat
 Conjugis abrepti. tu collige, qualis in illa,
 Phœce, decor fuerit; quam sic dolor ipse decebat.
 Quid referam, quoties tentamina nostra pudici
 Reppulerint mores? quoties, Ego, dixerit, uni 735
 Servor ubicumque est: uni mea gaudia servo?
 Cui non ista fide satis experientia sano
 Magna foret? non sum contentus; et in mea pugno
 Vulnera; dum census dare me pro nocte paciscor.
 Muneraque augendo tandem dubitare cœgi 740
 Exclamo: Male tectus ego en, male pactus adulter
 Verus eram conjux: me, perfida, teste teneris.
 Illa nihil: tacito tantummodo victa pudore
 Infidiosa malo cum conjuge limina fugit:
 Offensaque mei genus omne perosa virorum 745

Montibus errabat, studiis operata Dianæ.
 Tum mihi deserto violentior ignis ad ossa
 Pervenit: orabam veniam; et peccasse fatebar.
 Et potuisse datis simili succumbere culpæ
 Me quoque muneribus; si munera tanta darentur. 750
 Hoc mihi confesso, læsum prius ulta pudorem,
 Redditur, et dulces concorditer exigit annos.
 Dat mihi præterea, tamquam se parva dedisset
 Dona, canem munus: quem cum sua traderet illi
 Cynthia, Currendo superabit, dixerat, omnes. 755
 Dat simul et jaculum; manibus quod (cernis) habemus.
 Muneris alterius quæ sit fortuna requiris?
 Accipe. mirandi novitate movebere facti.
 Carmina Læiades non intellecta priorum
 Solverat ingeniis; et præcipitata jacebat, 760
 Immemor ambagum, vates obscura, suarum.
 Scilicet alma Themis non talia linquit iulta.
 Protinus Aëniis immittitur altera Thebis
 Pestis; et exitio multi pecorumque suoque
 Rurigenæ pavere feram. vicina juvenus 765
 Venimus; et latos indagine cinximus agros.
 Illa levi velox superabat retia saltu:
 Summaque transibat positarum lina plagarum.
 Copula detrahitur canibus, quas illa sequentes
 Effugit, et volueri non segnius alite ludit. 770
 Poscor et ipse meum consensu Lælapa magno.
 Muneris hoc nomen. jamdudum vincula pugnat
 Exuere ipse sibi, colloque morantia tendit.
 Vix bene missus erat, nec jam poteramus, ubi esset,
 Scire. pedum calidus vestigia pulvis habebat. 775
 Ipse oculis ereptus erat. non ocior illo
 Hasta, nec excusæ contorto verbere glandes,
 Nec Gortyniaco calamus levis exit ab arcu.
 Collis apex medii subjectis imminet arvis:
 Tollor eo, capioque novi spectacula cursus: 780
 Quo modo deprendi, modo se subducere ab ipso
 Vulneræ visa fera est, nec limite callida recto,

In spatiumve fugit; sed decipit ora sequentis:
 Et redit in gyrum, ne sit suus impetus hosti.
 Imminet hic, sequiturque parem: similisque tenenti 785
 Non tenet, et vacuos exercet in aëra morsus,
 Ad jaculi vertebat opem: quod dextera librat
 Dum mea; dum digitos amentis indere tento;
 Lumina deflexi: revocataque rursus eodem
 Rettuleram, medio (mirum) duo marmora campo 790
 Adspicio; fugere hoc, illud latrare putares.
 Scilicet invictos ambo certamine cursus
 Esse Deus voluit; si quis Deus adfuit illis.
 Haëtenus: et tacuit. Jaculo quod crimen in ipso?
 Phocus ait. jaculi sic crimina reddidit ille. 795
 Gaudia principium nostri sint, Phoece, doloris.
 Illa prius referam. juvat o meminisse beati
 Temporis, Æacida, quo primos rite per annos
 Conjuge eram felix; felix erat illa marito.
 Mutua cura duos, et amor socialis habebat, 800
 Nec Jovis illa meo thalamos præferret amor:
 Nec me quæ caperet, non si Venus ipsa veniret,
 Ulla erat. æquales urebant pectora flammæ.
 Sole fere radiis feriente cacumina primis,
 Venatum in silvas juveniliter ire solebam: 805
 Nec mecum famulos, nec equos, nec naribus acres
 Ire canes, nec lina sequi nodosa sinebam.
 Tutus eram jaculo, sed cum satiata ferinæ
 Dextera cædis erat: repetebam frigus, et umbras.
 Et, quæ de gelidis halabat vallibus, auram. 810
 Aura petebatur medio mihi lenis in æstu:
 Auram expectabam: requies erat illa labori.
 Aura (recordor enim) venias, cantare solebam:
 Meque juves, intresque sinus, gratissima, nostros:
 Utque facis, relevare velis, quibus urimur, æstus. 815
 Forsitan addiderim (sic me mea fata trahebant)
 Blanditias plures: et, Tu mihi magna voluptas,
 Dicere sim solitus: tu me reficisque fovesque:
 Tu facis, ut silvas, ut amem loca sola: meoque

METAMORPHOSEON LIB. VII. 149

Spiritus iste tuus semper captatur ab orè. 820
 Vocibus ambiguis deceptam præbuit aurem
 Nescio quis: nomenque auræ tam sæpe vocatum
 Esse putans Nymphæ, Nympham mihi credit amari.
 Criminis extemplo ficti temerarius auctor
 Procrin adit: linguaque refert audita susurra, 825
 Credula res amor est. subito collapsa dolore,
 Ut sibi narratur, cecidit: longoque resecta
 Tempore; se miseram, se fati dixit iniqui:
 Deque fide quæstæ est: et crimine concita vano,
 Quod nihil est, metuit; metuit sine corpore nomen: 830
 Et dolet infelix veluti de pellice vera.
 Sæpe tamen dubitat; speratque miserrima falli:
 Indicioque fidem negat; et nisi viderit ipsa,
 Damnatura sui non est delictam ariti,
 Postera depulerant Auroræ lumina noctem: 835
 Egredior, silvasque peto; victorque per herbas,
 Aura veni, dixi, nostroque medere labori.
 Et subito gemitus inter mea verba videbar
 Nescio quos audisse. Veni, tamen, optima, dixi.
 Fronde levem rursus strepitum faciente caduca, 840
 Sum ratus esse feram: telumque volatile misi.
 Procris erat: medioque tenens in pectore vulnus
 Hei mihi! conclamat. vox est ubi cognita fidæ
 Conjugis; ad vocem præceps amensque cucurri.
 Semanimum, et sparsas scedantem sanguine vestes, 845
 Et sua (me miserum!) de vulnere dona trahentem
 Invenio: corpusque meo mihi charius ulnis
 Sontibus attollo: scissâque a pectore veste
 Vulnura sæva ligo: conorque inhibere cruorem:
 Neu me morte sua sceleratum deferat, oro. 850
 Viribus illa carens, et jam moribunda, coëgit
 Hæc se pauca loqui: Per nostri scedera lecti,
 Perque Deos supplex oro, superosque, meosque;
 Per si quid merui de te bene; parce manentem
 Nunc quoque, cum pereo, causam mihi mortis, amorem;
 Ne thalamis Auram patiare innubere nostris. (855
 Dixit: et errorem tum denique nominis esse

Et sensi, et docui. sed quid docuisse juvabat?
 Labitur; et parvæ fugiunt cum sanguine vires.
 Dumque aliquid spectare potest; me spectat: et in me 860
 Infelicem animam nostroque exhalat in ore.
 Sed vultu meliore mori secunda videtur.
 Flentibus hæc lacrimans heros memorabat; et ecce
 Æacus ingreditur duplici cum prole, novoque
 Milite; quem Cephalus cum fortibus accipit armis. 865

P. OVIDII NASONIS
METAMORPHOSEON

LIBER VIII.

JAM nitidum retegente diem, noctisque fugante
Tempora Lucifero, cadit Eurus; et humida sur-
gunt

Nubila. dant placidi cursum redeuntibus Austri
Æacidis, Cephaloque, quibus feliciter acti
Ante exspectatum portus tenuere petitos.

Interea Minos Lelegeia litora vestat :

Prætentatque sui vires Mavortis in urbe
Alcathoi, quam Nifus habet, cui splendor ostro
Inter honoratos medio de vertice canos
Crinis inhærebat, magni fiducia regni.

Sexta resurgebant orientis cornua Phœbes :

Et pendebat adhuc belli Fortuna; diuque
Inter utrumque volat dubiis Victoria pennis.

Regia turris erat vocalibus addita muris :

In quibus auroram proles Latoia fertur

Deposuisse lyram : saxo sonus ejus inhæsit.

Sæpe illuc solita est adscendere filia Nisi ;

Et petere exiguo resonantia saxa lapillo,

Tum cum pax esset. bello quoque sæpe solebat

Speculare ex illa rigidi certamina Martis.

Jamque mora belli procerum quoque nomina norat,

Armaque, equosque, habitusque, Cydoneasque pharetras.

Noverat ante alios faciem ducis Europæi ;

Plus etiam, quam nosse sat est. hac judice, Minos,

Seu caput abdiderat cristata casside pennis,

In galea formosus erat : seu sumptus auro

Fulgentem clypeum, clypeum sumptisse decebat.
 Torserat adductis hastilia lenta lacertis:
 Laudabat virgo junctam cum viribus artem.
 Imposito patulos calamo sinuaverat arcus: 30
 Sic Phœbum sumptis jurabat stare sagittis.
 Cum vero faciem dempto nudaverat ære,
 Purpureusque albi stratis insignia pictis
 Terga premebat equi, spumantiaque ora regebat:
 Vix sua, vix sanæ virgo Nisēia compos 35
 Mentis erat. felix jaculum, quod tangeret ille,
 Quæque manu premeret, felicia frena vocabat.
 Impetus est illi, (liceat modo) ferre per agmen
 Virgineos hostile gradus: est impetus illi, 40
 Turribus e summis in Gnosia mittere corpus
 Castra; vel æratas hosti recludere portas:
 Vel si quid Minos aliud velit. utque sedebat
 Candida Diçæi spectans tentoria regis;
 Læter, ait, doleamne geri lacrymabile bellum,
 In dubio est. doleo quod Minos hostis amanti est. 45
 Sed nisi bella forent, numquid mihi cognitus esset?
 Me tamen accepta poterat deponere bellum
 Obside: me comitem, me pacis pignus habere.
 Si, quæ te peperit, talis, pulcherrime rerum,
 Qualis es ipse, fuit; merito Deus arsit in illa. 50
 O ego ter felix, si pennis lapsa per auras
 Gnosiaci possim castris insistere regis:
 Fassaque me, flammæque meas, quâ dote, rogarem,
 Vellet emi! tantum patrias ne posceret arces.
 Nam pereant potius sperata cubilia; quam sim 55
 Proditione potens. quamvis sæpe utile vinci
 Victoris placidi fecit clementia multis.
 Justa facit certe pro nato bella perempto:
 In causaque vellet. causamque tuentibus armis,
 Ut puto, vincemur. qui si manet exitus urbem; 60
 Cur suos hæc illi referabit mœnia Mavors,
 Et non noster amor? melius sine cæde, morâque,
 Impensaque sui poterit superare cruoris.
 Quam metuo certe, ne quis tua pectora, Minos,

Vulneret imprudens! quis enim tam dirus, ut in te 65
 Dirigere immiteni, nisi nescius, audeat hastam?
 Cœpta placent, et stat sententia tradere mecum
 Dotalem patriam; finemque imponere bello.
 Verum velle parum est, aditus custodia servat:
 Claustraque portarum genitor tenet. hunc ego solum 70
 Infelix timeo: solus mea vota moratur.
 Di facerent, sine patre forem! sibi quisque profecto
 Fit Deus. ignavis precibus Fortuna repugnat.
 Altera jamdudum succensa Cupidine tanto
 Perdere gauderet, quodcumque obstaret amori. 75
 Et cur ulla foret me fortior? ire per ignes,
 Per gladios ausim. neque in hoc tamen ignibus ullis,
 Aut gladiis opus est: opus est mihi crine paterno.
 Illa mihi est auro pretiosior: illa beatam
 Purpura me, votique mei factura potentem. 80
 Talia dicenti, curarum maxima nutrix
 Nox intervenit; tenebrisque audacia crevit.
 Prima quies aderat; qua curis fessa diurnis
 Pectora somnus habet. thalamos taciturna paternos
 Intrat: et (heu facinus!) fatali nata parentem, 85
 Crine suum spoliât: prædaque potita nefanda
 Pert secum spoliûm sceleris; progressaque porta
 Per medios hostes (meritis fiducia tanta est)
 Pervenit ad regem: quem sic adfata paventem:
 Suasit amor facinus. proles ego regia Nisi 90
 Scylla, tibi trado patriosque meosque Penates.
 Præmia nulla peto, nisi te. cape pignus amoris
 Purpureum crinem. nec me nunc tradere crinem,
 Sed patrium tibi crede caput. scelerataque dextrâ
 Munera porrexit. Minos porrecta refugit. 95
 Turbatuque novi respondit imagine facti:
 Dî te submoveant, ô nostri infamia seclî,
 Orbe suo: tellusque tibi pontusque negentur.
 Certe ego non patiar Jovis incunabula Creten,
 Quæ meus est orbis, tantum contingere monstrum, 100
 Dixit: et, ut leges captis justissimus auctor
 Hostibus imposuit, clâssis retinacula solvi

Jussit; et æratas impelli remige puppes.
 Scylla, freto postquam deductas nare carinas,
 Nec præstare ducem sceleris sibi præmia vidit; 105
 Consumpsit precibus violentam transit in iram:
 Intendensque manus, passis furibunda capillis,
 Quo fugis, exclamat, meritorum auctore relictâ,
 O patriæ prælate meæ. prælate parenti?
 Quo fugis, immitis? cujus victoria nostrum 110
 Et scelus, et me. itum est. nec te data manera, nec te
 Noster movit amor; nec quod spes omnis in unum
 Te mea congesta est? nam quo deserta revertar?
 In patriam? superata jacet. sed finge manere:
 Proditione mea clausa est mihi. patris ad ora? 115
 Quæ tibi donavi. cives odere merentem:
 Finiunt exemplum metuunt. obstruximus orbem
 Terrarum, nobis ut Crete sola pateret.
 Hac quoque si prohibes, si nos, ingrate, relinquis,
 Non genetrix Europa tibi, sed inhospita Syrtis, 120
 Armeniæve tigres, Austrove agitata Charybdis.
 Nec Jove tu natus: nec mater imagine tauri
 Ducta tua est. generis falsa est ea fabula vestri.
 Et ferus, et captus nullius amore juvencæ
 Qui te progenuit, taurus fuit. exige pœnas; 125
 Nise pater. gaudete malis modo prodita nostris
 Mœnia: nam fateor. merui; et sum digna perire.
 Me tamen ex illis aliquis, quos impia læsi,
 Me perimat. cur, qui vicisti crimine nostro,
 Insequeris crimen? scelus hoc patriæque patrique; 130
 Officium tibi sit. te vere conjuge digna est,
 Quæ torvum ligno decepit adultera taurum;
 Disfortemque utero foetum tulit. ecquid ad aures
 Perveniant mea dicta tuas? an inania venti
 Verba ferunt; idemque tuas, ingrate, carinas? 135
 Jam jam Pasiphaën non est mirabile taurum
 Præposuisse tibi: tu plus feritatis habebas.
 Me miseram! properare juvat: divulsæque remis
 Unda sonat. mecum simul ah! mea terra recedit,
 Nil agis, ô frustra meritorum oblite meorum, 140

Insequar invitum: puppimque amplexa recurvam,
 Per freta longa trahar. vix dixerat; insilit undas;
 [Consequiturque rates, faciente Cupidine vires.]
 Gnosiacæque hæret comes invidiosa carinæ.
 Quam pater ut vidit, (nam jam pendebat in auras, 145
 Et modo factus erat fulvis Halyæctos alis)
 Ibat, ut hærentem rostro laniaret adunco.
 Illa metu puppim dimittit: at aura cadentem
 Sustinuisse levis, ne tangeret æquora, visa est.
 Pluma fuit. plumis in avem mutata vocatur 150
 Ciris: et a tonso est hoc nomen adepta capillo.
 Vota Jovi Minos taurorum corpora centum
 Solvit, ut egressus ratibus Curetida terram
 Contigit; et spoliis decorata est regia fixis.
 Creverat opprobrium generis: fœdumque patebat 155
 Matris adulterium monstri novitate biformis.
 Destinât hunc Minos thalamis remove pudorem;
 Multiplicique domo, cæcisque includere testis.
 Dædalus, ingenio fabræ celeberrimus artis,
 Ponit opus: turbatque notas, et lumina flexum 160
 Ducit in errorem variarum ambage viarum.
 Non secus ac liquidus Phrygiis Mæandros in arvis
 Ludit; et ambiguo lapsu refluitque fluitque:
 Occurrensque sibi venturas adspicit undas:
 Et nunc ad fontes, nunc in mare versus apertum, 165
 Incertas exercet aquas. ita Dædalus implet
 Innumeras errore vias: vixque ipse reverti
 Ad limen potuit; tanta est fallacia testis.
 Quo postquam tauri geminam juvenisque figuram
 Clausit; et Aetæo bis pastum sanguine monstrum 170
 Tertia fors annis domuit repetita novenis;
 Utque ope virginea, nullis iterata priorum,
 Janua difficilis filo est inventa relecto;
 Protinus Ægides, rapta Minoïde, Dian
 Vela dedit: comitemque suam crudelis in illo 175
 Litore deseruit. desertæ, et multa querenti,
 Amplexus et opem Liber talit. utque perenni
 Sidere clara foret, sumptam de fronte coronam

Immisit cœlo. tenues volat illa per auras:
 Dumque volat; gemmæ subitos vertuntur in ignes: 139
 Consistuntque loco, specie remanente Coronæ,
 Qui medius Nixique genu est, anguemque tenentis.
 Dædalus interea Creten, longumque perosus
 Exsilium, tactusque soli natalis amore;
 Clausus erat pelago. Terras licet, inquit, et undas 185
 Obstruat: at cœlum certe patet. ibimus illac.
 Omnia possideat; non possidet aëra Minos.
 Dixit: et ignotas animum dimittit in artes:
 Naturamque novat. nam ponit in ordine pennas,
 A minima cœptas, longam brevior sequenti: 199
 Ut clivo crevisse putes. sic rustica quondam
 Fistula disparibus paulatim surgit avenis.
 Tum lino medias, et ceris adligat imas.
 Atque ita compositas parvo curvamine flectit;
 Ut veras imitentur aves. puer Icarus una 195
 Stabat: et, ignarus sua se tractare pericla,
 Ore rendenti, modo quas vaga moverat aura,
 Captabat plumas: flavam modo pollice ceram
 Mollibat; lusuque suo mirabile patris
 Impediebat opus. postquam manus ultima cœptis 100
 Imposita est; geminas opifex libravit in alas
 Ipse suum corpus: motaque pendit in aura.
 Instruit et natum: Medioque ut limite curras,
 Icare, ait, moneo. ne, si demissior ibis,
 Unda gravet pennas; si celsior, ignis adurat. 105
 Inter utrumque vola. nec te spectare Boöten,
 Aut Helicen jubeo, strictumve Orionis ensẽ.
 Me duce, carpe viam. pariter præcepta volandi
 Tradit; et ignotas humeris adcommodat alas.
 Inter opus monitusque genæ maduere seniles: 110
 Et patriæ tremuere manus. dedit oscula nato
 Non iterum repetenda suo: pennisque levatus
 Ante volat; comitique timet velut ales ab alto,
 Quæ teneram prolem producit in aëra nido.
 Hortaturque sequi; damnosæque erudit artes: 115
 Et movet ipse suas, et nati respicit alas.

Hos aliquis, tremula dum captat arundine pisces,
 Aut pastor baculo, stivâve innixus arator,
 Vidit; et obstupuit: quique æthera carpere possent,
 Credidit esse Deos. et jam Junonia læva 220
 Parte Samos fuerant, Delosque, Parosque relictæ:
 Dextra Lebynthos erant, sæcundaque melle Calymne.
 Cum puer audaci cœpit gaudere volatu;
 Deferuitque ducem: coelique cupidine tactus
 Altius egit iter. rapidi vicina Solis 225
 Mollit odoratas, pennarum vincula, ceras.
 Tabuerant ceræ: nudos quatit ille lacertos:
 Remigioque carens non ullas percipit auras.
 Oraque cærulea, patrium clamantia nomen,
 Excipiuntur aquâ: quæ nomen traxit ab illo. 230
 At pater infelix, nec jam pater, Icare, dixit,
 Icare, dixit, ubi es? quâ te regione requiram?
 Icare, dicebat: pennas adspexit in undis,
 Devovitque suas artes; corpusque sepulcro
 Condidit, et tellus a nomine dicta sepulti. 235
 Hunc miseri tumulto ponentem corpora nati
 Gerrula ramosa prospexit ab ilice Perdix:
 Et plausit pennis: testataque gaudia cantu est,
 Unica tunc volucris; nec visâ prioribus annis,
 Factaque nuper avis, longum tibi, Dædale, crimen. 240
 Namque huic tradiderat, fatorum ignara, docendam
 Progeniem germana suam, natalibus actis
 Bis puerum senis, animi ad præcepta rapacis.
 Ille etiam medio spinas in pisce notatas
 Traxit in exemplum: ferroque incidit acuto 245
 Perpetuos dentes; et ferræ repperit usum.
 Primus et ex uno duo ferrea brachia nodo
 Vinxit; ut, æquali spatio distantibus illis,
 Altera pars stare; pars altera duceret orbem.
 Dædalus invidit; sacrâque ex arce Minervæ 250
 Præcipitem mittit, lapsum mentitus: at illum,
 Quæ favet ingeniis, excepit Pallas: avemque
 Reddidit. et medio velavit in aëre pennis.
 Sed vigor ingenii quondam velocis in alas,

Inque pedes abiit. nomen, quod et ante, remansit. 255
 Non tamen hæc alte volucris sua corpora tollit,
 Nec facit in ramis, altoque cacumine, nidos;
 Propter humum volitat: ponitque in sepibus ova:
 Antiquique memor metuit sublimia casus.

Jamque fatigatum tellus Ætnæa tenebat 260
 Dædalon: et sumptis pro supplice Cocalus armis
 Mitis habebatur. jam lamentabile Athenæ
 Pendere desierant Thesea laude tributum.
 Tempa coronantur: bellatricemque Minervam
 Cum Jove Disque vocant aliis: quos sanguine voto, 265

Muneribusque datis, et acerris thuris adorant.
 Sparferat Argolicas nomen vaga Fama per urbes
 Theseos: et populi, quos dives Achæia cepit,
 Hujus opem magnis imploravere periclis:

Hujus opem Calydon, quamvis Meleagron haberet, 270
 Sollicita supplex petiit prece. causa petendi
 Sus erat, infestæ famulus vindexque Dianæ.

Ænea namque ferunt, pleni successibus anni,
 Primitias, frugem Cereri, sua vina Lyæo,
 Palladios flavæ latices libasse Minervæ. 275

Cœptus ab agricolis Superos pervenit ad omnes
 Invidiosus honos: solas sine thure relictas
 Præteritæ cessasse ferunt Latoïdos aras.

Tangit et ira Deos. At non impune feremus;
 Quæque inhonoratæ, non et dicemur inultæ; 280

Inquit: et Oëneos sultorem sprete per agros
 Misit aprum: quanto majores herbida tauros
 Non habet Epiros: sed habent Sicula arva minores.
 Sanguine et igne micant oculi, riget ardua cervix;

[Et setæ densis similes hastilibus horrent:] 285

Stantque velut vallum, vel ut alta hastilia setæ.
 Fervida cum rauco latos stridore per armos
 Spuma fluit: dentes æquantur dentibus Indis.

Fulmen ab ore venit: frondes adflatibus ardent.
 Is modo crescenti segetes proculcat in herba: 290

Nunc matura metit fieturi vota coloni:
 Et Cererem in spicis intercipit. area frustra,

Et frustra exspectant promissas horrea messes.
 Sternuntur gravidi longo cum palmite foetus,
 Baccaque cum ramis semper frondentis olivæ. 295
 Sæviti et in pecudes. non has pastorve canesque,
 Non armenta truces possunt defendere tauri.
 Diffugiunt populi: nec se, nisi moenibus urbis,
 Esse putant tutos: donec Meleagros, et una
 Lecta manus juvenum coëre cupidine laudis. 300
 Tyndaridæ gemini, spectatus cæstibus alter,
 Alter equo; primæque ratis molitor Iáson,
 Et cum Pirithôo felix concordia Theseus,
 Et duo Thestiadæ, prolesque Aphareia Lynceus,
 Et velox Idas; et jam non femina Cæneus, 305
 Leucippusque ferox, jaculoque insignis Acastus,
 Hippothoosque, Dryasque, et cretus Amyntore Phoenix,
 Astoridæque pares, et missus ab Elide Phyleus.
 Nec Telamon aberat, magnive creator Achillis:
 Cumque Pheretiade et Hyanteo Iólao 310
 Impiger Eurytion, et cursu invictus Echion,
 Naryciusque Lelex, Panopeusque, Hyleusque, feroxque
 Hippasus, et primis etiamnum Nestor in armis.
 Et quos Hippocoon antiquis misit Amyclis;
 Penelopesque focer, cum Parrhasio Ancæo, 315
 Ampycidesque sagax, et adhuc a conjuge tutus
 Oëclides, nemorisque decus Tegeæa Lycei.
 Rafilis huic summam mordebat fibula vestem;
 Crinis erat simplex, nodum collectus in unum:
 Ex humero pendens resonabat eburnea lævo 320
 Telorum custos: arcum quoque læva tenebat.
 Talis erat cultus: facies, quam dicere vere
 Virgineam in puero, puerilem in virgine posses.
 Hanc pariter vidit, pariter Calydonius heros
 Optavit, renuente Deo; flammæque latentes 325
 Haussit, et, O felix, si quem dignabitur, inquit,
 Ista virum! nec plura sinunt tempusque pudorque
 Dicere: majus opus magni certaminis urget.
 Silva frequens trabibus, quam nulla ceciderat ætas,
 Incipit a plano: devexaque prospicit arva. 330

Quo postquam venere viri ; pars retia tendunt :
 Vincula pars adimunt canibus : pars pressa sequuntur
 Signa pedum : cupiuntque suum reperire periculum.
 Concava vallis erat : quâ se demittere rivi
 Adfuerant pluvialis aquæ. tenet ima lacunæ 335
 Lenta salix, ulvæque leves, juncique palustres,
 Viminaque, et longa parvæ sub arundine cannæ.
 Hinc aper excitus medios violentus in hostes
 Fertur, ut excussis elisi nubibus ignes.
 Sternitur incurfu nemus : et propulsa fragorem 340
 Silva dat. exclamant juvenes : prætentaque forti
 Tela tenent dextrâ, lato vibrantia ferro.
 Ille ruit ; spargitque canes, ut quisque ruenti
 Obstat : et obliquo latrantes dissipat ictu.
 Cuspis Echionio primum contorta lacerto 345
 Vana fuit : truncoque dedit leve vulnus acerno.
 Proxima, si nimis mittentis viribus usa
 Non foret, in tergo visa est hæsurâ petito :
 Longius it : auctor teli Pagasæus Iâson.
 Phœbe, ait Ampycides, si te coluique, coloque ; 350
 Da mihi, quod petitur, certo contingere telo.
 Quâ potuit, precibus Deus adnuit. ictus ab illo,
 Sed sine vulnere, aper : ferrum Diana volanti
 Abstulerat jaculo : lignum sine acumine venit.
 Ira feri mota est : nec fulmine lenius arsit : 355
 Lux micat ex oculis, spiratque e pectore flamma.
 Utque volat moles, adducto concita nervo,
 Cum petit aut muros, aut plenas milite turres ;
 In juvenes vasto sic impete vulnificus fus
 Fertur : et Eupalamon Pelagonaque, dextra tuentes 360
 Cornua, prostermit. socii rapuere jacentes,
 At non lethiferos effugit Enæsimus ictus,
 Hippocoonte fatus. trepidantem, et terga parantem
 Vertere, succiso liquerunt poplite nervi.
 Forsitan et Pylius citra Trojana perisset 365
 Tempora : sed sumpto posita conamine ab hasta,
 Arboris insiluit, quæ stabat proxima, rantis :
 Despexitque, loco tutus, quem fugerat, hostem.

Dentibus ille ferox in querno stipite tritis,
 Imminet exitio, firendensque recentibus armis 370
 Othriadæ magni rostro femur hausit adunco.
 At gemini, nondum cœlestia sidera, fratres,
 Ambo conspicui nive candidioribus albâ
 Vescabantur equis : ambo vibrata per auras
 Hastarum tremulo quatiebant spicula motu. 375
 Vulnera fecissent ; nisi setiger inter opacas
 Nec jaculis, issêt, nec equo loca pervia, silvas.
 Persequitur Telamon : studioque incautus eundi,
 Pronus ab arboreâ cecidit radice retentus.
 Dum levat hunc Peleus ; celerem Tegeæa sagittam 380
 Imposuit nervo, sinuatoque expulit arcu :
 Fixa sub aure feri summum destringit arundo
 Corpus : et exiguo rubefecit sanguine setas.
 Nec tamen illa sui successu lætior ictus,
 Quam Meleagros erat primus vidisse putatur ; 385
 Et primus sociis visum ostendisse cruorem :
 Et, Meritum, dixisse, feres virtutis honorem.
 Frubere viri : seque exhortantur ; et addunt
 Cum clamore animos : jaciuntque sine ordine tela.
 Turba nocet jactis : et, quos petit, impedit ictus. 390
 Ecce furens contra sua fata bipennifer Arcas,
 Discite femineis quid tela virilia præstent.
 O juvenes, operique meo concedite, dixit.
 Ipsa suis licet hunc Latonia protegat armis ;
 Hunc tamen invitâ perimet mea dextra Dianâ. 395
 Talia magniloquo tumidus memoraverat ore :
 Ancipitemque manu tollens utrâque securim,
 Insulterat digitis, primos suspensus in attus,
 Occupat audacem : quâque est via proxima letho,
 Summa ferus geminos direxit in inguina dentes. 400
 Concidit Ancæus : glomerataque sanguine multo
 Viscera, lapsa fluunt : madefactaque terra cruore est.
 Ibat in adversum, proles Ixionis, hostem
 Pirithous, validâ quatiens venabula dextrâ.
 Cui procul Ægides, O me mihi charior, inquit, 405
 Pars animæ consistit mea : licet erinus esse

Fortibus : Ancæo nocuit temeraria virtus.
 Dixit : et æratâ torfit grave cuspide cornum :
 Quo bene librato, votique potente futuro,
 Obstitit esculeâ frondosus ab arbore ramus. 410
 Miisit et Æsonides jaculum : quod casus ab illo
 Vertit in immeriti fatum latrantis, et, inter
 Ilia coniectum, tellure per ilia fixum est.
 At manus Oënidæ variat : missisque duabus,
 Hastâ prior terrâ, medio stetit altera tergo, 415
 Nec mora : dum sævit, dum corpora versat in orbem ;
 Stridentemque novo spumam cum sanguine fundit :
 Vulneris auctor adest : hostemque irritat ad iram :
 Splendidaque adversos venabula condit in armos.
 Gaudia testantur socii clamore secundo ; 420
 Victtricemque petunt dextræ conjungere dextram :
 Immanemque ferum, multâ tellure jacentem,
 Mirantes spectant : neque adhuc contingere tutum
 Esse putant : sed tela tamen sua quisque cruentant.
 Ipse pede imposito caput exitiabile pressit : 425
 Atque ita, Sume mei spoliū, Nonacria, juris,
 Dixit : et in partem veniat mihi gloria tecum,
 Protinus exuvias, rigidis horrentia setis
 Terga dat, et magnis insignia dentibus ora.
 Illi lætitiæ est cum munere muneris auctor. 430
 Invidere alii ; totoque erat agmine murmur,
 E quibus, ingenti tendentes brachia voce,
 Pone age, nec titulos intercipe, sæmina, nostros,
 Thestiadæ clamant : neu te fiducia formæ
 Decipiat ; longèque tuo sit captus amore 435
 Auctor : et huic adimunt munus, jus muneris illi.
 Non tulit ; et tumidâ frendens Mavortius irâ,
 Discite raptores alieni, dixit, honoris,
 Facta minis quantum distent. hausitque nefando
 Pectora Plexippi, nil tale timentia, ferro. 440
 Toxea, quid faciat, dubium, pariterque volentem
 Ulcisci fratrem, fraternaue fata timentem,
 Hæd patitur dubitare diu : calidumque priori
 Cæde recalsecit consorti sanguine telum.

Dona Deū templis, nato victore, ferebat, 445
 Cum videt extinctos fratres, Althæa, referri.
 Quæ, plangore dato, mœstis ululatibus urbem
 Implet : et auratas mutavit vestibus atris.
 At simul est auctor necis editus ; excidit omnis
 Luctus : et à lacrymis in pœnæ versus amorem est. 450
 Stipes erat : quem, cum partus enixa jaceret
 Thestias, in flammam triplices posuere sorores :
 Staminaque impresso fatalia pollice nentes ;
 Tempora, dixerunt, eadem lignoque tibi que,
 O modo nate, damus. quo postquam carmine dicto 455
 Excessere Deæ ; flagrantem mater ab igne
 Eripuit torrem : sparfitque liquentibus undis.
 Ille diu fuerat penetralibus abditus imis :
 Servatusque tuos, juvenis, servaverat annos.
 Protulit hunc genetrix, tædæque in fragmina poni 460
 Imperat : et positos inimicos admovet ignes.
 Tum conata quater flammis imponere ramum,
 Coepit quater tenuit. pugnant materque sororque,
 In diversa trahunt unum duo nomina pectus.
 Sæpe metu sceleris pallebant ora futuri : 465
 Sæpe suum fervens oculis dabat ira ruborem.
 Et modo nescio quid similis crudele minanti
 Vultus erat ; modo quem misereri credere posses.
 Cumque ferus lacrymas animi siccaverat ardor ;
 Inveniebantur lacrymæ tamen. utque carina, 470
 Quam ventus, ventoque rapit contrarius æstus,
 Vim geminam sentit, paretque incerta duobus :
 Thestias haud aliter dubiis adfectibus errat,
 Inque vicem ponit, positamque recuscitat iram.
 Incipit esse tamen melior germana parente : 475
 Et, confanguineas ut sanguine leniat umbras,
 Impietate pia est. nam postquam pestifer ignis
 Convaluit ; Rogus iste cremet mea viscera, dixit.
 Utque manu dirâ lignum fatale tenebat ;
 Ante sepulcrales infelix adstitit aras : 480
 Pœnarumque Deæ triplices, furialibus, inquit,
 Eumenides, sacris vultus advertite vestros.

Ulciscor, facioque nefas. mors morte pianda est :
 In scelus addendum scelus est, in funera funus.
 Per cōacervatos pereat domus impia lustrus. 485
 An felix Oëneus nato victore fruetur :
 Thestius orbis erit ? melius lugebitis ambo.
 Vos modo fraterni manes, animæque recentes,
 Officium sentite meum : magnoque paratas
 Accipite inferias, uteri mala pignora nostri. 490
 Hei mihi ! quo rapior ? fratres ignoscite matri.
 Deficiunt ad cœpta manus. meruisse fatemur
 Illum, cur pereat : mortis mihi displicet auctor.
 Ergo impune feret ; vivusque, et victor, et ipso
 Successu tumidus regnum Calydonis habebit ? 495
 Vos, cinis exiguus, gelidæque jacebitis umbræ ?
 Haud equidem patiar. pereat sceleratus : et ille
 Spemque patris, regnique trahat, patriæque ruinam.
 Mens ubi materna est ? ubi nunc pia vota parentum ?
 Et, quos sustinui, bis mensum quinque labores ? 500
 O utinam primis arsissem ignibus infans :
 Idque ego passa forem ! vixisti munere nostro :
 Nunc merito moriere tuo. cape præmia facti :
 Bisque datam, primùm partu, mox stipite raptō,
 Redde animam : vel me fraternis adde sepulcris. 505
 Et cupio, et nequeo. quid agam ? modo vulnera fratrum
 Ante oculos mihi sunt, et tantæ cladis imago :
 Nunc animum pietas, maternaque nomina frangunt.
 Me miseram ! male vincetis : sed vincite, fratres :
 Dummodo, quæ dederō vobis solatia, vosque 510
 Ip̄a sequar. dixit ; dextræque averſa trementi
 Funereum torrem medios coniecit in ignes.
 Aut dedit, aut visus gemitus est ille dedisse
 Stipes : et invitis correptus ab ignibus arsit.
 Inſcius, atque absens flammâ Meleagros in illâ 515
 Uritur : et cæcis torrerī viscera sentit
 Ignibus : at magnos superat virtute dolores,
 Quod tamen ignavo cadat, et sine sanguine letho,
 Mœret : et Ancæi felicia vulnera dicit.
 Grandævumque patrem, fratremque, piæque sorores 520

Cum gemitu, sociamque tori vocat ore supremo ;
 Forſitan et matrem. creſcunt igniſque dolorque ;
 Langueſcuntque iterum. ſimul eſt extinctus uterque,
 Inque leves abiit paulatim ſpiritus auras :
 Alta jacet Calydon. lugent juveneſque ſeneſque : 525
 Vulguſque, procereſque gemunt : ſciſſæque capilloſ
 Planguntur matres Calydonides Eveninæ.
 Pulvere canitiem genitor vultuſque ſenileſ
 Fœdat humi fuſuſ ; ſpatioſumque increpat ævum.
 Nam de matre manuſ, diri ſibi conſcia facti, 530
 Exegit pœnaſ, acto per viſcera ferro.
 Non mihi ſi centum Deus ora ſonantia linguſ,
 Ingeniumque capax, totumque Heliconæ dediffet ;
 Triftia perſequerer miſerarum dicta ſororum.
 Immemoreſ decoriſ liventia pectora tundunt : 535
 Dumque manet corpus, corpus reſoventque ſoventque
 Oſcula dant ipſi, poſito dant oſcula lecto.
 Poſt cinerem. cinereſ hauſtoſ ad pectora preſſant :
 Adfuſæque jacent tumulo : ſignataque ſaxa
 Nomine complexæ, lacrimaſ in nomine fundunt. 540
 Quas, Parthaoniæ tandem Latoïa clade
 Exſatiata domuſ, præter Gorgenque, nurumque
 Nobiliſ Alcmeneæ, natiſ in corpore penniſ
 Adlevat ; et longas per Brachia porrigit alaſ :
 Corneaque ora facit ; verſaſque per aëra mittit. 545
 Interea Theſeuſ ſociati parte laboriſ
 Functuſ, Erechtheaſ Tritonidoſ ibat ad arceſ.
 Claſſit iter, fecitque moras Achelöuſ eunti,
 Imbre tumenſ. Succede meiſ, ait, inclyte, teſtiſ,
 Cecropida ; nec te committe rapacibuſ undiſ. 550
 Ferre trabeſ ſolidas, obliquaque volvere magno
 Murmure ſaxa ſolent, vidi contermina ripæ
 Cum gregibuſ ſtabula alta trahi : nec fortibuſ illic
 Proſuit armentiſ, nec equiſ velocibuſ eſſe.
 Multa quoque hic torrenſ, nivibuſ de monte ſolutiſ 555
 Corpora turbineo juvenilia vortice merſit.
 Tutior eſt requieſ ; ſolito dum flumina curret
 Limite ; dum tenueſ capiat ſuſ alveuſ undaſ.

Adnuit Ægides: Utarque, Acheloë, domoque,
 Consilioque tuo, respondit: et usus utroque est. 560
 Pumice multicaVo. nec levibus atria tophis
 Structa subit. molli tellus erat humida musco.
 Summa lacunabant alterno murice conchæ.
 Jamque duas lucis partes Hyperione mense,
 Discubuere toris These: s comitesque laborum. 565
 Hac Ixionides; illa Træzenius heros
 Parte Lelex, raris jam sparsus tempora cande,
 Quosque alios parili fuerat dignatus honore
 Amnis Acarnanum, lætissimus hospite tanto.
 Protinus adpositas, nudæ vestigia. Nymphæ 570
 Instruere epulis mensas: dapibusque remotis
 In gemmâ posuere merum. tum maximus heros
 Æquora prospiciens oculis subiecta, Quis, inquit,
 Ille locus? digitoque ostendit: et, Insula nomen
 Quod gerat illa, doce. quamquam non una videtur. 575
 Amnis ad hæc, Non est, inquit, quod cernimus, unum.
 Quinque jacent terræ: spatium discrimina fallit.
 Quoque minus spretæ factum mirere Dianæ;
 Naidēs hæc fuerant: quæ cum bis quinque juvencos
 Mactassent; rurisque Deos ad sacra vocassent; 580
 Immemores nostri festas duxere choreas.
 Intumui: quantusque feror, cum plurimus, unquam;
 Tantis eram: pariterque animis immanis et undis
 A silvis silvas, et ab arvis arva revelli.
 Cumque loco Nymphas, memores tum denique nostri,
 In freta provolvi. fluctus nosterque marisque 585
 Continuum diduxit humum; partesque resolvit
 In totidem, mediis quot cernis Echinadas undis.
 Ut tamen ipse vides, procul, en procul una recessit
 Insula grata mihi. Perimelen navita dicit. 590
 Huic ego virgineum dilectæ nomen ademi.
 Quod pater Hippodamas ægrè tulit: inque profundum
 Propulit è scopulo parituræ corpora natæ.
 Excepi: nantemque ferens, O proxima cœlo
 Regna vagæ, dixi, sortite, Tridentifer. undæ, 595
 In quo desinimus, quo sacri currimus amnes,

[Huc ades, atque audi placidus, Neptune, precantem.]
 Huic ego, quam porto, nocui. si mitis, et æquus,
 Si pater, Hippodamas, aut si minus impius esset;
 Debuit illius misereri; ignoscere nobi. 600

Adfer opem; merfæque precor feritate paterna
 Da, Neptune, locum: vel sit locus ipsa, licebit.
 Hanc quoque complectar. movit caput æquoreus rex:
 Concusitque suis omnes adsensibus undas.
 Extimuit Nymphe: nabat tamen. ipse natantis 605
 Pectora tangebam trepido salientia motu:
 Dumque ea contrecto, totum durescere sensi
 Corpus; et inducta condi præcordia terra.

[Dum loquor, amplexa est artus nova terra natantes,
 Et gravis increvit mutatis insula membris.] 610
 Annis ab his tacuit. factum mirabile cunctos
 Moverat. irridet credentes: utque Deorum
 Spretor erat, mentisque ferox Ixione natus;
 Ficta refers, nimiumque putas, Acheloë, potentes
 Esse Deos, dixit; si dant adimuntque figuras. 615

Obstupuere omnes; nec talia dicta probarunt:
 Ante omnesque Lelex, animo maturus et ævo,
 Sic ait: immensa est, finemque potentia cœli
 Non habet: et quidquid Superi voluere, peractum est.
 Quoque minus dubites; tiliæ contermina quercus 620
 Collibus est Phrygiis, modico circumdata muro.

Ipse locum vidi: nam me Pelopeïa Pittheus
 Misit in arva, suo quondam regnata parenti.
 Haud procul hinc stagnum; tellus habitabilis olim:
 Nunc celebres mergis, fulicisque palustribus undæ. 625
 Juppiter huc, specie mortali, cumque parente
 Venit Atlantiades positus caducifer alis.

Mille domos adiere, locum requiemque petentes:
 Mille domos clausere feræ. tamen una recepit,
 Parva quidem, stipulis et canna tecta palustri: 630
 Sed pia Baucis anus, parilique ætate Philemon
 Illa sunt annis juncti juvenilibus; illa
 Consenuere casa: paupertatemque satendo
 Effecere levem, nec iniqua mente ferendam.

Nec refert, dominos illic, famulofne requiras; 635
 Tota domus, duo sunt: idem parentque iubentque.
 Ergo ubi Coëlicolæ parvos tetigere penates;
 Submiffoque humiles intrarunt vertice postes;
 Membra fenex pofito juffit relevare fedili;
 Quo fuperinjecit textum rude fedula Baucis. 640
 Inde foco tepidum cinerem dimovit: et ignes
 Sufficit hifternos; foliisque et cortice ficco
 Nutrit; et ad flammæ animæ producit anili:
 Multifidasque faces, ramaliaque arida tefto
 Detulit, et minuit, parvoque admovit æno. 645
 Quodque fuus conjux riguo collegerat horto,
 Truncat olus foliis. furca levat ille bicorni
 Sordida terga fuis, nigro pendentia tigno:
 Servatoque diu refecat de tergore partem
 Exiguam; feftamque domat ferventibus undis. 650
 Interea medias fallunt fermonibus horas:
 Sentirique moram prohibent. erat alveus illic
 Fagineus, curva clavo fufpenfus ab anfa:
 Is tepidis impletur aquis; artusque fovendos
 Accipit. in medio torus eft de mollibus ulvis 655
 Impoſitus lecto, ſponda pedibusque ſalignis.
 Veſtibus hunc velant, quas non niſi tempore feſto
 Sternere conſueverant: ſed et hæc vilisque vetuſque
 Veſtis erat, lecto non indignanda ſaligno.
 Adcubuerunt Dei. menſam ſuccincta tremenſque 660
 Ponit anus. menſæ ſed erat pes tertius impar:
 Teſta parem fecit. quæ poſtquam ſubdita clivum
 Suſtulit; æquatam mentæ terſere virentes.
 Ponitur hic bicolor ſincere bacca Minervæ,
 Conditæque in liquida corna autumnalia fæce, 665
 Intubaque, et radix, et lactis maſſa coacti;
 Ovaque, non acri leviter verſata favilla;
 Omnia ſiſtilibus. poſt hæc cælatus eadem
 Siſtitur argilla crater; fabricataque ſago
 Pocula, quæ cava ſunt flaventibus illita ceris. 670
 Parva mora eſt; epulaſque foci miſere calentes:
 Non longæ ruriſ referuntur vina ſeneſcæ;

Dantque locum menſis paulum ſeducta ſecundis,
Hic nux, hic mixta eſt rugoſis carica palmis,
Prunaque, et in patulis redolentia mala caniſtris, 675
Et de purpureis collectæ vitibus uvæ.

Candidus in medio favus eſt. ſuper omnia vultus
Acceſſere boni: nec iners pauperque voluntas.
Interea, quoties hauſtum cratera repleſi
Sponte ſua, per ſequē vident ſuccreſcere vina, 680

Attoniti novitate pavent, manibuſque ſupinis
Concipiunt Bauciſque preces, timiduſque Philemon:
Et veniam dapibus, nulliſque paratibus orant.
Unicus anſer erat, minimæ cuſtodia villæ:

Quem Diſ hoſpitibus domini maſtare parabant: 685
Ille celer penna tardos ætate fatigat;

Eluditque diu: tandemque eſt viſus ad ipſos
Conſugiſſe Deos. Superi vetuere necari;
Dique ſumus: meritaſque luet vicinia pœnas
Impia, dixerunt. vobis immunibus huius 690

Eſſe mali dabitur: modo veſtra relinquitē teſta;
Ac noſtros comitate gradus; et in ardua montis
Ite ſimul. parent ambo, baculiſque levati
Nituntur longo veſtigia ponere clivo.

Tantum aberant ſummo; quantum ſemel ire ſagitta 695
Miſſa poteſt: flexere oculos, et merſa palude
Cetera proſpiciunt: tantum ſua teſta minere.

Dumque ea mirantur, dum deſcendunt fata ſuorum:
Illa vetus dominis etiam caſa parva duobus,
Vertitur in templum: furcas ſubiſſe columnæ: 700
Stramina ſiaveſcunt; adopertaque marmore tellus,
Cælatæque fores, aurataque teſta videntur.

Talia cum placido Saturnius edidit ore:
Dicite, juſte ſenex, et femina conjuge juſto
Digna, quid optetis. cum Baucide pauca locutus, 705

Conſilium Superis aperit commune Philemon:
Eſſe ſacerdotes, delubraque veſtra tueri
Poſcimus: et quoniam concordēs egimus annos;
Auferat hora duos eadem: nec conjugis umquam
Ruſta meæ videam; neu ſini tumulandus ab illa. 710

Vota fides sequitur. templi tutela fuere,
 Donec vita data est: annis ævoque soluti
 Ante gradus sacros cum starent forte, locique
 Inciperent casus: frondere Philemona Baucis,
 Baucida conspexit senior frondere Philemon. 713
 Jamque super gelidos crescente cacumine vultus,
 Mutua, dum licuit, reddebant dicta; Valeque,
 O conjux, dixere simul, simul abdita texit
 Ora frutex, Ostendit adhuc Tyaneus illic
 Incola de gemina vicinos arbore truncos. 720
 Hæc mihi non vani (neque erat cur fallere vellent)
 Narravere senes. equidem pendentia vidi
 Serta super ramos: ponensque recentia, dixi,
 Cura pii Dis sunt, et, qui coluere, coluntur.
 Desierat: cunctosque et res et moverat auctor: 725
 Thesea præcipue: quem facta audire volentem
 Mira Deum, nixus cubito Calydonius amnis
 Talibus adloquitur: Sunt, ô fortissime, quorum
 Forma semel mota est, et in hoc renovamine mansit.
 Sunt, quibus in plures jus est transire figuras? 730
 Ut tibi, complexi terram maris incola, Proteu.
 Nam modo te juvenem, modo te videre leonem.
 Nunc violentus aper, nunc, quam tetigisse timerent,
 Anguis eras: modo te faciebant cornua taurum.
 Sæpe lapis poteras, arbor quoque sæpe videri. 735
 Interdum, faciem liquidarum imitatus aquarum,
 Flumen eras: interdum undis contrarius ignis.
 Nec minus Autolyçi conjux, Eriichthone nata,
 Juris habet. pater hujus erat, qui numina Divum
 Sperneret; et nullos aris adoleret honores. 740
 Ille etiam Cereale nemus violasse securi
 Dicitur; et lucos ferro temerasse vetustos.
 Stabat in his ingens annofo robore quercus;
 Una nemus: vittæ mediam, memoresque tabellæ,
 Sertaque cingebant, voti argumenta potentis. 745
 Sæpe sub hac Dryades festas duxere choreas:
 Sæpe etiam, manibus nexis ex ordine, trunci
 Circuieri modum: mensuraque roboris ulnas

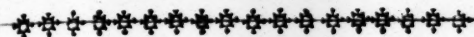
Quinq̃tte ter implebat. nec non et cetera tanto
 Silva sub hac, silva quanto jacet herba sub omni. 750
 Non tamen idcirco ferrum Triopēius illa
 Abstīnuit; famulosque jubet succidere sacrum
 Robur: et ut jussos cunctari vidit, ab uno
 Edidit hæc rapta sceleratus verba securi:
 Non dilecta Deæ solum, sed et ipsa licebit 755
 Sit Dea, jam tanget frondente cacumine terram.
 Dixit; et, obliquos dum telum librat in ictus,
 Contremuit, gemitumque dedit Deoia quercus:
 Et pariter frondes, pariter pālescere glandes
 Cœpere; ac longi pallorem ducere raini. 760
 Cujus ut in trunco fecit manus impia vulnus;
 Haud aliter fluxit, discussa cortice, sanguis;
 Quam solet, ante aras ingens ubi victima taurus
 Concidit, abrupta cruor e cervice profusus.
 Obstupere omnes: aliquisque ex omnibus audet 765
 Detertere nefas, sævamque inhibere bipennim.
 Adspicit hunc, Mentisque piæ cape præmia, dixit
 Thesifalus: inque virum convertit ab arbore ferrum:
 Detruncatque caput; repetitaque robora cædit:
 Editus e medio sonus est cum robore talis: 770
 Nympha sub hoc ego sum, Cereri gratissima, ligno:
 Quæ tibi factorum pœnas instare tuorum
 Vaticinor moriens, nostri solatia lethi.
 Persequitur scelus ille suum: labefactaque tandem
 Ictibus innumeris, adductaque funibus arbor 775
 Corruit, et multam prostravit pondere silvam.
 Attonitæ Dryades damno nemorisque suoque,
 Omnes germanæ, Cererem cum vestibus atris
 Mœrentes adeunt; pœnamque Erisichthonis orant.
 Adhuc his: capitisque sui pulcherrima motu 780
 Concussit gravidis oneratos messibus agros:
 Moliturque genus pœnæ miserabile, si non
 Ille suis esset nulli miserabilis actis,
 Pestifera lacerare Fame. quæ quatenus ipsi
 Non adeunda Deæ, (neque enim Cereremque Famemque
 Fata coire sinunt) montani numinis unam 785

Talibus agrestem compellat, Oreäda, dictis:
 Est locus extremis Scythiæ glacialis in oris,
 Triste solum, sterills, sine fruge, sine arbore tellus;
 Frigus iners illic habitant, Pallorque, Tremorque, 790
 Et jejuna Fames: ea se in præcordia condat
 Sacrilegi scelerata, iube. nec copia rerum
 Vincat eam; superetque meas certamine vires.
 Neve viæ spatium te terreat; accipe currus:
 Accipe, quos frenis alte moderere, dracones. 795
 Et dedit. illa dato subvecta per aëra curru
 Devenit in Scythiam: rigidique cacumine montis
 (Caucasum adpellant) serpentum colla levavit:
 Quæsitamque Famem lapidoso vidit in agro,
 Unguibus, et raris vellentem dentibus herbas. 800
 Hirtus erat crinis: cava lumina: pallor in ore:
 Labra incana situ: scabræ rubigine fauces:
 Dura cutis, per quam spectari viscera possent:
 Ossâ sub incurvis exstabant arida lumbis:
 Ventris erat pro ventre locus. pendere putares 805
 Pectus, et a spinæ tantummodo crate teneri.
 Auxerat articulos macies, genuumque rigebat
 Orbis, et immodico prodibant tubere talo.
 Hanc procul ut vidit (neque enim est accedere juxta
 Ausa) refert mandata Deæ; paulumque morata, 810
 Quamquam aberat longe, quamquam modo venerat illuc;
 Visâ tamen sensisse Famem; retroque dracones
 Egit in Hæmoniam, versis sublimis habenis.
 Dicta Fames Cereris (quamvis contraria semper
 Illius est operi) peragit; perque aëra vento 815
 Ad jussam delata domum est: et protinus intrat
 Sacrilegi thalamos: altoque sopore solutum
 (Noctis erat tempus) geminis amplectitur alis:
 Seque viro inspirat, faucesque, et pectus et ora
 Adflat; et in vacuis spargit jejunia venis. 820
 Functaque mandato fecundum deserit orbem;
 Inque domos inopes adsueta revertitur arva.
 Lenis adhuc somnus placidis Erifichthona pennis
 Mulcebat. petit ille dapes sub imagine sonni:

Oraque vana movet, dentemque in dente fatigat; 825
 Exercetque cibo delusum guttur inani:
 Perque epulis tenues nequicquam devorat auras.
 Ut vero est expulsa quies; furit ardor edendi:
 Perque avidas fauces, immensaue viscera regnat.
 Nec mora: quod pontus, quod terra, quod educat aër, 830
 Poscit, et appositis queritur jejunia mensis:
 Inque epulis epulas quærit. quodque urbibus esse,
 Quodque fatis populo poterat; non sufficit uni.
 Plusque cupit, quo plura suam demittit in alvum.
 Utque fretum recipit de tota flumina terra, 835
 Nec satiatur aquis, peregrinosque ebibit amnes;
 Utque rapax ignis non unquam alimenta recusat;
 Innumerasque faces cremat, et, quo copia major
 Est data, plura petit; turbâque voracior ipsa est:
 Sic epulas omnes Erisichthonis ora profani 840
 Accipiunt, poscuntque simul. cibus omnis in illo
 Causa cibi est: semperque locus fit inanis edendo.
 Jamque fame patrias alt.que voragine ventris,
 Attenuarat opes. sed inattenuata manebas
 Tum quoque, dira fames; implacataeue vigeat 845
 Flamma gulæ. tandem, demisso in viscera censu,
 Filia restabat, non illo digna parente.
 Hanc quoque vendit inops dominum generosa recusat:
 Et vicina suas tendens super æquora palinas,
 Eripe me domino, qui raptæ præmia nobis 850
 Virginitatis habes, ait. (hæc Neptunus habebat.)
 Qui prece non spreta, quamvis modo visa sequenti
 Effet hero; fornamque novat; vultumque virilem
 Induit, et cultus pscem capientibus aptos.
 Hanc dominus spectans, O qui pendentia parvo 855
 Æra cibo celas, moderator arundinis, inquit,
 Sic mare compositum, sic sit tibi piscis in unda
 Credulus, et nullos, nisi fixus, sentiat hamos:
 Quæ modo cum vili turbatis veste capillis
 Litere in hoc steterat, (nam stantem in litore yidi) 860
 Dic ubi sit: neque enim vestigia longius exstant.
 Illa Dei munus bene cedere sentit: et a se

Se quæri gaudens, his est rescuta rogantem :
 Quisquis es, ignoscas ; in nullam lumina partem
 Gurgite ab hoc flexi : studioque operatus inhæsi : 865
 Quoque minus dubites, sic has Deus æquoris artes
 Adjuvet, ut nemo jamdudum litore in isto,
 (Me tamen excepto) nec femina constitit ulla.
 Credidit ; et verso dominus pede pressit arenam ;
 Elusufque abiit. illi sua reddita forma est. 870
 Ast ubi habere suam transformia corpora sentit,
 Sæpe pater dominis Triopeïda vendit. at illa
 Nunc equa, nunc ales, modo bos, modo cærvus abibat :
 Præbebatque avido non iusta alimenta parenti.
 Vis tamen illa mali postquam consumpserat omnes 875
 Materiam, dederatque gravi nova pabula morbo ;
 Ipse suos artus lacero divellere morfu
 Cœpit : et infelix minuendo corpus alebat.
 Quid moror externis ? etiam mihi sæpe novandi
 Corporis, ô juvenes, numero finita potestas. 880
 Nam modo, quod nunc sum, videor : modo flector in an-
 guem :
 Armenti modo dux vires in cornua fumo.
 Cornua, dum potui. nunc pars caret altera telo
 Frontis, ut ipse vides. gemitus sua verba secuti.

P. OVIDII NASONIS
METAMORPHOSEON

LIBER IX.

Q UÆ gemitus, truncæque Deo Neptunius heros
Causa rogat frontis : cum sic Calydonius amnis
Cœpit, inornatos redimitus arundine crines :
Triste petis munus. quis enim sua proelia victus
Commemorare velit ? referam tamen ordine. nec tam 5
Turpe fuit vinci, quam contendisse decorum est :
Magnaque dat nobis tantus solatia victor.
Nomine si qua suo tandem prevenit ad aures
Deïanira tuas ; quondam pulcherima virgo,
Multorumque fuit spes invidiosa procorum. 10
Cum quibus ut foci domus est intrata petiti ;
Accipe me generum, dixi, Parthaone nate.
Dixit et Alcides. alii cessere duobus.
Ille Jovem focerum dare se, famamque laborum,
Et superata suæ referebat iussa novercæ. 15
Contra ego : (turpe Deum mortali cedere duxi :
Nondum erat ille Deus) Regem me cernis aquarum,
Cursum obliquis intra tua regna fluentum :
Nec gener externis hospes tibi missus ab oris,
Sed popularis ero, et rerum pars una tuarum. 20
Tantum ne noceat, quod me nec regia Juno
Odit, et omnis abest iussorum poena laborum.
Nam quod te jactas Alcmena matre creatum ;
Iuppiter aut falsus pater est, aut crimine verus.
Matris adulterio patrem petis. elige, fictum 25
Esse Jovem malis, an te per dedecus ortum.

Talia dicentem jamdudum lumine torvo
 Spectat; et accensæ non fortiter imperat iræ,
 Verbaque tot reddit: Melior mihi dextera lingua.
 Dummodo pugnando superem, tu vince loquendo. 30
 Congrediturque ferox. puduit modo magna locutum
 Cedere. rejeci viridem de corpore vestem;
 Brachiaque opposui: tenuique a pectore varas
 In statione manus; et pugnæ membra paravi.
 Ille cavis hausto spargit me pulvere palmis; 35
 Inque vicem fulvæ jactu flavescit arenæ.
 Et modo cervicem, modo crura micantia captat;
 Aut captare putes: omnique a parte lacescit.
 Me mea defendit gravitas; frustra que petebar.
 Haud secus ac moles, quam magno murmure fluctus 40
 Oppugnant: manet illa; suoque est pondere tuta.
 Digredimur paulum: rursumque ad bella coimus;
 Inque gradu stetimus, certi non cedere; eratque
 Cum pede pes junctus: totoque ego pectore pronus
 Et digitos digitis, et frontem fronte premebam. 45
 Non aliter fortes vidi concurrere tauros,
 Cum pretium pugnæ, toto nitidissima saltu,
 Expetitur conjux. spectant armenta, paventque
 Nescia quem maneat tanti victoria regni.
 Ter sine profectu voluit nitentia contra 50
 Rejicere Alcides a se mea pectora: quarto
 Exuit amplexus, adductaque brachia solvit:
 Impulsūque manu (certum mihi vera fateri)
 Protinus avertit: tergoque onerosus inhæsit.
 Si qua fides, (neque enim ficta mihi gloria voce 55
 Quæritur) imposito pressus mihi monte videbar.
 Vix tamen exserui sudore fluentia multo
 Brachia; vix solvi duos a corpore nexus.
 Instat anhelanti; prohibetque resumere vires:
 Et cervice mea potitur. tum denique tellus 60
 Pressa genu nostro est; et arenas ore momordi.
 Inferior virtute meas devertor ad artes;
 Elaborque viro, longum formatus in anguem.
 Qui postquam flexos sinuavi corpus in orbes;

Cunque fero movi linguam stridore bifulcam ; 65
 Risit, et illudens nostras Tyrinthius artes ;
 Cunarum labor est angues superare mearum,
 Dixit: et, ut vincas alios, Acheloë, dracones ;
 Pars quota Lernææ serpens eris unqs Echidnæ ?
 Vulneribus secunda suis erat illa : nec ullum 70
 De centam numero caput est impune recisum ;
 Quin gemino cervix herede valentior esset.
 Hanc ego ramosam natis e cæde colubris,
 Crescentemque malo, domui: domitamque peremi.
 Quid fore te credas, solum qui versus in anguem 75
 Arma aliena moves ? quem forma precaria celat ?
 Dixerat: et summo digitorum vincula collo
 Injicit. angebar, ceu guttura forcipe pressus :
 Pollicibusque meas pugnabam evellere fauces.
 Sic quoque devicto restabat tertia tauri 80
 Forma trucidis ; tauro mutatus membra rebello.
 Induit ille toris a læva parte lacertos ;
 Admissumque trahens sequitur: deprensaque dura
 Cornua figit humo ; meque alta sternit arena.
 Nec satis id fuerat: rigidum fera dextera cornu 85
 Dum tenet, infregit ; truncaque a fronte revellit.
 Naides hoc, pomis et odore flore repletum,
 Sacrarunt ; divesque meo bona Copia cornu est.
 Dixerat: at Nymphe ritu succincta Dianæ
 Una ministrarum, fufis utrimque capillis, 90
 Incessit, totumque tulit prædivite cornu
 Autumnum, et mensas, felicia poma, secundas.
 Lux subit: et, primo feriente cacumina Sole,
 Discedunt juvenes neque enim dum flamina pacem,
 Et placidos habeant lapsus, motæque residant, 95
 Opperiuntur, aquæ. vultus Achelœus agrestes,
 Et lacerum cornu mediis caput abdidit undis.
 Hæc tamen ablati domuit iactura decoris ;
 Cetera sospes erat. capitis quoque, fronde saligna,
 Aut super imposita celatur arundine, damnum. 100
 At te, Nefte ferox. ejusdem virginis ardor
 Perdiderat, volacri trajectum terga sagitta.

Namque, nova repetens patrios cum conjuge muros,
 Venerat Eveni rapidas Jove natus ad undas.
 Uberius solito nimbis-hiemalibus auctus, 105
 Vorticibusque frequens erat, atque impervius amnis.
 Intrepidum pro se, curam de conjuge agentem
 Nessus adit, membrisque valens, scitusque vadorum;
 Officioque meo ripa sistetur in illa
 Hæc, ait, Alcide: tu viribus utere nando. 110
 [Pallentemque metu, fluviumque, ipsumque timentem]
 Tradidit Aönus pavidam Calydonida Nesso.
 Mox, ut erat, pharetraque gravis, spolioque leonis,
 (Nam clavam, et curvos trans ripam miserat arcus)
 Quandoquidem cœpi, superentur flumina, dixit. 115
 Nec dubitat; nec qua sit clementissimus amnis
 Quærit: et obsequio deferri spernit aquarum.
 Jamque tenens ripam, missos cum tolleret arcus,
 Conjugis agnovit vocem: Nessoque parante
 Fallere depositum, Quo te fiducia, clamat. 120
 Vana pedum, violente, rapit? tibi, Nesse biformis,
 Dicimus. exaudi: nec res intercipe nostras.
 Si te nulla mei reverentia movit: at orbes
 Concubitus vetitos poterant inhibere paterni.
 Haud tamen effugies, quamvis ope fidis equina. 125
 Vulnere, non pedibus te consequar. ultima dicta
 Re probat: et missa fugientia terga sagitta
 Trajicit. exstabat ferrum de pectore aduncum.
 Quod simul evulsum est, sanguis per utrumque foramen
 Emicuit, mixtus Lernæi tabe veneni. 130
 Excipit hunc Nessus. Neque enim moriemur inulti,
 Secum ait: et calido velamina tincta cruore
 Dat munus raptæ, velut irritamen amoris.
 Longa fuit medii mora temporis: actaque magni
 Herculis implerant terras, odiumque novercæ 135
 Victor ab Cechâlia Cenzæ sacra parabat
 Vota Jovi, cum Fama loquax præcessit ad aures,
 Deïanira tuas, (quæ veris addere falsa
 Gaudet, et e minima sua per mendacia crescit)
 Amphitryoniaden Iöles ardore teneri. 140

Credit amans : Venerisque novæ perterrita fama
 Indulsit primo lacrymis, flendoque dolorem
 Diffudit miseranda suum : mox deinde, Quid autem
 Fleamus, ait ? pellex lacrymis lætabitur istis :
 Quæ quoniam adventat, properandum, aliquidque no-
 vandum est, 145
 Dum licet ; et nondum thalamos tenet altera nostros.
 Conquerar, an sileam ? repetam Calydonæ, morerne ?
 Excedam testis ? an, si nihil amplius, obstem ?
 Quid si, me, Meleagre, tuam memor esse sororem,
 Forte paro facinus ; quantumque injuria possit, 150
 Feminæque dolor, jugulata pellice testor ?
 Incurfus animus varios habet. omnibus illi
 Prætulit imbutam Neseo sanguine vestem
 Mittere ; quæ vires defecto reddat amori.
 Ignaroque Lichæ, quid tradat nescia, luctus 155
 Ipsa suos tradit : blandisque miserrima verbis
 Dona det illa viro, mandat. capit inscius heros :
 Induiturque humeris Lernææ virus Echidnæ.
 Tithra dabat primis, et verba precantia, flammis ;
 Vinaque marmoreas patera fundebat in aras : 160
 Incaluit vis illa mali ; resolutaque flammis
 Herculeos abiit, late diffusa, per artus.
 Dum potuit, solita gemitum virtute repressit.
 Victa malis postquam patientia, repulit aras ;
 Implevitque suis nemorosum vocibus Ceten. 165
 Nec mora ; lethiferam conatur scindere vestem :
 Qua trahitur ; trahit illa cutem ; scedumque relatu,
 Aut hæret membris frustra tentata revelli ;
 Aut laceros artus, et grandia detegit ossa.
 Ipse cruor, gelido ceu quondam lamina candens 170
 Tincta lacu, stridit ; coquiturque ardente veneno.
 Nec modus est : sorbent avidæ præcordia flammæ :
 Cœruleusque fuit toto de corpore sudor :
 Ambustique sonant nervi : cæcæque medullis
 Tabe liquefactis, tendens ad sidera palmas, 175
 Cladibus, exclamat, Saturnia, pascere nostris :
 Pascere : et hanc pestem specta, crudelis, ab alto :

Corque ferum fatia. vel si miserandus et hosti;
 (Hostis enim tibi sum) diris cruciatibus ægram,
 Infamque animam, natamque laboribus, aufer 183
 Mors mihi munus erit: decet hæc dare dona novercam.
 Ergo ego fœdantem peregrino templa cruore
 Busrin Domui; sævoque alimenta parentis
 Antæo eripui? nec me pastoris Iberi
 Forma triplex; nec forma triplex tua, Cerbere, movit?
 Vosne manus validi pressistis cornua tauri 185
 Vestrum opus Elis habet, vestrum Stymphalides undæ,
 Partheniumque nemus? vestra virtute relatus
 Thermodontiaco cælatus balteus auro,
 Pomaque ab infomni male custodita dracone? 193
 Nec mihi Centauri potuere resistere, nec mi
 Arcadiæ vastator aper? nec profuit Hydræ
 Crescere per damnum, geminasque resumere vires?
 Quid? cum Thracas equos humano sanguine pingues,
 Plenaque corporibus laceris præsepia vidi, 195
 Visaque dejeri, dominumque ipsosque peremi?
 His elisa jacet moles Nemææ lacertis?
 Hac cælum cervice tuli? defessa jubendo est
 Sæva Jovis conjux: ego sum indefessus agendo.
 Sed nova pestis adest: cui nec virtute resisti, 203
 Nec telis armisve potest. pulmonibus errat
 Ignis edax imis, perque omnes pascitur artus.
 At valet Eurystheus, et sunt, qui credere possint
 Esse Deos? dixit. perque altum saucius Ceten
 Haud aliter graditur, quam si venabula tigris 205
 Corpore fixa gerat, factique refugerit auctor.
 Sæpe illum gemitus edentem, sæpe frementem,
 Sæpe retentantem totas infringere vestes,
 Sternentemque trabes; irascentemque videres
 Montibus, aut patrio tendentem brachia cælo. 213
 Ecce Lichan trepidum, et latitantem rupe cavata
 Adspicit: utque dolor rabiem collegerat omnem;
 Tune, Licha, dixit, feralia dona tulisti?
 Tune meæ necis auctor eris? tremit ille, pavetque
 Pallidus; et timide verba excusantia dicit. 215

Dicentem, genibusque manus adhibere parantem,
 Corripit Alcides; et terque quaterque rotatum
 Mittit in Euboïcas, tormento fortius, undas.
 Ille per aërias pendens induruit auras.
 Utque ferunt imbres gelidis concrefcere ventis; 220
 Inde nives fieri; nivibus quoque molle rotatis
 Adtringi, et spiffa glomerari grandine corpus;
 Sic illum validis actum per inane lacertis.
 Exanguemque metu; nec quidquam humoris habentem,
 In rigidas verfum filices prior edidit ætas. 225
 Nunc quoque in Euboïco scopulus brevis emicat alte
 Gargite; et humanæ fervat veltigia formæ.
 Quem, quafi lenfurum, nautæ calcare verentur,
 Appellantque Lichan. at tu, Jovis inclyta proles,
 Arboribus cæfis, quas ardua gelferat Cete, 230
 Inque pyram ftructis, arcus, pharetramque capacem,
 Regnaque vifuras iterum Trojana fagittas,
 Ferre jubes Pæante fatum: quo flamma miniftro
 Subdita, dumque avidis comprehenditur ignibus agger;
 Congeriem filvæ Nemeæo vellere fummam 235
 Sternis: et impofita clavæ cervice recumbis,
 Haud alio vultu, quam fi conviva jaceres,
 Inter plena meri redimitus pocula fertis.
 Jamque valens, et in omne latus diffufa fonabat,
 Securosque artus, contemptoremque petebat 240
 Flamma fuum. timuere Dei pro vindice terræ.
 Quos ita (lenfit enim) læto Saturnius ore
 Juppiter alloquitur: Nofta eft timor ifte voluptas,
 O Superi: totoque libens mihi pectore grator,
 Quod memoris populi dicor rectorque paterque: 245
 Et mea progenies veltro quoque tuta favore eft.
 Nam quanquam ipfius datur hoc immanibus actis,
 Obligor ipfe tamen, fed enim, ne pectora vano
 Fida metu paveant, Cetræas fpernite flammæ.
 Omnia qui vicit, vincet, quos cernitis, ignes, 250
 Nec nifi materna Vulcanum parte potentem
 Sentiet. æternum eft, a me quod traxit, et expers,
 Atque immune necis, nullaue domabile flamma.

Idque ego defunctum terra cœlestibus oris
 Accipiam, cunctisque meum lætabile factum 255
 Dis fore confido. si quis tamen, Hercule, si quis
 Forte Deo doliturus erit, data præmia nolet:
 Sed meruisse dari sciet; invitusque probabit.
 Assensere Dei. conjux quoque regia visa est
 Cetera non duro, duro tamen ultima vultu 260
 Dicta tulisse Jovis; seque indoluisse notatam.
 Interea, quodcumque fuit populabile flammæ,
 Mulciber abstulerat; nec cognoscenda remansit
 Herculis effigies; nec quidquam ab origine ductum
 Matris habet: tantumque Jovis vestigia servat. 265
 Utque novus serpens, posita cum pelle senecta,
 Luxuriare solet, squammaque virere recenti;
 Sic, ubi mortales Tirynthius exuit artus;
 Parte sui meliore viget; majorque videri
 Cœpit; et augusta fieri gravitate verendus. 270
 Quem pater omnipotens, inter cava nubila raptum,
 Quadrijugo curru radiantibus intulit astris.
 Sensit Atlas pondus, neque adhuc Sthenelæius iras
 Solverat Eurysthæus; odiumque in prole paternum
 Exercebat atrox, at longis anxia curis 275
 Argolis Alcmene, questus ubi ponat aniles,
 Cui referat nati testatos orbe labores,
 Cuive suos casus, Iölen habet. Herculis illam
 Imperiis, thalamoque, animoque receperat Hyllus:
 Impleratque uterum generoso germine. cui sic 280
 Incipit Alcmene: Faveant tibi numina saltem;
 Corripiantque moras, tum cum matura vocabis
 Præpositam timidis parientibus Ilithiam;
 Quam mihi difficilem Junonis gratia fecit.
 Namque laboriferi cum jam natalis adestet 285
 Herculis, et decimum premeretur fidere signum:
 Tendebat gravitas uterum mihi: quodque ferebam,
 Tantum erat, ut posses auctorem dicere testi
 Ponderis esse Jovem. nec jam tolerare labores
 Ulterius poteram: quin nunc quoque frigidus artus, 290
 Dum loquor, horror habet; parsque est meminisse doloris

Septem ego per noctes, totidem cruciata diebus,
 Fessa malis, tendensque ad cælum brachia, magno
 Lucinam, Nixosque pares, clamore vocabam.
 Illa quidem venit, sed præcorrupta, meumque 295
 Quæ donare caput Junoni vellet iniquæ.
 Utque meos audit gemitus; subsedit in illa
 Ante fores ara: dextroque a poplite lævum
 Pressa genu, digitis inter se pectine junctis,
 Sustinuit nixus. tacita quoque carmina voce 300
 Dixit: et inceptos tenuerunt carmina partus.
 Nitor, et ingrato facio convicia demens
 Vana Jovi: cupioque mori; moturaque duras
 Verba queror filices. matres Cadmeïdes adsumt;
 Votaque suscipiunt; exhortanturque dolentem. 305
 Una ministrarum, media de plebe, Galanthis,
 Flava comas, aderat, faciendis strenua jussis;
 Officiis dilecta suis. ea sensit iniquā
 Nescio quid Junone geri: dumque exit, et intrat
 Sæpe fores; Divam residentem vidit in arā; 310
 Brachiaque in genibus digitis connexa tenentem:
 Et, Quæcumque es, ait, dominæ gratare; levata est
 Argolis Alcмене: potiturque puerpera voto.
 Exsiluit, junctasque manus patefacta remisit
 Diva potens uteri. vinclis levor ipsa remissis. 315
 Numine decepto risisse Galanthida fama est.
 Ridentem, prensamque ipsis Dea sæva capillis
 Traxit, et e terra corpus relevare volentem
 Arcuit: inque pedes mutavit brachia primos,
 Strenuitas antiqua manet: nec terga colorem 320
 Amisere suum: forma est diversa priori.
 Quæ, quia mendaci parientem juverat ore,
 Ore parit: nostrasque domos, ut et ante, frequentat.
 Dixit: et, admonitu veteris commota ministræ,
 Ingemuit; quam sic nurus est adfata gementem: 325
 Te tamen, ô genetrix, alienæ sanguine vestro
 Rapta movet facies. quid si tibi mira sororis
 Fata meæ referam? quanquam lacrymæque dolorque
 Impediunt, prohibentque loqui. fuit unica matri

(Me pater ex aliâ genuit) notissima forma 330
 Cœchalidum Dryope : quam virginitate carentem,
 Vique Dei passam, Delphos Delonque tenentis,
 Excipit Andræmon ; et habetur conjuge felix.
 Est lacus, acclivi devexo margine fomam
 Litoris efficiens : summum myrteta coronant. 335
 Venerat huc Dryope fatorum nescia ; quoque
 Indignere magis, Nymphis latura coronas.
 Inque sinu puerum, qui nondum impleverat annum,
 Dulce ferebat onus : tepidique ope lactis alebat.
 Haud procul a stagno, Tyrios imitata colores, 340
 In spem baccharum florebat aquatica lotos.
 Carpserrat hinc Dryope, quos oblectamina nato
 Porrigeret, flores : et idem factura videbar ;
 Namque aderam. vidi guttas e flore cruentas
 Decidere ; et tremulo ramos horrore moveri. 345
 Scilicet, ut referunt tardi nunc denique agrestes,
 Lotis in hanc Nymphæ, fugiens obscæna Priapi,
 Contulerat versos, servato nomine, vultus.
 Nescierat soror hoc ; quæ cum perterita retro
 Ire, et adoratis vellet discedere Nymphis ; 350
 Hæserunt radice pedes. convellere pugnat :
 Nec quidquam, nisi summa, movet. succrescit ab imo,
 Totaque paulatim lentus premit inguina cortex.
 Ut vidit ; conata manu laniare capillos,
 Fronde manum implevit : frondes caput omne tenebant.
 At puer Amphissos (namque hoc avus Eurytus illi 355
 Addiderat nomen) materna rigescere sentit
 Ubra : nec sequitur ducentem lacteus humor.
 Spectatrix aderam fati crudelis ; opemque
 Non poteram tibi ferre, soror : quantumque valebam, 360
 Crescentem truncum ramosque amplexa, morabar :
 Et (fateor) volui sub eodem cortice condi.
 Ecce vir Andræmon, genitorque miserrimus, adsunt :
 Et quærunt Dryopen : Dryopen quærentibus illis
 Ostendi loton. tepido dant oscula ligno : 365
 Adfususque suæ radicibus arboris hærent.
 Nil nisi jam faciem, quod non foret arbor, habebas,

Chæra soror. lacrymæ misero de corpore factis
 Irrorant foliis: ac dum licet, oraquæ præstant
 Vocis iter, tales effundit in aëra questus: 370
 Si qua fides miseris, hoc me per numina juro
 Non meruisse nefas. patior sine crimine poenam.
 Viximus innocuæ: si mentior, arida perdam,
 Quas habeo, frondes; et cæsa securibus urar.
 Hunc tamen infantem maternis demite ramis; 375
 Et date nutrici: nostrâque sub arbore sæpe
 Lac facitote bibat; nostrâque sub arbore ludat.
 Cumque loqui poterit, matrem facitote salutet.
 Et tristis dicat: Latet hoc sub stipite mater.
 Stagna tamen timeat; nec carpat ab arbore flores: 380
 Et frutices omnes corpus putet esse Dearum.
 Chære, vale, conjux, et tu germana, paterque.
 Quæis si quæ est pietas, ab acutæ vulnere falcis,
 A pecoris morfu frondes defendite nostras.
 Et quoniam mihi fas ad vos incumbere non est, 385
 Erigite huc artus, et ad oscula nostra venite,
 Dum tangi possim, parvumque attollite natum.
 Plura loqui nequeo. nam jam per candida mollis
 Colla liber serpit: summoque cacumine condor.
 Ex oculis removete manus. sine munere vestro 390
 Contegat inductus morientia lumina cortex.
 Desierant simul ora loqui, simul esse: diuque
 Corpore mutato rami caluere recentes.
 Dumque refert Iôle fatum miserabile, dumque
 Eurytidos lacrymas admoto pollice ficit 395
 Alcmena, flet et ipsa tamen: compescuit omnem
 Res nova tristitiam, nam limine constitit alto
 Pene puer, dubiaque tegens lanugine malas
 Ora reformatus primos Iölaus in annos.
 Hoc illi dederat Junonia muneris Hebe, 400
 Visita viri precibus. quæ cum jurare pararet
 Dona tributuram posthac se talia nulli;
 Non est passa Themis. Nam jam discórdia Thebæ
 Bella movent, dixit, Capaneusque nisi ab Jove vinci
 Haud poterit: ibantque pares in vulnere fratres; 405

Seductâque suos manes tellure videbit
 Vivus adhuc vates: ultusque parente parentem
 Natus, erit factio pius et sceleratus eodem:
 Attonitusque malis, exul mentisque domusque,
 Vultibus Eumenidum, matrisque agitabitur umbris; 410
 Donec eum conjux fatale poposcerit aurum:
 Cognatumque latus Phegeius hauserit ensis.
 Tum demum magno petet hos Acheloia supplex
 Ab Jove Callirhoë natis infantibus annos.
 Juppiter his motus, privignæ dona nurusque 415
 Præcipiet, facietque viros impubibus annis.
 Hæc ubi faticano venturi præscia dixit
 Ore Themis; vario Superi sermone fremebant:
 Et, cur non aliis eadem dare dona liceret,
 Murmur erat. queritur veteres Pallantias annos 420
 Conjugis esse sui: queritur canescere mitis
 Iasiona Ceres: repetitum Mulcibus ævum
 Poscit Erichthonio. Venerem quoque cura futuri
 Tangit, et Anchiæ renovare pacificatur annos.
 Cui studeat, Deus omnis habet: crescitque favore 425
 Turbida seditio: donec sua Juppiter ora
 Solvit: et, O, nostri si qua est reverentia: dixit,
 Quo ruitis? tantumne sibi quis posse videtur,
 Fata quoque ut superet? fati Iolaus in annos,
 Quos egit, rediit: fati revirescere debent 430
 Calliroë geniti; non ambitione, nec armis.
 Vos etiam, quoque hoc animo meliore feratis,
 Me quoque, fata regunt: quæ si mutare valerem,
 Nec nostrum seri curvarent Æacon anni:
 Perpetuumque ævi florem Rhadamanthus haberet 435
 Cum Minoë meo: qui propter amara senectæ
 Pondera despicitur; nec, quo prius, ordine regnat.
 Dicta Jovis movere Deos. nec sustinet ullus
 (Cum videant fessos Rhadamanthon et Æacon annis,
 Et Minoa) queri, qui, dum fuit integer ævi, 440
 Terruerat magnas, ipso quoque nomine, gentes.
 Tunc erat invalidus; Deïonidenque juventæ
 Robore Miletum, Phœboque parente superbum,

Pertinuit : credentque suis insurgere regnis,
 Haud tamen est patriis arcere penatibus ausus. 445
 Sponte fugis, Milete, tuâ ; celerique carinâ
 Ægeas metiris aquas ; et in Afide terrâ
 Mœnia constituis, positoris habentia nomen.
 Hic tibi ; dum sequitur patriæ curvamina ripæ,
 Filla Mœandri, toties redeuntis eodem, 450
 Cognita Cyanœe, præstanti corpora formâ,
 Byblida cum Cauno prolem est enixa gemellam.
 Byblis in exemplo est, ut ament concessa puellæ :
 Byblis Apollinei correpta cupidine fratris,
 Non soror ut fratrem, nec quâ debebat, amavit, 455
 Illa quidem primo nullos intelligit ignes :
 Nec peccare putat, quod sæpius oscula jungat :
 Quod sua fraterno circumdet brachia collo :
 Mendacique diu pietatis fallitur umbrâ.
 Paulatim declinat amor ; visuraque fratrem 460
 Culta venit ; nimiumque cupit formosa videri :
 Et, si qua est illic formosior, invidet illi.
 Sed nondum manifesta sibi est ; nullumque sub illo
 Igne facit votum ; verumtamen æstuat intus.
 Jam dominum appellat : jam nomina sanguinis odit : 465
 Byblida jam mavult, quam se vocet ille sororem.
 Spes tamen obscænas animo demittere non est.
 Ansa suo vigilans. placidâ resoluta quiete
 Sæpe videt, quod amat. visa est quoque jungere fratri
 Corpus ; et erubuit, quamvis sopita jacebat. 470
 Somnus abit : filet illa diu ; repetitque quietis
 Ipsa suæ speciem ; dubiâque ita mente profatur :
 Me miseram ! tacitæ quid vult sibi noctis imago ?
 Quam nolim rata sit, cur hæc ego somnia vidi ?
 Ille quidem est oculis quamvis formosus iniquis : 475
 Et placet, et possum, si non sit frater, amare :
 Et me dignus erat. verum nocet esse sororem.
 Dummodo tale nihil vigilans committere tentem ;
 Sæpe licet simili redeat sub imagine somnus.
 Testis abest somno ; nec abest imitata voluptas. 480
 Prô ! Venus, et tenera volucer cum matre Cupido,

Gaudia quanta tuli! quam me manifesta libido
 Contigit! ut jacui totis resoluta medullis!
 Ut meminisse juvat! quamvis brevis illa voluptas,
 Noxque fuit præceps, et cœptis invida nostris. 485
 O ego, si liceat mutato nomine jungi,
 Quam bene, Caune, tuo poteram nurus esse parenti!
 Quam bene, Caune, meo poteras gener esse parenti!
 Omnia, Dî facerent, essent communia nobis;
 Præter avos. tu me vellem generosior esses. 490
 Nescio quam facies igitur, pulcherrime, matrem:
 At mihi. quæ male sum, quos tu, sortita parentes,
 Nil nisi frater eris. quod obest, id habebimus unum.
 Quid mihi significant ergo mea visa? quod autem
 Somnia pondus habent? an habent et somnia pondus? 495
 Dî melius! Dî nempe suas habuere sorores.
 Sic Saturnus Opim, junctam sibi sanguine, duxit,
 Oceanus Tethyn, Junonem rector Olympi.
 Sunt Superis sua jura. quid ad cœlestia ritus
 Exigere humanos, diversaque fœdera tento? 500
 Aut nostro vetitus de corde fugabitur ardor:
 Aut, hoc si nequeo, peream precor ante; toroque
 Mortua componar: positæque det oscula frater.
 Et tamen arbitrium quærit res ista duorum.
 Finge placere mihi: scelus esse videbitur illi. 505
 At non Æolidæ thalamos timuere sororum.
 Unde sed hos novi? cur hæc exempla paravi;
 Quo feror? obscænæ procul hinc discedite flammæ:
 Nec, nisi quâ fas est germanæ, frater ametur.
 Si tamen ipse mei captus prior esset amore, 510
 Forsitan illius possem indulgere furori.
 Ergo ego, quem fueram non rejectura petentem,
 Ipsa petam? poterisne loqui? poterisne fateri?
 Coget amor; potero. vel, si pudor ora tenebit,
 Littera celatos arcana fatebitur ignes. 515
 Hæc placet, hæc dubiam vincit sententia mentem.
 In latus erigitur, cubitoque innixa sinistro,
 Viderit: insanos, inquit, fateamur amores.
 Hæc mihi! quo labor? quem mens mea concipit ignem?

Et meditata manu componit verba trementi. 520
 Dextra tenet ferrum; vacuam tenet altera ceram.
 Incipit; et dubitat: scribit; damnatque tabellas:
 Et notat; et delet: mutat; culpatque, probatque:
 Inque vicem sumptas ponit, positasque refumit.
 Quid velit, ignorat: quidquid factura videtur, 525
 Duplicet. in vultu est audacia mixta pudori.
 Scripta Soror fuerat: visum est delere Sororem,
 Verbaque correctis incidere talia ceris:
 Quam, nisi tu dederis, non est habitura salutem,
 Hanc tibi mittit amans. pudet ah, pudet edere nomen! 530
 Et, si quid cupiam, quæris; sine nomine vellem
 Posset agi mea causa meo: nec cognita Byblis
 Ante forem, quam spes votorum certa fuisset.
 Esse quidem læsi poterant tibi pectoris index,
 Et color, et macies, et vultus, et humida sæpe 535
 Lumina, nec causa suspiria mota patenti;
 Et crebri amplexus; et quæ, si forte notasti,
 Oscula sentiri non esse sororia possent.
 Ipsa tamen, quamvis animo grave vulnus habebam,
 Quamvis intus erat furor igneus, omnia feci, 540
 (Sunt mihi Dī testes) ut tandem sanior essem:
 Pugnavique diu violenta Cupidinis arma
 Effugere infelix; et plus, quam ferre puellam
 Possē putes, ego dura tuli. superata fateri
 Cogor, opemque tuam timidis exposcere votis. 545
 Tu servare potes, tu perdere solus amantem.
 Elige utrum facias. non hoc inimica precatur:
 Sed quæ, cum tibi sit junctissima, junctior esse
 Expetit; et vinclo tecum propiore ligari.
 Jura senes nōrint: et quid liceatque, nefasque, 550
 Fasque sit, inquirant; legumque examina servant:
 Conveniens Venus est annis temeraria nostris.
 Quid liceat, nescimus adhuc: et cuncta licere
 Credimus: et sequimur magnorum exempla Deorum.
 Nec nos aut durus pater, aut reverentia famæ, 555
 Aut timor impediēt; tantum absit causa timendi.
 Ductia fraterno sub nomine furta tegemus.

Est mihi libertas tecum secreta loquendi.
Et damus amplexus; et jungimus oscula coram.
Quantum est, quod desit! miserere fatentis amorem, 560
Et non fassuræ, nisi cogeret ultimus ardor:
[Neve merere, meo subscribi causa sepulcro.]
Talia nequicquam perarantem plena reliquit
Cera manum: summusque in margine versus adhæsit.
Protinus impressa signat sua crimina gemma; 565
Quam tinxit lacrymis: linguam defecerat humor,
Deque suis unum famulis pudibunda vocavit:
Et pavidum blandita, Fer has, fidissime, nostro,
Dixit, et adjecit longo post tempore, fratri.
Cum daret; elapsæ manibus cecidere tabellæ. 570
Omne turbata est: misit tamen. apta minister
Tempora nactus adit; traditque latentia verba.
Attonitus subita juvenis Mæandrius irâ,
Projicit acceptas, lecta sibi parte, tabellas:
Vixque manus retinens trepidantis ab ore ministri, 575
Dum licet, ô vetitæ sceleratæ libidinis auctor,
Effuge, ait: qui, si nostrum tua fata pudorem
Non traherent secum, pœnas mihi morte dedisses.
Ile fugit pavidus: dominæque ferocia Cauni
Dicta refert: palles audita, Bybli, repulsa; 580
Et pavet obsessum glaciali frigore pectus.
Mens tamen ut rediit; pariter rediere furores:
Linguaque vix tales isto dedit aëre voces:
Et merito; quid enim temeraria vulneris hujus
Indicium feci? quid, quæ celanda fuerunt, 585
Tam cito commisi properatis verba tabellis?
Ante erat ambiguus animi sententia dictis
Prætentanda mihi. ne non sequeretur euntem,
Parte aliquâ veli, qualis foret aura, notare
Debueram; tutoque mari decurrere: quæ nunc 590
Non exploratis implevi lintea ventis.
Auferor in scopulos igitur, submersaque toto
Obruor Oceano: neque habent mea vela recursum.
Quid quod et ominibus certis prohibebar amori
Indulgere meo, tum cum mihi ferre jubenti 595

Excidit, et fecit ipse nostras cera caducas ?
 Nonne vel illa dies fuerat, vel tota voluntas,
 Sed potius mutanda dies ? deus ipse monebat ;
 Signaque certa dabat : si non male sana fuisset.
 Et tamen ipsa loqui, nec me committere ceræ 600
 Debueram, præsensque meos aperire furores.
 Vidisset lacrymas : vultus vidisset amantis.
 Plura loqui poteram, quam quæ cepere tabellæ.
 Invito potui circumdare brachia collo:
 Amplectique pedes : adfusaque poscere vitam : 605
 Et, si rejiceret, potui moritura videri.
 Omnia fecissem, quorum si singula duram
 Flebere non poterant, potuissent omnia, mentem.
 Forsitan et mihi sit quædam culpa ministri.
 Non adiit apte : non legit idonea, credo, 610
 Tempora : nec petiit horamque animumque vacantem.
 Hæc nocuere mihi. neque enim de tigride natus ;
 Nec rigidas filices, solidumve in pectore ferrum,
 Aut adamantæ gerit : nec lac bibit ille lænæ.
 Vincetur. repetendus erit. nec tædia coepii 615
 Ulla mei capiam ; dum spiritur iste manebit.
 Nam primum (si fata mihi revocare liceret)
 Non coepisse fuit : coepita expugnare, secundum est.
 Quippe nec ille potest (ut jam mea vota relinquam)
 Non tamen auctorum semper memor esse meorum. 620
 Et, quia desierim, leviter voluisse videbor :
 Aut etiam tentasse illum, insidiisque petisse.
 Vel certe non hoc, qui plurimus urit, et ussit
 Pectora nostra, Deo, sed victa libidine credar.
 Denique jam nequeo nil commississe nefandum. 625
 Et scripsi, et petii : temerata est nostra voluntas,
 Ut nihil adjiciam, non possum innoxia dici.
 Quod superest, multum est in vota, in crimina parvum.
 Dixit : et (incertæ tanta est discordia mentis)
 Cum pigeat tentasse, libet tentare : modumque 630
 Exit ; et infelix committit sæpe repelli.
 Mox ubi finis abest ; patriam fugit ille, nefasque :
 Inque peregrina ponit nova moenia terra,

Tum vero mœstam tota Miletida mente
 Defecisse ferunt. tum vero a pectora vestem 655
 Deripuit; Planxitque suos furibunda lacertos
 Jamque palam est demens; inconcessamque fatetur
 Spem Veneris. sine quâ patriam, invisosque penates
 Deserit; et profugi sequitur vestigia fratris.
 Utque tuo motæ, proles Semcleia, thyrso 660
 Ismaria celebrant repetita triennia Bacchar;
 Byblida non aliter latos ululasse per agros
 Bubasides videre nurus: quibus illa relictis
 Charas, et armiferos Lelegas, Lycaimque pererrat.
 Jam Cragon, et Lymiren, Xanthique reliquerat undas, 665
 Quoque Chimæra jugo mediis in partibus ignem,
 Pectus et ora lææ, caudam serpentis habebat.
 Deficiunt silvæ: cum tu lassata sequendo
 Procidis; et, dura positis tellure capillis,
 Bybli taces; frondesque tuo premis ore caducas. 670
 Sæpe etiam Nymphæ teneris Lelegeïdes ulnis
 Tollere conantur; sæpe, ut moderetur amori,
 Præcipiunt; surdæque adhibent solatia menti.
 Muta jacet: viridesque suis terit unguibus herbas
 Byblis: et humectat lacrymarum gramina rivo. 675
 Naidas his venam, quæ nunquam arescere posset,
 Supposuisse ferunt. quid enim dare majus habebant:
 Protinus, ut secto piceæ de cortice guttæ,
 Utve tenax grvida manat tellure bitumen;
 Utve sub adventum spirantis lene Favoni 680
 Sole remollefcit, quæ frigore constitit unda,
 Sic lacrymis consumpta suis Phœbeia Byblis
 Vertitur in fontem, qui nunc quoque vallibus illis
 Nomen habet dominæ; nigraque sub ilice manat.
 Fama novi centum Cretæas forsitan urbes 685
 Impleffet monstri; si non miracula nuper
 Iphide mutata Crete propiora tulisset.
 Proxima Gnosiaco nam quondam Phæstia regno
 Progenuit tellus, ignoto nomine Ligdum;
 Ingenua de plebe virum. nec census in illo 690
 Nobilitate sua major: sed vita fidesque

Ineulpata fuit. gravidæ qui conjugis aures
 Vocibus his movit; cum jam prope partus adesset:
 Quæ voveam duo sunt: minimo ut relevere labore;
 Utque marem parias. onerosior altera fors est: 67;
 Et vires fortuna negat. quod abominor, ergo
 Edita forte tuo fuerit si femina partu,
 (nvitus mando: pietas, ignosce) necetur.
 Dixerat: et lacrimis vultum lavere profufis,
 Tam qui mandabat, quam cui mandata dabantur. 68a
 Sed tamen usque suum vanis Telethusa maritum
 Sollicitat precibus; ne spem sibi ponat in arcto.
 Certa sua est Ligdo sententia. jamque ferendo
 Vix erat illa gravem maturo pondere ventrem;
 Cum medio noctis spatio, sub imagine somni, 685
 Inachis ante torum, pompa comitata suorum,
 Aut stetit, aut visa est. inerant lunaria fronti
 Cornua, cum spicis nitido flaventibus auro,
 Et regale decus; cum quâ latrator Anubis,
 Sanctaque Bubastis, variisque coloribus Apis: 69a
 Quique premit vocem, digitoque silentia suadet;
 Siitraque erant, nunquamque satis quæsitus Osiris,
 Plenaque somniferi serpens peregrina veneni.
 Cum, velut excussam somno, et manifesta videntem
 Sic adfata Dea est: Pars, ô Telethusa, mearum, 695
 Pone graves curas; mandataque falle mariti.
 Nec dubita, cum te partu Lucina levarit,
 Tollere quidquid erit. Dea sum auxiliaris, opemque
 Exorata fero. nec te coluisse quereris
 Ingratum numen. monuit, thalamoque recessit. 70a
 Læta toro surgit, purasque ad sidera supplex
 Cressa manus tollens, rata sint sua visa precatur.
 Ut dolor increvit; seque ipsum pondus in auras
 Expulit, et nata est ignaro femina patri;
 Jussit ali mater, puerum mentita; fidemque 705
 Res habuit: neque erat facti nisi conscia nutrix.
 Vota pater solvit, nomenque imponit avitum.
 Iphis avus fuerat. gavisâ est nomine mater,
 Quod commune foret, nec quemquam falleret illo.

Impercepta pia mendacia fraude latebant. 710
 Cultus erat pueri: facies, quam sive puellæ,
 Sive dares puero, fieret formosus uterque.
 Tertius interea decimo successerat annus;
 Cum pater, Iphi, tibi flavam despondit länthen:
 Inter Phæstiadas quæ laudatissima formæ 715
 Dote fuit virgo, Diætæo nata Teleste.
 Par ætas, par forma fuit: primasque magistris
 Accepere artes, elementa ætatis, ab isdem.
 Hinc amor ambarum tetigit rude pectus: et æquum
 Vulnus utrique tulit. sed erat fiducia dispar. 720
 Conjugii pactæque exspectat tempora tædæ,
 Quamque virum putat esse, suum fore credit länthe.
 Iphis amat, quâ posse frui desperat, et auget
 Hoc ipsum flammæ: ardetque in virgine virgo.
 Vixque tenens lacrimas, Quis me manet exitus, inquit, 25
 Cognita quam nulli, quam prodigiosa, novæque
 Cûra tenet Veneris? si Dî mihi parcere vellent:
 [Perdere debuerant: si non et perdere vellent;]
 Naturale malum saltem et de more dedissent.
 Nec vaccam vaccæ, nec equas amor urit equarum. 730
 Urit oves aries: sequitur sua femina cervum.
 Sic et aves coëunt; interque animalia cuncta
 Femina femineo correpta cupidine nulla est.
 Vellem nulla forem. ne non tamen omnia Crete
 Monstra ferat; taurum dilexit filia Solis, 735
 Femina nempe marem. meus est furiosior illo,
 Si verum profitemur, amor. tamen illa secuta est
 Spem Veneris: tamen illa dolis, et imagine vaccæ,
 Passa bovem est: et erat, qui deciperetur, adulter.
 Huc licet e toto solertia confluat orbe, 740
 Ipse licet revolet ceratis Dædalus alis;
 Quid faciet? num me puerum de virgine doctis
 Artibus efficiet? num te mutabit länthe?
 Quin animum firmas, teque ipsa recolligis, Iphi:
 Consilii que inopes et stultos excutis ignes? 745
 Quid sis nata vide: (nisi te quoque decipis ipsam)
 Et pete, quod fas est: et ama, quod femina debes.

[Spes est quæ capiat: spes est quæ pascat amorem.]
 Hanc tibi res adimit: non te custodia charo
 Arcet ab amplexu, nec cauti cura magistri. 750
 Non patris asperitas, non se negat ipsa roganti.
 Nec tamen est potiunda tibi: nec, ut omnia fiant,
 Esse potes felix; ut Dique hominesque laborent.
 Nunc quoque votorum pars una est vana meorum:
 Dique mihi faciles, quidquid valere, dederunt. 755
 Quodque ego, vult genitor, vult ipsa, fecerque futurus;
 At non vult Natura: potentior omnibus istis;
 Quæ mihi sola nocet. venit ecce optabile tempus:
 Luxque jugalis adest: ut jam mea fiat læthe;
 Nec mihi continget. mediis sitiemus in undis. 760
 Pronuba quid Juno, quid ad hæc, Hymenæe, venitis
 Sacra; quibus qui ducat abest, ubi nubimus ambæ?
 Preffit ab his vocem. nec lenius altera virgo
 Æstuat: utque celer venias Hymenæe, precatur.
 Quod petit hæc, Telethusa timens, modo tempora differt:
 Nunc ficto languore moram trahit. omnia sæpe, 765
 Visaque caussatur. sed jam consumserat omnem
 Materiam fidei: dilataque tempora tædæ
 Insiterant; unusque dies restabat: at illa
 Crinalem capiti vittam natæque sibi 770
 Detrahit: et passis aram complexa capillis,
 Ili, Parætonium, Marcoticaque arva, Pharonque
 Quæ colis, et septem digestum in cornua Nilum;
 Fer, precor, inquit, openi: nostroque medere timori.
 Te Dea: et quondam, tuaque hæc insignia vidi: 775
 Cunctaque cognovi; comitesque, facesque, sonumque
 Sistrorum: memorique animo tua jussa notavi.
 Quod videt hæc lucem, quod non ego punior ipsa;
 Consilium, monitumque tuum est. miserere duarum,
 Auxilioque juva. lacrimæ sunt verba secutæ. 780
 Visa Dea est movisse suas (et moverat) aras.
 Et templi tremuere fores, imitataque Lunam
 Cornua fulserunt; crepuitque sonabile sistrum.
 Non secura quidem, fausto tamen omine læta
 Mater abit templo. sequitur comes Iphis euntem, 785

Quam solita est, majore gradu : nec candor in ore
Permanet, et vires augentur ; et acrior ipse est
Vultus : et incompertis brevior mensura capillis.
Plusque vigoris adest, habuit quam fœmina. jam, quæ
Fœmina nuper eras, puer es. date munera templis: 79
Nec timida gaudete fide. dant munera templis.
Addunt et titulum: titulus breve carmen habebat :
Dona puer solvit, quæ femina voverat, Iphis.
Postera lux radiis latum patefecerat orbem;
Cum Venus, et Juno, sociosque Hymenæus ad ignes 795
Conveniunt: potiturque sua puer Iphis lœtæ.

P. OVIDII NASONIS

METAMORPHOSEON

LIBER X.

INDE per immensum croceo velatus amictu
 Aëra digreditur, Ciconumque Hymenæus ad oras
 Tendit, et Orpheæ nequicquam voce rogatur
 Adfuit ille quidem: sed nec solenia verba,
 Nec lætos vultus, nec felix attulit omen. 5
 Fax quoque, quam tenuit, lacrymoso stridula fumo,
 Usque fuit, nullosque invenit motibus ignes.
 Exitus auspicio gravior: nam nupta, per herbas
 Dum nova Naiadum turba comitata vagatur,
 Decidit, in talum serpentis dente recepto. 10
 Quam satis ad superas postquam Rhodopeius auras
 Descevit vates; ne non tentaret et umbras,
 Ad Styga Tænaria est ausus descendere porta.
 Perque leves populos, simulacraque functa sepulcris,
 Persephonen adiit, inamœnaque regna tenentem 15
 Umbrarum dominum: pulsisque ad carmina nervis
 Sic ait: O positi sub terra numina mundi,
 In quem recidimus quidquid mortale creamur;
 Silicet: et, falsi positis ambagibus oris,
 Vera loqui finitis; non huc, ut opaca viderem 20
 Tartara, descendi; nec uti villosa colubris
 Terna Medusæi vincirem guttura monstri.
 Causa viæ conjux: in quam calcata venenum
 Vipera diffudit; crescentesque abstulit annos.
 Possè pati volui: nec me tentasse negabo. 25
 Vicit Amor. ~~superæ Deus hic bene notus in ora est.~~

An sit et hîc, dubito: sed et hîc tamen auguror esse.
 Famaque si veterem non est mentita rapinam,
 Vos quoque junxit Amor. per ego hæc loca plena timoris,
 Per Chaos hoc ingens, vastique silentia regni, 30
 Eurydices, oro, properata retexite fila.
 Omnia debemur vobis: paulumque morati;
 Serius aut citius sedem properamus ad unam.
 Tendimus huc omnes, hæc est domus ultima: vosque
 Humani generis longissima regna tenetis. 35
 Hæc quoque, cum justos matura peregerit annos,
 Juris erit vestri. pro munere poscimus usum.
 Quod si fata negant veniam pro conjuge, certum est
 Nolle redire mihi. letho gaudete duorum.
 Talia dicentem, nervosque ad verba moventem, 40
 Exsanguis flebant animæ. nec Tantalus undam
 Captavit refugam: stupuitque Ixionis orbis.
 Nec carpere jecur volucres: urnisque vacarunt
 Belides: inque tuo sedisti, Sisyphæ, favo.
 Tum primum lacrymis victarum carmine fama est 45
 Eumenidum maduisse genas: nec regia conjux
 Sustinet oranti, nec qui regit ima, negare:
 Eurydicenque vocant. umbras erat illa recentes
 Inter: et incessit passu de vulnere tardo.
 Hanc simul, et legem Rhodopæus accipit heros, 50
 Ne floctat retro sua lumina; donec Avernas
 Exierit valles: aut irrita dona futura.
 Carpitur acclivus per muta silentia trames,
 Arduus, obscurus, caligine densus opaca.
 Nec procul absuerunt telluris margine summæ. 55
 Hic, ne deficeret, metuens, avidusque videndi,
 Flexit amans oculos: et protinus illa relapsa est.
 Brachiaque intendens, prendique et prendere certans,
 Nil nisi cedentes infelix adripit auras.
 Jamque iterum moriens non est de conjuge quidquam 60
 Quæstæ suo: quid enim nisi se quereretur amatam?
 Supremumque vale, quod jam vix auribus ille
 Acciperet, dixit: revolutaque rursus eodem est.
 Non aliter stupuit gemina nece conjugis Orpheus;

Quam tria qui timidus, medio portante catenas, 65
 Colla canis vidit: quem non pavor ante reliquit,
 Quam natura prior, saxo per corpus oborto:
 Quique in se crimen traxit; voluitque videri
 Olenos esse nocens: tuque ô confisa figuræ,
 Infelix Lethæa, tuæ; junctissima quondam 70
 Pectora, nunc lapides, quos humida sustinet Ide.
 Orantem, frustra que iterum transire volentem,
 Portitor arcuerat. septem tamen ille diebus
 Squallidus in ripa, Cereris sine munere, sedit.
 Cura, dolorque animi, lacrymæque alimenta fuere. 75
 Esse Deos Erebi crudeles questus, in altam
 Se recipit Rhodopen, pulsumque Aquilonibus Hæmon.
 Tertius æquoreis inclusum Piscibus annum
 Finierat Titan: omnemque refugerat Orpheus
 Femineam Venerem; seu quod male cesserat illi; 80
 Sive fidem dederat. multas tamen ardor habebat
 Jungere se vati: multæ doluere repulsæ.
 Ille etiam Thracum populis fuit auctor, amorem,
 In teneros transferre mares: citraque juventam
 Ætatis breve ver, et primos carpere flores. 85
 Collis erat, collemque super planissima campi
 Area: quam viridem faciebant graminis herbæ.
 Umbra loco deerat, quâ postquam parte resedit
 Dis genitus vates, et fila sonantia movit;
 Umbra loco venit. non Chaonis absuit arbos, 90
 Non nemus Heliadum, non frondibus Esculus altis,
 Nec Tiliæ molles, nec Fagus, et innuba Laurus,
 Et Coryli fragiles, et Fraxinus utilis hastis,
 Enodisque Abies, curvataque glandibus Ilex,
 Et Platanus genialis, Acerque coloribus impar 95
 Annicolæque simul Salices, et aquatica Lotos,
 Perpetuoque virens Buxus, tenuisque Myricæ,
 Et bicolor Myrtus, et baccis cœrula Tinus:
 Vos quoque flexipedes Hederæ venistis, et una
 Pampinæ vites, et amictæ vitibus Ulmi: 100
 Ornique, et Picæ, pomoque onerata rubenti
 Arbutus, et lentæ, victoris præmia, Palmæ:

Et succincta comas, misutaque vertice Pinus;
 Grata Deum matri, liquidem Cybeleius Attis
 Exiit hac hominem; truncoque induruit illo. 105
 Adfuit huic turbæ, metas imitata, Cupressus,
 Nunc arbor, puer ante Deo dilectus ab illo,
 Qui citharam nervis, et nervis temperat arcus.
 Namque facer Nymphis, Carthæa tenentibus arva,
 Ingens cervus erat? lateque patentibus altis 110
 Ipse suo capiti præbebat cornibus umbras;
 Cornua fulgebant auro: demissaque in armos
 Pendebant tereti gemmata monilia collo.
 Bulla super frontem parvis argentea loris
 Vincita movebatur: parilesque ex ære nitebant, 115
 Auribus in geminis, circum cava tempora, baccæ.
 Iſque metu vacuus, naturalique pavore
 Deposito, celebrare domos, mulcendaque colla
 Quamlibet ignotis manibus præbere solebat.
 Sed tamen ante alios, Cææ pulcherrime gentis, 120
 Gratus erat, Cyparisse, tibi. tu pabula cervum
 Ad nova, tu liquidi ducebas fontis ad undam:
 Tu modo texebas varios per cornua flores:
 Nunc, eques in tergo residens, huc latus et illuc
 Mollia purpureis frenabas ora capistris. 125
 Æstus erat, mediufque dies: Solisque vapore
 Concava littorei fervebant brachia Cancri.
 Fessus in herboſa poſuit ſua corpora terra
 Cervus: et arborea ducebat frigus ab umbra.
 Hunc puer imprudens jaculo Cypariſſus acuto 130
 Fixit: et, ut ſævo morientem vulnere vidit,
 Velle mori ſtatuit. quæ non ſolatia Phœbus
 Dixit? et ut leviter, pro materiaque doleret,
 Admonuit. gemit ille tamen: munuſque ſupremum
 Hoc petit a Superis; ut tempore lugeat omni. 135
 Jamque, per immenſos egeſto ſanguine ſletus,
 In viridem verti cœperunt membra colorem;
 Et modo, qui nivea pendebant fronte capilli,
 Horrida cæſaries fieri: ſumptoque rigore
 Sidereum gracili ſpectare cacumine cœlum, 140

Ingemuit, tristisque Deus, Lugebere nobis,
Lugebisque alios, aderisque dolentibus, inquit.

Tale nemus vates contraxerat: inque ferarum
Concilio medius, turbæ volucrumque sedebat,
Ut satis impulsas tentavit pollice chordas; 145

Et sensit varios, quamvis diversa sonarent,
Concordare modos; hoc vocem carmine rupit:
Ab Jove, Musa parens, (cedunt Jovis omnia regno)
Carmina nostra move. Jovis est mihi sæpe potestas
Dicta prius. cecini plectro graviore Gigantas, 150

Sparsaque Phlegræis victricia fulmina campis.
Nunc opus est levioꝛe lyra: puerosque canamus
Dilectos Superis; inconcessisque puellas
Ignibus attonitas meruisse libidine pœnam.

Rex Superum Phrygii quondam Ganymedis amore 155

Arsit: et inventum est aliquid. quod Juppiter esse,

Quam quod erat, mallet. nulla tamen alite verti

Dignatur; nisi quæ possit sua fulmina ferre.

Nec mora: percussio mendacibus aëre pennis,
Abripit Iliaden. qui nunc quoque pocula miscet, 160

Invitaque Jovi nectar Junone ministrat.

Te quoque, Amyclide, posuisset in æthere Phœbus:

Tristia si spatium ponendi fata dedissent.

Quâ licet, æternus tamen es: quotiesque repellit
Ver hiemem, Piscique Aries succedit aquoso; 165

Tu toties oreris: viridique in cespite vernas.

Te meus ante alios genitor dilexit: et orbe

In medio positi caruerunt præside Delphi;

Dum Deus Eurotan, immunitamque frequentat
Sparten; nec citharæ, nec sunt in honore sagittæ: 170

Immemor ipse sui non retia ferre recusat;

Non tenuisse canes; non per juga montis iniqui

Isse comes: longæque alit assuetudine flammæ.

Jamque fere medius Titan venientis, et actæ
Noctis erat, spatioque pari dislabat utrumque; 175

Corpora veste levant, et succo pinguis olivi

Splendescunt, latique ineunt certamina disci.

Quem prius aërias libratum Phœbus in auras

Miſit, et oppoſitas diſjecit pondere nubes,
 Recidit in ſolidam longo poſt tempore terram 180
 Pondus: et exhibuit junctam cum viribus artem.
 Protinus imprudens, actusque cupidine ludi,
 Tollere Tænarides orbem properabat: at illum
 Dura repercuffo ſubjecit ab aëre tellus
 In vultus, Hyacinthe, tuos. expalluit æque, 185
 Ac puer, ipſe Deus: collapsosque excipit artus:
 Et modo te reſovet: modo triſtia vulnera ſiccant:
 Nunc animam admotis fugientem ſuſtinet herbis.
 Nil profunt artes. erat immedicabile vulnus.
 Ut ſi quis violas, riguove papaver in horto, 190
 Liliaque infringat, fulvis hærentia virgis;
 Marcida demittant ſubito caput illa gravatum;
 Nec ſe ſuſtineant; ſpectentque cacumine terram.
 Sic vultus moriens jacet; et defecta vigore
 Ipſa ſibi eſt oneri cervix; humeroque recumbit. 195
 Laberis, CEBalide, prima fraudate juvena.
 Phæbus ait: videoque tuum, mea crimina, vulnus.
 Tu dolor es, facinusque meum. mea dextera letho
 Inſcribenda tuo eſt. ego ſum tibi funeris auctor.
 Quæ mea culpa tamen? niſi ſi luſiſſe, vocari 200
 Culpa poteſt. niſi culpa poteſt, et amaſſe, vocari;
 Atque utinam pro te vitam, tecumve liceret
 Reddere! ſed quoniam fatali lege tenemur;
 Semper eris mecum, memorique hærebis in ore.
 Te lyra, pulſa manu, te carmine noſtra ſonabunt: 205
 Floſque novus ſcripto gemitus imitabere noſtros.
 Tempus et illud erit; quo ſe fortiſſimus heros
 Addat in hunc florem; folioque legatur eodem.
 Talia dum vero memorantur Apollinis ore,
 Ecce cruor, qui fuſus humi ſignaverat herbam, 210
 Deſinit eſſe cruor: Tyrioque nitentior oſtro
 Floſ oritur; formamque capit, quam lilia: ſi non
 Purpureus color huic, argenteus eſſet in illis.
 Non ſatis hoc Phæbo eſt, (is enim fuit auctor honoris)
 Ipſe ſuos gemitus foliis inſcribit: et ai, ai, 215
 Floſ habet inſcriptum: ſuneſtaque litera ducta eſt.

Nec genuisse pudet Sparten Hyacinthon : honorque
Durat in hoc ævi, celebrandaque more priorum
Annua prælata redeunt Hyacinthia pompa.

At si forte roges sæcundam Amathunta metalli, 229

An genuisse velit Propœtidas, abnuat æque,
Atque illos, gemino quondam quibus aspera cornu
Frons erat ; unde etiam nomen traxere Ceraistæ.

Ante fores horum stabat Jovis Hospitis ara,
Lugubris sceleris : quam si quis sanguine tinctam 235

Advena vidisset ; mactatos crederet illic

Lactentes vitulos, Amathusiacasve bidentes :

Hospes erat cæsus. sacris offensa nefandis,

Ip̄a suas urbes, Ophiusiaque arva parabat

Deferere alma Venus. Sed quid loca grata, quid urbes 239

Peccavere meæ ? quod crimen, dixit, in illis ?

Exilio pœnam potius gens impia pendat,

Vel nece ; vel si quid medium mortisque fugæque.

Idque quid esse potest, nisi versæ pœna figuræ ?

Dum dubitat, quo mutet eos ; ad cornua vultum 235

Flexit : et admonita est hæc illis posse relinqui :

Grandiaque in torvos transformat membra juvencos.

Sunt tamen obscenæ Venerem Propœtides ausæ

Esse negare Deam : pro quo sua, numinis ira.

Corpora cum forma primæ vulgasse feruntur. 240

Utque pudor cessit, sanguisque induruit oris,

In rigidum parvo filicem discrimine versæ.

Quas quia Pygmalion ævum per crimen agentes

Viderat, offensus vitiis, quæ plurima menti

Fæminæ Natura dedit, sine conjuge celebs 245

Vivebat : thalamique diu consorte carebat.

Interea niveum mira feliciter arte

Sculpit ebur ; formamque dedit, quâ fæmina nasci

Nulla potest : operisque sui concepit amorem.

Virginis est veræ facies ; quam vivere credas : 250

Et, si non obstat reverentia, velle moveri.

Ars adeo latet arte suâ. miratur, et haurit

Pectore Pygmalion simulati corporis ignes.

Sæpe manus operi tentantes admovet, an sit

Corpus, an illud ebur : nec ebur tamen esse fatetur. 255
 Oscula dat, reddique putat : loquiturque, tenetque :
 Et credit tactis d'gitos insidere membris :
 Et metuit, pressos veniat ne livor in artus.
 Et modo blanditias adhibet : modo grata puellis
 Munera fert illi conchas, teretesque lapillos, 260
 Et parvas volucres, et flores mille colorum,
 Liliaque, pictasque pilas, et ab arbore lapsas
 Heliadum lacrimas. ornat quoque vestibus artus :
 Dat digitis gemmas ; longoque monilia collo.
 Aut leves baccae, redimicula pectora pendent. 265
 Cuncta decent : nec nuda minus formosa videtur.
 Collocat hanc stratis, conchâ Sidonide tinctis :
 Adpellatque tori sociam : adclinataque colla
 Mollibus in plumis, tamquam sensura, reponit.
 Festa dies Veneri, totâ celeberrima Cypro, 270
 Venerat : et pandis inductæ cornibus aurum
 Conciderant istæ nivea cervice juvencae ;
 Thuraque fumabant : cum munere functus ad aras
 Constitit ; et timide, Si Dî dare cuncta potestis ;
 Sit conjux opto, (non ausus, eburnea virgo, 275
 Dicere Pygmalion) similis mea, dixit, eburneæ.
 Sensit, ut ipsa suis aderat Venus aurea festis,
 Vota quid illa velint : et amici numinis omen.
 Flamma ter accensa est ; apicemque per aëra duxit.
 Ut rediit ; simulacra suæ petit ille puellæ : 280
 Incumbensque toro dedit oscula. viâ tepere est.
 Admover os iterum : manibus quoque pectora tentat.
 Tentatum mollescit ebur : positoque rigore
 Subsidit digitis, ceditque : ur Hymettia sole
 Cera remollescit, tractataque pollice multas 285
 Flestitur in facies, ipsoque fit utilis usu.
 Dum stupet ; et timide gaudet ; fallique veretur ;
 Rursus amans, rursusque manu sua vota retractat.
 Corpus erat : saliunt tentatæ pollice venæ.
 Tum vero Paphius plenissima concipit heros 290
 Verba ; quibus Veneri grates agat : oraque tandem
 Ore suo non falsa premit : dataque oscula virgo

Sensit; et erubuit: timidumque ad lumina lumen

Attollens; pariter cum cœlo vidit amantem.

Conjugio, quod fecit, adest dea. jamque coactis 295

Cornibus in plenum novies lunaribus orbem,

Illa Paphon genuit: de quo tenet insula nomen.

Editus hac ille est, qui, si sine prole fuisset,

Inter felices Cinyras potuisset haberi.

Dira canam. natæ procul hinc, procul este parentes: 300

Aut, mea si vestras mulcebunt carmina mentes,

Desit in hac mihi parte fides; nec credite factum:

Vel, si credetis, facti quoque credite pœnam.

Si tamen admissum finit hoc Natura videri;

Gentibus Ismariis, et nostro gratulor orbi: 305

Gratulor huic terræ, quod abest regionibus illis,

Quæ tantum genuere nefas. sit dives amomo,

Cinnamaque: costumque suam, sudataque ligno

Thuræ ferat, floresque alios Panchaïa tellus;

Dum ferat et Myrrham. tanti nova non fuit arbor, 310

Ipsæ negat nocuisse tibi sua tela Cupido,

Myrrha: facesque suas à crimine vindicat isto.

Stipite te Stygio, tumidisque adflavit Echidnis,

E tribus una soror, scelus est odisse parentem:

Hic amor est odio majus scelus. undique lecti 315

Te cupiunt procures; totoque Oriente juvenus

Ad thalami certamen adest. ex omnibus unum

Elige, Myrrha, tibi, dum ne sit in omnibus unus.

Illa quidem sentit; fœdoque repugnat amori:

Et secum, Quo mente feror? quid molior? inquit. 320

Dî, precor, et Pietas, sacrataque jura parentum,

Hoc prohibete nefas: scelerique resistite tanto;

Si tamen hoc scelus est. sed enim damnare negatur

Hanc Venerem pietas: cœuntque animalia nullo

Ceterea dilectu. nec habetur turpe juvencæ 325

Ferre patrem tergo: sit equo sua filia conjux;

Quasque creavit, init pecudes, caper: ipsaque cuius

Semine concepta est, ex illo concipit ales.

Felices, quibus ista licent! humana malignas

Cura dedit leges: et quod Natura remittit, 330

Invida jura negant. gentes tamen esse feruntur,
 In quibus et nato genetrix, et nata parenti
 Jungitur; et pietas geminato crescit amore.
 Me miseram, quod non nasci mihi contigit illic,
 Fortunaque loci lædor! quid in ista revolvor? 335
 Spes interdictæ discedite. dignus amari
 Ille, sed ut pater, est. ergo si filia magni
 Non essem Cinyræ; Cinyræ concumbere possem.
 Nunc quia tam meus est, non est meus; ipsaque damno
 Est mihi proximitas, aliena potentior essem. 340
 Ire libet procul hinc, patriosque relinquere fines,
 Dum scelus effugiam. retinet malus error amantem;
 Ut præsens spectem Cinyran; tangamque, loquarque,
 Osculaque admoveam, si nil conceditur ultra.
 Ultra autem sperare aliquid potes, impia virgo? 345
 Nec quot confundas et jura et nomina, sentis?
 Tunc eris et matris pellex, et adultera patris?
 Tunc foror gnati, genetrixque vocabere fratris?
 Nec metues atro crinitas angue sorores,
 Quæ, facibus sævis oculos atque ora petentes, 350
 Noxia corda vident? at tu, dum corpore non es
 Passa, nefas animo ne concipe: neve potentis
 Concubitu vetito Naturæ pollue fœdus.
 Velle puta: res ipsa vetat. pius ille, memorque
 Juris. et ô vellem similis furor esset in illo! 355
 Dixerat: at Cinyras, quem copia digna procorum,
 Quid faciat, dubitare facit, scitatur ab ipsa,
 Nominibus dictis, cujus velis esse mariti.
 Illa filet primo: patriisque in vultibus hærens,
 Æstuat: et tepido suffundit lumina rore. 360
 Virginei Cinyras hæc credens esse timoris,
 Flere vetat; siccatque genas; atque oscula jungit.
 Myrrha datis nimium gaudet; consultaque, qualem
 Optet habere virum; Similem tibi, dixit. at ille
 Non intellectam vocem collaudat; et, Esto 365
 Tam pia semper, ait. pietatis nomine dicto
 Demisit vultus, sceleris sibi conscia, virgo.
 Noctis erat medium, curasque, et pectora somnus

Solverat. at virgo Cinyreia pervigil igni
 Carpitur indomito; furiosaque vota retractat 370
 Et modo desperat; modo vult tentare: pudetque,
 Et cupit; et, quod agat, non invenit. utque securi
 Saucia trabs ingens, ubi plaga novissima restat,
 Quo cadat, in dubio est; omnique à parte timetur.
 Sic animus vario labefactus vulnere nutat 375
 Huc levis, atque illuc; momentaque sumit utroque.
 Nec modus, aut requies, nisi mors, reperitur amoris.
 Mors placet. erigitur: laqueoque innectere fauces
 Destinat: et, zonâ summo de poste revincta,
 Care vale Cinyra, causamque intellige mortis, 380
 Dixit: et aptabat pallenti vincula collo.
 Murmura verborum fidas nutricis ad aures
 Pervenisse ferunt, limen servantis alumnae.
 Surgit anus, referatque fores: mortisque paratæ
 Instrumenta videns, spatio conclamat eodem, 385
 Seque ferit, scinditque sinus, ereptaque collo
 Vincula dilaniat. tum denique flere vacavit;
 Tum dare complexus, laqueique requirere causam.
 Muta silet virgo. terramque immota tuetur:
 Et deprensa dolet tardæ conamina mortis, 390
 Instat anus; canosque suos, et inania nudans
 Ubera, per cunas alimentaue prima precatur.
 Ut sibi committat, quidquid dolet. illa rogantem
 Aversata gemit. certa est exquirere nutrix:
 Nec solam spondere fidem. Dic, inquit, opemque 395
 Me sine ferre tibi non est mea pigra senectus.
 Seu furor est; habeo quæ carmine sanet, et herbis.
 Sive aliquis nocuit; magico lustrabere ritu.
 Sive est ira Deum, sacris placabilis ira.
 Quid rear ulterius? certe fortuna domusque 400
 Sospes, et in cursu est: vivunt genetrixque, paterque.
 Myrrha, patre audito, suspiria duxit ab imo
 Pectore. nec nutrix etiamnum concipit ullum
 Mente nefas: aliquemque tamen præsentit amorem.
 Proposituque tenax, quodcumque sit, orat, ut ipsa 405
 Indicet: et gremio lacrimantem tollit anili:

Atque ita complectens infirmis colla lacertis,
 Sensimus, inquit; amas: et in hoc mea (pone timorem)
 Sedulitas erit apta tibi: nec sentiet unquam
 Hoc pater. exsiluit gremio furibunda, torumque 410
 Ore premens, Discede, precor; miseroque pudori
 Parce, ait. instanti, Discede, aut define, dixit,
 Quærere quid doleam. scelus est, quod scire laboras.
 Horret anus; tremulasque manus annisque metuque
 Tendit: et ante pedes supplex procumbit alunæ. 315
 Et modo blanditur; modo, si non conscia fiat,
 Terret: et indicium laquei, cœptæque minatur,
 Mortis: et officium commissio spondet amori,
 Extulit illa caput, lacrimisque implevit obortis
 Pectora nutricis: conataque sæpe fateri, 420
 Sæpe tenet vocem: pudibundaque vestibus ora
 Textit: et, O, dixit, felicem conjuge matrem!
 Hactenus: et gemit. gelidos nutricis in artus,
 Ossaque (sensit enim) penetrat tremor: albaque toto
 Vertice canities rigidis stetit hirta capillis. 425
 Multaque, ut excuteret diros, si posset, amores,
 Addidit. at virgo scit se non falsa moneri,
 Certa mori tamen est; si non potiatur amato.
 Vive, ait hæc; potiere tuo; non ausa, parente,
 Dicere, conticuit: promissaque numine firmat. 430
 Festa piæ Cæreris celebrabant annua matres
 Illa, quibus nivea velatæ corpora veste
 Primitias frugum dant, spicea sërta, suarum:
 Perque novem noctes Venerem, tactusque viriles
 In vetitis numerant. turba Cenchreïs in illâ 435
 Regis adest conjux: arcanaque sacra frequentat.
 Ergo legitima vacuus dum conjuge lectus;
 Nasta gravem vino Cinyran male sedula nutrix,
 Nomine mentito, veros exponit amores:
 Et faciem laudat. quæsitis virginis annis, 440
 Par, ait, est Myrrhæ. quam postquam adducere iussa est,
 Utque domum rediit; Gaude mea, dixit, alumnæ:
 Vicinus. infelix non toto corpore sentit
 Læticiam virgo; præfagaque pectora mœrent.

Sed tamen et gaudet. tanta est discordia mentis. 445
 Tempus erat, quo cuncta silent; interque Triones
 Flexerat obliquo plaustrum temone Bobies.
 Ad facinus venit illa suum. fugit aurea cosio
 Luna: tegunt nigrae latitantia sidera nubes;
 Nox caret igne suo. primos tegis, Icare, vultus; 450
 Erigoneque pio sacrata parentis amore.
 Ter pedis offensi signo est revocata: ter amen
 Funereus bubo letali carmine fecit.
 It tamen: et tenebrae minuunt, noxque atra pudorem.
 Nutricisque manum laeva tenet; altera motu 455
 Cæcum iter explorat. thalami jam limina tangit;
 Jamque fores aperit; jam ducitur intus: at illi
 Poplite succiduo genua intremuere; fugitque
 Et color, et sanguis: animusque relinquit euntem.
 Quoque suo propior sceleri, magis horret, et ausi 460
 Poenitet; et vellet non cognita posse reverti.
 Cunctantem longæva manu deducit: et alto
 Admotam lecto cum traderet, Accipe, dixit;
 Ista tua est, Cinyra. devotaque corpora junxit,
 Accipit obscæno genitor sua viscera lecto; 465
 Virgineosque metus levat; hortaturque timentem.
 Forſitan ætatis quoque nomine, Filia, dicat:
 Dicat et illa, Pater; sceleri ne nomina deſint.
 Plena patris thalamis excedit: et impia diro
 Semina fert utero; conceptaque crimina portat. 470
 Poſtera nox facinus geminat. nec finis in illa eſt.
 Cum tandem Cinyras, avidus cognoscere amantem
 Poſt tot concubitus, illato lumine vidit
 Et ſcelus, et natam. verbisque dolore retentis,
 Pendenti nitidum vagina deripit enſem. 475
 Myrrha fugit, tenebris et cæcæ munere noctis
 Intercepta neci: latoſque vagata per agros,
 Palmiſeros Arabas, Panchæaque rura relinquit.
 Perque novem erravit redeuntis cornua Lunæ;
 Cum tandem terra requievit. ſeſſa Sabæa. 480
 Vixque uteri portabat onus. tum neſcia voti,
 Atque inter mortisq; metus, et rædia vitæ.

Est tales exorſa preces: O ſi qua patetis
 Numina confeſſis; merui, nec triſte recuſo
 Supplicium. ſed, ne violem vivosque ſuperſtes, 48
 Mortuaque extinſtos, ambobus pellite regnis:
 Mutataeque mihi vitamque necemque negate.
 Numen confeſſis aliquod patet. ultima certe
 Vota ſuos habuere Deos: nam crura loquentis
 Terra ſupervenit; ruptoſque obliqua per ungues 49
 Porrigitur radix, longi firmamina trunci:
 Oſſaque robur agunt: mediaque manente medulla
 Sanguis it in ſuccos: in magnos brachia ramos;
 In parvos digiti: duratur cortice pellis.
 Jamque gravem creſcens uterum perſtrinxerat arbor; 49
 Pectoraque obruerat; collumque operire parabat;
 Non tulit illa moram: venientique obvia ligno
 Subſedit: merſitque ſuos in cortice vultus.
 Quæ, quamquam amiſit veteres cum corpore ſenſus,
 Flet tamen: et tepidæ manant ex arbore guttæ. 50
 Eſt honor et la rimis: ſtillataque cortice Myrrha
 Nomen herile tenet, nullique tacebitur ævo
 At male conceptus ſub robore creverat infans:
 Querebatque viam; qua ſe, genetrice reliſta,
 Exſereret. media gravidus tumet arbore venter. 50
 Tendit onus matrem: nec habent ſua verba dolores:
 Nec Lucina poteſt parientis voce vocari.
 Nitenti tamen eſt ſimilis; curvataque crebros
 Dat gemitus arbor: lacrimisque cadentibus humet.
 Conſtitit ad ramos mitis Lucina dolentes: 51
 Admovitque manus: et verba puerpera dixit.
 Arbor agit rimas; et fiſſa cortice vivum
 Reddit onus; vagitque puer: quem mollibus herbis
 Naiſes impoſitum lacrimis unxere parentis.
 Laudaret faciem Livor quoque. qualia namque 51
 Corpora nudorum tabula pinguntur Amorum,
 Talis erat. ſed, ne faciat diſcrimina cultus,
 Aut huic adde leves, aut illis deme pharetras.
 Labitur occulte, fallitque volatilis ætas:
 Et nihil eſt annis velocius. ille ſorore 52

Natus avoque suo, qui conditus arbore nuper,
 Nuper erat genitus; modo formosissimns infans;
 Jam juvenis, jam vir, jam se formosior ipso est:
 Jam placet et Veneri, matrisque ulciscitur ignes.
 Nannque pharetratus dum dat puer oscula matri, 525
 Inficius exstanti destrinxit arundine pectus.
 Læsa manu natum Dea reppulit, altius actum
 Vulnus erat specie: primoque fefellerat ipsam.
 Capta viri forma non jam Cythereia curat
 Littora: non alto repetit Paphon æquore cinctam, 530
 Piscosamque Cnidon, gravidamve Amathunta metalli.
 Abstinet et cœlo: cœlo præfertur Adonis.
 Hunc tenet: huic comes est: adsuetaque semper in umbra
 Indulgere sibi, formamque augere colendo,
 Per juga, per silvas, dumosaque saxa vagatur 535
 Nuda genu, vestem ritu succincta Dianæ;
 Hortaturque canes; tutæque animalia prædæ,
 Aut pronos lepores, aut celsum in cornua cervum,
 Aut agitat damas: a foribus abstinet apris.
 Raptoreque lupos, armatosque unguibus urfos 540
 Vitat, et armenti saturatos cæde leones.
 Te quoque, ut hos timeas (si quid prodesse monendo
 Possit) Adoni, monet. Fortisque fugacibus esto,
 Inquit: in audaces non est audacia tuta.
 Parce meo, juvenis, temerarius esse periclo: 545
 Neve feras, quibus arma dedit Natura, lacesse:
 Stet mihi ne magno tua gloria. non movet ætas,
 Nec facies, nec quæ Venerem movere, leones,
 Setigerosque fues, oculosque, animosque ferarum.
 Fulmen habent acres in aduncis dentibus apri: 550
 Impetus est fulvis, et vasta leonibus ira:
 Invisumque mihi genus est. Quæ causa, roganti,
 Dicam, ait: et veteris monstrum mirabere culpæ.
 Sed labor insolitus jam me lassavit: et ecce 555
 Opportuna sua blanditur populus umbra:
 Datque torum cespes libet hac requiescere tecum,
 Et requievit, humo: preffitque et gramea, et ipsum.
 Inque sinu juvenis posita cervice renidens.

Sic ait : ac mediis interfecit oscula verbis.

Forſitan audieris aliquam certamine curſus 560

Veloces ſuperaffe viros. non fabula rumor

Ille fuit : ſuperabat enim. nec dicere poſſes,

Laude pedum, formæne bono præſtantiôr eſſet.

Scitanti Deus huic de conjuge, Conjuge, dixit,

Nil opus eſt, Atalanta, tibi. fuge conjugis uſum. 565

Nec tamen effugies : teque ipſa viva carebis.

Territa ſorte Dei per opacas innuba ſilvas

Vivit : et inſtantiem turbam violenta procorum

Conditione fugat : Nec ſum potiunda, niſi, inquit,

Viſta prius curſu. pedibus contendite mecum. 570

Præmia veloci conjux thalamique dabuntur ;

Mors pretium tardis. ea lex certaminis eſto.

Illa quidem immitis : ſed (tanta potentia formæ eſt)

Venit ad hanc legem temeraria turba procorum.

Sederat Hyppomenes curſus ſpectator iniqui : 575

Et, petitur cuiquam per tanta pericula conjux ?

Dixerat : ac nimios juvenum damnarat amores.

Ut faciem, et poſito corpus velamine vidit,

Quale meum, vel quale tuum, ſi femina ſias ;

Obſupuit : tollensque manus, Ignoscite, dixit, 580

Quos modo culpavi : nondum mihi præmia nota,

Quæ peteretis, erant. laudando concipit ignem ;

Et, ne quis juvenum currat velocius, optat,

Invidiaque timet. Sed cur certaminis hujus

Intentata mihi fortuna relinquitur ? inquit. 585

Audentes Deus ipſe juvat. dum talia ſecum

Exigit Hyppomenes : paſſu volat alite virgo.

Quæ quamquam Scythica non fecius ire ſagitta

Aônio viſa eſt juveni ; tamen ille decorem

Miratur magis : et curſus facit ipſe decorem. 590

Aura reſert oblata citis talaria plantis :

Tergaque jaſtantur crines per eburnea, quæque

Poplitibus ſuberant picto genualia limbo :

Inque puellari corpus candore ruborem

Texerat. haud aliter, quam cum ſuper atria velum 595

Candida purpureum ægulatas inſicit umbras.

Dum notat hæc hospes ; decursa novissima meta est :
 Et tegitur festa victrix Atalanta corona.
 Dant gemitum victi, penduntque ex fœdere pœnas.
 Non tamen eventu juvenum deterritus horum 600
 Constitit in medio ; vultuque in virgine fixo,
 Quid facilem titulum superando quæris inertes ;
 Mecum confer, ait, seu me fortuna potentem
 Fecerit ; a tanto non indignabere vinci,
 Namque mihi genitor Megareus, Onchestius illi ; 605
 Est Neptunus avus : pronepos ego regis aquarum :
 Nec virtus citra genus est. seu vincar, habebis
 Hippomene victo magnum et memorabile nomen.
 Talia dicentem molli Schœneïa vultu
 Adspicit ; et dubitat, superari an vincere malit. 610
 Atque ita, Quis Deus hunc formosis, inquit, iniquus
 Perdere vult ? caræque jubet discrimine vitæ
 Conjugium petere hoc ? non sum, me iudice, tanti.
 Nec forma tangor. poteram tamen hac quoque tangi.
 Quid ? quod adhuc puer est. non me movet ipse, sed ætas.
 Quid ? quod inest virtus, et mens interrita lethi ? 615
 Quid ? quod ab æquorea numeratur origine quartus ?
 Quid ? quod amat, tantique putat connubia nostra,
 Ut pereat ; si me Fors illi dura negarit ?
 Dum licet, hospes, abi ; thalamosque relinque cruentos. 620
 Conjugium crudele meum est. tibi nubere nulla
 Nolet : et optari potes à sapiente puella.
 Cur tamen est mihi cura tui, tot jam ante peremtis ?
 Viderit : intereat : quoniam tot cæde procorum
 Admonitus non est ; agiturque in tædia vitæ. 625
 Occidet hic igitur, voluit quia vivere mecum ?
 Indignamque necem pretium patietur amoris ?
 Non erit invidiæ victoria nostra ferendæ.
 Sed non culpa mea est. utinam desistere velles !
 Aut quoniam es demens, utinam velocior esses ! 630
 At quam virgineus puerili vultus in ore est !
 Ah, miser Hippomene, nollem tibi visa fuisset !
 Vivere dignus eras. quod si felicior essem ;
 Nec mihi conjugium fata importuna negarent ;

Unus eras, cum quo sociare cubilia possem. 635
 Dixerat : utque rudis, primoque Cupidine tacta,
 Quid facit ignorans, amat, et non sentit amorem.
 Jam solitos poscunt cursus populusque paterque ;
 Cum me sollicita proles Neptunia voce
 Invocat Hippomenes. Cythereia comprecor ; ausis 640
 Adsit, ait, nostris ; et, quos dedit, adjuvet ignes.
 Detulit aura preces ad me non invida blandas ;
 Motaque sum, fateor. nec opis mora longa dabatur.
 Est ager, indigenæ Tamaseum nomine dicunt ;
 Telluris Cypræ pars optima : quem mihi præsci 645
 Sacravere senes : templisque accedere dotem
 Hanc iussere meis. medio nitet arbor in arvo ;
 Fulva comam, fulvo ramis crepitantibus auro.
 Hinc tria forte mea veniens decerpta ferebam
 Aurea poma manu : nullique videnda, nisi ipsi : 650
 Hippomenen adii ; docuique, quis usus in illis.
 Signa tubæ dederant ; cum carcere pronus uterque
 Emicat, et summam celeri pede libat arenam.
 Possè putes illos sicco freta radere passu,
 Et segetis canæ stantes percurrere aristas. 655
 Adjiciunt animos juveni clamorque, favorque,
 Verbaque dicentum, Nunc, nunc incumbere tempus,
 Hippomene : propera. nunc viribus utere totis.
 Pelle moram : vinces. dubium Megareius heros
 Gaudeat, an virgo magis his Schœneia dictis. 660
 O quoties, cum jam posset transire, morata est ;
 Spectatosque diu vultus invita reliquit !
 Aridus è lassò veniebat anhelitus ore :
 Metaque erat longe. tum denique de tribus unum
 Foetibus arboreis proles Neptunia misit. 665
 Obstupuit virgo : nitidique cupidine pomi
 Declinat cursus ; aurumque volubile tollit.
 Præterit Hippomenes. resonant spectacula plausu.
 Illa moram celeri, cessataque tempora, cursu
 Corrigit : atque iterum juvenem post terga relinquit. 670
 Et rursus pomi jactu remorata secundi,
 Consequitur, transitque virum. pars ultima cursus

Restabat: Nunc, inquit, ades, Dea muneris auctor:
 Inque latus campi, quo tardius illa rediret,
 Jecit ab obliquo nitidum juveniliter aurum. 675
 An peteret, virgo visa est dubitare: coëgi
 Tollere; et adjeci sublato pondera malo:
 Impedique oneris pariter gravitate moraque.
 Neve meus sermo cursu sit tardior illo;
 Præterita est virgo: duxit sua præmia victor. 680
 Dignane, cui grates ageret, cui thuris honorem
 Ferret, Adoni, fui? nec grates immemor egit:
 Nec mihi thura dedit. subitam converto in iram:
 Contempnique dolens, ne sum spernenda futuris,
 Exemplo caveo: meque ipsam exhortor in ambos. 685
 Tempa Deum Matri, quæ quondam clarus Echion
 Fecerat ex voto, nemorosis abdita silvis,
 Transibant: et iter longum requiescere suavit.
 Illic concubitus intempestiva cupido
 Occupat Hippomenem, à numine concita nostro. 690
 Luminis exigui fuerat prope templa recessus,
 Speluncæ similis, nativo pumice tectus;
 Religione facer præca: quo multa sacerdos
 Lignea contulerat veterum simulacra Deorum.
 Hunc init; et votito temerat sacraria probro. 695
 Sacra retorserunt oculos: turritaque Mater,
 An Stygiâ fontes, dubitavit, mergeret undâ.
 Poena levis visa est. ergo modo levæ fulvæ
 Colla jubæ velant: digitæ curvantur in ungues:
 Ex humeris armi fiunt: in pectora totam 700
 Pondus abit: summæ cauda verruntur areæ.
 Iram vultus habet: pro verbis murmura reddunt:
 Pro thalamis celebrant silvas: aliisque timendi
 Dente premunt domito Cybeleïa frena leones.
 Hos tu, care mihi, cumque his genus omne ferarum, 705
 Quæ non terga fugæ, sed pugnæ pectora præbent,
 Effuge: ne virtus tua sit damnosa duobus.
 Illa quidem monuit: junctisque per aëra cygnis
 Carpit iter: sed stat monitis contraria virtus.
 Forte suam latebris, vestigia certa secuti, 710

Excivere canes; silvisque exire parantem
 Fixerat obliquo juvenis Cinyreius ictu.
 Protinus excussit pando venabula rostro,
 Sanguine tincta suo: trepidumque, et tuta petentem
 Trux aper insequitur: totosque sub inguine dentes 715
 Abdidit; et fulva moribundum stravit arena.
 Vesta levi curru medias Cytherea per auras
 Cypron olorinis nondum pervenerat alis.
 Agnovit longe gemitum morientis: et albas
 Flexit aves illuc. utque æthere vidit ab alto 720
 Exanimem, inque suo jactantem sanguine corpus;
 Desiluit: pariterque sinus, pariterque capillos
 Rupit; et indignis percussit pectora palmis.
 Quæstaque cum fatis, At non tamen omnia vestri
 Juriserunt, inquit. luctus monumenta manebunt 725
 Semper, Adoni, mei: repetitaque mortis imago
 Annua plangoris peragit simulamina nostri.
 At cruor in florem mutabitur. an tibi quondam
 Femineos artus in olentes vertere menthas,
 Persephone, licuit? nobis Cinyreius heros 730
 Invidiæ mutatus erit? sic fata, cruorem
 Nectare odorato spargit: qui tactus ab illo
 Intumuit; sic, ut pluvio perlucida cælo
 Surgere bulla solet. nec plena longior hora
 Facta mora est, cum flos è sanguine concolor ortus. 735
 Qualem, quæ lento celant sub cortice granum,
 Punica ferre solent: brevis est tamen usus in illo.
 Namque male hærentem, et nimia levitate caducum
 Excutiunt idem, qui præstant nomina, venti.

P. OVIDII NASONIS
METAMORPHOSEON

LIBER XI.

C Armine dum tali silvas, animosque ferarum
Threïcius vates, et saxa sequentia ducit;
Ecce nurus Ciconum, testæ lymphata ferinis
Pectora velleribus, tumuli de vertice cernunt
Orphea, percussis sociantem carmina nervis. 5
E quibus una, levem jactato crine per auram,
En, ait, en hic est nostri contemptor: et hastam
Vatis Apollinei vocalia misit in ora.
Quæ foliis præfuta notam sine vulnere fecit.
Alterius telum lapis est: qui missus, in ipso 10
Aëre concentu victus vocisque lyræque est;
Ac veluti supplex pro tam furialibus ausis,
Ante pedes jacuit. sed enim temeraria crescunt
Bella: modusque abiit: insanaque regnat Erynnis.
Cunctaque tela forent cantu mollita: sed ingens 15
Clamor, et inflato Berecynthia tibia cornu,
Tympanaque, plaususque, et Bacchei ululatus
Obstrepuere sono ciitharæ. tum denique saxa
Non exauditi rubuerunt sanguine vatis.
Ac primum attonitas etiamnum voce canentis 20
Innumeras volucres, anguesque, agmenque ferarum,
Mænades Orphei titulum rapuere theatri:
Inde cruentatis vertuntur in Orphea dextris:
Et coëunt, ut aves; si quando luce vagantem
Noctis avem cernunt: structoque utrinque theatro. 25
Cæa matutina cervus periturus arena,
Præda canum est: vatemque petunt; et fronde vireati

Conjiciunt thyrsos, non hæc in munera factos.
 Hæ glebas, illæ dereptos arbore ramos,
 Pars torquent silices. nec deunt tela furori; 30
 Forte boves presso subigebant vomere terram:
 Nec procul hinc, multo fructum sudore parantes,
 Dura lacertosi fodiebant arva coloni.
 Agmine qui viso fugiunt: operisque relinquunt
 Arma sui: vacuosque jacent dispersa per agros 35
 Sarculaque, rastrique graves, longique ligones.
 Quæ postquam rapnere feræ, cornuque minaci
 Divellere boves; ad vatis fata recurrunt:
 Tendentemque manus, et in illo tempore primum
 Irrita dicentem, nec quidquam voce moventem, 40
 Sacrilegæ perimunt. perque os (prô Juppiter!) illud,
 Auditum saxis, intellectumque ferarum
 Sensibus, in ventos anima exhalata recessit.
 Te mœstæ volucres, Orpheu, te turba ferarum,
 Te rigidæ silices, tua carmina sæpe secutæ 45
 Fleverunt silvæ: positis te frondibus arbos,
 Tonfa comam, luxit: lacrymis quoque flumina dicunt
 Increvisse suis: obscuraque carbasa pullo
 Nâdes et Dryades, passosque habuere capillos.
 Membra jacent diversa locis. caput, Hebre, lyramque 50
 Excipis; et (mirum) medio dum labitur amne,
 Flebile nescio quid queritur lyra, flebile lingua
 Murmurat exanimis: respondent flebile ripæ.
 Jamque mare investæ flumen populare relinquunt;
 Et Methymnææ potiuntur litore Lesbi 55
 Hic ferus expositum peregrinis anguis arenis
 Os petit. et sparsos stillanti rore capillos.
 Tandem Phœbus adest; morsusque inferre parantem
 Arcet; et in lapidem rictus serpentis apertos
 Congelat; et patulos (ut erant) indurat hiatus. 60
 Umbra subit terras: et, quæ loca viderat ante,
 Cuncta recognoscit. quærensque per arva piorum
 Invenit Eurydicen, cupidisque amplectitur ulnis.
 Hic modo conjunctis spatiantur passibus ambo:
 Nunc præcedentem sequitur: nunc prævius anteit: 65

Eurydicenque suam jam tuto respicit Orpheus.

Non impune tamen scelus hoc finit esse Lyæus,

Amissoque dolens sacrorum vate suorum,

Protinus in silvis matres Edonidas omnes,

Quæ fecere ne fas, tortâ radice ligavit.

70

Quippe pedum digitos, in quantum quæque secuta est,

Traxit: et in solidam detrusit acumine terram.

Utque suum laqueis, quos callidus abdidit auceps,

Crus ubi commisit volucris, sensitque teneri;

Plangitur; ac trepidans adstringit vincula motu:

75

Sic, ut quæque solo defixa cohæserat harum,

Exsternata fugam frustra tentabat. at illam

Lenta tenet radix, exsultantemque coërcet.

Dumque ubi sunt digiti, dum pes ubi quærit, et ungues,

Adspicit in teretes lignum succedere furas.

80

Et conata femur mœrenti plangere dextra;

Robora percussit. pectus quoque robora fiunt:

Robora sunt humeri. porrectaque brachia veros

Esse putes ramos; et non fallare putando.

Nec satis hoc Baccho est. ipsos quoque deserit agros:

85

Cumque choro meliore, sui vineta Tymoli,

Pæctolonque petit: quamvis non aureus illo

Tempore, nec caris erat invidiosus arenis,

Hunc adsueta cohors Satyri, Bacchæque frequentant:

At Silenus abest. tit ubantem annisque meroque

90

Ruricolæ cepere Phryges: vinctumque coronis

Ad regem traxere Midan: cæi Thracius Orpheus

Orgia tradiderat, cum Cecropio Eumolpo.

Qui simul agnovit socium comitemque sacrorum,

Hospitis adventu festum genialiter egit

95

Per bis quinque dies, et junctas ordine noctes.

Et jam stellarum sublime coëgerat agmen

Lucifer undecimus, Lydos cum lætus in agros

Rex venit; et juveni Silenum reddit alumno.

Huic Deus optandi gratum, sed inutile, fecit

100

Muneris arbitrium, gaudens altore recepto.

Ille male usus donis, ait, Effice, quidquid

Corpore contigero, fulvum vertatur in aurum.

Adnuit optatis: nocituraque munera solvit
 Liber; at indoluit, quod non meliora petisset. 105
 Lætus abit; gaudetque malo Berecynthus heros:
 Pollicitamque fidem tangendo singula tentat.
 Vixque sibi credens, non alta fronde virentem
 Illice detraxit virgam: virga aurea facta est.
 Tollit humo saxum: saxum quoque palluit auro. 110
 Contigit et glebam: contactu gleba potenti
 Massa fit. arentes Cereris decerpit aristas:
 Aurea messis erat. demptum tenet arbore pomum:
 Hesperidas donasse putes. si postibus altis
 Admovit digitos; postes radiare videntur. 115
 Ille etiam liquidis palmas ubi laverat undis,
 Unda fluens palmis Danaën eludere posset.
 Vix spes ipse suas animo capit, aurea fingens
 Omnia. gaudenti mensas posuere ministri,
 Extructas dapibus, nec tostæ frugis egentes. 120
 Tum vero, siue ille sua Cerealia dextra
 Munera contigerat, Cerealia dona rigeabant.
 Sive dapes avido convellere dente parabat,
 Lamina sulva dapes admoto dente nitebant.
 Miscuerat puris auctorem muneris undis, 125
 Fusile per rictus aurum fluitare videres.
 Attentius novitate mali, divesque, miserque
 Effugere optat opes: et, quæ modo voverat, odit.
 Copia nulla famem relevat: sitis arida guttur
 Urit, et inviso meritis torquetur ab auro. 130
 Ad cælumque manus, et splendida brachia tollens,
 Da veniam, Lenæe pater; peccavimus, inquit,
 Sed miserere. precor, speciosoque eripe damno.
 Mite Deum numen Bacchus peccasse fatentem
 Restituit, pactamque fidem, data munera, solvit. 135
 Neve male optato maneat circumlitus auro,
 Vade, ait, ad magnis vicinum Sardibus amnem;
 Perque jugum montis labentibus obviis undis
 Carpe viam; donec venias ad fluminis ortus.
 Spumiferoque tuum fonti, quâ plurimus exit, 140
 Subde caput: corpusque simul, simul elue crimen.

Rex iussæ succedit aquæ. vis aurea tinxit
 Fulmen, et humano de corpore cessit in anmem.
 Nunc quoque jam veteris percepto semine venæ
 Arva rigent, auro madidis pallentia glebis. 145

Ille, perosus opes, silvas et rura colebat,
 Panaque montanis habitantem semper in antris.
 Pingue sed ingenium mansit: nocituraque, ut ante,
 Rursus erant domino stolidæ præcordia mentis.
 Nam, freta prospiciens, late riget arduus alto 150
 Tmolus in adscensu: clivoque extensus utroque,
 Sardibus hinc, illinc parvis finitur Hypæpis.

Pan ibi dum teneris jactat sua carmina Nymphis,
 Et leve cerata modulatur arundine carmen;
 Ausus Apollinceos præ se contemnere cantus, 155
 Judice sub Tmololo certamen venit ad impar.

Monte suo senior judex confedit; et aures
 Liberat arboribus. quercu coma cærule tantum
 Cingitur; et pendent circum cava tempora glandes.
 Iſque Deum pecoris spectans, In judice, dixit 160
 Nulla mora est. calamis agrestibus insonat ille:

Barbaricoque Midan (aderat nam forte canenti)
 Carmine delinit. post hunc sacer ora retorſit
 Tmolus ad os Phœbi? vultum sua silva secuta est. 165

Ille caput flavum lauro Parnaside vinctus
 Verrit humum, Tyrio saturata murice palla:
 Instructamque fidem gemmis et dentibus Indis
 Sustinet à læva: tenuit manus altera plectrum.

Artificis status ipse fuit. tum stamina docto
 Pollice sollicitat: quorum dulcedine captus 170
 Pana jubet Tmolus citharæ submittere cannas.

Judicium sanctique placet sententia montis
 Omnibus. arguitur tamen, atque injusta vocatur
 Unius sermone Midæ. nec Delius aures

Humanam stolidas patitur retinere figuram; 175
 Sed trahit in spatium, villisque albertibus implet;
 Instabilesque imo facit; et dat posse moveri.

Cetera sunt hominis. partem damnatur in unam:
 Induciturque aures lente gradientis aselli.

Ille quidem celat, turpique onerata pudore 180
 Tempora purpureis tentat velare tiaris.
 Sed, solitus longos ferro refecare capillos,
 Viderat hoc famulus. qui, cum nec prodere visum
 Dedecus auderet, cupiens efferre sub auras,
 Nec posset reticere tamen, secedit ; humumque 185
 Effodit : et, domini quales adspexerit aures,
 Voce refert parva ; terræque immurmurat haustæ.
 Indiciumque suæ vocis tellure regeſta
 Obruit ; et scrobibus tacitus discedit opertis.
 Creber arundinibus tremulis ibi surgere lucus 190
 Cœpit : et, ut primum pleno maturuit anno,
 Prodidit agricolam. leni nam motus ab Austro
 Obruta verba refert ; dominique coarguit aures.
 Ultus abit Tmolo, liquidumque per aëra vectus
 Angustum citra pontum Nepheleïdos Helles 195
 Laomedonteis Latoïus additit arvis.
 Dexteræ Sigæi, Rhœtæi læva profundi
 Ara Panomphæo vetus est sacrata Tonanti.
 Inde novæ primum moliri mœnia Trojæ
 Laomedonta videt : susceptaque magna labore 200
 Crescere difficili ; nec opes exposcere parvas.
 Cumque tridentigero tumidi genitore profundi
 Mortalem induitur formam ; Phrygioque tyranno
 Ædificant muros, pacto pro mœnibus auro.
 Stabat opus : pretium rex inficiatur ; et addit 205
 Perfidiaæ cumulum falsis perjuria verbis.
 Non impune feres, rector maris inquit : et omnes
 Inclinauit aquas ad avaræ litora Trojæ.
 Inque freti formam terras convertit ; opesque
 Abstulit agricolis ; et fluctibus obruit arva. 210
 Pœna neque hæc satis est : Regis quoque filia monstro
 Poscitur æquoreo. quam dura ad faxa revinctam
 Vindicat Alcides : promissaque munera, dictos
 Poscit equos : tantique operis mercede negata,
 Bis perjura capit superatæ mœnia Trojæ. 215
 Nec, pars militiæ, Telamon, sine honore recessit :
 Hecioneque data potitur, nam conjuge Pelcus

Clarus erat Diva. nec avi magis ille superbit
 Nomine, quam foceri. siquidem Jovis esse nepoti
 Contigit haud uni: conjux Dea contigit uni. 220
 Namque senex Thetidi Proteus, Dea, dixerat, undæ,
 Concipe: mater eris juveni, qui fortibus actis
 Acta patris vincet; majorque vocabitur illo.
 Ergo, ne quidquam mundus Jove majus haberet,
 Quamvis haud tepidos sub pectore senferat ignes 225
 Juppiter æquoræ Thetidis connubia vitat:
 In suaque Æaciden succedere vota nepotem
 Jussit; et amplexus in virginis ire marinæ.
 Est sinus Hæmonia curvos falcatus in arcus:
 Brachia præcurrunt. ubi, si foret altior unda, 230
 Portus erat: summis inductum est æquor arenis.
 Littus habet solidum, quod nec vestigia servet;
 Nec remoretur iter; nec opertum pendeat alga.
 Myrtea silva subest, bicoloribus obsita baccis.
 Est specus in medio; natura factus, an arte, 235
 Ambiguum; magis arte tamen: quo sæpe venire
 Frænato delphine sedens, Theti nuda, solebas.
 Illic te Peleus, ut somno vincita jacebas,
 Occupat: et quoniam precibus tentata repugnas:
 Vim parat, innectens ambobus colla lacertis. 240
 Quod nisi venisses, variatis sæpe figuris,
 Ad solitas artes; auso foret ille potitus.
 Sed modo tu volucris; (volucrum tamen ille tenebat)
 Nunc gravis arbor eras: hærebat in arbore Peleus.
 Tertia forma fuit maculosæ tigridis: illa 245
 Territus Æacides a corpore brachia solvit.
 Inde Deos pelagi, vino super æquora fuso,
 Et pecoris fibris, et fumo thuris adorat.
 Donec Carpathius medio de gurgite vates,
 Æacida, dixit, thalamis potiere petitis. 250
 Tu modo, cum gelido sopita quiescet in antro,
 Ignaram laqueis vinclorque innecte tenaci.
 Nec te decipiat centum mentita figuras:
 Sed preme quidquid erit: dum, quod fuit ante reformet.
 Dixerat hæc Proteus: et condidit æquore vultum; 255

Admisitque suos in verba novissima fluctus.

Pronus erat Titan, inclinatoque tenebat
Hesperium temone fretum : cum pulchra relicto
Nereïs ingreditur consueta cubilia ponto.

Vix bene virgineos Peleus invaserat artus ; 260

Illa novat formas ; donec sua membra teneri

Sentit : et in partes diversas brachia tendi.

Tum demum ingemuit : Neque, ait, sine numine vincis :

Exhibita estque Thetis. confessam amplectitur heros,

Et potitur votis ; ingentique implet Achille. 265

Felix et nato, felix et conjuge Peleus ;

Et cui, si demas jugulati crimina Phoci,

Omnia contigerant. fraterno sanguine fontem,

Expulsumque domo patria Trachinia tellus

Accipit. hic regnum sine vi, sine cæde, tenebat 270

Lucifero genitore fatus, patriumque nitorem

Ore ferens Ceyx ; illo qui tempore mæstus,

Dissimilisque sui, fratrem lugebat adeptum.

Quo postquam Æacides fessus curaque viaque

Venit ; et intravit paucis comitantibus urbem ; 275

Quosque greges pecorum, quæ secum armenta trahebat.

Haud procul a muris sub opaca valle reliquit ;

Copia cum facta est adeundi prima tyranni ;

Velamenta manu prætendens supplice, qui sit,

Quoque fatus, memorat, tantum sua crimina celat. 280

Mentitusque fugæ causam, petit urbe, vel agro

Se juvet. hunc contra placido Trachinius ore

Talibus adloquitur : Mediæ quoque commoda plebi

Nostra patent, Peleu ; nec inhospita regna tenemus.

Adjicis huic animo momenta potentia, clarum 285

Nomen, avumque Jovem. nec tempora perde precando :

Quod petis, omne feres. tuaque hæc pro parte videto,

Qualiacumque vides. utinam meliora videres !

Et flebat. moveat quæ tantos causa dolores,

Peleusque comitesque rogant. quibus ille profatur : 290

Forsthan hanc volucrem, raptò quæ vivit, et omnes

Terret aves, semper pennas habuisse putetis.

Vir fuit, et tanta est animi constantia, quantum,

Acer erat, belloque ferox, ad vimque paratus,
 Nomine Dædalion; illo genitore creatus 295
 Qui vocat Auroram, cœloque novissimus exit.
 Culta mihi pax est, pacis mihi cura tenendæ,
 Conjugiique fuit: fratri fera bella placebant.
 Illius virtus reges, gentesque subegit:
 Quæ nunc Thisbeas agitat mutata columbas. 300
 Nata erat huic Chione: quæ dotatissima forma
 Mille procis placuit, bis septem nubilis annis.
 Forte revertentes Phœbus, Maiaque creatus,
 Ille suis Delphis, hic vertice Cyllenæo,
 Videre hanc pariter, pariter traxere calorem. 305
 Spem veneris differt in tempora noctis Apollo;
 Non tulit ille moras: virgaque movente soporem
 Virginis os tangit. tactu jacet illa potenti:
 Vimque Dei patitur. Nox cœlum sparserat astris;
 Phœbus anum simulat; præceptaque gaudia sumit. 310
 Ut sua maturus complevit tempora venter;
 Alipedis de stirpe Dei, versuta propago,
 Nascitur Autolycus, furtum ingeniosus ad omne:
 Qui facere adfuerat, patriæ non degener artis,
 Candida de nigris, et de candentibus atra. 315
 Nascitur e Phœbo (namque est enixa gemellos)
 Carmine vocali clarus, citharaque Philammon.
 Quid peperisse duos, et Dis placuisse duobus;
 Et forti genitore, et progenitore Tonanti
 Esse fatam prodest; an obest quoque gloria multis? 320
 Obsuit huic certe. quæ se præferre Dianæ
 Sustinuit; faciemque Deæ culpavit. at illi
 Ira ferox mota est: Factisque placebimus, inquit.
 Nec mora; curvavit cornu: nervoque sagittam
 Impulit; et meritam trajecit arundine linguam. 325
 Lingua tacet: nec vox tentataque verba sequuntur:
 Conantemque loqui cum sanguine vita reliquit.
 Quem (misera o pietas!) ego tum patruoque dolorem
 Corde tuli, fratrique pio solatia dixi.
 Quæ pater haud aliter, quam cautes murmura ponti, 330
 Accipit: et natam delamentatur ademptam.

Ut vero ardentem vidit : quater impetus illi
 In medios fuit ire rogos : quater inde repulsus
 Concita membra fugæ mandat ; similisque juvenco
 Spicula crabronum pressa cervice gerenti, 335
 Qua via nulla, ruit. jam tum mihi currere visus
 Plus homine est : alasque pedes sumpsisse putares.
 [Effugit ergo omnes ; veloxque cupidine lethi]
 Vertice Parnass potitur : miseratus Apollo,
 Cum se Dædalion saxo misisset ab alto, 340
 Fecit avem, et subitis pendentem sustulit alis ;
 Oraque adunca dedit, curvos dedit unguibus hamos,
 Virtutem antiquam, majores corpore vires.
 Et nunc accipiter, nullis fatis æquus, in omnes
 Sævitur aves ; aliisque dolens fit causa dolendi 345
 Quæ dum Lucifero genitus miracula narrat
 De consorte suo ; cussu festinus anhelos
 Advolat armenti custos Phoceus Anetor.
 Heu Peleu, Peleu, magnæ tibi nuntius adsum
 Cladis, ait ! quodcumque ferat, jubet edere Peleus. 350
 Pendet, et ipse metu trepidat Trachinius heros.
 Ille refert : fessos ad litora curva juvencos
 Adpuleram, medio cum Sol altissimus orbe
 Tantum respicerat, quantum superesse videret.
 Parsque boum fulvis genua inclinarat arenis, 355
 Latarumque jacens campum spectabat aquarum :
 Pars gradibus tardis illuc errabat, et illuc :
 Nant alii, celsoque exstant super æquora collo.
 Templâ mari subsunt, nec marmore clara, nec auro ;
 Sed trabibus densis, lucoque umbrosa vetusto. 360
 Nereïdes Nereusque tenent. hos navita, templi
 Edidit esse Deos, dum retia littore ficcant.
 Juncta palus huic est, densis obfessa salicis,
 Quam restagnantis fecit maris unda paludem.
 Inde, fragore gravi strepitans, loca proxima terret, 365
 Bellua vasta, lupus. ulvisque palustribus exit,
 Oblitus et spumis, et spisso sanguine rictus
 Fulmineos ; rubra suffusus lumina flamma.
 Qui, quanquam sævit pariter rabieque fameque,

Acrior est rabie. neque enim jejunia curat 370
 Cæde boum, diramque famem tatiare, sed omne
 Vulnerat armentum, sternitque hostiliter omne.
 Pars quoque de nobis funesto faucia morfu,
 Dum defensamus, letho est data. sanguine littus
 Undaque prima rubent, demugitæque paludes. 375
 Sed mora damnosa est, nec res dubitare remittit:
 Dum superest aliquid, cuncti coëamus, et arma,
 Arma capeffamus, conjunctaque tela feramus.
 Dixerat agrestis. nec Pelea damna movebant :
 Sed, memor admissi, Nereïda colligit orbam 380
 Damna sui inferias extincto mittere Phoco.
 Induere arma viros, violentaque sumere tela
 Rex jubet Cætæus ; cum quis simul ipse parabat
 Ire. sed Halcyone conjux excita tumultu
 Proflit, et, nondum totos ornata capillos, 385
 Disjicit hos ipsos: colloque infusa mariti,
 Mittat ut auxilium sine se, verbisque precatur
 Et lacrimis ; animasque duas ut servet in una.
 Æacides illi, Pulchros, Regina, pioſque
 Pone metus: plena est promissi gratia vestri. 390
 Non placet arma mihi contra nova monstra moveri.
 Numen adorandum pelagi est. erat ardua turris ;
 Arce focus summa ; fessis loca grata carinis.
 Adscendunt illuc, stratosque in littore tauros
 Cum gemitu adspiciunt, vastatoremque cruento 395
 Ore ferum, longos infectum sanguine villos.
 Inde manus tendens in aperti littora ponti,
 Cæruleam Peleus Pfamathen, ut fineat iram,
 Orat ; opemque ferat. nec vocibus illa rogantis
 Flectitur Æacidæ. Thetis hanc pro conjuge supplex 400
 Accepit veniam. sed enim irrevocatus ab acri
 Cæde lupus perstat, dulcedine sanguinis asper ;
 Donec inhærentem laceræ cervice juvencæ
 Marmore mutavit. corpus, præterque colorem
 Omnia servavit: lapidis color indicat, illum 405
 Jam non esse lupum, jam non debere timeri.
 Nec tamen hac profugum consistere Pelea terra

Fata sinunt : Magnetæ adit vagus exul, et illic
Sumit ab Hæmonio purgamina cædis Acasto.

Interea fratrisque sui, fratremque secutis 416

Anxia prodigiis turbatus pectora Cæyx,
Consultat ut sacras, hominum oblectamina, sortes,
Ad Clarium parat ire Deum : nam templa profanus
Invia cum Phlegæis faciebant Delphica Phorbas.

Consilii tamen ante sui, fidissima, certam 415

Te facit, Halcyone. cui protinus intima frigus
Ossa receperunt ; buxoque simillimus ora
Pallor obit : lacrimisque genæ maduere profusis.
Ter conata loqui, ter fletibus ora rigavit :

Singultuque piæ interrumpente querelas, 420

Quæ mea culpa tuam, dixit, charissime, mentem
Vertit? ubi est, quæ cura mei prius esse solebat?

Jam potes Halcyone securus abesse relicta.

Jam via longa placet. jam sum tibi charior absens.

At (puto) per terras iter est, tantumque dolebo ; 425

Non etiam metuam ; curæque timore carebunt.

Æquora me terrent : et ponti tristis imago.

Et laceras nuper tabulas in littore vidi :

Et sæpe in tumultis sine corpore nomina legi.

Neve tuum fallax animum fiducia tangat ; 430

Quod focer Hippotades tibi sit ; qui carcere fortes

Contineat ventos ; et, cum velit, æquora placet.

Cum semel emissi tenuerunt æquora venti ;

Nil illis vetitum est ; incommendataque tellus

Omnis, et omne fretum. cœli quoque nubila vexant ; 435

Excitantque feris rutilos concursibus ignes.

Quo magis hos novi, (nam novi, et sæpe paterna

Parva domo vidi) magis hoc reor esse timendos.

Quod tua si flecti precibus sententia nullis,

Chare, potest, conjux ; nimiumque es certus eundi : 440

Me quoque tolle simul. certe jactabimur una :

Nec, nisi quæ patiar, metuam : pariterque feremus

Quidquid erit : pariter super æquora lata feremur.

Talibus Æolidos dictis lacrimisque movetur

Sidereus conjux : neque enim minor ignis in ipso est. 445

Sed neque propósitos pelagi dimittere cursus,
 Nec vult Halcyonen in partem adhibere pericli:
 Multaque respondit, timidum solantia pectus.
 Nec tamen idcirco causam probat. addidit illis
 Hoc quoque lenimen, quo solo flexit amantem: 450
 Longa quidem nobis omnis mora: sed tibi juro
 Per patrios ignes (si me modo fata remittent)
 Ante reverfurum, quam Luna bis impleat orbem.
 His ubi promissis spes est admota recursus;
 Protinus educam navalibus æquore tingi, 455
 Aptarique suis pinum jubet armamentis.
 Qua rursus visa, veluti præfaga futuri,
 Horrui Halcyone: lacrymasque emisit obortas:
 Amplexusque dedit: tristisque miserrima tandem
 Ore, Vale, dixit: collapsaque corpore tota est. 460
 At juvenes, quærente moras Ceyce, reducant
 Ordinibus geminis ad fortia pectora remos:
 Æqualique ictu scindunt freta. sustulit illa
 Humentes oculos; stantemque in puppe recurva,
 Concussaque manu dantem sibi signa maritum 465
 Prima videt: redditque notas ubi terra recessit
 Longius, atque oculi nequeunt cognoscere vultus;
 Dum licet, insequitur fugientem, lumine pinum.
 Hæc quoque ut haud poterat, spatio submotâ, videri;
 Vela tamen spectat summo fluitantia malo. 470
 Ut nec vela videt; vacuum petit anxia lectum:
 Seque toro ponit. renovat lectusque locusque
 Halcyonæ lacrymas: et quæ pars, admonit, absit.
 Portubus exierant; et moverat aura rudentes:
 Obvertit lateri pendentes navita remos: 475
 Cornuaque in summa locat arbore; totaque malo
 Carbasa deducit; venientesque accipit auras.
 Aut minus, aut certe medium, non amplius, æquor
 Puppe secabatur; longeque erat utraque tellus,
 Cum mare sub noctem tumidis albescere cœpit 480
 Fluctibus; et præceps spirare valentius Euris.
 Ardua, jamdudum, demittite cornua rector
 Clamat; et antennis totum subnectite velum.

Hic jubet ; impediunt adversæ jussa procellæ ;
 Nec finit audiri vocem fragor æquoris ullam. 485
 Sponte tamen properant alii subducere remos,
 Pars munire latus ; pars ventis vela negare.
 Egerit hic fluctus : æquorque refundit in æquor :
 Hic rapit antennas. quæ dum sine lege geruntur ;
 Aspera crescit hiems ; omnique e parte feroces 490
 Bella gerunt venti ; fretaque indignantia miscent.
 Ipse pavet ; nec se, qui sit status, ipse fatetur
 Scire ratis rector ; nec quid jubeatve, vetetve :
 Tanta mali moles, totaque potentior arte est.
 Quippe sonant clamore viri, stridore rudentes, 495
 Undarum incurfu gravis unda, tonitribus æther ;
 Fluctibus erigitur, cœlumque æquare videtur
 Pontus ; et inductas adspergine tingere nubes.
 Et modo, cum fulvas ex imo verrit arenas,
 Concolor est illis ; Stygia modo nigrior unda : 500
 Sternitur interdum, ipsumque sonantibus albet,
 Ipsa quoque his agitur vicibus Trachinia puppis :
 Et modo sublimis, veluti de vertice montis,
 Despicere in valles, imumque Acheronta videtur :
 Nunc, ubi demissam curvum circumstetit æquor, 505
 Suspiciere inferno summum de gurgite cœlum.
 Sæpe dat ingentem fluctu latus ista fragorem ;
 Nec levius pulsata sonat, quam ferreus olim
 Cum laceras aries ballistave concutit arces,
 Utque solent, sumptis in cursu viribus, ire 510
 Pectore in arma feri, prætentaque tela leones ;
 Sic ubi se ventis admiserat unda coortis,
 Ibat in arma ratis : multoque erat altior illis.
 Jamque labant cunei, spoliataque tegmine ceræ
 Rima patet ; præbetque viam lethali bus undis. 515
 Ecce cadunt largi resolutis nubibus imbres :
 Inque fretum credas totum descendere cœlum :
 Inque plagas cœli tumefactum adscendere pontum.
 Vela madent nimbis ; et cum cœlestibus undis
 Æquoreæ miscentur aquæ. caret ignibus æther ; 520
 Cæcaque nox premitur tenebris hiemisque suisque.

Difficiliunt tamen has, præbentque micantia lumen
 Fulmina : fulmineis ardescunt ignibus undæ.
 Dat quoque jam saltus intra cava texta carinæ
 Fluctus : et, ut miles, numero præstantior omni, 525
 Cum sæpe adfuit defensæ mœnibus urbis,
 Spe potitur tandem ; laudisque accensus amore
 Inter mille viros, murum tamen occupat unus.
 Sic ubi pulsarunt acres latera ardua fluctus ;
 Vastius insurgens decimæ ruit impetus undæ : 530
 Nec prius absistit fessam oppugnare carinam,
 Quam velut in captæ descendat mœnia navis.
 Pars igitur tentabat adhuc invadere pinum ;
 Pars maris intus erat. trepidant haud segnius omnes ;
 Quam solet urbs, aliis murum fodientibus extra, 535
 Atque aliis murum, trepidare, tenentibus intus.
 Deficit ars : animique cadunt : totidemque videntur,
 Quot veniant fluctus, ruere atque irrumpere mortes.
 Non tenet hic lacrymas : stupet hic : vocat ille beatos,
 Funera quos maneant : hic votis numen adorat : 540
 Brachiaque ad cœlum, quod non videt, irrita tollens
 Poscit opem : subeunt illi fratresque parentesque ;
 Huc cum pignoris domus, et quod cuique relictum est :
 Halcyone Cœcyra movet : Cœcycis in ore
 Nulla nisi Halcyone est : et, cum desideret unam, 545
 Gaudet abesse tamen : patriæ quoque vellet ad oras
 Respicere, inque domum supremos vertere vultus.
 Verum ubi sit nescit : tanta vertigine pontus
 Fervet : et industa p. ceis e nubibus umbra
 Omne latet cœlum : duplicataque noctis imago est. 550
 Frangitur incursumamboi turbinis arbor :
 Frangitur et regimen : ipollisque animosa superstitans
 Unda, velut victrix, sinuatas despiciit undas.
 Nec levius, quam si quis Athon, Pindumve, revulsos
 Sede sua, totos in apertum everterit æquor, 555
 Præcipitata ruit : pariterque et pondere et ictu
 Mergit in ima ratem ; cum qua pars magna virorum
 Gargite pressa gravi, neque in aëra reddita, fato
 Functa suo est. alii partes et membra carinæ

Trunca tenent. tenet ipse manu, qua sceptrâ solebat. 560
 Fragmina navigii Cëyx : socerumque patremque
 Invocat (heu !) frustra : sed plurima nantis in ore
 Halcyone conjux. illam meminitque refertque :
 Illius ante oculos ut agant sua corpora fluctus,
 Optat ; et exanimis manibus tumuletur amicis. 565
 Dum natat ; absentem, quoties finit hîscere fluctus,
 Nominat Halcyonen, ipsisque immurmurat undis.
 Ecce super medios fluctus niger arcus aquarum
 Frangitur : et rupta mersum caput obruit unda.
 Lucifer obscurus, nec quem cognoscere posses, 570
 Illa nocte fuit : quoniamque excedere Olympo
 Non licuit, densis textit sua nubibus ora.
 Æolis interea tantorum ignara malorum
 Dinumerat noctes : et jam, quas induat ille,
 Festinat vestes : jam quas, ubi venerit ille, 575
 Ipsa gerat : reditusque sibi promittit inanes.
 Omnibus illa quidem Superis pia thura ferebat :
 Ante tamen cunctos Junonis templa colebat :
 Proque viro, qui nullus erat, veniebat ad aras.
 Utque foret sospes conjux suus, utque rediret, 580
 Optabat ; nullamque sibi præferret. at illi
 Hoc de tot votis poterat contingere solum.
 At Dea non ultra pro functo morte rogari
 Sustinet ; utque manus funestas arceat aris :
 Iri, meæ, dixit, fidissima nuntia vocis, 585
 Vise soporiferam Somni velociter aulam :
 Extinctique jube Cëycis imagine mittat
 Somnia ad Halcyonen, veros narrantia casus.
 Dixerat. induitur velamine mille colorum
 Iris, et arquato cœlum curvamine signans 590
 Testa petit jussi sub rupe latentia regis.
 Est prope Cimmerios longo spelunca recessu,
 Mons cavus, ignavi domus et penetralia Somni :
 Quo numquam radiis oriens, mediûsve, cadensve
 Phœbus adire potest. nebulæ caligine mixtæ 595
 Exhalantur humo : dubiæque crepuscula lucis.
 Non vigilales ibi cristati cantibus oris

Evocat Auroram: nec voce silentia rumpunt
 Sollicitive canes, canibusve sagacior anser.
 Non fera, non pecules, non moti flamine rami, 600
 Humanæve sonum reddunt convicia linguæ.
 Muta quies habitat. saxo tamen exit ab imo
 Rivus aquæ Lethes: per quem cum murmure labens
 Invitat somnos crepitantibus unda lapillis.
 Ante fores antri sæcunda papavera florent, 605
 Innumeræque herbæ: quarum de lacte soporem
 Nox legit, et spargit per opacas humida terras.
 Janua, quæ verso stridorem cardine reddat,
 Nulla domo tota; custos in limine nullus.
 At medio torus est, ebено sublimis in atra, 610
 Plumeus, atricolor, pullo velamine tectus:
 Quo cubat ipse Deus, membris languore solutis.
 Hunc circa passim, varias imitantia formas,
 Somnia vana jacent totidem, quot messis aristas,
 Silva gerit frondes, ejectas littus arenas. 615
 Quo simul intravit, manibusque obstantia virgo
 Somnia dimovit; vestis fulgore reluxit
 Sacra domus: tardaque Deus gravitate jacentes
 Vix oculos tollens; iterumque iterumque relabens,
 Summaque percutiens nutanti pectora mento, 620
 Excussit tandem sibi se: cubitoque levatus,
 Quid veniat (cognorat enim) scitatur. at illa:
 Somne, quies rerum, placidissime Somne Deorum,
 Pax animi, quem cura fugit; qui corda diurnis
 Fessâ ministeriis mulces, reparasque labori; 625
 Somnia, quæ veras æquent imitamine formas,
 Herculeâ Trachine jube, sub imagine regis,
 Halcyonen adeant; simulacraque naufraga fingant.
 Imperat hoc Juno. postquam mandata peregit
 Iris, abit. neque enim ulterius tolerare vaporis 630
 Vim poterat labique ut Somnum sensit in artus;
 Effugit; et remeat per quos modo venerat arcus.
 At pater e populo natorum mille suorum
 Excitat artificem, simulatoremque figuræ,
 Morpheâ. non illo jussos solertius alter 635

Exprimit incessus, vultumque sonumque loquendi.
 Adjicit et vestes, et consuetissima cuique
 Verba. sed hic solos homines imitatur: at alter
 Fit fera, fit volucris, fit longo corpore serpen:
 Hunc Icelon Superi, mortale Phobetora vulgus 640
 Nominat. est etiam diversæ tertius artis
 Phantasos. ille in humum, saxumque, undamque, tra-
 bemque,

Quæque vacant anima, feliciter omnia transit.
 Regibus hi, ducibusque suos ostendere vultus
 Nocte solent: populos alii plebemque pererrant. 645
 Præterit hos senior: cunctisque e fratribus unum
 Morpheæ, qui peragat Thaumantidos edita, Somnus
 Eligit: et rursus molli languore solutum
 Deposuitque caput, stratoque recondidit alto.
 Ille volat, nullos strepitus facientibus alis, 650

Per tenebras: intraque moræ breve tempus in urbem
 Pervenit Hæmoniam: positisque e corpore pennis
 In faciem Cëycis abit: formaque sub illa
 Luridus, exangui similis, sine vestibus ullis,
 Conjugis ante torum miseræ stetit. uda videtur 655
 Barba viri, madidisque gravis fluere unda capillis.
 Tum lecto incumbens, fletu super ora refuso,
 Hæc ait: Agnoscis Cëyca, miserrima conjux?

An mea mutata est facies nece? respice; nosces:
 Inveniesque tuo pro conjugè conjugis umbram. 660
 Nil opis, Halcyone, nobis tua vota tulerunt.
 Occidimus. falsæ tibi me promittere noli.

Nubilus Ægæo deprendit in æquore navim
 Ausser, et ingenti jactatam flamine solvit:
 Oraque nostra, tuum frustra clamantia nomen, 665
 Implerunt fluctus. non hæc tibi nunciat auctor
 Ambiguus: non ista vagis rumoribus audis.

Ipsè ego fata tibi præsens mea naufragus edo.
 Surge, age: da lacrymas; lugubriaque indue: nec me
 Indeploratum sub inania Tartara mitte. 670

Adjicit his vocem Morpheus; quam conjugis
 Crederet esse sui, fletus quoque fundere veros

Visus erat : gestumque manus Cēycis habebant.
 Ingemit Halcyone lacrymans, motatque lacertos
 Per somnum : corpusque petens amplectitur auras: 675
 Exclamatque, Mane. quo te rapis? ibimus una.
 Voce sui, specieque viri, turbata soporem
 Excutit : et primo si sit circumspicit illic,
 Qui modo visus erat. nam moti voce ministri
 Intulerant lumen. postquam non invenit usquam ; 680
 Percutit ora manu : laniatque a pectore vestes :
 Pectoraque ipsa ferit. nec crinem solvere curat ;
 Scindit : et altrici, quæ luctus causa, roganti,
 Nulla est Halcyone, nulla est, ait : occidit una
 Cum Cēyce suo. solantia tollite verba. 685
 Naufragus interiit. vidi, agnovique ; manusque
 Ad decedentem, cupiens retinere, tetendi.
 Umbra fugit : sed et umbra tamen manifesta, virique
 Vera mei. non ille quidem, si quæris, habebat
 Adfectos vultus : nec, quo prius ore, nitebat. 690
 Pallentem, nudumque, et adhuc humente capillo
 Infelix vidi. stetit hoc miserabilis ipso
 Ecce loco : et quærit, vestigia si qua supersint.
 Hoc erat, hoc animo quod divinante timebam ;
 Et ne, me fugiens, ventos sequerere rogabam ; 695
 At certe vellem, quoniam periturus abibas,
 Me quoque duxisses. tecum fuit utile, tecum
 Ire mihi. neque enim de vitæ tempore quidquam
 Non simul egissem : nec mors discreta fuisset.
 Nunc absens pereo, jactor nunc fluctibus absens : 700
 Et, sine me, me pontus habet. crudelior ipso
 Sit mihi mens pelago : si vitam ducere nitar
 Longius ; et tanto pugnem superesse dolori.
 Sed neque pugnabo : nec te, miserande, relinquam :
 Et tibi nunc saltem veniam comes. inque sepulchro, 705
 Si non urna, tamen junget nos littera : si non
 Ossibus ossa meis, at nomen nomine tangam.
 Plura dolor prohibet ; verboque intervenit omni
 Plangor : et attonito gemitus e corde trahuntur.
 Mane erat : egreditur tectis ad littus : et illum 710

Mœsta locum repetit, de quo spectarat euntem.
 Dumque, Moratus ibi; dumque, Hic retinacula solvit,
 Hoc mihi discedens dedit oscula littore, dicit,
 Dumque notata oculis reminiscitur acta, fretumque
 Prospicit; in liquida, spatio distante, tuetur 715
 Nescio quid, quasi corpus, aqua; primoque, quid illud
 Effet, erat dubium. postquam paulo adpulit unda
 Et, quamvis aberat, corpus tamen esse liquebat;
 Qui foret, ignorans, quia naufragus, omine mota est
 Et tamquam ignoto lacrymam daret, Heu! miser, inquit,
 Quisquis es, et si qua est conjux tibi: fluctibus actum
 Fit propius corpus: quod quo magis illa tuetur,
 Hoc minus, et minus est amens sua. jamque propinquæ
 Admotum terræ, jam quod cognoscere posset,
 Cernit: erat conjux. Ille est, exclamat: et una 725
 Ora, comas, vestem lacerat: tendensque tremantes
 Ad Cœcyra manus, Sic, o charissime conjux,
 Sic ad me, miserande, redis? ait adjacet undis
 Facta manu moles: quæ primas æquoris iras
 Frangit; et incurfus quæ prædelassat aquarum. 730
 Infilii huc: mirumque fuit potuisse; volabat:
 Percutiensque levem modo natis æra pennis,
 Stringebat fuminas ales miserabilis undas.
 Dumque volat; mœsto similem, plenumque querelæ
 Ora dedere sonum, tenui crepitantia rostro. 735
 Ut verotetigit mutum et sine sanguine corpus;
 Dilectos artus amplexa recentibus alis,
 Frigida nequicquam duro dedit oscula rostro.
 Senferit hoc Cœyx, an vultum motibus undæ
 Tollere sit visus, populus dubitabat: at ille 740
 Senferat. et tandem, Superis miserantibus, ambo
 Alite mutantur. fati obnoxius isdem
 Tunc quoque mansit amor, nec conjugiale solum
 Fœdus in altibus coeunt, fiuntque parentes:
 Perque dies placidos, hiberno tempore, septem 745
 Incubat Halcyone pendentibus æquore nidis.
 Tum via tuta maris: ventos custodit, et arcet
 Æolus egressu: præstatque nepotibus æquer.

METAMORPHOSEON LIB. XI. 237

Hos aliquis senior circum freta lata volantes
 Spectat: et ad finem servatos laudat amores. 750
 Proximus, aut idem, si fors tulit, Hic quoque, dixit,
 Quem mare carpentem, substrictaque crura gerentem,
 Adspicis, (ostendens spatiosum guttura mergum)
 Regia progenies, et, si descendere ad ipsum
 Ordine perpetuo quæris, sunt hujus origo 755
 Ilus, et Assaracus, raptusque Jovi Ganymedes,
 Laomedonque senex, Priamusque novissima Trojæ
 Tempora sortitus. frater fuit Hectoris iste:
 Qui, nisi sensisset prima nova fata juventa,
 Forsitan inferius non Hectore nomen haberet: 760
 Quamvis est illum proles enixa Dymantis.
 Æsacon umbrosa furtim peperisse sub Ida
 Fertur Alexirhoë, Granico nata bicorni.
 Oderat hic urbes: nitidaque remotus ab aula
 Secretos montes, et inambitiosa colebat 765
 Rura: nec Iliacos cœtus, nisi rarus, adibat.
 Non agreste tamen, nec inexpugnabile Amori
 Pectus habens, silvas captatam sæpe per omnes
 Adspicit Hesperien patria Cebrenida ripa,
 Insectos humeris siccantem sole capillos, 770
 Visa fugit Nympe: veluti perterrita fulvum
 Cerva lupum, longeque lacu deprensa relicto
 Accipitrem fluvialis anas. quam Troïus heros
 Insequitur: celeremque metu celer urget amore.
 Ecce latens herba coluber fugientis adunco 775
 Dente pedem stringit: virusque in corpore linquit.
 Cum vita suppressa fuga est. amplectitur amens
 Exanimem: clamatque, Piget, piget esse secutum:
 Sed non hoc timui: nec erat mihi vincere tanti.
 Perdidimus miseram nos te duo. vulnus ab angue, 780
 A me causa data est. ego sum sceleratior illo.
 Ni tibi morte mea mortis solatia mittam,
 Dixit: et è scopulo, quem rauca subederat unda,
 Se dedit in pontum. Tethys miserata cadentem
 Molliter excepit: nantemque per æquora pennis 785
 Textit: et optata non est data copia mortis.

Indignatur amans invitum vivere cogi,
 Obstarique animæ, misera de sede volenti
 Exire. utque novas humeris adsumpserat alas,
 Subvolat: atque iterum corpus super æquora mittit. 790
 Pluma levat casus. furit Æsacos: inque profundum
 Pronus abit, lethique viam sine fine retentat.
 Fecit amor maciem: longa internodia crurum,
 Longa manet cervix: caput est à corpore longe.
 Æquor amat: nomenque manet, quia mergitur, illi. 795

P. OVIDII NASONIS
METAMORPHOSEON

LIBER XII.

Nescius adsumptis Priamus pater *Æsacon* alis
Vivere, lugebat: tumulo quoque nomen habenti
Inferias dederat cum fratribus *Hæctor* inanes.
Defuit officio *Paridis* præsentia tristi:
Post modo qui rapta longum cum conjuge bellum 5
Attulit in patriam: conjurataque sequuntur
Mille rates, gentisque simul commune *Pelagæ*.
Nec dilata foret vindicta; nisi æquora sævi
Invia fecissent venti; *Bœota*que tellus 10
Aulide piscosa puppes tenuisset ituras.
Hic patrio de more *Jovi* cum sacra parassent;
Ut vetus accensis incanduit ignibus ara;
Serpere cæruleum *Danaï* videre draconem
In *Platanum*; cœptis quæ stabat proxima sacris.
Nidus erat volucrum bis quatuor arbore summa: 15
Quas simul, et matrem circum sua damna volantem,
Corripuit serpens; avidaque recondidit alvo.
Obstupere omnes. at veri providus augur
Thestorides, Vincemus, ait: gaudete, *Pelagæ*.
Troja cadet: sed erit nostri mora longa laboris. 20
Atque novem volucres in belli digerit annos.
Ille, ut erat, virides amplexus in arbore ramos.
Fit lapis: et servat serpentis imagine saxum.
Permanet *Aœniis* *Nereus* violentus in undis:
Bellaque non transfert: et sunt, qui parcere *Trojæ* 25
Neptunum credant; quia mœnia fecerit urbi.
At non *Thestorides*, nec enim nescitve, tacetve

Sanguine virgineo placandam virginis iram
 Esse Deæ. postquam pietatem publica causa,
 Rexque patrem vicit; castumque datura cruorem 30
 Flentibus ante aram stetit Iphigenia ministris;
 Victa Dea est: nubemque oculis objecit; et inter
 Officium turbamque sacri, vocisque precantem,
 Supposita fertur mutasse Mycenida cerva:
 Ergo ubi. quâ decuit, lenita est corde Diana; 35
 Et pariter Phœbes, pariter maris ira recessit:
 Accipiunt ventos à tergo mille carinæ:
 Multaque perpeffiæ Phrygia potiuntur arena.
 Orbe locus medio est inter terrasque, fretumque,
 Cœlestesque plagas, triplicis confinia mundi; 40
 Unde, quod est usquam, quamvis regionibus absit,
 Inspicitur; penetratque cavas vox omnis ad aures.
 Fama tenet, summaque domum sibi legit in arce:
 Innumerosque aditus, ac mille foramina testis
 Addidit, et nullis inclusit limina portis. 45
 Nocte dieque patent. tota est ex ore sonanti:
 Tota fremit: vocisque refert: iteratque quod audit.
 Nulla quies intus, nullaque silentia parte.
 Nec tamen est clamor, sed parvæ murmura vocis:
 Qualia de pelagi, si quis procul audiat, undis 50
 Esse solent: qualemve sonum, cum Juppiter atras
 Increpuit nubes, extrema tonitrua reddunt.
 Atria turba tenent: veniunt leve vulgus, euntque.
 Mixtaque cum veris passim commenta vagantur
 Millia rumorum: confusaque verba volutant. 55
 E quibus hi vacuas implent sermonibus aures:
 Hi narrata ferunt alio: mensuraque ficti
 Crescit; et auditis aliquid novus adjicit auctor.
 Illic Credulitas, illic temerarius Error,
 Vanaque Lætitia est, consternatique Timores, 60
 Seditioque repens, dubioque auctore Susurri.
 Ipsa quid in cœlo rerum, pelagoque geratur,
 Et tellure, videt, totumque inquit in orbem.
 Fecerat hæc notum, Grajas cum milite forti
 Adventare rates; neque inexpectatus in armis 65

Hostis adest. prohibent aditu, litusque tuentur
 Trões : et Hectorea primus fataliter hasta,
 Protefilæ, cadis: commissaque prælia magno
 Stant Danaïs: fortisque animæ nece cognitus Hector.
 Nec Phryges exiguo, quid Achæia dextera possit, 70
 Sanguine fenserunt. et jam Sigæa rubebant
 Littora: jam letho, proles Neptunia, Cygnus
 Mille viros dederat, jam curru instabat Achilles:
 Troaque Peliacæ sternebat cuspidis ictu
 Agmina: perque acies aut Cygnum aut Hectora quæ-
 rens, 7,

Congreditur Cygno: decimum dilatus in annum
 Hector erat. tum colla jugo candentia pressos
 Exhortatus equos, currum direxit in hostem:
 Concutiensque suis vibrantia tela lacertis,
 Quisquis es, ô juvenis, solatia mortis habeto, 85
 Dixit, ab Hæmonio quod sis jugulatus Achille.
 Hæcenus Æacides. vocem gravis hasta secuta est.
 Sed quanquam certa nullus fuit error in hasta;
 Nil tamen emissi profecit acumine ferri:
 Utque hebeti pectus tantummodo contudit ictu: 85
 Nate Deâ, (nam te fama prænovimus) inquit
 Ille quid à nobis vulnus miraris abesse?
 (Mirabatur enim.) non hæc, quam cernis, equinis
 Fulva jubis cassis, neque onus cava parma sinistræ
 Auxilio mihi sunt: decor est quælitus ab istis. 90
 Mars quoque ob hoc capere arma solet. removebitur omne
 Tegminis officium; tamen indestrictus abibo,
 Est aliquid, non esse satum Nereïde, sed qui
 Nereaque, et natas, et totum temperet æquor.
 Dixit: et hæsurum clypei curvamine telum 95
 Misit in Æaciden: quod et æs, et proxima rupit
 Terga novena boum: decimo tamen orbe moratum
 Executit hoc heros: rursusque trementia forti
 Tela manu torfit: rursus sine vulnere corpus,
 Sincerumque fuit, nec tertia cuspis apertum, 100
 Et se præbentem valuit destringere Cygnum.
 Haud secus exarsit, quam Circo taurus aperto,

Cum sua terribili petit irritamina cornu
 Pœniceas vestes, elusaque vulnera sentit.
 Num tamen exciderit ferrum considerat hastæ. 105
 Hærebat ligno. Manus est mea debilis ergo;
 Quasque, ait, ante habuit vires effudit in uno.
 Nam certe valuit, vel cum Lyrnesia primus
 Mœnia disjeci; vel cum Tenedonque, suoque
 Eëtionéas implevi sanguine Thebas. 110
 Vel cum purpureus populari cæde Cäycus
 Fluxit; opusque meæ bis sensit Telephus hastæ.
 Hic quoque tot cæsis, quorum per litus acervos
 Et feci, et, video, valuit mea dextra, valetque
 Dixit: et ante actis veluti male crederet, hastam 115
 Miit in adversum Lycia de plebe Menœten:
 Loricamque simul, subjectaque pectora rupit.
 Quo plangente gravem moribundo vertice terram,
 Extrahit illud idem calido de vulnere telum:
 Atque ait; Hæc manus est, hæc, quâ modo vicimus, hasta.
 Utar in hunc isdem: sit in hoc precor exitus idem. 120
 Sic fatus, Cygnumque petit, nec fraxinus errat;
 Inque humero sonuit non evitata sinistro.
 Inde, velut muro solidave à caute, repulsa est.
 Qua tamen ictus erat, signatum sanguine Cygnum 125
 Viderat, et frustra fuerat gavisus, Achilles.
 Vulnus erat nullum: sanguis fuit ille Menœtæ.
 Tum vero præceps, curru fremebundus ab alto,
 Desiluit: et nitido securum cominus hostem
 Ense petens, parniam gladio, galeamque cavari 130
 Cernit, et in duro lædi quoque corpore ferrum.
 Haud tulit ulterius: clypeoque adversa reducto
 Ter quater ora viri, capulo cava tempora pulsat.
 Cedentique sequens instat: turbatque, ruitque.
 Attonitoque negat requiem. pavor occupat illum, 135
 Ante oculosque natant tenebræ: retroque ferenti
 Averfos passus medio lapis obstitit arvo.
 Quem super impulsus resupino pectore Cygnum
 Vi multa vertit, terræque adfixit Achilles.
 Tum, clypeo genibusque premens præcordia duris, 140

Vincta trahit galeæ. quæ preffo subdita mento
 Elidunt fauces; et respiramen iterque
 Eripiunt animæ. victum spoliare parabat:
 Arma relicta videt. corpus Deus æquoris albam
 Contulit in volucrem; cujus modo nomen habebat. 145

Hic labor, hæc requiem multorum pugna dierum
 Attulit: et positis pars utraque substitit armis.
 Dumque vigil Phrygios servat custodia muros;
 Et vigil Argolicas servat custodia fossas:
 Festa dies aderat; quæ Cygni victor Achilles 150

Pallada vittatæ placabat sanguine vaccæ.
 Cujus ut imposuit profecta calentibus aris;
 Et Dīs acceptus penetravit in æthera nidor;
 Sacra tulere suam: pars est data cetera mensis.
 Discubueret toris proceres; et corpora tosta 155
 Carne replent: vinoque levant curasque sitinque.
 Non illos citharæ, non illos carmina vocum,
 Longave multifori delectat tibia buxi:

Sed noctem sermone trahunt: virtusque loquendi
 Materia est. pugnam referunt hostisque suamque. 160

Inque vices adita atque exhausta pericula sæpe
 Commemorare juvat. quid enim loqueretur Achilles?
 Aut quid apud magnum potius loquerentur Achillem?
 Proxima præcipue domito victoria Cygno
 In sermone fuit. visum mirabile cunctis; 165

Quod juveni corpus nullo penetrabile telo,
 Inviictumque ad vulnera erat, ferrumque terebat.
 Hoc ipsum Æacides, hoc mirabantur Achivi.
 Cum sic Nestor ait: Vestro fuit unicus ævo
 Contemptor ferri, nulloque forabilis ictu 170

Cygnus. at ipse olim patientem vulnera mille,
 Corpore non læso, Perrhæbum Cænea vidi:
 Cænea Perrhæbum; qui factis inclytus Othryn
 Incoluit: quoque id mirum magis esset in illo;
 Femina natus erat. monstri novitate moventur, 175

Quisquis adest: narretque rogant. quos inter Achilles,
 Dic age, (nam cunctis eadem est audire voluntas)
 O facunde senex, ævi prudentia nostri;

Quis fuerit Cæneus, cur in contraria versus;
 Quâ tibi militia, cuius certamine pugnae 180
 Cognitus; à quo sit victus: si victus ab ullo est.
 Tum senior: Quamvis obstet mihi tarda vetustas;
 Multaque me fugiant, primis spectata sub annis;
 Plura tamen memini: nec, quæ magis hæreat illa,
 Pectore res nostro est, inter bellicque domique 185
 Acta tot, ac si quem potuit spatiosa senectus
 Spectatorem operum multorum reddere; vixi
 Annos bis centum: nunc tertia vivitur ætas.
 Clara decore fuit proles Elateia Cænis,
 Thessalidum virgo pulcherrima; perque propinquas 190
 Perque tuas urbes (tibi enim popularis, Achille)
 Multorum frustra votis optata procorum.
 Tentasset Pelæus thalamos quoque forsitan illos;
 Sed jam aut contigerant illi connubia matris,
 Aut fuerant promissa, tuæ. nec Cænis in ullos 195
 Denupsit thalamos: secretaque littora carpens
 Æquorei vim passa Dei est. ita Fama ferebat.
 Atque novæ Veneris Neptunus gaudia cepit;
 Sint tua vota licet, dixit, secura repulsæ;
 Elige quid voveas. eadem hoc quoque Fama ferebat. 200
 Magnum, Cænis ait, facit hæc injuria votum
 Tale pati nil posse mihi. da sæmina ne sim:
 Omnia præstiteris. graviore novissima dixit
 Verba sono: poteratque viri vox illa videri:
 Sicut erat. nam jam voto Deus æquoris alti 205
 Adnuerat: dederatque super; ne saucius ullis
 Vulneribus fieri, ferrove occumbere posset.
 Munere lætus abit: studiisque virilibus ævum
 Exigit Atracides, Peneiaque arva pererrat.
 Duxerat Hippodamen audaci Ixione natus: 210
 Nubigenasque feros, positis ex ordine mensis,
 Arboribus tecto discumbere jusserat antro.
 Hæmonii proceres aderant; aderamus et ipsi:
 Festaque confusa resonabat regia turba,
 Ecce canunt Hymenæon: et ignibus atria fumant: 215
 Cinctaque adest virgo matrum nuruunique caterva,

Præsignis facie. felicem diximus illa
 Coniuge Pirithoum : quod pene fefellimus omen.
 Nam tibi, sævorum sævissime Centaurorum
 Euryte, quam vino pectus, tam virgine visa 220
 Ardet : et ebrietas geminata libidine regnat.
 Protinus everſæ turbant convivia menſæ :
 Raptaturque comis per vim nova nupta prehenſis.
 Eurytus Hippodamen, alii, quam quiſque probarant,
 Aut poterant, rapiunt : captæque erat urbis imago. 225
 Fæmineo clamore ſonat domus. ocius omnes
 Surgimus : et primus, Quæ te vecordia, Theſeus,
 Euryte, pulſat, ait ; qui, me vivente, laceſſas
 Pirithoum, violeſque duos ignarus in uno ?
 Neve ea magnanimus fruſtra memoraverit heros ; 230
 Submovet inſtantes : raptamque furentibus aufert.
 Ille nihil contra : neque enim defendere verbis
 Talia facta poteſt : ſed vindicis ora protervis
 Inſequitur manibus, generoſaque peſtora pulſat.
 Forte fuit juxta, ſignis exſtantibus aſper, 235
 Antiquus crater, quem vaſtum vaſtior ipſe
 Suſtulit Ægides ; adverſaque miſit in ora.
 Sanguinis ille globos pariter, cerebrumque merumque,
 Vulnere et ore vomens, madida reſupinus arena
 Calcitrat. ardeſcunt germana cæde bimembres : 240
 Certatimque omnes uno ore, Arma, arma, loquuntur.
 Vina dabant animos : et prima pocula pugna
 Miſſa volant, fragileſque cadi, curvique lebetes :
 Res epulis quondam, nunc bello et cædibus, aptæ,
 Primus Ophionides Amycus penetralia donis 245
 Haud timuit ſpoliare ſuis ; et primus ab æde
 Lampadibus denſum rapuit funale coruſcis :
 Elatumque alte, veluti qui candida tauri
 Rumpere ſacrifica molitur colla ſecuri ;
 Illiſit fronti Lapithæ Celadontis : et offa 250
 Non agnoſcendo confuſa reliquit in ore.
 Exſiluere oculi ; diſjectiſque offibus oris
 Acta retro naris, medioque infixæ palato eſt.
 Hunc pede convulſo menſæ Pellæus acernæ

Stravit humi Belates, disiecto in pectora mento: 255
 Cumque atro mixtos sputantem sanguine dentes,
 Vulnere Tartareas geminato mittit ad umbras.
 Proximus ut steterat, spectans altaria vultu
 Fumida terribili, cur non, ait, utimur istis?
 Cumque suis Gryneus immanem sustulit aram 260
 Ignibus, et medium Lapidarum jecit in agmen:
 Depressitque duos, Brotean, et Orion. Orio
 Mater erat Mycale: quam deduxisse canendo
 Sæpe reluctanti constabat cornua Lunæ.
 Non impune ferēs, teli modo copia detur, 265
 Dixerat Exadius. telique habet instar, in alta
 Quæ fuerant pinu, votivi cornua cervi.
 Figitur huic duplici Gryneus in lumina ramo:
 Eruiturque oculos. quorum pars cornibus hæret:
 Pars fluit in barbam; concretaque sanguine pendet. 270
 Ecce rapit mediis flagrantem Rhoetus ab aris
 Primitium torrem: dextraque a parte Charaxi
 Tempora perfringit, fulvo protecta capillo.
 Correpti rapida, veluti seges arida flamma
 Arserunt crines: et vulnere sanguis inustus 275
 Terribilem stridore sonum dedit; ut dare ferrum
 Igne rubens plerumque solet, quod forcipe curva
 Cum faber eduxit, lacubus demittit. at illud
 Stridet: et in trepida submersam sibilat unda.
 Saucius hirsutis avidum de crinibus ignem 280
 Excutit: inque humeros lumen tellure revulsum
 Tollit, onus plaustrī: quod ne permittat in hostem,
 Ipsa facit gravitas. socium quoque saxea moles
 Oppremit spatio stantem propiore Cometem:
 Gaudia nec retinet Rhoetus. Sic comprecor, inquit, 285
 Cetera sit fortis castrorum turba tuorum;
 Semicremoque novat repetitum stipite vulnus:
 Terque quaterque gravi juncturas verticis ictu
 Rupit: et in liquido federunt ossa cerebro.
 Victor ad Evagrum, Corythumque, Dryantaque transit. 290
 E quibus ut prima tectus lanugine malas
 Procubuit Corythus; Puero quæ gloria fuso

Parta tibi est? Evagros ait. nec dicere Rhœtus
 Plura finit: rutilasque ferox in aperta loquentis
 Condidit ora viri, perque os in pectora, flamas. 295
 Te quoque, sæve Drya, circum caput igne rotato
 Insequitur: sed non in te quoque constitit idem
 Exitus, assidue successu cædis ovantem,
 Qua juncta est humero cervix, fude figis obusta.
 Ingemuit, duroque sudem vix osse revellit 300
 Rhœtus, et ipse suo madefactus sanguine fugit.
 Fugit et Orneus, Lycabasque, et saucius armo
 Dexteriore Medon, et cum Pisenore Thaumās:
 Quique pedum nuper certamine vice: at omnes
 Mermeros, accepto nunc vulnere tardius ibat: 305
 Et Pholus, et Melaneus, et Abas prædator aprorum:
 Quique suis frustra bellum dissuaserat augur
 Aitylos. ille etiam metuenti vulnera Nessō,
 Ne fuge; ad Herculeos, inquit, servaberis arcus.
 At non Eurynomus Lycidasque, et Areos et Imbreus 310
 Effugere necem: quos omnes dextra Dryantis
 Perculit adversos. adversum tu quoque, quamvis
 Terga fugæ dederas, vulnus, Crenæe, tulisti.
 Nam grave respiciens inter duo lumina ferrum,
 Quā naris fronti committitur, accipis, imæ. 315
 In tanto fremitu, ductis sine fine jacebat
 Sopitus vinis, et inexperrectus Aphidas:
 Languentique manu carchesia mixta tenebat,
 Fusus in Oisææ villosis pellibus ursæ.
 Quem procul ut vidit frustra nulla arma moventem, 320
 Inserit amento digitos, Miscendaque, dixit,
 Cum Styge vina bibes, Phorbas. nec plura moratus
 In juvenem torfit jaculum: ferrataque collo
 Fraximus, ut casu jacuit resupinus, adacta est.
 Mors caruit sensu: plenoque e gutture fluxit 325
 Inque toros, inque ipsa niger carchesia sanguis.
 Vidi ego Petræum, conantem evellere terra
 Glandiferam quercum: quam dum complexibus ambit,
 Et quatit huc illuc, labefactaque robora jactat,
 Lacca Pirithoi, costis immissa Petræi, 330

Pectora cum duro luctantia robore fixit.
 Pirithoi virtute Lycum cecidisse ferebant:
 Pirithoi cecidisse Chromin. sed uterque minorem
 Victori titulum, quam Dictys Helopsque. dederunt.
 Fixus Helops jaculo, quod pervia tempora fecit; 335
 Et missum à dextra lævam penetravit in aurem.
 Dictys, ab ancipiti delapsus acumine montis,
 Dum fugit instantem trepidans Ixione natum,
 Decidit in præceps: et pondere corporis ornum
 Ingentem fregit: suaque induit ilia fractæ. 340
 Ultor adest Aphareus: saxumque e monte revulsum
 Mittere conatur. conantem stipite querno
 Occupat Ægides; cubitique ingentia frangit
 Ossa: nec ulterius dare corpus inutile letho
 Aut vacat, aut curat: tergoque Bianoris alti 345
 Insilit, haud solito quemquam portare, nisi ipsum:
 Oppesuitque genu costis: pressamque sinistra
 Cælarium retinens, vultum minitantiæque ora
 Robore nodoso, præduraque tempora, fregit.
 Robore Nedymnum, jaculatoremque Lycotan 350
 Sternit, et immissa protectum pectora barba
 Hippasos, et summis exstantem Riphea silvis;
 Tereaque, Hæmoniis qui pressos montibus urfos
 Ferre domum vivos, indignantesque solebat.
 Haud tulit utentem pugnae successibus ultra 355
 Thesea Demoleon: solidoque revellere diuino
 Annosam pinum magno molimine tentat.
 Quod quia non potuit, præfractam misit in hostem.
 Sed procul à telo Theseus veniente recessit,
 Pallados admonitu. (credi sic ipse volebat) 360
 Non tamen arbor iners cecidit: nam Crantoris alti
 Abscidit jugulo pectusque, humerumque sinistrum.
 Armiger ille tui fuerat genitoris, Achille:
 Quem Dolopum rector, bello superatus, Amyntor
 Æacidæ dederat, pacis pignusque, fidemque. 365
 Hunc procul ut fœdo disiectum vulnere Peleus
 Vidit, At inferias, juvenum gratissime Crantor,
 Accipe, ait. validoque in Demoleonta lacerto

Fraxineam misit, mentis quoque viribus, hastam.
 Quæ laterum cratem perrumpit: et ossibus hærens 370
 Intremuit. trahit ille manu sine cuspidè lignum:
 Id quoque vix sequitur. cuspidis pulmone retenta est.
 Ipse dolor vires animo dabat. æger in hostem
 Erigitur: pedibusque virum proculcat equinis.
 Excipit ille ictus galea clypeoque sonantes. 375
 Defensatque humeros: prætentaque sustinet arma:
 Perque armos uno duo pectora perforat ictu.
 Ante tamen letho dederat Phlegæon, et Hylen
 Eminus: Hiphinonum collato Marte, Claninque.
 Additur his Dorylas: qui tempora testa gerebat. 380
 Pelle lupi, sævique vicem præstantia teli
 Cornua vara boum, multo rubefacta cruore.
 Huic ego, nam vires animus dabat, Adspice, dixi,
 Quantum concedant nostro tua cornua ferro:
 Et jaculum torisi. quod cum vitare nequiret, 385
 Opposuit dextram passuræ vulnera fronti,
 Adfixa est cum fronte manus. fit clamor: at illum
 Hærentem Peleus, et acerbo vulnere victum
 (Stabat enim propior) mediam ferit ense sub alvum.
 Prosiluit, terraque ferox sua viscera traxit: 390
 Tractaque calcavit: calcataque rupit: et illis
 Crura quoque impediit; et inani concidit alvo.
 Nec te pugnantem tua, Cyllare, forma redemit,
 Si modo naturæ formam concedimus illi.
 Barba erat incipiens: barbæ color aureus: aureaque 395
 Ex humeris medios coma descendebat in armos.
 Gratus in ore vigor: cervix humerique, manusque,
 Pectoraque artificum laudatis proxima signis;
 Et qua parte viri est: nec equi mendosa sub illa
 Deteriorque viro facies. da colla, caputque: 400
 Castore dignus erit. sic tergum sessile. sic stant
 Pectora cella toris: totus pice nigrior atra.
 Candida cauda tamen: color est quoque cruribus albus.
 Multæ illum petiere sua de gente; sed una
 Abstulit Hylonome: quâ nulla nitentior inter 405
 Semiferos altis habitavit femina filvis.

Hæc et blanditiis, et amando, et amare fatendo
 Cyllaron una tenet. cultus quoque quantus in illis
 Esse potest membris; ut sit coma pectine levis:
 Ut modo rore maris, modo se violave rosæve 410
 Implicet: interdum candentia lilia gestet:
 Bisque die lapsis Pagasææ vertice silvæ
 Fontibus ora lavet: bis flumine corpora tingat.
 Nec, nisi quæ deceant, electarumque ferarum,
 Aut humero, aut lateri prætendat vellera lævo. 415
 Par amor est illis: errant in montibus una:
 Antra simul subeunt, et tum Lapitheia tecta
 Intrarant pariter; pariter fera bella gerebant.
 Auctor in incerto est: jaculum de parte sinistra
 Venit; et inferius, quam collo pectora subfunt, 420
 Cyllare, te fixit: parvo cor vulnere læsum
 Corpore cum toto, post tela educta, refrixit.
 Protinus Hylonome morientes excipit artus:
 Impositaque manu vulnus fovet; oraque ad ora
 Admovet: atque animæ fugienti obfistere tentat. 425
 Ut videt extinctum: dictis, quæ clamor ad aures
 Arcuit ire meas, telo, quod inhæserat illi,
 Incubuit: moriensque suum complexa maritum est.
 Ante oculos stat et ille meos: qui sena leonum
 Vinxerat inter se connexis vellera nodis 430
 Phæocomes, hominemque simul protectus equumque.
 Codice qui misso, quem vix juga bina moverent
 Juncta, Phonoleniden a summo vertice fregit.
 Fracta volubilitas capitis latissima: perque os,
 Perque cavas nares, oculosque, auresque cerebrum 435
 Molle fuit. veluti concretum vimine querno
 Lac solet; utve liquor rari sub pondere cribri
 Manat; et exprimitur per densa foramina spissus.
 Ast ego, dum parat hunc armis nudare jacentem,
 (Scit tuus hoc genitor) gladium spoliantis in ima 440
 Ilia demisi. Cythionius quoque Teleboasque
 Ense jacent nostro. ramum prior ille bisurcum
 Gesserat; hic jaculum jaculo mihi vulnera fecit.
 Signa vipes: apparet adhuc vetus, ecce, cicatrix.

Tunc ego debueram capienda ad Pergama mitti : 445

Tunc poteram magni, si non superare, morari
Hectoris arma meis. illo sed tempore nullus,
Aut puer, Hector erat, nunc me mea deficit ætas.

Quid tibi victorem gemini Periphanta Pyreti?

Ampyca quid referam ? qui quadrupedantis Oëcli 450

Fixit in adverfo cornum sine cuspidē vultu.

Veſte Pelethronium Macareus in pectus adaſto

Stravit Erydupum. memini et venabula condi

Inguine, Neſſeis manibus conjeſta, Cymeli.

Nec tu credideris tantum cecinisse futura 455

Ampyciden Mopſum. Mopſo jaculante biſformis

Occubuit, fruſtraque loqui tentavit, Odites,

Ad mentum lingua, mentoque ad guttura fixo.

Quinque neci Cæneus dederat, Stiphelumque, Bromum-
que,

Antimachumque, Helimumque, ſecuriſerumque Pyrac-
mon. 460

Vulnera non memini ; numerum, nomenque notavi.

Provolat Emathii ſpoliis armatus Haleſi,

Quem dederat letho, membris et corpore Latreus

Maximus, huic ætas inter juvenemque, ſenemque,

Viſ juvenilis erat. variabant tempora cani. 465

Qui clypeo, galeaque, Macedoniaque ſariſſa

Conſpicuus, faciemque obverſus in agmen utrumque ;

Armaque concuſſit, certumque equitavit in orbem :

Verbaque tot fudit vacuas animoſus in auras :

Et te, Cæni, ſeram : nam tu mihi ſæmina ſemper, 470

Tu mihi Cænis eris. nec te natalis origo

Comminuit ? mentemque ſubit, quo præmia facta,

Quaque viri falſam ſpeciem mercede pararis ?

Vel quid nata vide, vel quid ſis paſſa : columque,

I, cape cum calathis ; et ſtamina pollice torque : 475

Bella relinque viris. jaſtanti talia Cæneus

Extentum curſu miſſa latus eruit haſta,

Qua vir equo commiſſus erat. furit ille dolore :

Nudaque Phyllei juvenis ferit ora ſariſſa.

Non ſecus hæc reſilit, quam tecti a culmine grando : 480

Aut si quis parvo feriat cava tympana saxo.
 Cominus adgreditur: laterique recondere duro
 Luctatur gladium. gladio loca pervia non sunt.
 Haud tamen effugies: medio jugulaberis ense,
 Quandoquidem mucro est hebes, inquit; et in latus en-
 fem 485
 Obliquat: longaque amplectitur ilia dextra.
 Plaga facit gemitus, ceu corpore marmoris icti:
 Fractaque dissiluit percussio lamina collo.
 Ut fatis illæsos miranti præbuit artus;
 Nunc age, ait Cæneus, nostro tua corpora ferro 490
 Tentemus. capuloque tenuis demisit in armos
 Ensem satiferum: cœcamque in viscera movit,
 Versavitque manum: vulnusque in vulnere fecit.
 Ecce ruunt vasto rabidi de more bimembris:
 Telaque in hunc omnes unum mittuntque. feruntque. 495
 Tela retusa cadunt. manet imperforatus ab omni,
 Inque cruentatus Cæneus Elateus ictu.
 Fecerat attonitos nova res. Heu dedecus ingens!
 Monychus exclamat: populus superamur ab uno,
 Vixque vltro. quamquam ille vir est: hos segnibus actis 500
 Quod fuit ille, sumus. quid membra immania profunt?
 Quid geminæ vires? quid, quod fortissima rerum
 In nobis natura duplex animalia junxit?
 Nec nos matra Dea, nec nos Ixione natos
 Esse reor; qui tantus erat, Junonis ut altæ 505
 Spem caperet. nos semimari superamur ab hoste
 Saxa, trabesque super, totosque involvit montes:
 Vivacemque animam missis elidite filvis.
 Silva premat fauces: et erit pro vulnere pondus.
 Dixit: et insani dejectam viribus Austri 510
 Forte trabem nactus, validum conjecit in hostem.
 Exemplumque fuit: parvoque in tempore nudus
 Arboris Othrys erat: nec habebat Pelion umbras.
 Obrutus immani cumulo, sub pondere Cæneus
 Æstuat arboreo: congestaque robora duris 515
 Fert humeris. sed enim postquam super ora caputque
 Crevit onus; neque habet, quas ducat, spiritus auras;

Deficit interdum : modo se super aëra frustra
 Tollere conatur, jactasque evolvere silvas.
 Interdumque movet. veluti, quam cernimus ecce, 520
 Ardua si terræ quatiatur motibus Ide.
 Exitus in dubio est. alii sub inania corpus
 Tartara detrusum silvarum mole ferebant.
 Abnuat Ampycides : medioque ex aggere fulvis
 Vidit avem pennis liquidas exire sub auras : 525
 Quæ mihi tunc primum, tunc est conspecta supremum.
 Hanc ubi lustrantem leni sua castra volatu
 Mopsus, et ingenti circum clangore sonantem
 Adspexit, pariterque oculis animoque secutus ;
 O salve, dixit, Lapithææ gloria gentis 530
 Maxima, vir quondam, sed nunc avis unica, Cæneu.
 Credita res auctore suo est. dolor addidit iram :
 Oppressumque ægre tulimus tot ab hostibus unum.
 Nec prius abstinuit ferrum exercere cruore ;
 Quam data pars letho, partem fuga noxque removit. 535
 Hæc inter Lapithas, et semihomines Centauros
 Prælia Tlepolemus, Pylio referente, dolorem
 Præteriti Alcidæ tacito non pertulit ore :
 Atque ait ; Herculeæ mirum est obliviam laudis
 Acta tibi, senior. certe mihi sæpe referre 540
 Nubigenas domitos a se pater ipse solebat.
 Tristis ad hæc Pylius : Quid me meminisse malorum
 Cogis ; et obductos annis rescindere luctus ?
 Inque tuum genitorem odium, offensasque fateri ?
 Ille quidem majora fide (Dî!) gessit ; et orbem 545
 Implevit meritis ; quod mallem posse negari :
 Sed neque Deïphobum, nec Polydamanta, nec ipsum
 Hæctora laudamus. quis enim laudaverit hostem ;
 Ille tuus genitor Messenia mœnia quondam
 Stravit : et immeritas urbes ; Elinque Pylonque, 550
 Diruit : inque meos ferrum flammamque penates
 Impulit. utque alios taceam, quos ille peremit ;
 Bis sex Nelidæ fuimus, conspecta juvenus :
 Bis sex Herculeis ceciderunt, me minus uno,
 Viribus. atque alios vinci potuisse ferendum est. 555

Mira Periclymeni mors est : cui posse figuras
 Sumere quas vellet, rursusque reponere sumptas
 Neptunus dederat, Nelei sanguinis auctor,
 Hic, ubi nequicquam est formas variatus in omnes.
 Vertitur in faciem volucris : quæ fulmina curvis
 Ferre solet pedibus, divum gratissima Regi.
 Viribus usus avis, pennis rostroque redunco,
 Hamatisque viri laniaverat unguibus ora.

362

Tendit in hunc nimium certos Tirynthius arcus :
 Atque inter nubes sublimia membra ferentem,
 Pendentemque ferit, lateri qua jungitur ala.
 Nec grave vulnus erat : sed rupti vulnere nervi
 Desciunt, motumque negant viresque volandi.
 Decidit in terram, non concipientibus auras
 Infirmis pennis : et qua levis hæserat alæ,
 Corporis adfixi pressa est gravitate sagitta :
 Perque latus summum jugulo est exacta sinistro.
 Num videor debere tui præconia rebus
 Herculis, ô Rhodiæ ductor pulcherrime classis?
 Ne tamen ulterius, quam fortia facta silendo,
 Ulciscar fratres, solida est mihi gratia tecum.

365

370

375

Hæc postquam dulci Neleius edidit ore ;
 A sermone senis, repetito munere Bacchi,
 Surrexere toris. nox est data cetera somno.

At Deus, æquoreas qui cuspide temperat undas,
 In volucrem corpus nati Stheneleïda versum
 Mente dolet patria : sævumque perosus Achillen
 Exercet memores, plus quam civiliter, iras.
 Jamque fere tracto duo per quinquennia bello,
 Talibus intonsum compellat Sminthea dictis :

380

385

O mihi de fratris longe gratissime natis,
 Irrita qui mecum posuisti mœnia Trojæ ;
 Ecquid, ut has jam jam casuras adspicis arces,
 Ingemis? aut ecquid tot defendentia muros
 Millia cæsa doles? ecquid (ne persequar omnes)
 Hectoris umbra subit, circum sua Pergama tracti?
 Cum tamen ille ferox, belloque cruentior ipso,
 Vivit adhuc, operis nostri populator, Achilles.

390

Det mihi se: faxo, triplici quid cuspide possim,
 Sentiat. at quoniam concurrere cominus hosti 595
 Non datur; occulta nec opinum perde sagitta.
 Adnuit: atque animo pariter patruoque suoque
 Delius indulgens, nebula velatus in agmen
 Pervenit Iliacum; mediaque in cæde virorum
 Rara per ignotos spargentem cernit Achivos 600
 Tela Parin: fassusque Deum, Quid spicula perdis
 Sanguine plebis? ait. si qua est tibi cura tuorum;
 Vertere in Æaciden, cæsosque ulciscere fratres.
 Dixit: et ostendens sternentem Troia ferro
 Corpora Peliden, arcus obvertit in illum: 605
 Certaue lethifera direxit spicula dextra.
 Quod Priamus gaudere senex post Hectora posset,
 Hoc fuit. ille igitur tantorum victor Achille,
 Vinceris a timido Graeæ raptore maritæ.
 At si famineo fuerat tibi Marte cadendum;
 610 Thermodontiaca malles cecidisse bipenni.
 Jam timor ille Phrygum, decus et tutela Palasgi
 Nominis, Æacides, caput insuperabile bello,
 Arferat; armarat Deus idem, idemque cremarat.
 Jam cinis est; et de tam magno restat, Achille 615
 Nescio quid, parvam quod non bene compleat urnam.
 At vivit, totam que gloria compleat orbe.n.
 Hæc illi mensura viro respondet: et hæc est
 Par sibi Pelides; nec inania Tartarus demit.
 Ipse etiam, ut cuius sacra corpore ossa
 620 Bella movet clypeus: deinde totum
 Non en Tydides, non ardet Nestor, non
 Non minor Atides, non reus, non
 Poscere, non alii: soli Tantalides
 625 Laërtaque fuit tantæ animæ
 A se Tantalides omnis invidiamque removit:
 Argolicosque duces mediis considere castris
 Jussit: et arbitrium litis trajecit in omnes.

P. OVIDII NASONIS
METAMORPHOSEON

LIBER XIII.

Confedere duces: et, vulgi ftante corona,
 Surgit ad hos clypei dominus feptemphlis Ajax.
 Utque erat impatiens iræ, Sigeia torvo
 Littora refpexit, claflemque in littore, vultu:
 Intendensque manus, Agimus, pro Juppiter, inquit, 5
 Ante rates caufam; et mecum confertur Ulyffes!
 At non Hefloreis dubitavit cedere flammis:
 Quas ego fuffinui; quas hac a claffe fugavi.
 Tutius eft fictis igitur contendere verbis,
 Quam pugnare manu fed nec mihi dicere promptum: 10
 Nec facere eft ifti. quantumque ego marte feroci,
 Quantum acie valeo, tantum valet ifte loquendo.
 Nec memoranda tamen vobis mea facta, Pelafgi.
 Effe reor: vidiftis enim. fua narret Ulyffes;
 Quæ fine teffe gerit, quorum nox concia fola eft. 15
 Præmia magna peti fateor: fed demit honorem
 Æmulus. Ajaci non eft tenuiffe fuperbum,
 Sit licet hoc ingens, quidquid fperavit Ulyffes.
 Ifte tulit pretium jam nunc certaminis hujus;
 Quo cum victus erit, mecum certaffe feretur. 20
 Atque ego, fi virtus in me dubitabilis effet,
 Nobilitate potens effem, Telamone creatus:
 Mœnia qui forti Trojana fub Hercule cepit:
 Littoraque intravit Pagafæa Colcha carina.
 Æacus huic pater: qui jura filentibus illic 25
 Reddit, ubi Æoliden faxum grave Sifyphon urget.
 Æacon agnofcit fummus; prolemque fatetur

Juppiter esse suam. sic ab Jove tertius Ajax.
 Nec tamen hæc series in causa profit, Achivi;
 Si mihi cum magno non est communis Achille. 30
 Frater erat: fraterna peto. quid sanguine cretus
 Sisyphio, furtisque, et fraude similimus illi,
 Inferit Æacides alienæ nomina gentis?
 An quod in arma prior, nulloque sub indice veni,
 Arma neganda mihi? potiorque videbitur ille, 35
 Ultima qui cepit; detrectavitque furore
 Militiam ficto: donec solertior isto,
 Sed sibi inutilior, timidi commenta retexit
 Naupliades animi, vitataque traxit in arma.
 Optima nunc sumat, qui sumere noluit ulla. 40
 Nos inhonorati, et donis patruelibus orbi,
 Obtulimus qui nos ad prima pericula, simus.
 Atque utinam aut verus furor ille, aut creditus, esset;
 Nec comes hic Phrygias unquam venisset ad arces
 Hortator scelerum! non te, Pœcantia proles, 45
 Expositum Lemnos nostro cum crimine haberet.
 Qui nunc (ut memorant) silvestribus abditus antris
 Saxa moves gemitu: Laërtiadæque precaris,
 Quæ meruit: quæ (si Dî sunt) non vana preceris.
 Et nunc ille eadem nobis juratus in arma, 50
 (Heu!) pars una ducum, quo successore sagittæ
 Herculis utuntur, fractus morboque fameque,
 Velaturque aliturque avibus; volucresque petendo
 Debita Trojanis exercet spicula fatis.
 Ille tamen vivit, quia non comitavit Ulyssen. 55
 Mallet et infelix Palamedes esse relictus.
 Viveret; aut certe lethum sine crimine haberet.
 Quem male convicti nimium memor iste furoris
 Prodere rem Danaam finxit: fictumque probavit
 Crimen. et ostendit, quod jam præfoderat, aurum. 60
 Ergo aut exilio vires subduxit Achivis,
 Aut nece. sic pugnat, sic est metuendus, Ulysses.
 Qui, licet eloquio fidum quoque Nestora vincat,
 Haud tamen efficiet, desertum ut Nestora crimen
 Fisse rear nullum qui, cum imploraret Ulyssen 65

Vulnere tardus equi, fessufque senilibus annis,
 Proditus a socio est. non hæc mihi crimina fingi
 Scit bene Tydides: qui nomine sæpe vocatum
 Corripuit; trepidoque fugam exprobravit amico. 70
 Adspiciunt oculis Superi mortalia iustis.
 En eget auxilio, qui non tulit: utque relinquit,
 Sic linquendus erat. legem sibi dixerat ipse.
 Conclamat socios. adsum; videoque trementem,
 Pallentemque metu, ac trepidantem morte futura.
 Opposui molem clypei; texique jacentem; 75
 Servavique animam (minimum est hîc laudis) inertem.
 Si perstas certare, locum redeamus in illum:
 Redde hostem, vulnusque tuum, solitumque timorem:
 Post clypeumque late: et mecum contende sub illo.
 At postquam eripui; cui standi vulnera vires 80
 Non dederant, nullo tardatus vulnere fugit.
 Hector adest: secumque Deos in prælia ducit.
 Quaque ruit, non tu tantum terroris, Ulysse;
 Sed fortes etiam: tantum trahit ille timoris.
 Hunc ego, sanguineæ successu cædis ovantem, 85
 Cominus ingenti resupinum pondere fudi.
 Hunc ego poscentem, cum quo concurreret, unus
 Sustinui; sortemque meam vovistis, Achivi:
 Et vestræ valere preces, si quæritis hujus
 Fortunam pugnæ; non sum superatus ab illo. 90
 Ecce ferunt Troës ferrumque, ignemque, Jovemque
 In Danaas classes: ubi nunc facundus Ulysses?
 Nempe ego mille meo protexi pectore puppes;
 Spem vestri reditus. date tot pro navibus arma.
 Quod si vera licet mihi dicere; quæritur istis, 95
 Quam mihi, major honos: conjunctaque gloria nostra est.
 Atque Ajax armis, non Ajaci arma petuntur.
 Conferat his Ithacus Rhæsum, imbellemque Dolona,
 Priamidenque Helenum rapta cum Pallade captum.
 Luce nihil gestum, nihil est Diomede remoto: 100
 Si semel ista datis meritis tam vilibus arma;
 Dividite: et major pars sit Diomedis in illis.
 Quo tamen hæc Ithaco? qui clam, qui semper inermis

Rem gerit ; et furtis incautum decipit hostem ?
 Ipse nitor galeæ, claro radiantis ab auro, 105
 Insidias prodet, manifestabitque latentem,
 Sed neque Dulichius sub Achillis casside vertex
 Pondera tanta feret. nec non onerosa gravisque
 Pelias esse potest imbellibus hasta lacertis.
 Nec clypeus, vasti cælatus imagine mundi, 110
 Conveniet timidæ, natæque ad furta sinistrae.
 Debilitaturum quid te petis, improbe, munus ?
 Quod tibi si populi donaverit error Achivi ;
 Cur spolieris, erit ; non, cur metuaris ab hoste.
 Et fuga (qua sola cunctos, timidissime, vincis) 115
 Tarda futura tibi est, gestamina tanta trahenti.
 Adde, quod iste tuus, tam raro prælia passus,
 Integer est clypeus. nostro, qui tela ferendo
 Mille patit plagis, novus est successor habendus.
 Denique, quid verbis opus est ? spectemur agendo : 120
 Arma viri fortis medios mittantur in hostes ;
 Inde jubete peti : et referentem ornate relatis.
 Finierat Telamone satus ; vulgique secutum
 Ultima murmur erat : donec Laërtius heros
 Additit : atque oculos, paulum tellure moratos, 125
 Sustulit ad proceres ; expectatoque resolvit
 Ora sono : neque abest facundis gratia dictis.
 Si mea cum vestris valuisse vota, Pelasgi,
 Non foret ambiguus tanti certaminis hæres :
 Tuque tuis armis, nos te potiremur, Achille. 130
 Quem quoniam non æqua mihi, vobisque, negarunt
 Fata ; (manuque simul veluti lacrymantia terfit
 Lumina) quis magno melius succedat Achilli ;
 Quam per quem magnus Danaïs successit Achilles ?
 Huic modo ne profit, quod, ut est, hebes esse videtur :
 Neve mihi noceat, quod vobis semper, Achivi,
 Profuit ingenium : mea que hæc facundia, si qua est,
 Quæ nunc pro domino, pro vobis sæpe locuta est,
 Invidia careat : bona nec sua quisque recuset.
 Nam genus, et proavos, et quæ non fecimus ipsi, 140
 Vix ea nostra voco, sed enim, quia retulit Ajax

Esse Jovis pronepos, nostri quoque sanguinis auctor
 Juppiter est : totidemque gradus distamus ab illo.
 Nam mihi Laërtes pater est, Arceſius illi,
 Juppiter huic : neque in his quiſquam damnatus et exſul.
 Eſt quoque per matrem Cyllenius addita nobis (145
 Altera nobilitas. Deus eſt in utroque parente.
 Sed neque materno quod ſum generoſior ortu,
 Nec mihi quod pater eſt fraterni ſanguinis inſons,
 Propoſita arma peto : meritis expendite cauſam. 150
 Dummodo quod fratres Telamon Peleuſque fuerunt,
 Ajacis meritum non ſit, nec ſanguinis ordo,
 Sed virtutis honos ſpoliis quærat in iſtis.
 Aut ſi proximitas, primuſque requiritur hæres ;
 Eſt genitor Peleus, eſt Pyrrhus filius illi. 155
 Quis locus Ajaci ? Phthian Scyronve ferantur.
 Nec minus eſt iſto Teucer patruelis Achilli.
 Num petit ille tamen ? num ſperat, ut auferat arma ?
 Ergo operum quoniam nudum certamen habetur ;
 Plura quidem feci, quam quæ comprehendere diſtis 160
 In promptu mihi ſit. rerum tamen ordine ducar.
 Præſcia venturi genetrix Nereia lethi
 Diſſimulat cultu natum. deceperat omnes,
 In quibus Ajacem, ſumptæ fallacia veſtis.
 Arma ego fæmineis, animum motura virilem, 165
 Mercibus inſerui. neque adhuc projecerat heros
 Virgineos habitus. cum parmam haſtamque tenenti,
 Nate Dea, dixi ; tibi ſe peritura reſervant
 Pergama. quid dubitas ingentem evertere Trojam ?
 Injecique manum ; fortemque ad fortia miſi. 170
 Ego opera illius mea ſunt. ego Telephon haſta
 Pugnantem domui : victum orantemque reſeci.
 Quod Thebæ cecidere, meum eſt. me credite Leſbon,
 Me Tenedon, Chryſenque, et Cyllan, Apollinis urbes,
 Et Syron cepiſſe. mea concuſſa putate 175
 Procubuſſe ſolo Lyrneſia mœnia dextra.
 Utque alias taceam ; qui ſævum perdere poſſet
 Hæctora, nempe dedi. per me jacet inclytus Hæctor.
 Illis hæc armis, quibus eſt inventus Achilles,

METAMORPHOSEON LIB. XIII. 261

Arma peto. vivo dederam, post fata reposco. 180
 Ut dolor unius Danaos pervenit ad omnes,
 Aulidaeque Euboicam complerunt mille carinæ;
 Expectata diu nulla, aut contraria classi,
 Flamina sunt: duræque jubent Agamemnona sortes,
 Immeritam sævæ natam mactare Dianæ. 185
 Denegat hoc genitor: Divisque irascitur ipsis:
 Atque in rege tamen pater est. ego mite parentis
 Ingenium verbis ad publica commoda verti.
 Nunc equidem fateor, fassoque ignoscat Atrides;
 Difficilem tenui sub iniquo iudice causam. 190
 Hunc tamen utilitas populi, fratrisque, datique
 Summa movet sceptri, laudem ut cum sanguine penset.
 Mittor et ad matrem: quæ non hortanda, sed astu
 Decipienda fuit. quo si Telamonius isset,
 Orba suis essent etiamnum lintea ventis. 195
 Mittor et Iliacas audax orator ad arces:
 Visaque et intrata est altæ mihi curia Trojæ.
 Plenaque adhuc erat illa viris. interritus egi,
 Quam mihi mandarat communis Græcia, causam:
 Accusoque Parin prædamque, Helenamque reposco: 200
 Et moveo Priamum, Priamoque Antenora junctum.
 At Paris, et fratres, et qui rapuere sub illo,
 Vix tenuere manus (scis hoc, Menelaë) nefandas:
 Primaque lux nostri tecum fuit illa pericli.
 Longa referre mora est, quæ consilioque manuque 205
 Utiliter feci spatiosi tempore belli.
 Post acies primas, urbis se moenibus hostes
 Continuere diu; nec aperti copia Martis
 Ulla fuit. decimo demum pugnavimus anno.
 Quid facis interea, qui nil nisi proelia nosti? 210
 Quis tuus usus erat? nam si mea facta requiris;
 Hostibus insidior: fossas munimine cingo:
 Consolor socios; ut longi tædia belli
 Mente ferant placida: doceo quo simus alendi,
 Armandique modo: mittor quo postulat usus. 215
 Ecce Jovis monitu, deceptus imagine somni,
 Rex jubet incepti curam dimittere belli.

Ille potest auctore suam defendere causam.
 Non finat hoc Ajax : delendaque Pergama poscat :
 Quodque potest, pugnet. cur non remoratur ituros ? 220
 Cur non arma capit ? dat, quod vaga turba sequatur ?
 Non erat hoc nimium, numquam nisi magna loquenti.
 Quid, quod et ipse fugis ? vidi, puduitque videre,
 Cum tu terga dares, inhonestaque vela parares.
 Nec mora, Quid facitis ? quæ vos dementia, dixi, 225
 Concitat, o focii, captam dimittere Trojam ?
 Quidve domum fertis decimo, nisi dedecus, anno ?
 Talibus atque aliis, in quæ dolor ipse disertum
 Fecerat ; averfos profuga de classe reduxi.
 Convocat Atrides socios terrore paventes : 230
 Nec Telamoniades etiam nunc hiscere quidquam
 Ausit. at ausus erat reges incessere dictis
 Therſites, etiam per me haud impune, protervis.
 Erigor : et trepidos cives exhortor in hostem :
 Amissamque mea virtutem voce reposco. 232
 Tempore ab hoc quodcumque potest fecisse videri
 Fortiter iste, meum est : quem, dantem terga, retraxi.
 Denique de Danaïis quis te laudatve petitve ?
 At sua Tydides mecum communicat acta :
 Me probat : et socio semper confidit Ulyſſe. 240
 Est aliquid, de tot Grajorum millibus unum
 A Diomede legi. nec me fors ire jubebat :
 Sic tamen et spreto noctisque hostisque periclo,
 Ausum eadem, quæ nos, Phrygia de gente Dolona
 Interimo : non ante tamen, quam cuncta coëgi 245
 Prodere : et edidici quid perfida Troja pararet.
 Omnia cognoram : nec, quod specularer, habebam :
 Et jam præmissa poteram cum laude reverti.
 Haud contentus ea, petii tentoria Rheſi :
 Inque suis ipsum castris comitesque peremi. 250
 Atque ita captivo, victor votisque potitus,
 Ingredior curru, lætos imitante triumphos.
 Cujus equos, pretium pro nocte, poposcerat hostis,
 Arma negate mihi : fueritque benignior Ajax.
 Quid Lycii referam Sarpedonis agmina ferro 255

Devastata meo ? cum multo sanguine fudi
 Cœranon Iphitiden, et Alastoraque, Chromiumque,
 Alcandrumque. Haliumque, Noëmonaque, Prytaninque,
 Exitioque dedi cum Chersidamante Thoona,
 Et Charopen, fatisque immitibus Ennomon actum : 260
 Quique minus celebres nostra sub mœnibus urbis
 Procubuere manu. sunt et mihi vulnera, cives,
 Ipso pulchra loco. nec vanis credite verbis.
 Adspicite en. (vestemque manu diducit) et hæc sunt
 Pectora semper, ait, vestris exercita rebus. 265
 At nihil impendit per tot Telamonius annos
 Sanguinis in socios : et habet sine vulnere corpus :
 Quid tamen hoc refert ; si se pro classe Pelasga
 Arma tulisse refert contra Troasque Jovemque ?
 Confiteorque, tulit : neque enim bene facta maligne 270
 Detrectare meum est. sed nec communia solus
 Occupet, atque aliquem vobis quoque reddat honorem.
 Reppulit Actorides, sub imagine tutus Achillis,
 Troas ab arsuris cum defensore carinis.
 Ausum etiam Hecloreo solum concurrere Marti 275
 Se putat, oblitus regisque, ducumque, meique ;
 Nonus in officio, et prælatus munere sortis.
 Sed tamen eventus vestræ, fortissime, pugnæ
 Quis fuit ? Hector abit violatus vulnere nullo.
 Me miserum, quanto cogor meminisse dolore 280
 Temporis illius ; quo, Grajum murus, Achilles
 Procubuit ! nec me lacrymæ, luctusve, timorve
 Tardarunt, quin corpus humo sublime referrem.
 His humeris, his, inquam, humeris ego corpus Achillis.
 Et simul arma tuli : quæ nunc quoque ferre laboro. 285
 Sunt mihi, quæ valeant in talia pondera, vires :
 Est animus, vestros certe sensurus honores.
 Scilicet idcirco pro gnato cærule mater
 Ambitiosa suo fuit, ut cœlestia dona,
 Artis opus tantæ, rudis et sine pectore miles 290
 Indueret ? neque enim clypei cælamina norit,
 Oceanum, et terras, cumque alto sidera cœlo,
 Pleiadasque, Hiadasque, immunemque æquoris Arcton,

Diversasque urbes, nitidumque Orionis ense.
 Postulat ut capiat, quæ non intelligit, arma. 295
 Quid ? quod me, duri fugientem munera belli,
 Arguit incepto serum accessisse labori ?
 Nec se magnanimo maledicere sentit Achilli ?
 Si simulasse vocat crimen ; simulavimus ambo.
 Si mora pro culpa est ; ego sum maturior illo. 300
 Me pia detinuit conjux : pia mater Achillen :
 Primaque sunt illis data tempora, cetera vobis.
 Haud timeo, si jam nequeo defendere crimen
 Cum tanto commune viro. deprensus Ulyssis
 Ingenio tamen ille ; at non Ajacis, Ulysses. 305
 Neve in me stolidæ convicia fundere linguæ
 Admiremur eum : vobis quoque digna pudore
 Objicit. an falso Palameden crimine turpe
 Accusasse mihi, vobis damnassee decorum est ?
 Sed neque Naupliades facinus defendere tantum, 310
 Tamque patens, valuit : nec vos audistis in illo
 Crimina ; vidistis : pretioque objecta patebant.
 Nec Pœantiaden quod habet Vulcania Lemnos,
 Esse reus merui. factum defendite vestrum :
 Consensistis enim. nec me suasisse nego ; 315
 Ut se subtraheret bellique viæque labori,
 Tentaretque feros requie lenire dolores.
 Paruit ; et vivit. non hæc sententia tantum
 Fida, sed et felix ; cum sit satis, esse fidelem.
 Quem quoniam vates delenda ad Pergama poscunt ; 320
 Ne mandata mihi. melius Telamonius ibit :
 Eloquentique virum morbis iraque furentem
 Molliet : aut aliqua producet callidus arte.
 Ante retro Simoïs fluet, et sine frondib' s Ide
 Stabit, et auxilium promittet Achæia Trojæ ; 325
 Quam, cessante meo pro vestris pectore rebus,
 Ajacis stolidi Danaïs solertia profit.
 Sis licet infestus fociis, regique, mihique,
 Dure Philoctete ; licet execrere, meumque
 Devoveas sine fine caput ; cupiasque dolenti 330
 Me tibi forte dari ; nostrumque haurire cruorem ;

[Uteque tui mihi, sic fiat tibi copia nostri:]
 Te tamen adgrediar: [mecumque reducere nitar.]
 Tamque tuis potiar (faveat Fortuna) sagittis;
 Quam sum Dardanio, quem cepi, vate potitus: 335
 Quam responsa Deum, Trojanaque fata, retexi:
 Quam rapui Phrygiæ signum penetrale Minervæ
 Hostibus è mediis, et se mihi comparet Ajax?
 Nempe capi Trojam prohibebant fata sine illis.
 Fortis ubi est Ajax: ubi sunt ingentia magni 340
 Verba viri? cur hic metuis? cur audet Ulysses
 Ire per excubias, et se committere nostri?
 Perque feros enses, non tantum mœnia Troum,
 Verum etiam summas arces intrare: suaque
 Eripere æde Deam: raptamque efferre per hostes: 345
 Quæ nisi fecissem; frustra Telamone creatus
 Gestasset læva taurorum tergora septem.
 Illa nocte mihi Trojæ victoria parta est:
 Pergama tum vici, cum vinci posse cœgi.
 Desine Tidyden vultuque et murmure nobis 350
 Ostentare meum. pars est sua laudis in illis.
 Nec tu, cum socia clypeum pro classe tenebas,
 Solus eras: tibi turba comes, mihi contigit unus.
 Qui, nisi pugnacem sciret sapiente minorem
 Esse, nec indomitæ deberi præmia dextræ, 355
 Ipse quoque hæc peteret: peteret moderatior Ajax,
 Eurypilusque ferox, claroque Andremone natus:
 Nec minus Idomeneus, patriaque creatus eadem
 Meriones: peteret majoris frater Atridæ.
 Quippe manu fortes (nec sunt tibi Marte secundi) 360
 Consiliis cessere meis. tibi dextera bello
 Utilis; ingenium est, quod eget moderamine nostri.
 Tu vires sine mente geris: mihi cura futuri est.
 Tu pugnare potes: pugnandi tempora mecum
 Eligit Atrides. tu tantum corpore prodes; 365
 Nos animo. quantoque ratem qui temperat, anteit
 Remigis officium, quanto dux milite major;
 Tanto ego te supero. nec non in corpore nostro
 Pectora sunt potiora manu: vigor omnis in illis.

At vos, o Proceres, vigili data præmia vestro ; 370
 Proque tot annorum cura, quos anxius egi,
 Hunc titulum meritis pensandum reddite nostris.
 Jam labor in fine est. obstantia fata removi :
 Altaque, posse capi faciendo, Pergama cepi.
 Per ipse nunc focias, casuraque mœnia Troum, 375
 Perque Deos oro, quos hosti nuper ademi ;
 Per, si quid superest, quod sit sapienter agendum ;
 Si quid adhuc audax, ex præcipitique petendum ;
 Si Trojæ satis aliquid restare putatis ;
 Este mei memores : aut si mihi non datis arma ; 380
 Huic date. et ostendit signum fatale Minervæ.

Mota manus procerum est : et, quid facundia posset,
 Re patuit ; fortisque viri tulit arma disertus
 Hectora qui solus, qui ferrum, ignemque, Jovemque
 Sustinuit toties ; unam non sustinet iram : 385
 Invictumque virum vincit dolor. adripit enssem :
 Et, Meus hic certe est. an et hunc sibi poscet Ulysses ?
 Hoc, ait, utendum est in me mihi : quique cruore
 Sæpe Phrygum maduit, domini nunc cæde madebit :
 Ne quisquam Ajacem possit superare, nisi Ajax. 390
 Dixit : et in pectus, tum denique vulnera passum,
 Qua patuit ferro, lethalem condidit enssem :
 Nec valuerè manus infixum educere telum.
 Expulit ipse cruor. rubefactaque sanguine tellus
 Purpureum viridi genuit de cespite florem, 395
 Qui prius Cæbalio fuerat de vulnere natus.
 Littera communis mediis pueroque viroque
 Inscripta est foliis : hæc nominis, illa querelæ.

Victor ad Hypsipyles patriam, clarique Thoantis,
 Et veterum terras infames cæde viroꝝ, 400
 Vela dat ; ut referat, Tyrophia tela, sagittas.
 Quæ postquam ad Grajos. domino comitante, revexit ;
 Imposita est sero tandem manus ultima bello.
 Troja simul Priamusque cadunt : Priameia conjux
 Perdidit infelix hominis post omnia formam ; 405
 Externasque novo latratu terruit auras.
 Longus in angustum qua clauditur Hellospontus,

Ilion ardebat ; neque adhuc confederat ignis :
 Exiguumque senis Priami Jovis ara cruorem
 Combiberat. tractata comis antistita Phœbi 410
 Non profecturas tendebat ad æthera palmas.
 Dardanidas matres, patriorum signa Deorum
 Dum licet amplexas, succensaue templa tenentes
 Invidiosa trahunt victores præmia Graji.
 Mittitur Astyanax illis de turribus, unde 415
 Pugnantem pro se, proavitaque regna tuentem,
 Sæpe videre patrem, monstratum a matre, solebat.
 Jamque viam suadet Boreas ; flatuque secundo
 Carbasia mota sonant : jubet uti navita ventis.
 Troja, vale : rapimur, clamant : dantque oscula terræ
 Troades : et patriæ fumantia tecta relinquunt. (420
 Ultima conscendit classẽ (miserabile visu)
 In mediis Hecube natorum inventa sepulchris.
 Prenantem tumulos, atque ossibus oscula dantem
 Dulichis traxere manus. tamen unius hausit, 425
 Inque sinu cineres secum tulit Hectoris hausitos,
 Hectoris in tumultu canum de vertice crinem,
 Inferias inopes, crinem lacrymasque relinquit.
 Est, ubi Troja fuit, Phrygiæ contraria tellus,
 Bistonis habitata viris. Polymestoris illic 32
 Regia dives erat, cui te commisit alendum
 Clam, Polydore, pater, Phrygiis removit ab armis ;
 Consilium sapiens : sceleris nisi præmia magnas
 Adjecisset opes, animi irritamen avari.
 Ut cecidit Fortuna Phrygum, capit impius ensẽ 435
 Rex Thracum, juguloque sui defigit alumni :
 Et, tanquam tolli cum corpore crimina possent,
 Exanimem e scopulo subjectas misit in undas.
 Litore Threicio classẽ religarat Atrides,
 Dum mare pacatum, dum ventus amicior esset. 440
 Hic subito, quantus, cum viveret, esse solebat,
 Exit humo late rupta ; similisque minaci,
 Temporis illius vultum referebat Achilles ;
 Quo ferus injusto petiit Agamemnona ferro ;
 Immemoresque mei disceditis, inquit, Achivi ? 44

Obrutaque est mecum virtutis gratia nostræ ?
 Ne facite, utque meum non sit sine honore sepulchrum,
 Placet Achilleos mactata Polyxena manes.
 Dixit: et, immiti sociis parentibus umbræ,
 Rapta sinu matris, quam jam prope sola fovebat, 450
 Fortis, et infelix, et plusquam femina, virgo
 Ducitur ad tumulum, diroque fit hostia busto.
 Quæ memor ipsa sui, postquam crudelibus aris
 Admota est; sensitque sibi fera sacra parari;
 Utque Neoptolemum stantem, ferrumque tenentem, 455
 Inque suo vidit figentem lumina vultu;
 Utere jamdudum generoso sanguine, dixit,
 Nulla mora est: at tu jugulo, vel pectore, telum
 Conde meo: jugulumque simul pectusque retexit.
 Scilicet aut ulli servire Polyxena ferrem, 460
 Aut per tale sacrum numen placabitur ullum.
 Mors tantum vellem matrem mea fallere posset.
 Mater obest; minuitque necis mihi gaudia: quamvis
 Non mea mors illi, verum sua vita gemenda est.
 Vos modo, ne Stygios adeam non libera manes, 465
 Este procul; si iusta peto: tactuque viriles
 Virgineo removete manus. acceptior illi,
 Quisquis is est, quem cæde mea placare paratis,
 Liber erit sanguis. si quos tamen ultima nostri
 Vota movent oris; Priami vos filia regis, 470
 Non captiva, regat; genetrici corpus inemptum
 Reddite: neve auro redimat jus triste sepulchri.
 Sed lacrymis. tunc, cum poterat, redimebat et auro.
 Dixerat: at populus lacrymas, quas illa tenebat,
 Non tenet. ipse etiam flens invitæque sacerdos 475
 Præbita coniecto rupit præcordia ferro.
 Illa, super terram defecto poplite labens,
 Pertulit intrepidos ad fata novissima vultus.
 Tunc quoque cura fuit partes velare tegendas,
 Cum caderet. castique decus servare pudoris. 480
 Troades excipiunt: deploratosque recensent
 Priamidas: et quid dederit domus una cruoris.
 Teque gemunt, virgo; teque, o! modo regia conjux,

Regia dicta parens, Asiæ florentis imago :
 Nunc etiam prædæ mala fors : quam victor Ulysses 485
 Esse suam nollet, nisi quod tamen Hec̃tora partu
 Edideras. dominum matri vix repperit Hec̃tor.
 Quæ corpus complexa animæ tam fortis inane,
 Quas toties patriæ dederat, natifque, viroque,
 Huic quoque dat lacrymas ; lacrymas in vulnera fundit :
 Osculaque ore legit : consuetaque pectora plangit : (495
 Canitiemque suam concreto in sanguine verrens,
 Plura quidem, sed et hæc, laniato pectore, dixit :
 Nata tuæ (quid enim superest ?) dolor ultime matri,
 Nata, jaces : videoque tuum, mea vulnera, vulnus. 495
 En, ne perdidierim quemquam sine cæde meorum,
 Tu quoque vulnus habes. at te, quia sæmina, rebar
 A ferro tutam : cecidisti et sæmina særo.
 Totque tuos idem fratres, et perdidit idem,
 Exitium Trojæ, nostrique orbator, Achilles. 500
 At postquam cecidit Paridis Phœbique sagittis ;
 Nunc certe, dixi, non est metuendus Achilles.
 Nunc quoque mihi metuendus erat. cinis ipse sepulti
 In genus hoc sævit : tumulo quoque senimus hostem :
 Æacidæ sæcunda fui. jacet Ilion ingens : 505
 Eventnque gravi finita est publica clades :
 Si finita tamen. soli mihi Pergama restant :
 In cursuque meus dolor est. modo maxima rerum,
 Tot generis, natifque potens, nuribusque, viroque,
 Nunc trahor exsul, inops, tumultus avulsa meorum, 510
 Penelopæ munus. quæ me, data pensa trahentem,
 Matribus ostendens Ithacis, Hæc Hec̃toris illa est
 Clara parens : hæc est, dicet, Priamæia conjux.
 Postque tot amissos tu nunc, quæ sola levabas
 Maternos luctus, hostilia busta piasti. 515
 Inferias hosti peperisti. quo ferrea restat ?
 Quidve moror ? quo me servas, damnosa senectus ?
 Quid, Di crudeles, nisi quo nova funera cernam,
 Vivacem differtis anum ? quis posse putaret
 Felicem Priamum, post diruta Pergama, dici ? 520
 Felix morte sua, nec te, mea nata, peremptam

Adspicit : et vitam pariter regnumque relinquit.
 At (puto) funeribus dotabere, regia virgo ;
 Condeturque tuum monumentis corpus avitis.
 Non hæc est Fortuna domus. tibi munera matris 525
 Contingent fletus, peregrinæque haustus arenæ.
 Omnia perdidimus. superest, cur vivere tempus
 In breve sustineam, proles gratissima matri,
 Nunc solus, quondam minimus de stirpe virili,
 Has datus Ismario regi Polydorus in oras. 530
 Quid moror interea crudelia vulnera lymphis
 Abluere, et sparsos immitti sanguine vultus ?
 Dixit : et ad litus passu processit anili,
 Albentes laniata comas. Date, Troades, urnant,
 Dixerat infelix, liquidas hauriret ut undas : 535
 Adspicit ejectum Polydori in littore corpus,
 Factaque Threïciis ingentia vulnera telis ;
 Troades exclamant : obmutuit illa dolore ;
 Et pariter vocem, lacrymasque introrsus obortas
 Devorat ipse dolor : duroque similima saxo 540
 Torpet : et adversa figit modo lumina terra ;
 Interdum torvos sustollit ad æthera vultus :
 Nunc positi spectat vultum, nunc vulnera, nati ;
 Vulnera præcipue : seque armat et instruit ira.
 Qua simul exarsit, tanquam regina maneret, 545
 Uicisci statuit ; pœnæque in imagine tota est.
 Utque furit catulo lactente orbata læna ;
 Signaque nacta pedum, sequitur, quem non videt, hostem :
 Sic Hecube, postquam cum luctu miscuit iram,
 Non oblita animorum, annorum oblita suorum, 550
 Vadit ad artificem diræ Polymestora cædis :
 Colloquiumque petit. nam se monstrare relictum
 Velle lateas illi, quod nato redderet, aurum.
 Credidit Odrysius : prædæque adsuetus amore
 In secreta venit. cum blando callidus ore, 555
 Tolle moras, Hecube, dixit : quæ munera nato :
 Omne fore illius quod das, quod et ante dedisti,
 Per Superos juro. spectat truculenta loquentem,
 Falsaque jurantem : tumidaque exarsuat ira ;

Atque ita correptum captivarum agmine matrum 560
 Involat, et digitos in perfida lumina condit,
 Exspoliatque genas oculis, (facit ira valentem)
 Immergitque manus: fœdataque sanguine fonti
 Non lumen, neque enim superest, loca luminis haurit.
 Chæde sui Thracum gens irratata tyranni 565
 Troada telorum lapidumque incesse jactu
 Cœpit. at hæc missum rauco cum murmure saxum
 Moribus insequitur: rictuque in verba parato
 Latravit, conata loqui. locus exstat, et ex re
 Nomen habet: veterumque diu memor illa malorum, 570
 Tum quoque Sithonios ululavit mœsta per agros.
 Illius Troasque suos, hostesque Pelasgos,
 Illius Fortuna Deos quoque moverat omnes:
 Sic omnes, ut et ipsa Jovis conjuxque, sororque,
 Eventus Hecubam meruisse negaverit illos. 575
 Non vacat Auroræ, quanquam isdem faverat armis,
 Cladibus, et casu Trojæque Hecubæque moveri.
 Cura Deam propior, luctusque domesticus angit
 Memnonis amissi, Phrygiis quem lutea campis
 Vidit Achillea pereuntem cuspide mater. 580
 Vidit; et ille color, quo matutina rubescunt
 Tempora, palluerat: latuitque in nubibus æther.
 At non impositos supremis ignibus artus
 Sustinuit spectare parens: sed crine soluto,
 Sicut erat, magni genibus procumbere non est 585
 Dedignata Jovis lacrymisque has addere voces:
 Omnibus inferior, quas sustinet aureus æther,
 (Nam mihi sunt totum rarissima templa per orbem)
 Diva tamen venio: non ut delubra, diesque
 Des mihi sacrificos, caliturasque ignibus aras. 590
 Si tamen adspicias, quantum tibi sæmina præstem,
 Tum cum luce nova noctis confinia servo,
 Præmia danda putes. sed non ea cura; neque hic est
 Nunc status Auroræ, meritos ut poscat honores.
 Memnonis orba mei venio: qui fortia frustra 595
 Pro patruo tulit arma suo; primisque sub annis
 Occidit a forti (sic vos voluistis) Achille.

Da, precor, huic aliquem, solatia mortis, honorem,
 Summe Deum rector: maternaque vulnera leni.
 Juppiter adnuerat; cum Memnonis arduus alto 600
 Corruit igne rogos: nigrique volumina fumi
 Infecere diem. veluti cum flumina natas
 Exhalant nebulas, nec Sol admittitur infra.
 Atra favilla volat: glomerataque corpus in unum
 Densatur; faciemque capit: sumitque calorem 605
 Atque animam ex igni. levitas sua præbuit alas.
 Et primo similis volucris, mox vera volucris
 Insonuit pennis. pariter sonuere sorores
 Innumeræ; quibus est eadem natalis origo.
 Terque rogom lustrant: et consonus exit in auras 610
 Ter clangor. quarto seducunt castra volatu.
 Tum duo diversa populi de parte feroces
 Bella gerunt: rostrisque, et aduncis unguibus iras
 Exercent; alasque adversaque pectora lassant.
 Inferiæque cadunt cineri cognata sepulto 615
 Corpora: seque viro forti meminere creatas,
 Præpetibus subitis nomen facit auctor; ab illo
 Memnonides dictæ, cum Sol duodena peregit
 Signa, parentali perituræ marte rebellant.
 Ergo aliis latrasse Dymantida flebile visum: 620
 Luctibus est Aurora suis intenta; piasque
 Nunc quoque dat lacrymas: et toto rorat in orbe.
 Nec tamen everfam Trojæ cum mœnibus esse
 Spem quoque fata sinunt. sacra, et, sacra altera, patrem,
 Fert humeris, venerabile onus, Cythereius heros. 625
 De tantis opibus prædam pius eligit illam;
 Ascaniumque suum: profugaque per æquora classe
 Fertur ab Antando: scelerataque limina Thracum,
 Et Polydoreo manantem sanguine terram
 Linqvit: et utilibus ventis, æstuque secundo 630
 Intrat Apollineam, sociis comitantibus, urbem.
 Hunc Anius, quo rege homines, antistite Phœbus
 Rite colebantur; temploque domoque recepit:
 Urbemque ostendit, delubraque vota, duasque
 Latona quondam stirpes pariente retentas, 635

Phure dato flammis, vinoque in thura profuso,
 Cæforumque bouum fibris de more crematis,
 Regia tecta petunt : positique tapetibus altis
 Munera cum liquido capiunt Cerealia Baccho.
 Tum pius Anchises : O Phœbi lecte sacerdos, 640
 Fallor ? an et natum, cum primum hæc mœnia vidi,
 Bisque duas naras, quantum reminiscor, habebas ?
 Huic Anius : niveis circumdata tempora vittis
 Concutiens, et tristis, ait : non falleris, Heros
 Maxime : natorum vidisti quinque parentem. 645
 Quem nunc (tanta homines rerum inconstantia versat)
 Pene vides orbem. quid enim mihi filius absens
 Auxilii ? quem dicta suo de nomine tellus
 Andros habet, pro patre locumque et regna tenentem.
 Delius augurium dedit huic : dedit altera Liber 650
 Fæmineæ sorti voto majora fideque
 Munera : nam tactu natarum cuncta mearum
 In segetem, laticemque meri, baccamque Minervæ
 Transformabantur : divesque erat usus in illis.
 Hoc ubi cognovit Trojæ populator Atrides, 655
 (Ne non ex aliqua vestram sensisse procellam
 Nos quoque parte putes) armorum viribus usus,
 Abstrahit invitas gremio genitoris : alantque
 Imperat Argolicam cœlesti munere classem.
 Effugiunt quo quæque potest. Eubœa duabus, 660
 Et totidem natis Andros fraterna petita est.
 Miles a test : et, ni dedantur, bella minatur.
 Vincta metu pietas consortia pectora pœnæ
 Dedit : et ut timido possis ignoscere fratri ;
 Non hic Æneas, non, qui defenderet Andron, 665
 Hector erat : per quos decimum durastis in annum.
 Jamque parabantur captivis vincla lacertis.
 Illæ tollentes etiamnum libera cœlo
 Brachia, Bacche pater, ser opem, dixere : tulitque
 Muneris auctor opem. si miro perdere more, 670
 Ferre vocatur opem. nec qua ratione figuram
 Perdiderint. potui scire, aut nunc dicere possim.
 Summa mali nota est. pennas sumpsere ; tuæque

Conjugis in volucrem, niveas abiere columbas.

Talibus atque aliis postquam convivia dictis 675
Implerunt; mensa somnum petiere remota.

Cumque die surgunt: adeuntque oracula Phœbi.

Qui petere antiquam matrem, cognataque iussit
Lattora, prosequitur Rex, et dat munus ituris;
Anchisæ sceptrum, chlamydem pharetramque nepoti, 680

Cratera Æneæ; quem quondam miserat illi
Hospes ab Aoniis Therfes Ismenius oris.

Miserat hunc illi Therfes, fabricaverat Alcon
Myleus; et longo cælaverat argumento.

Urbs erat: et septem posses ostendere portas. 685

Hæ pro nomine erant, et, quæ foret illa, docebant.

Ante urbem exequiæ, tumulique, ignesque, rogique,

Effusæque comas, et apertæ pectora, matres
Sinificat luctum: Nymphæ quoque flere videntur;
Siccatosque queri fontes. sine frondibus arbos 690

Nuda riget: rodunt arentia saxa capellæ.

Ecce facit mediis natas Orione Thebis,

Hanc non sæmineum jugulo dare pectus aperto,

Illam demisso per fortia vulnera telo

Pro populo cecidisse suo; pulchrisque per urbem 695

Funeribus ferri, celebrique in parte cremari:

Tum de virginea geminos exire favilla.

Ne genus interea, juvenes, quos fama Coronas

Nominat, et cineri materno ducere pompam.

Hactenus antiquo signis fulgentibus ære 700
Summus inaurato crater erat asper acantho.

Nec leviora datis Trojani dona remittunt:

Dantque sacerdoti, custodem thuris, acerram;

Dant pateram, claramque auro geminisque coronam:

Inde recordati Teucros a sanguine Teucris 705

Ducere principium, Creten tenuere; locique

Ferre diu nequiere Jovem. centumque relictis

Urbibus, Ausonios optant contingere portus.

Sævit hiems, jactatque viros: Strophadumque receptos

Portubus infidis exterruit ales. Aëlio 710

Et jam Dulichios portus, Ithacamque, Samenque,

Neritiasque domos, regnum fallacis Ulyssæi,
 Præter erant vincti: certatam lite Deorum
 Ambraciam, versique vident sub imagine saxum
 Judicis, Aëtiaco quæ nunc ab Apolline nota est, 715
 Vocalemque sua terram Dodonida quercu,
 Chaoniosque sinus, ubi nati rege Molosso
 Irrita subiectis fugere incendia pennis.

Proxima Phæacum, felicibus obstita pomis,
 Rura petunt. Epiros ab his, regnataque vati 729
 Buthrotos Phrygio, simulataque Troja tenentur.
 Inde futurorum certi, quæ cuncta fideli

Priamides Helenus monitu prædixerat, intrant
 Sicaniam. tribus hæc excurrit in æquora linguis.
 E quibus imbriferos obverta Pachynos ad Austros: 735
 Mollibus expositum Zephyris Lilybæon: at Arcton
 Æquoris expertem spectat, Boreamque Peloros.
 Hac subeunt Teucris: remisque æstuque secundo
 Sub noctem potitur Zancleæ clavis arena.

Scylla latus dextrum, lævum irrequieta Charybdis 739
 Insestant. vorat hæc raptas revomitque carinas?

Illa feris atram canibus succingitur alvum;
 Virginis ora gerens: et (si non omnia vates
 Ficta reliquerunt) aliquo quoque tempore virgo.
 Hanc multi petiere proci: quibus illa repulsis 735
 Ad pelagi Nymphas. pelagi gratissima Nymphis,
 Ibat: et elusos juvenum narrabat amores.

Quam, dum pestendos præbet Galatea capillos,
 Talibus adloquitur, repetens suspiria, dictis:
 Te tamen, ô virgo, genus haud immite virorum 749
 Expetit: utque facis, potes his impune negare.

At mihi, cui pater est Nereus, quam cærule Doris
 Enixa est; quæ sum turba quoque tuta sororum,
 Non, nisi per fluctus, licuit Cyclopi amor
 Effugere: et lacrymæ vocem impediere loquentis. 745

Quas ubi marmoreo deterisit pollice virgo;
 Et solata Deam est; Refer, ô charissima, dixit:
 Neve tui causam tege (sum tibi fida) doloris.
 Nereis his contra refecuta Cratæide natam:

Acis erat, Fauno Nymphaque Symæthide cretus, 750
 Magna quidem patrisque sui matrisque voluptas,
 Nostra tamen major. nam me sibi junxerat uni
 Pulcher : et, octonis iterum natalibus actis,
 Signarat dubia teneras lanugine malas.
 Hunc ego, me Cyclops, nullo cum fine petebat. 755
 Nec, si quæfioris, odium Cyclopi, amorne
 Acidis in nobis fuerit præsentior, edam.
 Par utrinque fuit. prò quanta potentia regni
 Est, Venus alma, tui ! nempe ille immitis, et ipsi
 Horrendus silvis, et visus ab hospite nullo 760
 Impune, et magni cum Dis contemptor Olympi ;
 Quid sit amor sentit : nostrique cupidine captus
 Urgetur ; oblitus pecorum antrorumque suorum.
 Jamque tibi formæ, jamque est tibi cura placendi :
 Jam rigidos pectus rastris, Polypheme, capillos : 765
 Jam libet hirsutam tibi falce recidere barbam :
 Et spectare feros in aqua, et componere, vultus.
 Cædis amor, feritasque, sitisque immensa cruoris
 Cessant : et tutæ veniunt abeuntque carinæ.
 Telemus interea Siculam delatus ad Ætnen, 770
 Telemus Eurymides, quem nulla fefellerat ales.
 Terribilem Polyphemon adit ; lumenque, quod unum
 Fronte geris media, rapiet tibi, dixit, Ulysses.
 Risit, et, ô vatum stolidissime, falleris, inquit :
 Altera jam rapuit. sic frustra vera monentem 775
 Spernit : et aut gradiens ingenti littora passu
 Degravat, aut fessus sub opaca revertitur antra.
 Prominet in pontum, cuneatus acumine longo,
 Collis : utrumque latus circumfluit æquoris unda.
 Huc ferus adscendit Cyclops ; mediusque resedit. 780
 Lanigeræ pecudes nullo ducente secutæ.
 Cui postquam pinus, baculi quæ præbuit usum,
 Ante pedes posita est, antennis apta ferendis ;
 Sumptaque arundinibus compacta est fistula centum ;
 Senferunt toti pastoris sibila montes ! 785
 Senferunt undæ. latitans ego rupe, meique
 Acidis in gremio residens, procul auribus hausi ;

Talla dicta meis, auditaque mente notavi.
 Candidior nivei folio, Galatea, ligustri;
 Floridior pratis; longa procerior alno;
 Splendidior vitro; tenero lascivior hædo;
 Levior assiduo detritis æquore conchis;
 Solibus hibernis, æstiva gratior umbra;
 Nobilior pomis: platano conspectior alta;
 Lucidior glacie; matura dulcior uva;
 Mollior et Cygni plumis, et lacte coacto;
 Et, si non fugias, riguo formosior horto.
 Sævior indomitis eadem Galatea juvenis,
 Durior annosa quercu; fallacior undis;
 Lentior et falicis virgis; et vitibus albis;
 His immobilior scopulis; violentior amne;
 Laudato pavone superbior; acrior igni;
 Asperior tribulis; foeta truculentior ursa;
 Surdior æquoribus; calcato immitior hydro;
 Et, quod præcipue vellem tibi demere possem,
 Non tantum cervo, claris latratibus æsto,
 Verum etiam ventis, volucrique fugacior aura.
 At, bene si nôris, pigeat fugisse: morasque
 Ipsa tuas damnes: et me retinere labores.
 Sunt mihi, pars montis, vivo pendentia saxo
 Antra; quibus nec Sol medio sentitur in æstu,
 Nec sentitur hiems: sunt poma gravantia ramos:
 Sunt auro similes longis in vitibus uvæ:
 Sunt et purpureæ; tibi et has servamus, et illas.
 Ipsa tuis manibus, silvestri nata sub umbra,
 Mollia fraga leges: ipsa autumnalia corna,
 Prunaque, non solum nigro liventia succo,
 Verum etiam generosa, novasque imitantia ceras.
 Nec tibi castaneæ, me conjuge, nec tibi deerunt
 Arbuti foetus. omnis tibi serviet arbor.
 Hoc pecus omne meum est. multæ quoque vallibus errant:
 Multas silva tegit: multæ stabulantur in antris.
 Nec, si forte roges, possim tibi dicere, quot sint.
 Pauperis est numerare pecus. de laudibus harum
 Nil mihi credideris; præsens potes ipsa videre,

795

795

800

805

810

815

820

825

Ut vix sustineant distentum cruribus uber.
 Sunt, foetura minor, tepidis in ovilibus agni :
 Sunt quoque, par ætas, aliis in ovilibus hædi.
 Lac mihi semper adest niveum. pars inde bibenda
 Servatur : partem liquefacta coagula durant. 830
 Nec tibi deliciæ faciles, vulgataque tantum
 Munera contingent, damæ, leporesque, capræque,
 Parve columbarum, demptusve cacumine nidus :
 Inveni geminos, qui tecum ludere possint,
 Inter se similes, vix ut dignoscere possis, 835
 Villosæ catulos in summis montibus ursæ
 Inveni : et dixi, Dominæ servabimus istos.
 Jam modo cœruleo nitidum caput exfere ponto :
 Jam, Galatea, veni : nec munera despice nostra.
 Certe ego me novi, liquidæque in imagine vidi 840
 Nuper aquæ : placuitque mihi mea forma videnti ;
 Adspice, sim quantus : non est hoc corpore major
 Juppiter in cœlo : nam vos narrare soletis
 Nescio quem regnare Jovem. coma plurima torvos
 Prominet in vultus : humerosque, ut lucus, obumbrat.
 Nec mihi quod rigidis horrent densissima setis 845
 Corpora, turpe puta. turpis sine frondibus arbor :
 Turpis equus, nisi colla jubæ flaventia velent,
 Pluma tegit volucres : ovibus sua lana decori est :
 Barba viros, hirtæque decent in corpore setæ. 850
 Unum est in media lumen mihi fronte, sed instar
 Ingentis clypei, quid ? non hæc omnia magno
 Sol videt e cœlo ? Soli tamen unicus orbis.
 Adde, quod in vestro genitor meus æquore regnat.
 Hunc tibi do foceram. tantum miserere, precesque 855
 Supplicis exaudi. tibi enim succumbimus uni.
 Quique Jovem, et cœlum sperno, et penetrabile fulmen,
 Nerei, te vereor : tua fulmine sævior ira est.
 Atque ego contemptus essem patientior hujus ;
 Si fugeres omnes. sed cur, Cyclope repulso, 860
 Acin amas, præfersque meis amplexibus Acin ?
 Ille tamen placeatque sibi, placeatque licebit,
 Quod nollem, Galatea, tibi, modo copia detur,

Sentiet esse mihi tanto pro corpore vires.
 Viscera viva traham : divulsaque membra per agros, 865
 Perque tuas spargam (sic se tibi misceat) undas.
 Uror enim ; læsusque exæstuat acrius ignis :
 Cumque suis videor translatam viribus Ætnam
 Pectore ferre meo : nec tu, Galatea, moveris.
 Talia nequicquam questus (nam cuncta videbam) 70
 Surgit : et ut taurus vacca furibundus adempta
 Stare nequit, silvaque et notis saltibus errat.
 Cum ferus ignaros, nec quicquam tale timentes,
 Me videt atque Acin : Videoque, exclamat ; et ista
 Ultima sit, faciam, Veneri concordia vestra. 875
 Tantaque vox, quantam Cyclops iratus habere
 Debuit, illa fuit. clamore perhorruit Ætne.
 Ast ego vicino pavescita sub æquore mergor.
 Terga fugæ dederat conversa Symæthius heros :
 Et, Fer opem, Galatea, precor, mihi : ferte parentes :
 Dixerat : et vestris periturum admittite regnis. (880
 Insequitur Cyclops : partemque e monte revulsam
 Mittit ; et extremus quamvis pervenit ad illum
 Angulus e saxo, totum tamen obruit Acin.
 At nos, quod fieri solum per fata licebat, 885
 Pecimus ; ut vires adsumeret Acis avitas :
 Pœniceus de mole cruor manabat : et intra
 Temporis exiguum rubor evanescere cœpit :
 Fitque color primo turbati fluminis imbre :
 Pargaturque mora. tum moles jacta dehiscit : 890
 Vivaque per rimas, proceraque surgit arundo :
 Osque cavum saxi sonat exsultantibus undis :
 Miraque res ; subito media tenus exstitit alvo
 Incinctus juvenis flexis nova cornua cannis.
 Qui, nisi quod major, quod toto cœrulus ore est, 895
 Acis erat. sed sic quoque erat tamen Acis in amnem
 Versus : et antiquum tenuerunt flumina nomen.
 Desierat Galatea loqui : cœtuque soluto
 Discedunt : placidisque natant Nereïdes undis.
 Scylla redit : (neque enim medio se credere ponto 900
 Audet) et aut bibula sine vestibis errat arena ;

Aut ubi lassata est, seductos nocta recessus
 Gurgitis, inclusa sua membra refrigerat unda.
 Ecce fretum findens alti novus incola ponti,
 Nuper in Euboïca versis Anthedone membris, 905
 Chaucus adest : visæque cupidine virginis hæret :
 Et, quæcumque putat fugientem posse morari,
 Verba refert: fugit illa tamen : veloxque timore
 Pervenit in summum positi prope littora montis.
 Ante fretum est ingens, apicem collectus in unum, 910
 Longa sine arboribus convexus ad æquora vertex.
 Constitit hic et tuta loco, monstrumne, Deuse
 Ille sit, ignorans, admiraturque colorem,
 Cæsariemque humeros, subjectaque terga, tegentem,
 Ultimaque excipiat quod tortilis inguina piscis. 915
 Sentit : et innitens, quæ stabat proxima, moli,
 Non ego prodigium, non sum fera bellua, virgo ;
 Sum Deus, inquit, aquæ: nec majus in æquora Proteus
 Jus habet, aut Triton, Athamantiadesve Palæmon.
 Ante tamen mortalis eram : sed scilicet altis 920
 Deditus æquoribus, jam tum exercebar in illis.
 Nam modo ducebam ducentia retia pisces :
 Nunc in mole sedens moderabar arundine linum.
 Sunt viridi prato confinia littora, quorum
 Altera pars undis, pars altera cingitur herbis : 925
 Quas neque cornigeræ morsu læsere juvencæ :
 Nec placidæ carpsistis oves, hirtæve capellæ.
 Non apis inde tulit collectos sedula flores :
 Non data sunt capiti genialia ferta nec unquam
 Falciferæ secuere manus. ego primus in illo 930
 Cespite confedi, dum lina madentia sicco.
 Utque recenserem captivos ordine pisces ;
 Insuper exposui, quos aut in retia casus,
 Aut sua credulitas in aduncos egerat hamos.
 Res similis fictæ : (sed quid mihi fingere prodest ?) 935
 Gramine contacto cœpit mea præda moveri,
 Et mutare latus ; terraque, ut in æquore, niti.
 Dumque moror, mirorque simul, fugit omnis in undas
 Turba suas: dominumque novum, littusque relinquunt.

Obstupui: dubiusque diu, quæ causa, requiro: 940
 Num Deus hoc aliquis, num succus fecerit herbæ.
 Quæ tamen has, inquam, vires habet herba? manuque
 Pabula decerpsi, decerptaque dente momordi.
 Vix bene combiberant ignotos guttura succos:
 Cum subito trepidare intus præcordia sensi; 945
 Alteriusque rapi naturæ pectus amore.
 Nec potui restare loco: Repetendaque nunquam
 Terra, vale, dixi: corpusque sub æquora merfi.
 Dî maris exceptum socio dignantur honore:
 Utque mihi, quæcumque feram, mortalia demant, 950
 Oceanum Tethynque rogant, ego lustror ab illis:
 Et purgante nefas novies mihi carmine dicto
 Pectora fluminibus jubeor supponere centum.
 Nec mora: diversis lapsi de fontibus amnes.
 Totaque vertuntur supra caput æquora nostrum. 955
 Hactenus acta tibi possum memoranda referre:
 Hactenus et meminî: nec mens mea cætera sensit.
 Quæ postquam rediit; alium me corpore toto,
 Ac fueram nuper, nec eundem mente, recepi.
 Hanc ego tum primum viridem ferrugine barbam, 960
 Cæsariemque meam, quam longa per æquora verro,
 Ingentesque humeros, et cærule brachia vidi,
 Cruraque pinnigero curvata novissima pisce.
 Quid tamen hæc species, quid Dîs placuisse marinis,
 Quid juvat esse Deum, si tu non tangeris istis? 965
 Talia dicentem, dicturum plura, reliquit
 Scylla Deum: furit ille, irritatusque repulsa
 Prodigiosa petit Titanidos atria Circes.

P. OVIDII NASONIS
METAMORPHOSEON

LIBER XIV.

J Amque Giganteis injectam faucibus Ætnen,
Arvaque Cyclopum, quid rastra, quid usus aratri
Nescia, nec quidquam junctis debentia bubus,
Liquerat Euboïcus tumidarum cultor aquarum :
Liquerat et Zanclem, adversaque mœnia Rhegi, 5
Navisfragumque fretum, gemino quod littore pressum
Ausoniæ Siculæque tenet confinia terræ.
Inde, manu magna Tyrrhena per æquora lapsus,
Herbiferos adiit colles, atque atria Glaucus
Sole satæ Circes, variarum plena ferarum. 10
Quam simul adspexit ; dicta acceptaque salute,
Diva, Dei miserere, precor : nam sola levare
Tu potes hunc, dixit, (videar modo dignus) amorem.
Quanta sit herbarum, Titani, potentia nulli,
Quam mihi, cognitius, qui sum mutatus ab illis. 15
Neve mei non nota tibi sit causa furoris ;
Littore in Italico, Messania mœnia contra,
Scylla mihi visa est. pudor est promissa, precesque,
Blanditiasque meas, contemptaque verba referre.
At tu, sive aliquid regni est in carmine ; carmen 20
Ore move sacro : sive expugnatio herba est ;
Utere tentatis operosæ viribus herbæ ;
Nec medeare mihi, sanesque hæc vulnera, mando :
Fineque nil opus est. partem ferat illa caloris.
At Circe (neque enim flammis habet aptius ulla 25
Talibus ingenium : seu causa est hujus in ipsa ;
Seu Venus indicio facit hoc offensa paterno)

METAMORPHOSEON LIB. XIV. 283

Talia verba refert : Melius sequerere volentem,
 Optantemque eadem, pariliq̃ue cupidine captam.
 Dignus eras : ultro poteras certeque rogari : 30
 Et, si spem dederis, mihi crede, rogaberis ultro.
 Neu dubites, absitque tuæ fiducia formæ :
 En ego, cum Dea sim, nitidi cum filia Solis,
 Carmine cum tantum, tantum cum gramine possim ;
 Ut tua sim, voveo. spernentem sperne : sequenti 35
 Redde vices : unoque duos ulciscere facto.
 Talia tentanti, Prius, inquit, in æquore frondes,
 Glaucus, et in summis nascentur montibus algæ ;
 Sospite quam Scylla nostri mutantur amores.
 Indignata Dea est : et lædere quatenus ipsum 40
 Non poterat, nec vellet amans ; irascitur illi,
 Quæ sibi prælata est : Venerisq̃ue offensa repulsâ,
 Protinus horrendis infamia pabula succis
 Conterit : et tritis Hecateïa carmina miscet:
 Cærulaque induitur velamina : perque ferarum 45
 Agmen adulantum media procedit ab aula :
 Oppositumque petens contra Zancleïa saxa
 Rhegion ingreditur, ferventes æstibus undas :
 In quibus, ut solida, ponit vestigia, ripa ;
 Summaque decurrit pedibus super æquora siccis. 50
 Parvus erat gurgēs, curvos sinuatus in arcus,
 Grata quies Scyllæ : quo se referebat ab æstu
 Et maris et cœli, medio cum plurimus orbe
 Sol erat, et minimas a vertice fecerat umbras :
 Hunc Dea prævitiat ; portentiferisq̃ue venenis 55
 Inquinat. hic pressos latices radice nocenti
 Spargit : et obscurum verborum ambage novorum
 Ter novies carmen magico demurmurat ore.
 Scylla venit ; mediaq̃ue tenus descenderat alvo ;
 Cum sua sædari latrantibus inguina monstros 60
 Adspicit : ac primo non credens corporis illas
 Esse sui partes, refugitq̃ue, abigitq̃ue, timetque
 Ora proterva carum. sed quos fugit, attrahit una.
 Et corpus quærens semorum, crurumq̃ue, pedumq̃ue,
 Cerbereos rictus pro partibus invenit illis. 65

Statque canum rabies : subjectaque terga ferarum
Inguinibus truncis, uteroque exstante, cohærent.

Flevit amans Glaucus : nimiumque hostiliter usæ
Viribus herbarum fugit connubia Circes.

Scylla loco mansit : cumque est data copia primum, 70
In Circes odium sociis spoliavit Ulyssen.

Mox eadem Teucras fuerat mersura carinas ;
Ni prius in scopulum, qui nunc quoque saxeus exstat,
Transformata foret, scopulum quoque navita vitat.

Hanc ubi Trojanæ remis avidamque Charybdin 75
Evecere rates ; cum jam prope littus adessent

Aufonium, Libycas vento referuntur ad oras.

Excipit Ænean illic animoque domoque,

Non bene discidium Phrygii latura mariti,
Sidonis : inque pyra, sacri sub imagine fasti,

Incubuit ferro : deceptaque decipit omnes.

Rursus arenosæ fugiens nova mœnia terræ.

Ad sedemque Erycis, fidumque relatus Accesten,
Sacrificat : tumulumque sui genitoris honorat.

Quasque rates Iris Junonia pene cremarat, 85

Solvit : et Hippotadæ regnum, terrasque calenti

Sulfure fumantes, Acheloïdumque relinquit

Sirenum scopulos : orbataque præside pinus

Inarimen, Prochytenque legit, sterilique locatas

Colle Pitheculas, habitantum nomine dictas, 90

Quippe Deum genitor fraudem, et perjuriam quondam

Cercopum exofus, gentisque admittit dolosæ ;

In deformem viros animal mutavit : ut idem

Dissimiles homini possent, similesque videri.

Membraque contraxit : naresque a fronte refimas 95

Contudit, et rugis peraravit anilibus ora.

Totaque velatos flamenti corpora villo

Misit in has sedes. nec non prius abstulit usum

Verborum, et natæ dira in perjuriam linguæ,

Posse queri tantum rauco stridore relinquit. 100

Has ubi præterit, et Parthenopeia dextra

Mœnia deseruit ; leva de parte canori

Æolidæ tumulum, et loca sceta palustribus ulvis

METAMORPHOSEON LIB. XIV. 235

Littora Cumarum, vivacisque antra Sibyllæ
 Intrat: et, ut manes adeat per Averna paternos. 105
 Orat. at illa diu vultus tellure moratos,
 Eredit: tandemque Deo furibunda recepto,
 Magna petis, dixit, vir factis maxime, cujus
 Dextera per ferrum, pietas spectata per ignes.
 Pone tamen, Trojane, metum: potiere petitis: 110
 Elysiæque domos, et regna novissima mundi
 Me duce cognosces, simulacraque chara parentis.
 Invia virtuti nulla est via. dixit: et auro
 Fulgentem ramum silva Junonis Avernæ
 Monstravit: jussitque suo devellere trunco. 115
 Paruit Æneas: et formidabilis Orci
 Vidit opes, atavosque suos, umbramque senilem
 Magnanimi Anchisæ: didicit quoque jura locorum;
 Quæque novis essent adeunda pericula bellis.
 Inde ferens lassos averso tramite passus, 120
 Cum duce Cumæa fallit sermone laborem.
 Dumque iter horrendum per opaca crepuscula carpit;
 Seu Dea tu præsens, seu Dis gratissima, dixit;
 Numinis instar oris semper mihi: meque fatebor
 Muneris esse tui: quæ me loca mortis adire, 125
 Quæ loca me visæ voluisti evadere mortis.
 Pro quibus ærias meritis evectus ad auras
 Tempa tibi statuam; tribuam tibi thuris honore
 Respicit hunc vates et suspiratibus haustis,
 Nec Dea sum, dixit; nec sacri thuris honore 130
 Humanum dignare caput. neu nescius erres;
 Lux æterna mihi, carituraque sine dabatur,
 Si mea virginitas Phœbo patuisset amanti.
 Dum tamen hanc sperat, dum præcorrumpere donis
 Me cupit: Elige, ait; virgo Cumæa, quid optes: 135
 Optatis potiere tuis. ego pulveris hausti
 Ostendens cumulum, quot haberet corpora pulvis,
 Tot mihi natales contingere vana rogavi.
 Excidit, optarem juvenes quoque protinus annos,
 Hos tamen ille mihi dabat, æternamque juventam, 140
 Si Venerem paterer. contempto munere Phœbi

Innuba permaneo. sed jam felicior ætas
 Terga dedit : tremuloque gradu venit ægra senectus ;
 Quæ patienda diu est. nam jam mihi secula septem
 Acta vides : superest, numeros ut pulveris æquem, 145
 Ter centum messes, ter centum musta videre
 Tempus erit, cum me de tanto corpore parvam
 Longa dies faciat : consumptaque membra senecta
 Ad minimum redigantur onus. nec amata videbor,
 Nec placuisse Deo. Phœbus quoque forsitan ipse 150
 Vel non agnoscet, vel dilexisse negabit
 Usque adeo mutata ferar : nullique videnda ;
 Voce tamen noscar. vocem mihi fata relinquent.
 Talia convexum per iter memorante Sibylla,
 Sedibus Euboïcam Stygiis emergit in urbem 155
 Troïus Æneas : sacrisque e more litatis,
 Littora adit, nondum nutricis habentia nomen.
 Hic quoque substiterat post tædia longa laborum
 Neritius Macareus, comes experientis Ulyssæi.
 Desertum quondam mediis qui rupibus Ætnæ 160
 Noscit Achæmeniden : improvisoque repertum
 Vivere miratus, Qui te casusve, Deusve,
 Servat Achæmenide ? cur, inquit, barbara Grajum
 Prora vehit ? petitur vestræ quæ terra carinæ ?
 Talia quærenti jam non hirsutus amictu, 165
 Jam suus, et spinis conferto tegmine nullis,
 Fatur Achæmenides : Iterum Polyphemon, et illos
 Adspiciam fluidos humano sanguine rictus ;
 Hac mihi si potior domus est Ithaceque carina ;
 Si minus Ænean veneror genitore. nec unquam 170
 Esse satis potero, præstem licet omnia, gratus.
 Quod loquor, et spiro ; coelumque, et sidera Solis
 Respicio, (possimne ingratus, et immemor esse ?)
 Ille dedit. quod non anima hæc Cyclopi in ora
 Venit : et ut lumen jam nunc vitale relinquam ; 175
 Aut tumulto, aut certe non illa condar in alvo.
 Quid mihi tunc animi (nisi si timor abstulit omnem
 Sensus animumque) fuit ? cum vos petere alta relictus
 Æquora prospexi ; volui inclamare ; sed hosti

METAMORPHOSEON LIB. XIV. 287

Prodere me timui : vestræ quoque clamor Ulyssis 180
 Pene rati nocuit. vidi, cum monte revulso
 Immanem scopulum medias permisit in undas.
 Vidi iterum, veluti tormenti viribus acta,
 Vasta giganteo jaculantem faxa lacerto.
 Et, ne deprimeret fluctusve lapifve carinam, 185
 Pertimui ; jam me non esse oblitus in illa.
 Ut vero fuga vos ab acerba morte removit ;
 Ille quidem totam fremebundus obambulat Ætnam,
 Prætentatque manu filvas ; et luminis orbus
 Rupibus incurfat : fœdataque brachia tabo 190
 In mare protendens, gentem exsecratur Achivam.
 Atque ait : O si quis referat mihi casus Ulyssen,
 Aut aliquem e sociis, in quem mea sæviat ira,
 Viscera cujus edam, cujus viventia dextra
 Membra mea laniem, cujus mihi sanguis inundet 195
 Guttur, et elisi trepident sub dentibus artus ;
 Quam nullum, aut leve sit damnum mihi lucis ademptæ ?
 Hæc, et plura ferox. me luridus occupat horror,
 Spectantem vultus etiamnum cædemadentes,
 Crudelesque manus, et inanem luminis orbem, 200
 Membraque, et humano concretam sanguine barbam.
 Mors erat ante oculos ; minimum tamen illa malorum.
 Et jam prensurum, jam jam mea viscera rebar
 In sua mersurum : mentique hærebat imago
 Temporis illius, quo vidi bina meorum 205
 Ter quater affligi soclorum corpora terræ.
 Quæ super ipse jacens, hirsuti more leonis,
 Visceraque, et carnes, obliisqve ossa medullis,
 Semanimesque artus avidam condebat in alvum.
 Me tremor invasit. stabam sine sanguine mœstus : 210
 Mandentemque videns, ejectantemque cruentas
 Ore dapes, et frustra mero glomerata vomentem,
 Talia fingebam misero mihi fata parari.
 Perque dies multos latitans, omnemque tremiscens
 Ad strepitum, mortemque timens, cupidusque moriri,
 Glande famem pellens, et mixta frondibus herba, (215
 Solus, inops, exspes : letho pœnæque relictus

Haud procul adspexi longo post tempore navim :
 Oravique fugam gestu, ad litusque cucurri :
 Et movi : Grajumque ratis Trojana recepit. 220
 Tu quoque pande tuos, comitum gratissime, casus,
 Et ducis, et turbæ, quæ tecum credita ponto est.
 Æolon ille refert Tusco regnare profundo ;
 Æolon Hippotaden, cohibentem carcere ventos :
 Quos bovis inclusos tergo, memorabile munus, 225
 Dulichium sumpsisse ducem : statuque secundo
 Lucibus isse novem, et terram adspexisse petitam :
 Proxima post nonam cum sese Aurora moveret ;
 Invidia socios, prædæque cupidine ductos,
 Esse ratos aurum, dempsisse ligamina ventis: 230
 Cum quibus isse retro, per quas modo venerat undas,
 Æolique ratem portus repetisse tyranni.
 Inde Lami veterem Læstrygonis, inquit in urbem
 Venimus. Antiphates terra regnabat in illa.
 Missus ad hunc ego sum, numero comitante duorum: 235
 Vixque fuga quæsitæ salus comitique mihi que.
 Tertius e nobis Læstrygonis impia tinxit
 Ora cruore suo : fugientibus instat, et agmen
 Concitat Antiphates : coeunt, et fæxa trabesque
 Continuant : merguntque viros, merguntque carinas. 240
 Una tamen, quæ nos, ipsumque vehebat Ulyssem,
 Effugit. amissa sociorum parte, dolentes,
 Multaque conquesti terris adlabimur illis,
 Quas procul hinc cernis. procul hinc tibi (cerne) videnda est
 Insula, visa mihi. tuque, o iustissime Troum, 245
 Nate Dea (neque enim finito Marte vocandus
 Hostis es, Ænea) moneo, fuge littora Circes.
 Nos quoque Circæo religata in litore pinu
 Antiphatae memores, immansuetique Cyclopi,
 Ire negabamus ; et testæ ignota subire. 250
 Sorte sumus lecti. fors me, fidumque Polyten,
 Eurylochumque simul, nimique Elpenora vini,
 Bisque novem socios Circæa ad moenia misit.
 Quæ simul attingimus, stetimusque in limine testæ ;
 Mille lupi, mixtæque lupis ursæque leæque 255

Occursu fecere metum. sed nulla timenda,
 Nullaque erat nostro factura in corpore vulnus.
 Quin etiam blandas movêre per aëra caudas,
 Nostraque adulantes comitant vestigia; donec
 Excipiunt famulæ, perque atria marmore testæ 260
 Ad dominam ducunt, pulchro sedit illa recessu,
 Solenni folio; pallamque induta nitentem,
 Insuper aurato circumvelatur amictu.
 Nereïdes Nymphæque simul, quæ vellera motis
 Nulla trahunt digitis, nec fila sequentia ducunt, 265
 Gramina disponunt; sparsoque sine ordine flores
 Secernunt calathis, variasque coloribus herbas.
 Ipse, quod hæ faciunt, opus exigit: ipsa quid usus
 Quoque sit in folio, quæ sit concordia mixtis
 Novit: et advertens pensas examinat herbas. 270
 Hæc ubi nos vidit, dicta acceptaque salute
 Diffudit vultus, et reddidit omnia votis.
 Nec mora; misceri tostis jubet hordea grani,
 Mellaque, vimque meri. cum lacte, coagula passo,
 Quique sub hac lateant furtim dulcedine, succos 275
 Adjicit. accipimus sacra data pocula dextra.
 Quæ simul arenti sitientes hausimus ore,
 Et tetigit summos virga Dea dira capillos;
 (Et pudet, et referam) fetis horrescere cœpi,
 Nec jam posse loqui; pro verbis edere raucum 280
 Murmur, et in terram toto procumbere vultu:
 Osque meum sensi pando occallescere rostro:
 Colla tumere toris: et qua modo pocula parte
 Sumpta mihi fuerant, illa vestigia feci.
 Cumque eadem passis (tantum medicamina possunt) 285
 Claudor hara; solumque suis caruisse figura
 Vidimus Eurylochum: solus data pocula fugit.
 Quæ nisi vitasset, pecoris pars una maneret
 Nunc quoque setigeri. nec tantæ cladis ab illo
 Certior ad Circen ultor venisset Ulysses. 290
 Pacifer huic dederat florem Cyllenius album;
 Moly vocant Superi: nigra radice tenetur.
 Tutus eo, monitisque simul cœlestibus intrat.

Ille domum Circes: et ad infidiosa vocatus
 Pocula, conantem virga mulcere capillos 295
 Reppulit; et stricto pavidam deterruit ense.
 Inde fides, dextræque datæ: thalamoque receptus
 Conjugii dotem, fociorum corpora, poscit.
 Spargimur innocuæ succis melioribus herbæ,
 Percutimurque caput conversæ verbere virgæ: 300
 Verbaque dicuntur dictis contraria verbis.
 Quo magis illa canit, magis hoc tellure levati
 Erigimur: setæque cadunt, bifidosque relinquit
 Rima pedes. redeunt humeri: subjecta lacertis
 Brachia sunt. flentem flentes amplectimur illum: 305
 Hæremusque ducis collo: nec verba locuti
 Ulla priora fumus, quam nos testantia gratos.
 Annua nos illic tenuit mora: multa præsens
 Tempore tam longo vidi: multa auribus hausî.
 Hoc quoque cum multis, quod clam mihi rettulit una 310
 Quatuor e famulis, ad talia sacra paratis.
 Cum duce namque meo Circe dum sola moratur,
 Illa mihi niveo factum de marmore signum
 Ostendit juvenile, gerens in vertice Picum,
 Æde sacra positum, multisque insigne coronis. 315
 Quis foret, et quare sacra coleretur in æde,
 Cur hanc ferret avem, quærenti, et scire volenti,
 Accipe, ait, Macarem: dominæque potentia quæ sit
 Hinc quoque disce meæ. tu dictis adjice mentem.
 Picus in Ausoniis, proles Saturnia, terris 320
 Rex fuit, utilium bello studiosus equorum.
 Forma viro, quam cernis, erat. licet ipse decorem
 Adspicias, fictaque probes ab imagine veram.
 Par animus formæ. nec adhuc spectasse per annos
 Quinquennem poterat Graia quater Elide pugnam. 325
 Ille suos Dryadas, Latiis in montibus ortas,
 Verterat in vultus: illum fontana petebat
 Numina Naiades; quas Albula, quasque Numici,
 Quasque Anienis aquæ, cursuque brevissimus Almo,
 Narque tulit præceps, et amœnæ Farfarus umbræ; 330
 Quæque colunt Scythicæ regnum nemorale Dianæ,

Finitimosque lacus. spretis tamen omnibus unam
 Ille fovet Nymphen, quam quondam in colle Palati
 Dicitur ancipiti peperisse Venilia Jano.
 Hæc, ubi nubilibus primum maturuit annis, 335
 Præposito cunctis Laurenti tradita Pico est:
 Rara quidem facie, sed rarior arte canendi:
 Unde Canens dicta est. silvas et fæxa movere,
 Et mulcere feras, et flumina longa morari
 Ore suo, volucresque vagas retinere solebat. 340
 Quæ dum fæminea modulatur carmine voce,
 Exierat tecto Laurentes Picus in agros,
 Indigenas fixurus apros: tergumque premebat
 Acris equi; lævaque hastilia bina ferebat,
 Poeniceam fulvo chlamydem contractus ab auro. 345
 Venerat in silvas et filia Solis easdem,
 Utque novas legeret fæcundis collibus herbas:
 Nomine dicta suo, Circæa reliquerat arva.
 Quæ simul ac juvenem, virgultis abdita, vidit;
 Obstupuit. cecidere sinu, quas legerat, herbæ: 350
 Flammaque per totas visa est errare medullas.
 Ut primum valido mentem collegit ab æstu:
 Quid cuperet, fassura fuit. ne posset adire,
 Cursus equi fecit, circumfususque fatelles.
 Non tamen effugies, vento rapiare licebit, 355
 Si modo me novi; si non evanuit omnis
 Herbarum virtus; nec me mea carmina fallunt.
 Dixit: et effigiem, nullo cum corpore, falsi
 Finxit apri: præterque oculos transcurrere regis
 Jussit, et in densum trabibus nemus ire videri: 360
 Plurima qua silva est, et equo loca pervia non sunt.
 Haud mora: continuo prædæ petit inscius umbram
 Picus; equique celer fumantia terga relinquit.
 Spemque sequens vanam, silva pedes errat in alta,
 Concipit illa preces; et verba venefica dicit: 365
 Ignotosque Deos ignoto carmine adorat,
 Quo solet et nivæ vultum confundere Lunæ,
 Et patrio capiti bibulas subtexere nubes.
 Tum quoque cantato densatur carmine cælum,

Et nebulas exhalat humus ; cæcisque vagantur 370
 Limitibus comites ; et abest custodia regi.
 Nacta locum tempusque, per ô tua lumina, dixit,
 Quæ mea cæperunt, perque hanc, pulcherrime, formam,
 Quæ facit, ut supplex tibi sim Dea, consule nostris
 Ignibus ; et focerem, qui pervidet omnia, Solem 375
 Accipe : nec durus Titanida despice Circen.
 Dixerat : ille ferox ipsamque precesque repellit:
 Et, Quæcumque es, ait, non sum tuus : altera captum
 Me tenet ; et teneat per longum, comprecor, ævum.
 Nec Venere externa socialia fœdera lædam ; 380
 Dum mihi Janigenam servabunt fata Canentem.
 Sæpe retentatis precibus Titania frustra,
 Non impune feres, neque enim reddere Canenti :
 Læsaque quid faciat, quid amans, quid fœmina, discas
 Rebus, ait : sed amans, et læsa, et fœmina Circe. 385
 Tum bis ad occasum, bis se convertit ad ortum :
 Ter juvenem baculo tetigit : tria carmina dixit.
 Ille fugit, sese solito velocius ipse
 Currere miratus, pennas in corpore vidit :
 Sequæ novam subito Latiis accedere silvis 390
 Indignatus avem, duro fera robora rostro
 Figit ; et iratus longis dat vulnera ramis.
 Purpureum chlamydis pennæ traxere colorem :
 Fibula quod fuerat, vestemque momorderat aurum ;
 Plume fit : et fulvo cervix præcingitur auro. 395
 Nec quidquam antiqui Pico, nisi nomina, restat.
 Interea comites, clamato sæpe per agros
 Nequicquam Pico, nec in ulla parte reperto,
 Inveniunt Circen, (nam jam tenuaverat auras ;
 Passaque erat nebulas ventis ac sole resolvi) 400
 Criminibusque præmunt veris, regemque reposcunt,
 Vimque ferunt ; sævisque parant incessere telis.
 Illa nocens spargit virus, succosque veneni :
 Et Noctem, Noctisque Deos Ereboque Chaoque
 Convocat : et magicis Hecaten ululatibus orat. 405
 Exsiluere loco (dictu mirabile) silvæ :
 Ingemuitque solum, vicinaque palluit arbor ;

Sparlaque sanguineis maduerunt pabula guttis ;
 Et lapides visi mugitus edere raucos ;
 Et latrare canes ; et humus serpentibus atris 410
 Squallere, et tenues animæ volitare videntur.
 Attonitum monstribus vulgus pavet : illa paventum
 Ora venenata tetigit mirantia virga,
 Cujus ab tactu variarum monstra ferarum
 In juvenes veniunt. nulli sua mansit imago. 415
 Prefferat occiduus Tartessia littora Phœbus :
 Et frustra conjux oculis animoque Canentis
 Expectatus erat. famuli, populusque, per omnes
 Discurrunt silvas, atque obvia lumina portant.
 Nec fatis est Nymphæ flere, et lacerare capillos, 420
 Et dare plangorem ; facit hæc tamen omnia, sese
 Proripit ; ac Latios errat vesana per agros.
 Sex illam noctes, totidem redeuntia Solis
 Lumina viderunt, inopem somnique cibique,
 Per juga, per valles, quæ fors ducebat, cuntem, 425
 Ultimus adspexit festam luctuque viaque
 Tiberis, et in gelida po lentem corpora ripa.
 Illic cum lacrymis, ipso modulata dolore,
 Verba, sono tenui mœrens, fundebat ; ut olim
 Carmina jam moriens canit exsequialia cygnus. 430
 Luctibus extremum tenues liquefacta medullas
 Tabuit ; inque leves paulatim evanuit auras.
 Fama tamen signata loco est ; quem rite Canentem
 Nomine de Nymphæ veteres dixere Camenæ.
 Talia multa mihi longum narrata per annum, 435
 Visaque sunt. resides, et desuetudine tardi
 Rursus inire fretum, rursus dare vela, jubemur.
 Accipitesque vias, et iter Titania vastum
 Dixerat, et sævi restare pericula ponti.
 Pertimui, fateor ; nactusque hoc littus, adhæsi. 440
 Finierat Macareus : urnaque Æneïa nutrix
 Condita marmorea, tumulo breve carmen habebat :
 Hic me Caieten notæ pietatis alumnus
 Argolico ereptam, quo debuit igne, cremavit.
 Solvitur herbofo religatus ab aggere funis : 445

Et procul infidias, infamatæque relinquunt
 Tecta Deæ, lucosque petunt, ubi, nubilus umbra
 In mare cum flava prorumpit Tiberis arena.
 Faunigenæque domo potitur, nataque Latini;
 Non sine Marte tamen. bellum cum gente feroci 450
 Suscipitur; pactaque furit pro conjuge Turnus.
 Concurrit Latio Tyrrhenia tota: diuque
 Ardua sollicitis victoria quæritur armis.
 Auget uterque suas externo robore vires:
 Et multi Rutulos, multi Trojana tuentur 455
 Castra. neque Æneas Evandri ad limina frustra,
 At Venulus magnam profugi Diomedis ad urbem,
 Venerat. ille quidem sub læpyge maxima Dauno
 Mœnia condiderat: dotaliaque arva tenebat.
 Sed Venulus Turni postquam mandata peregit, 460
 Auxiliumque petit; vires Ætoli heros
 Excusat. nec se foci committere pugnae
 Velle sui populos: nec, quos e gente suorum
 Armet, habere viros. Neve hæc commenta putetis;
 (Admonitu quanquam luctus renovantur amaro) 465
 Perpetiar memorare tamen. postquam alta cremata est
 Ilion; et Danaas paverunt Pergamæ flammæ;
 Naryciusque heros, a virgine, virgine raptâ,
 Quam meruit solus pœnam, digessit in omnes;
 Spargimur: et ventis inimica per æquora rapti, 470
 Fulmina, noctem, imbres, iram cœlique marisque
 Perpetimur Danaï, cumulumque Capharea cladis.
 Neve morer referens tristes ex ordine casus;
 Græcia tum potuit Priamo quoque fienda videri.
 Me tamen armiferæ servatum cura Minervæ 475
 Fluctibus eripuit. patriis sed rursus ab Argis
 Pellor: et antiquo memores de vulnere pœnas
 Exigit alma Venus: tantosque per alta labores
 Æquora sustinui, tantos terrestribus armis;
 Ut mihi felices sint illi sæpe vocati, 480
 Quos communis hiems, importunisque Caphareus
 Merfit aquis: vellemque horum pars una fuissem.
 Ultima jam passî, comites, belloque fretæque,

Deficiunt; finemque rogant erroris. at Agmon
 Fervidus ingenio, tum vero et cladibus asper, 485
 Quid superest, quod jam patientia vestra recuset
 Ferre, viri? dixit. quid habet Cytherea, quod ultra
 (Velle puta) faciat? nam dum pejora timentur;
 Est in vota locus: fors autem pessima rerum,
 Sub pedibus timor est, securaque summa malorum. 490
 Audiat ipsa, licet; licet, ut facit, oderit omnes
 Sub Diomede viros; odium tamen illius omnes
 Spernimus, et magno stat magna potentia nobis.
 Talibus invitam Venerem Pleuronius Agmon
 Instimulat verbis; veteremque resuscitat iram. 495
 Dicta placent paucis. numeri majoris amici
 Agmona corripimus: cui respondere paranti
 Vox pariter, vocisque via est tenuata: comæque
 In plumas abeunt: plumis nova colla teguntur,
 Pectoraque, et tergum: majores brachia pennas 500
 Accipiunt: cubitique leves sinuantur in alas.
 Magna pedum digitos pars occupat: oraque cornu
 Indurata rigent: finemque in acumine ponunt.
 Hunc Lycus, hunc Idas, et cum Rhetenore Nycteus.
 Hunc mirantur Abas: et dum mirantur, eandem 505
 Accipiunt faciem: numerusque ex agmine major
 Subvolat, et remos plausis circumsonat alis.
 Si volucrum quæ sit subitarum forma requiris;
 Ut non cygnorum, sic albis proxima cygnis.
 Vix equidem has sedes, et læpygis arida Dauni 510
 Arva gener teneo, minima cum parte meorum.
 Hactenus CEnides. Venulus Calydonia regna,
 Peucetiosque sinus, Messapiaque arva relinquit.
 In quibus antra videt: quæ multa nubila silva,
 Et levibus stagnis manantia, semicaper Pan 515
 Nunc tenet; at quodam tenuerunt tempore Nymphæ.
 Appulus has illa pastor regione fugatas
 Terruit; et primo subita formidine movit:
 Mox, ubi mens rediit, et contempere sequentem,
 Ad numerum motis pedibus duxere choreas. 520
 Improbat has pastor: saltuque imitatus agrestis

Addidit obsecrans convicia rustica dictis ;
 Nec prius obtulit, quam guttura condidit arbor :
 Arbore enim succoque licet cognoscere mores.
 Quippe notam linguæ baccis oleaster amaris 525
 Exhibet. asperitas verborum cessit in illas.
 Hinc ubi legati rediere, negata ferentes
 Arma Ætola sibi, Rutuli sine viribus illis
 Bella instructa gerunt : multumque ab utraque cruoris
 Parte datur. fert ecce avidas in pinea Turnus 530
 Texta faces : ignesque timent, quibus unda pepercit.
 Jamque picem, et ceras, alimenta que cætera flammæ
 Mulciber urebat, perque altum ad carbasa malum
 Ibat : et incurvæ fumabant transra carinæ :
 Cum memor has pinus Idæo vertice cæsas 535
 Sancta Deum genetrix, tinnitibus aëra pulsi
 Æris, et inflati complevit murmure buxæ.
 Perque leves domitis investa leonibus auras,
 Irrita sacrilega jactas incendia dextra
 Turne, ait. eripiam ; nec, me patiente, cremabit 540
 Ignis edax nemorum partes et membra micorum.
 Intonuit, dicente Dea : tonitrumque secuti
 Cum saliente graves ceciderunt grandine nimbi :
 Aëraque, et subitis tumidum concursibus æquor
 Astræi turbant, et eunt in prælia, fratres. 545
 E quibus alma parens, unius viribus usa,
 Stuppea prærumpit Phrygiæ retinacula classis :
 Fertque rates pronas, imoque sub æquore mergit.
 Robore mollito, lignoque in corpora-verso,
 In capitum faciem puppes mutantur aduncæ. 550
 In digitos abeunt, et crura natantia, remi :
 Quodque prius fuerat, latus est : mediisque carina
 Subdita navigiis, spinæ mutatur in usum.
 Lina comæ molles, antennæ brachia fiunt.
 Cæruleus, ut fuerat, color est. quasque ante timebant, 555
 Illas virgineis exercent lufibus undas
 Naides æquoreæ. durisque in montibus ortæ
 Molle fretum celebrant : nec eas sua tangit origo.
 Non tamen obliuæ, quam multa pericula sævo

Pertulerint pelago, jactatis sæpe carinis 550

Supposuere manus : nisi si qua vehabat Achivos.

Cladis adhuc Phrygiæ memores, odere Pelasgos :

Neritiæque ratis viderunt fragmina lætis

Vultibus. et lætæ videre rigescere puppin

Cautibus Alcinoï ; saxumque increfcere ligno. 555

Spes erat, in Nymphas animata classe marinas,

Posse metu monstri Rutulum desistere bello.

Perstat, habetque Deos pars utraque : quique Deorum

Instar, habent animos. nec jam dotalia regna,

Nec sceptrum foceri, nec te, Lavinia virgo, 570

Sed vicisse petunt : deponendique pudore

Bella gerunt. tandemque Venus victricia nati

Arma videt : Turnusque cadit ; cadit Ardea, Turno

Sospite, dicta potens. quam postquam barbarus ignis

Abstulit, et tepida latuerunt tecta favilla ; 575

Congerie e media tum primum cognita præpes

Subvolat : et cineres plausis everberat alis.

Et sonus, et macies, et pallor, et omnia, captam

Quæ deceant urbem, nomen quoque mansit in illa

Urbis : et ipsa suis deplangitur Ardea penais. 580

Jamque Deos omnes, ipsamque Æneïa virtus

Junonem veteres finire coëgerat iras :

Cum, bene fundatis opibus crescentis Iuli,

Tempestivus erat cœlo Cythereus heros ;

Ambieratque Venus Superos : colloque parentis 585

Circumfusa sui, Nunquam mihi, dicerat, ullo

Tempore dure pater, nunc sis mitissimus oro ;

Æneæque meo, qui te de sanguine nostro

Fecit avum, quamvis parvum, des, optime, numen ;

Dummodo des aliquod. satis est inamabile regnum 590

Adspexisse semel, Stygios semel isse per amnes.

Adiensere Dei : nec conjux regia vultus

Immotos tenuit, placatoque adnuit ore.

Tum pater, Estis, ait, cœlesti munere digni,

Quæque petis, proquoque petis, cape, gnata, quod optas.

Fatus erat. gaudet ; gratesque agit illa parenti : 595

Perque leves auras junctis innecta columbis

Littus adit Laurens; ubi testus arundine serpit
 In freta flumineis vicina Numicius undis.
 Hunc jubet Æneæ, quæcumque obnoxia morti, 602
 Abluere; et tacito deferre sub æquora curfu.
 Corniger exsequitur Veneris mandata: suisque,
 Quidquid in Ænea fuerat mortale, repurgat,
 Et respergit aquis. pars optima restitit illi.
 Lustratum genetrix divino corpus odore 605
 Unxit, et ambrosia cum dulci nectare mixta
 Contigit os: fecitque Deum: quem turba Quirini
 Nuncupat Indigetem; temploque arisque recepit.
 Inde sub Ascanii ditione binominis Alba,
 Resque Latina fuit: succedit Silvius illi. 610
 Quo satus, antiquo tenuit repetita Latinus
 Nomina cum sceptro: clarum subit Alba Latinum:
 Epitos ex illo est. post hunc Capetusque, Capysque;
 Sed Capys ante fuit. regnum Tiberinus ab illis
 Cæpit; et in Tusci demersus fluminis undis 615
 Nomina fecit aquæ. de quo Remulusque, feroxque
 Acrota sunt geniti: Remulus maturior annis
 Fulmineo periit, imitator fulminis, ictu.
 Fratre suo sceptrum moderatior Acrota forti
 Tradit Aventino: qui quo regnarat, eodem 620
 Monte jacet positus; tribuitque vocabula monti.
 Jamque Palatinæ summam Proca gentis habebat.
 Rege sub hoc Pomona fuit: qua nulla Latinas
 Inter Hamadryadas coluit solertius hortos,
 Nec fuit arborei studiosior altera fœtus: 625
 Unde tenet nomen. non silvas illa, nec amnes;
 Rus amat, et ramos, felicia poma ferentes.
 Nec jaculo gravis est, sed adunca dextera falce:
 Qua modo luxuriam premit, et spatiantia passim
 Brachia compescit: fissa modo cortice virgam 630
 Inferit: et succos alieno præstat alumno.
 Nec patitur sentire sitim: bibulæque recurvas
 Radicis fibras labentibus irrigat undis.
 Hic amor, hoc studium: Veneris quoque nulla cupido.
 Vim tamen agrestum metuens, pomaria claudit 635

Intus : et accensius prohibet refugitque viriles.
 Quid non et Satyri, saltatibus apta juventus,
 Fecere, et pinu præcincti cornua Panes,
 Silvanusque, suis semper juvenilior annis,
 Quique Deus fures, vel falce, vel inguine terret, 640
 Ut potirentur ea ? sed enim superabat amando,
 Hos quoque Vertumnus : neque erat felicior illis.
 O quoties habitu duri messoris aristas
 Corbe tulit. verique fuit messoris imago ;
 Tempora sæpe gerens fœno religata recenti, 745
 Defectum poterat gramen versasse videri.
 Sæpe manu stimulos rigida portabat ; ut illum
 Jurares fessos modo disjunxisse juvencos.
 Falce data, frondator erat, vitisque putator.
 Induerat scalas, lecturum poma putares. 650
 Miles erat, gladio, piscator, arundine sumpta,
 Denique per multas aditum sibi sæpe figuras
 Repperit, ut caperet spectatæ gaudia formæ.
 Ille etiam picta redimitus tempora mitra,
 Innitens baculo, positus ad tempora canis, 655
 Adsimulavit anum : cultosque intravit in hortos ;
 Pomaque mirata est : Tantoque potentior, inquit.
 Paucaque laudatæ dedit oscula ; qualia numquam
 Vera dedisset anus : glebaque incurva resedit,
 Suspiciens pandos autumnii pondere ramos. 660
 Ulmus erat contra, spatiosa tumentibus uvis :
 Quam socia postquam pariter cum vite probabit ;
 At si stare, ait, cælebs sine palmite truncus,
 Nil præter frondes, quare peteretur, haberet.
 Hæc quoque, quæ juncta vitis requiescit in ulmo, 665
 Si non nupta foret, terræ adclinata jaceret.
 Tu tamen exemplo non tangeris arboris hujus ;
 Concubitusque fugis ; nec te conjungere curas.
 Atque utinam velles ! Helene non pluribus esset
 Sollicitata procis : nec quæ Lapitheia movit 670
 Prœlia, nec conjux timidis audacis Ulyssæi.
 Nunc quoque, cum fugias averferisque petentes,
 Mille proci cupiunt ; et Semeideique, Deique,

Et quæcumque tenent Albanos numina montes.
 Sed tu, si sapias, si te bene jungere, anumque 675
 Hanc audire voles, (quæ te plus omnibus illis,
 Plus quam credis, amo) vulgares rejice tædas :
 Vertumnumque tori socium tibi delige : pro quo
 Me quoque pignus habe. neque enim sibi notior ille est,
 Quam mihi. nec toto passim vagus errat in orbe. 680
 Hæc loca sola colit. nec uti pars magna procorum,
 Quam modovidit, amat. tu primus et ultimus illi
 Ardor eris ; solique suos tibi devovet annos.
 Adde, quod est juvenis : quod naturale decoris
 Munus habet : formæque apte fingetur in omnes : 685
 Et, quod erit iustus (jubeas licet omnia) fiet.
 Quid, quod amatis idem ? quod, quæ tibi poma coluntur,
 Primus habet ; lætaque tenet tua munera dextra ?
 Sed neque jam fœtus desiderat arbore demptos,
 Nec, quas hortus alit, cum succis mitibus herbas ; 690
 Nec quidquam, nisi te. miserere ardentis : et ipsum,
 Qui petit, ore meo præsentem crede precari.
 Ultioresque Deos, et pectora dura perosam
 Idalien, memoremque time Rhamnufidis iram.
 Quoque magis timeas (etenim mihi multa vetustas 695
 Scire dedit) referam tota notissima Cypro
 Facta ; quibus flecti facile et miscere possis.
 Viderat a veteris generosam sanguine Teucri
 Iphis Anaxereten, humili de stirpe creatus.
 Viderat : et totis perceperat ossibus æstum, 700
 Luctatusque diu, postquam ratione furorem
 Vincere non potuit, supplex ad limina venit,
 Et modo nutrici miserum confessus amorem,
 Ne sibi dura foret, per spes oravit alumnae.
 Et modo de multis blanditus cuique ministris, 705
 Sollicita petit propensum voce favorem.
 Sæpe ferenda dedit blandis sua verba tabellis :
 Interdum madidas lacrymarum rore coronas
 Postibus intendit ; posuitque in limine duro
 Molle latas : tristisque feræ convicia fecit. 710
 Surdior illa freto surgente, cadentibus Hædis,

Durior et ferro, quod Noricus excoquit ignis,
 Et saxo, quod adhuc viva radice tenetur ;
 Spernit et irridet ; factisque immitibus addit
 Verba superba ferox : et spe quoque fraudat amantem.
 Non tulit impatiens longi tormenta doloris (715)
 Iphis : et ante fores hæc verba novissima dixit :
 Vincis, Anaxarete : neque erunt tibi tædia tandem
 Ulla ferenda mei. lætos molire triumphos,
 Et Pæana voca, nitidaque incingere lauro. 720
 Vincis enim, moriorque libens : age, ferrea, gaude.
 Certe aliquid laudare mei cogeris, eritque
 Quo tibi sum gratus : meritumque fatebere nostrum.
 Non tamen ante tui curam cessisse memento,
 Quam vitam ; geminaque simul mihi luce carendum. 725
 Nec tibi Fama mei ventura est nuntia lethi ;
 Ipse ego, ne dubites, adero : præsensque videbor ;
 Corpore ut exanimi crudelia lumina pascas.
 Si tamen, o Superi, mortalia fata videtis ;
 Este mei memores ; nihil ultra lingua precari 730
 Sustinet ; et longo facite ut memoremur in ævo :
 Et, quæ dempsistis vitæ, date tempora famæ.
 Dixit : et ad postes, ornatos sæpe coronis,
 Humentes oculos et pallida brachia tendens,
 Cum foribus laquei religaret vincula summi ; 735
 Hæc tibi certa placent, crudelis et impia ? dixit,
 Inseruitque caput, sed tum quoque versus ad illam :
 Atque onus infelix elisa fauce pependit.
 Icta pedum motu trepidantum, ut multa gementem
 Visa dedisse sonum est, adapertaque janua factum 740
 Prodidit ; exclamant famuli : frustra que levatum
 (Nam pater occiderat) referunt ad limina matris.
 Accipit illa sinu, complexaque frigida nati
 Membra sui, postquam miserarum verba parentum
 Edidit ; et matrum miserarum facta peregit ; 745
 Funera ducebat mediam lacrymosa per urbem ;
 Luridaque arfuro portabat membra feretro.
 Forte viæ vicina domus, qua flebilis ibat
 Pompa, fuit : duræque sonus plangoris ad aures

Venit Anaxaretes : quam jam Deus ultor agebat. 750
 Mota tamen, Videamus, ait, miserabile funus :
 Et patulis iniit tectum sublime fenestris.
 Vix bene compositum lecto prospexerat Iphin ;
 Derigere oculi : calidusque e corpore sanguis
 Inducto pallore fugit. conataque retro 755
 Ferre pedes, hæsit : conata avertere vultus,
 Hoc quoque non potuit : paulatimque occupat artus,
 Quod fuit in duro jampridem pectore, saxum.
 Neve ea ficta putes ; dominæ sub imagine signum
 Servat adhuc Salamis : Veneris quoque nomine tem-
 plum 760
 Prospicientis habet. quorum memor, ô mea, lentos
 Pone precor, fastus, et amanti jungere, Nymphe.
 Sic tibi nec vernum nascentia frigus adurat
 Poma ; nec excutiant rapidi florentia venti.
 Hæc ubi nequicquam formas Deus aptus in omnes, 765
 Edidit in juvenem rediit, et anilia demit
 Instrumenta sibi. talisque apparuit illi,
 Qualis ubi oppositas nidiissima Solis imago
 Evicit nubes, nullaque obstante reluxit.
 Vimque parat : sed vi non est opus : inque figura 770
 Capta Dei Nymphe est : et mutua vulnera sentit.
 Proximus Aufonias injusti miles Amuli
 Rexit opes : Numitorque senex amissa nepotum
 Munere regna capit : fastisque Palilibus urbis
 Moenia conduntur. Tatiisque, patresque Sabini 775
 Bella gerunt : arcisque via Tarpeia reclusa
 Digna animam pœna congestis exuit armis,
 Inde sati Curibus, tacitorum more luporum,
 Ore premunt voces ; et corpora victa sopore
 Invadunt : portasque petunt ; quas objice firma 780
 Clauferat Iliades. unam tamen ipsa recludit,
 Nec strepitum verso Saturnia cardine fecit.
 Sola Venus portæ cecidisse repagula sensit :
 Et clausura fuit ; nisi quod rescindere nunquam
 Dis licet astra Deum. Jano loca juncta tenebant 785
 Naidæ Aufoniæ, gelido rorantia fonte :

Has rogat auxilium. nec Nymphæ iusta petentem
 Substinuere Deam ; venasque et flumina fontis
 Elicuere sui. nondum tamen invia Jani
 Ora patentis erant, neque iter præcluserat unda. 790
 Lurida supponunt sæcundo sulfura fonti,
 Incenduntque cavas fumante bitumine venas.
 Viribus his, aliisque vapor penetravit ad ima
 Fontis : et, Alpino modo quæ certare rigori
 Audebatis, aquæ, non ceditis ignibus ipsis. 795
 Flammiifera gemini fumant adspergine postes :
 Portaue, nequicquam rigidis permiffa Sabinis
 Fonte fuit præstrueta novo ; dum Martius arma
 Indueret miles. quæ postquam Romulus ultro
 Obtulit ; et strata est tellus Romana Sabinis 800
 Corporibus, strata estque suis ; generique cruorem
 Sanguine cum foci perimiscuit impius ensis :
 Pace tamen sisti bellum, nec in ultima ferro
 Decertare, placet ; Tatiumque accedere regno.
 Occiderat Tati, populisque æquata duobus, 805
 Romule, jura dabas : posita cum casside Mavors
 Talibus adfatur Divumque hominumque parentem :
 Tempus adest, genitor, (quoniam fundamine magno
 Res Romana viget, nec præfide pendet ab uno)
 Præmia, quæ promiffa mihi, dignoque nepoti, 810
 Solvere, et ablatum terris imponere cælo.
 Tu mihi concilio quondam præfente Deorum
 (Nam memoro, memorique animo pia verba notavi)
 Unus erit, quem tu tolles in cærule cœli ;
 Dixisti : rata sit verborum summa tuorum. 815
 Adnuit omnipotens : et nubibus aëra cæcis
 Occuluit, tonitruque et fulgure terruit Urbem.
 Quæ sibi promiffæ sensit data signa rapinæ,
 Innixusque hastæ, pressos temone cruento
 Impavidus conscendit equos Gradivus, et istu 820
 Verberis increpuit : pronumque per aëra lapsus
 Constitit in summo nemorosi colle Palati :
 Reddentesque suo jam regia jura Quiriti
 Abstulit Iliaden : corpus mortale per auras

Dilapsum tenues : ceu lata plumbea funda 825
 Missa solet medio glans intabescere cœlo.
 Pulchra subit facies, et pulvinaribus altis
 Dignior, et qualis trabeati forma Quirini.
 Flebat ut amissum conjux ; cum regia Juno
 Irin ad Herfiliam descendere limite curvo 830
 Imperat : et vacuæ sua sic mandata referre.
 ô et de Latia, ô et de gente Sabina
 Præcipuum matrona decus ; dignissima tanti
 Ante fuisse viri, conjux nunc esse Quirini ;
 Siste tuos fletus : et, si tibi cura videndi 835
 Conjugis est. duce me lucum pete, colle Quirino
 Qui viret, et templum Romani regis obumbrat.
 Paret : et in terram pictos delapsa per arcus,
 Herfiliam jussis compellat vocibus Iris.
 Illa verecundo vix tollens lumina vultu, 840
 O Dea, (namque mihi, nec quæ sis dicere promptum est ;
 Et liquet esse Deam) duc, o duc, inquit : et offer
 Conjugis ora mihi. quæ si modo posse videre
 Fata semel dederint ; cœlum adspectasse fatebor.
 Nec mora Romuleos cum virgine Thaumantea 845
 Ingreditur colles. ibi sidus ab æthere lapsum
 Decidit in terras : a cujus lumine flagrans
 Herfiliæ crinis cum sidere cessit in auras.
 Hanc manibus notis Romanæ conditor urbis
 Excipit : et priscum pariter cum corpore nomen 850
 Mutat ; Oramque vocat. quæ nunc Dea juncta Quiri-
 no est.

P. OVIDII NASONIS
METAMORPHOSEON

LIBER XV.

Q Uæritur interea, qui tantæ pondera molis
Sustineat, tantoque queat succedere regi.
Destinat imperio clarum prænuntia veri
Fama Numam. non ille satis cognôsse Sabinæ.
Gentis habet ritus : animo majora capaci 5
Concipit : et quæ sit rerum natura requirit.
Hujus amor curæ, patria Curibusque relictis,
Fecit, ut Herculei penetraret ad hospitis urbem.
Graja quis Italicis auctor posuisset in oris
Mœnia quærenti, sic e senioribus unus 10
Retulit indigenis, veteris non inscius ævi :
Dives ab Oceano bubus Jove natus Iberis
Littora felici tenuisse Lacinia cursu
Fertur : et, armento teneras errante per herbas,
Ipse domum magni, nec inhospita tecta, Crotonis 15
Intrasse ; et requie longum relevasse laborem ;
Atque ita discedens, ævo, dixisse, nepotum
Hic locus urbis erit ; promissaque vera fuerunt.
Nam fuit Argolico generatus Alemane quidam
Myscelos, illius Dis acceptissimus ævi. 20
Hunc super incumbens pressum gravitate soporis
Claviger adloquitur : Patrias, age, desere sedes :
I, pete diversi lapidosas Æfaris undas.
Et, nisi paruerit, multa ac metuenda mi natur.
Post ea discedunt pariter somnusque Deusque. 25
Surgit Alemonides ; tacitaque recentia mente
Visa refert : pugnatque diu sententia secum.
Numen abire iubet : prohibent discedere leges :

Poënaque mors posita est patriam mutare volenti,
 Candidus Oceano nitidum caput abdiderat Sol, 30
 Et caput extulerat densissima fidereum nox :
 Visus adeste idem Deus est, eademque monere ;
 Et, nisi paruerit, plura et graviora minari.
 Pertimuit : patriumque simul transferre parabat
 In sedes penetrale novas ; sit murmur in urbe : 35
 Spretarumque agitur legum reus. utque peracta est
 Causa prior, crimenque patet sine teste probatum,
 Squallidus ad Superos tollens reus ora manusque,
 O ! cui jus cœli bis sex fecere labores,
 Fer, precor, inquit, opem : nam tu mihi criminis auctor.
 Mos erat antiquus, niveis atrisque lapillis, (40
 His damnare reos, illis absolvere culpæ.
 Nunc quoque sic lata est sententia tristis : et omnis
 Calculus imitem demittitur ater in urnam.
 Quæ simul effudit numerandos versa lapillos ; 45
 Omnibus e nigro color est mutatus in album :
 Candidaque Herculeo sententia munere facta
 Solvit Alemoniden. grates agit ille parenti
 Amphitryoniadæ : ventisque faventibus æquor
 Navigat Ioniæ : Lacedæmoniumque Tarentum 50
 Præterit, et Sybarin, Salentinumque Neæthum,
 Thurinosque sinus, Temesēque, et Iapygis arva.
 Vixque pererratis, quæ spectant littora, terris,
 Invenit Æsarei fatalia fluminis ora :
 Nec procul hinc tumulum, sub quo sacrata Crotonis 55
 Ossia tegebat humus. iussaque ibi mœnia terra
 Condidit : et nomen tumulati traxit in urbem.
 Talia constabat certa primordia fama
 Esse loci, positæque Italæ in finibus urbis.
 Vir fuit hic ortu Samius : sed fugerat una 60
 Et Samon et dominos ; odioque tyrannidis exsul
 Sponte erat. isque, licet cœli regione remotos,
 Mente Deos adiit : et, quæ natura negabat
 Visibus humanis, oculis ea pectoris hausit.
 Cumque animo, et vigili perspexerat omnia cura ; 65
 In medium discenda dabat: cœtumque silentium,

Dictaque mirantium, magni primordia mundi,
 Et rerum causas, et quid natura, docebat :
 Quid Deus : unde nives : quæ fulminis esset origo :
 Juppiter, an venti, discussa nube tonarent : 70
 Quid quateret terras ; qua sidera lege mearent ;
 Et quodcumque latet. primusque animalia mensis
 Arguit imponi : primus quoque talibus ora
 Docta quidem solvit, sed non et credita, verbis :
 Parcite, mortales, dapibus temerare nefandis 75
 Corpora. sunt fruges : sunt deducunt ramos
 Pondere poma suo, tumidæque in vitibus uvæ :
 Sunt herbæ dulces : sunt, quæ mitescere flamma,
 Mollisque queant. nec vobis lacteus humor
 Eripitur, nec mella Thymi redolentia florem. 80
 Prodigia divitias, alimenta que mitia tellus
 Suggestit : atque epulas sine cæde et sanguine præbet.
 Carne feræ sedant jejunia : nec tamen omnes.
 Quippe equus, et pecudes, armenta que gramine vivunt.
 At quibus ingenium est immansuetumque, ferumque, 85
 Armeniæ tigres, iracundique leones,
 Cumque lupis ursi, dapibus cum sanguine gaudent.
 Heu ! quantum scelus est, in viscera viscera condi,
 Congestoque avidum pinguescere corpore corpus ;
 Alteriusque animantem animantis vivere letho. 90
 Scilicet in tantis opibus, quas optima matrum
 Terra parit, nil te nisi tristitia mandere sævo
 Vulnera dente juvat, ritusque referre Cycloperum ?
 Nec, nisi perdideris alium, placare voracis,
 Et male morati poteris jejunia ventris ? 95
 At vetus illa ætas, cui fecimus (Aurea) nomen,
 Fœtibus arboreis, et, quas humus educat, herbis
 Fortunata fuit : nec polluit ora cruore.
 Tunc et aves tutæ movere per aëra pennas ;
 Et lepus impavidus mediis erravit in agris : 100
 Nec sua credulitas piscem suspenderat hamo :
 Cuncta sine infidiis, nullamque timentia fraudem,
 Plenaque pacis erant. postquam non utilis auctor
 Victibus invidit, (quisquis fuit ille virorum)

Corporeasque dapes avidam demersit in alvum ; 505
 Fecit iter sceleris : primaque e caede ferarum
 Incaluisse putem maculatum sanguine ferrum :
 Idque satis fuerat : nostrumque petentia lethum
 Corpora missa neci, salva pietate, fatemur :
 Sed quam danda neci, tam non epulanda fuerunt. 110
 Longius inde nefas abiit : et prima putatur
 Hostia sus meruisse mori ; quia semina pando
 Eruerit rostro, spemque interceperit anni.
 Vite caper morsu Bacchi mactandus ad aras
 Ducitur ultoris. nocuit sua culpa duobus. 115
 Quid meruistis oves, placidum pecus, inque tuendos
 Natum homines, pleno quæ fertis in ubere nectar ?
 Mollia quæ nobis vestras velamina lanas
 Præbetis : vitæque magis, quam morte juvatis.
 Quid meruere boves, animal sine fraude dolisque, 120
 Innocuum, simplex, natum tolerare labores ?
 Immemor, est demum, nec frugum munere dignus,
 Qui potuit curvi dempto modo pondere aratri
 Ruricolam mactare suum : qui trita labore
 Illa, quibus toties durum renovaverat arvum, 125
 Tot dederat messes, percussit colla securi.
 Nec satis est, quod tale nefas committitur : ipsos
 Inscripsere Deos sceleris : numenque supernum
 Cæde laboriferi credunt gaudere juvenci.
 Victima labe carens, et præstantissima forma, 130
 (Nam placuisse nocet) vittis præsignis et auro,
 Sistitur ante aras ; auditque ignara precantem :
 Imponique suæ videt inter cornua fronti,
 Quas coluit fruges : percussaque sanguine cultros
 Inficit in liquida prævisos forsitan unda. 135
 Protinus ereptas viventi pectore fibras
 Inspiciunt : mentesque Deum scrutantur in illis.
 Unde fames homini vetitorum tanta ciborum ?
 Audetis vesci, genus o mortale ? quod, oro,
 Ne facite : et monitis animos advertite nostris. 140
 Cumque bona dabitis cæforum membra palato ;
 Mandere vos vestros scite et sentite colonos,

Et quoniam Deus ora movet ; sequar ora moventem
 Rite Deum, Delphosque meos, ipsumque recludam
 Æthera ; et augustæ referabo oracula mentis. 145
 Magna, nec ingeniis eveſtigata priorum,
 Quæque diu latuere, canam. juvat ire per alta
 Aſtra : juvat, terris et inertî ſede relictis,
 Nube vehi ; validique humeris inſiſtere Atlantis :
 Palanteſque animos paſſim, ac rationis egentes 150
 Deſpectare procul, trepidosque, obitumque timentes
 Sic exhortari ; ſeriemque evolvere fati.
 O genus attonitum gelidæ formidine mortis !
 Quid Styga, quid tenebras, quid nomina vana timetis,
 Materiam vatum, falſique piacula mundi ? 155
 Corpora ſive roguſ flamma, ſeu tabe vetuſtas
 Abſtulerit, mala poſſe pati non ulla putetis.
 Morte carent animæ : ſemperque, priore relictæ
 Sede, novis habitant domibus vivuntque receptæ.
 Ipſe ego (nam memini) Trojani tempore belli 160
 Panthoïdes Euphorbuſ eram : cui pectore quondam
 Sedit in adverſo gravis haſta minoris Atridæ.
 Cognovi clypeum, lævæ geſtamina noſtræ,
 Nuper Abanteïſ templo Junoniſ in Argiſ.
 Omnia mutantur : nihil interit. errat, et illinc 165
 Huc venit, hinc illuc, et quoſlibet occupat artuſ
 Spirituſ : eque feris humana in corpora tranſit,
 Inque ſeraſ noſter : nec tempore deperit ullo.
 Utque novis fragiliſ ſignatur cera figuris,
 Nec manet ut fuerat, nec formaſ ſervat eaſdem ; 170
 Sed tamen ipſa eadem eſt : animam ſic ſemper eandem
 Eſſe, ſed in varias doceo migrare figuraſ.
 Ergo, ne pietas ſit viſta cupidine ventriſ.
 Parcite (vaticinor) cognataſ crede nefanda
 Exturbare animaſ : nec ſanguine ſanguis alatur. 175
 Et quoniam magno feror æquore, plenaque ventis
 Vela dedi : nihil eſt toto quod perſtet in orbe.
 Cuncta fluunt : omniſque vagans formatur imago.
 Ipſa quoque adſiduo labentur tempora motu
 Non ſecus ac flumen. neque enim conſiſtere flumen, 180

Nec levis hora potest: sed, ut unda impellitur unda,
 Urgeturque prior venienti, urgetque priorem,
 Tempora sic fugiunt pariter, pariterque sequuntur:
 Et nova sunt semper: nam quod fuit ante, relictum est:
 Fitque, quod haud fuerat: momentaque cuncta novantur,
 Cernis et emeritas in lucem tendere noctes: (185
 Et jubar hoc nitidum nigræ succedere nocti.
 Nec color est idem cælo, cum lassâ quiete
 Cuncta jacent media; cumque albo Lucifer exit
 Clarus equo: rursusque alius, cum prævia luci 190
 Tradendum Phœbo Pallantias inficit orbem.
 Ipse Dei clypeus, terra cum tollitur ima,
 Mane rubet: terraque, rubet, cum conditur ima:
 Candidus in summo est. melior natura quod illic
 Ætheris est, terræque procul contagia vitat. 195
 Nec par aut eadem nocturnæ forma Dianæ
 Esse potest unquam; semperque hodierna sequente,
 Si crescit, minor est; major, si contrahit orbem.
 Quid? non in species succedere quattuor annum
 Adspicis. ætatis peragentem imitamina nostræ? 200
 Nam tener, et lactens, puerique simillimus ævo
 Vere novo est. tuac herba nitens, et roboris experts
 Turget, et infolida est; et spe delectat agrestem.
 Omnia tum florent; florumque coloribus almus
 Ridet ager: neque adhuc virtus in frondibus ulla est. 205
 Transit in Æstatem, post Ver, robustior Annus:
 Fitque valens juvenis. neque enim robustior ætas
 Ulla, nec uberior: nec, quæ magis æstuet, ulla est.
 Excipit Autumnus, posito fervore juventæ
 Maturus, mitisque, inter juvenemque senemque; 210
 Temperie medius sparsis per tempora canis.
 Inde senilis Hyems tremulo venit horrida passu;
 Agt spoliata suos, aut, quos habet, alba capillos.
 Nostra quoque ipsorum semper, requieque sine ulla,
 Corpora vertuntur: nec quod fuimusve, sumusve, 215
 Cras erimus. fuit illa dies, qua semina tantum,
 Spesque hominum primæ, materna habuimus alvo.
 Artifices Natura manus admovit: et angi

Corpora visceribus distentæ condita matris
 Noluit; eque domo vacuas emisit in auras. 220
 Editus in lucem jacuit sine viribus infans:
 Mox quadrupes, rituque tulit sua membra ferarum:
 Paulatimque tremens, et nondum poplite firmo
 Constitit, adjutis aliquo conamine nervis.
 Inde valens veloxque fuit: spatiumque juventæ 225
 Transiit: et, emensis medii quoque temporis annis,
 Labitur occiduae per iter declive senectæ.
 Subruit hæc ævi demoliturque prioris
 Robora: fletque Milon senior, cum spectat inanes
 Illos, qui fuerant solidorum mole tororum 230
 Herculeis fimiles, fluidos pendere lacertos.
 Flet quoque, ut in speculo rugas adspexit aniles,
 Tyndaris: et secum, cur sit bis rapta, requirit.
 Tempus edax rerum, tuque invidiosa vetustas,
 Omnia destruitis: vitiatæque dentibus ævi 235
 Paulatim lenta consumitis omnia morte.
 Hæc quoque non perstant, quæ nos elementa vocamus.
 Quæque vices peragant, (animos adhibete) docebo.
 Quatuor æternus genitalia corpora mundus
 Continet. ex illis duo sunt onerosa, suoque 240
 Pondere in inferius, tellus atque unda, feruntur:
 Et totidem gravitate carent: nulloque premente
 Alta petunt: ær, atque ære purior ignis.
 Quæ quanquam spatio distant; tamen omnia fiunt
 Ex ipsis; et in ipsa cadunt. resolutaque tellus 245
 In liquidas rorescit aquas: tenuatus in auras
 Aëraque humor abit: dempto quoque pondere rursus
 In superos ær tenuissimus emicat ignes.
 Inde retro redeunt: idemque retexitur ordo.
 Ignis enim densum spissatus in aëra transiit; 250
 Hic in aquas! tellus glomerata cogitur unda.
 Nec species sua cuique manet. rerumque novatrix
 Ex aliis alias reparat Natura figuras.
 Nec perit in tanto quidquam (mihi credite) mundo:
 Sed variat, faciemque novat: nascique vocatur, 255
 Incipere esse aliud, quam quod fuit ante; morique,

Definere illud idem. cum sint huc forsitan illa.
 Hæc translata illuc; summa tamen omnia constant.
 Nil equidem durare diu sub imagine eadem
 Crediderim. sic ad ferrum venistis ab auro 260
 Secula. sit toties versa es, Fortuna locorum.
 Vidi ego, quod fuerat quondam solidissima tellus,
 Esse fretum. vidi factas ex æquore terras:
 Et procul a pelago conchæ jacuere marinæ:
 Et vetus inventa est in montibus anchora summis. 265
 Quodque fuit campus, vallem decursus aquarum
 Fecit: et eluvie mons est deductus in æquor:
 Equæ paludosa ficcis humus aret arenis:
 Quæque sitim tulerant, stagnata paludibus hument.
 Hic fontes Natura novos emisit, at illic 270
 Clausit: et antiquis tam multa tremoribus orbis
 Flumina profiliunt; aut excæcata residunt.
 Sic ubi terreno Lycus est epotus hiatu;
 Exitit procul hinc, alioque renascitur ore.
 Sic modo combibitur, tecto modo gurgite lapsus 275
 Redditur Argolicis ingens Erasinus in arvis.
 Et Mysum capitique sui, ripæque prioris
 Pœnituisse ferunt, alia nunc ire, Cæcum.
 Nec non Sicánias volvens Amenanus arenas
 Nunc fluit; interdum suppressis fontibus aret. 280
 Ante bibebatur; nunc quas contingere nolis
 Fundit Anigros aquas: postquam (nisi vatibus omnis
 Eripienda fides) illic lavere bimembres
 Vulnera, clavigeri quæ fecerat Herculus arcus.
 Quid? non et Scythicis Hypanis de montibus ortus, 285
 Qui fuerat dulcis salibus vitiatur amaris?
 Fluctibus ambitæ fuerant Antissa Pharosque,
 Et Phœnissæ Tyros: quarum nunc insula nulla est.
 Leucada continuam veteres habuere coloni:
 Nunc freta circueunt. Zancle quoque juncta fuisse 290
 Dicitur Italiæ: donec consinia pontus
 Abstulit; et media tellurem reppulit unda.
 Si quæras Helicē, et Burin, Achæidas urbes;
 Invenies sub aquis: et adhuc offendere nautæ

METAMORPHOSEON LIB. XV. 313

Inclinata solent cum mœnibus oppida mersis. 295
 Est prope Pittheam tumulus Trœzena, sine ullis
 Arduus arboribus, quondam planissima campi
 Area, nunc tumulus: nam (res horrenda relatu)
 Vis fera ventorum, cæcis inclusa cavernis,
 Exspirare aliqua cupiens, luctataque frustra 300
 Liberiore frui cœlo, cum carcere rima
 Nulla foret toto, nec pervia statibus esset;
 Extentam tumefecit humum: ceu spiritus oris
 Tendere vesicam solet, aut derepta bicorni
 Terga capto. tumor ille loco permansit; et alti 305
 Collis habet speciem: longoque induruit ævo.
 Plurima cum subeant, audita aut cognita vobis,
 Pauca super referam. quid? non et lympa figuras
 Datque capitque novas? medio tua, corniger Amithon,
 Unda dic gelida est: ortuque obliquo calefcit. 310
 Admotis Athamanis aquis accendere lignum
 Narratur; minimos cum Luna recessit in orbes.
 Flumen habent Cicônes, quod potum saxea reddidit
 Viscera: quod tactis inducit marmora rebus.
 Crathis, et hinc Sybaris, nostris contemnius arvis, 315
 Electro similes faciunt auroque capillos.
 Quodque magis mirum, sunt, qui non corpora tantum,
 Verum animos etiam valeant mutare, liquores.
 Cui non audita est obscenæ Salmacis undæ?
 Æthiopesque lacus? quos si quis faucibus hausit, 320
 Aut furit; aut mirum patitur gravitate soporem.
 Clitorio quicumque sitim de fonte levarit,
 Vina fugit, gaudetque meris abstemiis undis.
 Seu vis est in aqua, calido contraria vino:
 Sive, quod indigenæ memorant, Amithaonæ natus 325
 Proctidas attonitas postquam per carmen et herbas
 Eripuit furiis, purgamenta mentis in illas
 Misit aquas: odiumque meri permansit in undis.
 Huc fluit effectus dispar Lyncestius amnis,
 Quem quicumque parum moderato guttore traxit, 330
 Haud aliter titubat, quam si mera vina bibisset.
 Est locus Arcadiæ (Pheneon dixerè priores)

Ambiguus suspectus aquis: quas nocte timeto :
 Nocte nocent pota: sine noxa luce bibuntur.
 Sic alias aliasque lacus et flumina vires 335
 Concipiunt. tempusque fuit, quo navit in undis,
 Nunc sedet Ortygie. timuit concursibus Argo
 Undarum sparsas Symplegadas elisarum ;
 Quæ nunc immotæ perstant, ventisque resistunt.
 Nec, quæ sulfureis ardet fornacibus, Ætne 340
 Ignea semper erit: neque enim fuit ignea semper.
 Nam sive est animal tellus, et vivit, habetque
 Spiramenta, locis flammam exhalantia multis ;
 Spirandi mutare vias, quotiesque movetur,
 Has finire potest, illas aperire cavernas : 345
 Sive leves imis venti cohibentur in antris ;
 Saxaque cum faxis, et habentem semina flammæ
 Materiem jactant, ea concipit ictibus ignem ;
 Antra relinquentur sedatis frigida ventis :
 Sive bitumineæ rapiunt incendia vires, 350
 Luteave exiguis arescunt sulfura fumis ;
 Nempe ubi terra cibos alimenta que pingua flammæ
 Non dabit, absumptis per longum viribus ævum,
 Naturæque suum nutrimentum deerit edaci ;
 Non feret illa famem: deserta que deseret ignes. 355
 Esse viros fama est in Hyperborea Pallene :
 Qui soleant levibus velari corpora plumis ;
 Cum Tritoniacam novies subiere paludem.
 Haud equidem credo: sparsæ quoque membra veneno
 Exercere artes Scythides memorantur easdem, 360
 Si qua fides rebus tamen est addenda probatis ;
 Nonne vides, quæcumque mora fluidove calore
 Corpora tabuerint, in parva animalia verti ?
 I quoque, delectos mactatos obrue tauros ;
 (Cognita res usu) de putri viscere passim 365
 Florilegæ nascuntur apes. quæ more parentum
 Rura colunt: operique favent; in spemque lobcrant.
 Pressus humo bellator equus crabronis origo est.
 Concava littoreo si demas brachia cancro ;
 Cetera supponas terræ; de parte sepulta 370

Scorpius exhibit : caudaque minabitur unca.
 Quæque solent canis frondes intexere filis
 Agrestes timeæ, (res observata colonis)
 Ferali mutant cum papillione figuram.
 Semina limus habet virides generantia ranas : 375
 Et generat truncas pedibus : mox apta natando
 Crura dat : utque eadem sint longis saltibus apta ;
 Posterior partes superat mensura priores.
 Nec catulus, partu quem reddidit ur̃sa recenti,
 Sed male viva caro est : lambendo mater in artus 380
 Fingit : et in formam, quantam capit ipsa, reducit.
 Nonne vides, quos cera tegit sexangula, foetus
 Melliferarum apium sine membris corpora nasci,
 Et ferosque pedes, ferasque adsumere pennas ?
 Junonis volucrem, quæ cauda sidera portat, 385
 Armigerumque Jovis, Cythereiadasque columbas,
 Et genus omne avium, mediis e partibus ovi
 Ni sciret fieri, fieri quis posse putaret ?
 Sunt qui, cum clauso putrefacta est spina sepulchro,
 Mutari credant humanas angue medullas. 390
 Hæc tamen ex aliis ducunt primordia rebus :
 Una est, quæ reparet, seque ipsa refeminet, ales:
 Assyrii Phœnica vocant. non fruge, neque herbis,
 Sed thuris lacrymis, et succo vivit amomi.
 Hæc ubi quinque suæ complevit sæcula vitæ, 395
 Illicis in ramis, tremulæve cacumine palnæ,
 Unguibus et pando nidum sibi construit ore.
 Quo simul ac cassias, et nardi lenis aristas
 Quassique cum fulva substravit cinnama myrrha ;
 Se super imponit : finitque in odoribus ævum. 400
 Inde ferunt, totidem qui vivere debeat annos,
 Corpore de patrio parvum Phœnica renasci.
 Cum dedit huic ætas vires ; onerique ferendo est ;
 Ponderibus nidi ramos levat arboris altæ :
 Fertque pius cunasque suas, patriumque sepulchrum ;
 Perque leves auras Hyperionis urbe potitus, (405
 Ante fores sacras Hyperionis æde reponit.
 Si tamen est aliquid miræ novitatis in istis ;

Alternare vices, et quæ modo sæmina tergo
 Passa marem est, nunc esse marem miremur hyænam. 410
 Id quoque, quod ventis animal nutritur et aura,
 Protinus adsimulat tactu quoscumque colores
 Vista racemifero lyncas dedit India Baccho :
 E quibus (ut memorant) quidquid vesica remisit,
 Vertitur in lapides ; et congelat aëre tacto. 415
 Sic et corallium, quo primum contigit auras
 Tempore, durefcit : mollis fuit herba sub undis.
 Deferet ante dies ; et in alto Phœbus anhelos
 Æquore tinget equos ; quam consequar omnia dictis
 In species translata novas. sic tempora verti 420
 Cernimus, atque illas adsumere robora gentes ;
 Concidere has. sic magna fuit censuque virisque,
 Perque decem potuit tantum dare sanguinis annos,
 Nunc humilis veteres tantummodo Troja ruinas,
 Et pro divitiis tumulos ostendit avorum. 425
 Clara fuit Sparte : magnæ viguere Mycenæ,
 Nec non Cecropiæ, nec non Amphionis arces.
 Vile solum Sparte est : altæ cecidere Mycene.
 Œdipodiciæ quid sunt, nisi fabula, Thebæ ?
 Quid Pandioniæ restant nisi nomen Athenæ ? 430
 Nunc quoque Dardanium fama est consurgere Romam :
 Appenninigiæ quæ proxima Tiberidis undis
 Mole sub ingenti rerum fundamina ponit.
 Hæc igitur formam crescendo mutat, et olim
 Immenso caput orbis erit. sic dicere vates, 435
 Faticinasque ferunt fortes : quantumque recordor,
 Priamides Helenus flenti, dubioque salutis,
 Dixerat Æneæ, cum res Trojana labaret :
 Nate Dea, si nota satis præfagia nostræ
 Mentis habes ; non tota cadet, te sospite, Troja ; 440
 Flamma tibi ferrumque dabunt iter : ibis, et una
 Pergama rapta feres : donec Trojæque tibi que
 Externum patrio contingat amicus arvom.
 Urbem et jam cerno Phrygios debere nepotes ;
 Quanta nec est, nec erit, nec visa prioribus annis. 445
 Hæc alii proceres per sæcula longa potentem,

Sed dominam rerum de sanguine natus Iuli
 Efficiet. quo, cum tellus erit usa, fruuntur
 Æthereæ sedes : cœlumque erit exitus illi.
 Hæc Helenum cecinisse Penatigero Æneæ, 450
 Mente memor refero : cognataque mœnia lætor
 Crescere ; et utiliter Phrygibus vicisse Pelasgos.
 Ne tamen oblitis ad metam tendere longe
 Exspatiemur equis ; cœlum, et quodcumque sub illo est,
 Immutat formas, tellusque, et quidquid in illa est. 455
 Nos quoque pars mundi, (quoniam non corpora solum,
 Verum etiam volucres animæ sumus, inque ferinas
 Possumus ire domos, pecudumque in pectora condi)
 Corpora, quæ possint animas habuisse parentum,
 Aut fratrum, aut aliquo junctorum fœdere nobis, 460
 Aut hominum certe, tuta esse et honesta sinamus :
 Neve Thyesteis cumulemur viscera mensis.
 Quam male confuescit, quam se parat ille cruori
 Impius humano ; vituli qui guttura cultro
 Rumpit ; et immotas præbet mugitibus aures ; 465
 Aut qui vagitus similes puerilibus hædum
 Edentem jugulare potest ; aut alite vesci,
 Cui dedit ipse cibos ! quantum est, quod desit in istis
 Ad plenum facinus ! quo transitus inde paratur !
 os aret ; aut mortem senioribus imputet annis : 470
 Horriferum contra Borean ovis arma ministret.
 Ubra dent saturæ manibus pressanda capellæ,
 Retia cum pedicis, laqueosque artesque dolosas
 Tollite : nec volucrem viscata fallite virga :
 Nec formidatis cervos includite pinnis. 475
 Nec celate cibus uncos fallacibus hamos.
 Perdite, si qua nocent : verum hæc quoque perdite tantum,
 Ora vacent epulis : alimenta que congrua carpant.
 Talibus atque aliis instructo pectore distis
 In patriam remeasse ferunt ; ultroque petitum 480
 Accepisse Numam populi Latialis habenas,
 Coniuge qui felix Nympha, ducibusque Camænis,
 Sacrificos docuit ritus ; gentemque, feroci
 Adfuetam bello, pacis traduxit ad artes.

Quem, postquam senior regnumque ævumque peregit 485
 Exstinctum Latiaeque nurus, populusque, Patresque,
 Deslevare Numam. nam conjux urbe relicta
 Vallis Aricinae densis latet abdita filvis:
 Sacraque Orestæ gemitu questuque Dianæ
 Impedit. ah! quoties Nymphæ nemorisque lacusque,
 Ne faceret, monuere; et consolantia verba
 Dixere: ah! quoties flenti Theseius heros,
 Siste modum, dixit: neque enim fortuna querenda
 Sola tua est. similes aliorum respice casus:
 Mitius ista feres. utinamque exempla dolentem, 495
 Non mea, te possent relevare! sed et mea possunt.
 Fando aliquem Hippolytum vestras (puto) contigit aures,
 Credulitate patris, sceleratae fraude novercæ
 Occubuisse neci. mirabere, vixque probabo:
 Sed tamen ille ego sum. me Paliphaëia quondam 500
 Tentatum frustra, patrium temerasse cubile
 Quod voluit, finxit voluisse: et crimine verso,
 (Indiciine metu magis, offensæ repulsæ)
 Arguit: immeritumque pater projecit ab urbe;
 Hostilique caput prece detestatur euntis. 505
 Pittheam profugo curru Trœzena petebam;
 Jamque Corinthiaci carpebam littora ponti;
 Cum mare surrexit: cumulusque immanis aquarum
 In montis speciem curvari, et crescere visus;
 Et dare mugitus; summoque cacumine findi. 510
 Corniger hinc taurus ruptis expellitur undis,
 Pectoribusque tenus molles erectus in auras,
 Naribus et patulo partem maris evomit ore.
 Corda pavent comitum. mihi mens interrita mansit,
 Exiliis contenta suis. cum colla feroces 515
 Ad freta convertunt, adrestisque auribus horrent
 Quadrupedes; monstrique metu turbantur; et altis
 Præcipitant currum scopulis: ego ducere vana
 Frena manu, spumulis albetibus oblita, luctor:
 Et retro lentas tendo resupinus habenas. 520
 Nec vires tamen has rabies superasset equorum;
 Ni rota, perpetuum qua circumvertitur axem,

Stipitis occurſu fracta ac diſſecta ſumet.
 Excitior curru : lorisque tenentibus artus
 Viscera viva trahi, nervos in ſtirpe teneri, 525
 Membra rapi partim, partim reſpenſa relinqui,
 Oſſa graveſem dare fracta ſonum, ſeſſamque videres
 Exhalari animam ; nullasque in corpore partes,
 Noſcere quas poſſes : unumque erat omnia vulnus.
 Num potes, aut audeſ cladi componere noſtræ, 530
 Nympha, tuam ? vidi quoque luce carentia regna :
 Et lacerum fovi Phlegethontide corpus in unda.
 Nec, niſi Apollinæ valido medicamine proliſ,
 Reddita vita foret. quam poſtquam fortibus herbis
 Atque ope Pæonia, Dite indignante, recepi ; 535
 Tum mihi, ne præſens augerem muneris huius
 Invidiam, denſas objecit Cynthia nubes :
 Utque forem tutus ; poſſemque impune videri ;
 Addidit ætatem : nec cognoscenda reliquit
 Ora mihi. Cretenque diu dubitavit habendam 540
 Traderet, an Delon. Delo Cretaque relictis
 Hic poſuit : nomenque ſimul, quod poſſit equorum
 Admonuiſſe, jubet deponere : Quique fuiſti
 Hippolytus, dixit, nunc idem Virbius eſto.
 Hoc nemoſ inde colo. de Diſque minoribus unus 545
 Numine ſub dominæ lateo : atque accenſeor illi.
 Non tamen Egeriæ luſtus aliena levare
 Damna valent : montisque jacens radicibus imis
 Liquitur in lacrymas : donec, pietate dolentis
 Mota, ſoror Phœbi gelidum de corpore fontem 550
 Fecit ; et æternas artus tenuavit in undas.
 At Nymphas tetigit nova res : et Amazone natus
 Haud aliter ſtupuit : quam cum Tyrrhenus arator
 Fatalem glebam mediis adſpexit in arvis,
 Sponte ſua primum, nulloque agitante, moveri : 555
 Sumere mox hominis, terræque amittere formam ;
 Oraque venturis aperire recentia fatiſ.
 Indigenæ dixere Tagen. qui primus Etruſcam
 Edocuit gentem caſus aperire futuros.
 Utve Palatinis hærentem collibus olim, 560

Cum subito vidit frondescere Romulus hastam ;
 Quæ radice nova, non ferro stabat adacto :
 Et jam non telum, sed lenti viminis arbor,
 Non exspectatas dabat admirantibus umbras.

Aut sua fluminea cum vidit Cipun in unda 565
 Cornua, (vidit enim) falsamque in imagine credens
 Esse fidem, digitis ad frontem sæpe relatis,
 Quæ vidit, tetigit nec jam sua lumina damnans
 Restitit, ut victor domito remeabat ab hoste.

Ad cœlumque oculos, et eodem brachia tollens, 570
 Quidquid, ait, Superi, monstro portenditur isto,
 Seu lætum est, Patriæ lætum, populoque Quirini ;
 Sive minax, mihi sit. viridique e cespite factas
 Placat odoratis herbosas ignibus aras :

Vinaque dat pateris : mactatarumque bidentum, 575
 Quid sibi significant, trepidantia consulit exta.

Quæ simul inspexit Tyrrhenæ gentis haruspex ;
 Magna quidem rerum molimina vidit in illis ;
 Non manifesta tamen. cum vero sustulit acre
 A pecudis fibris ad Cipi cornua lumen ; 580
 Rex, ait, ô salve : tibi enim, tibi, Cipe, tuisque
 Hic locus, et Latiae parebunt cornibus arces.

Tu modo rumpe moram : portasque intrare patentes
 Adpropere : sic fata jubent : namque Urbe receptus
 Rex eris ; et sceptro tutus potiere perenni. 585

Rettulit ille pedem : torvamque a mœnibus Urbis
 Avertens faciem, procul, ah procul omina, dixit,
 Talia Dî pellant : multoque ego justius ævum
 Exful agam ; quam me videant Capitolia regem.

Dixit : et extemplo populumque gravemque Senatum 590
 Convocat. ante tamen pacali cornua lauro
 Velat : et aggeribus factis a millite forti

Insistit : priscoque Deos e more precatus,
 En, ait, hic unus, quem vos ni pellitis urbe,
 Rex erit. is qui sit, signo, non nomine, dicam. 595
 Cornua fronte gerit. quem vobis indicat augur,
 Si Romam intrarit, famularia jura daturum.
 Ille quidem potuit portas irrumperere apertas ;

Sed nos obstitimus: quamvis conjunctior illo
 Nemo mihi est. vos Urbe virum prohibete, Quirites; 600
 Vel, si dignus erit, gravibus vincite catenis:
 Aut finite metum fatalis morte tyranni.

Qualia succinctis, ubi trux insibilat Eurus,
 Murmura pinetis, sunt; aut qualia fluctus
 Æquorei faciunt, si quis procul audiat illos; 605

Tale sonat populus sed per confusa frementis
 Verba tamen vulgi vox eminet una, Quis ille?
 Et spectant frontes: prædictaque cornua quærunt.

Rursus ad hos Cipus, Quem poscitis, inquit, habetis:
 Et, dempta capiti, populo prohibente, corona, 610
 Exhibuit gemino præsignia tempora cornu.

Demisere oculos omnes; gemitumque dedere:
 Atque illud meritis clarum (quis credere possit?)
 Inviti videre caput: nec honore carere

Ulterius passi, festam imposuere coronam. 615

At proceres, quoniam muros iatrare vereris,
 Ruris honorati tantum tibi, Cipe, dedere,
 Quantum depresso subjectis bubus aratro
 Complecti posses ad finem Solis ab ortu.

Cornuaque æratis, miram referentia formam, 620
 Postibus insculpunt, longum mansura per ævum.

Pandite nunc, Musæ, præsentia numina vatnm,
 (Scitis enim, nec vos fallit spatiosa vetustas)

Unde Coroniden circumflua Tibridis alveo
 Insula Romulæ sacris adsciverit urbis. 625

Dira lues quondam Latias vitiaverat auras,
 Pallidaque exsanguisquallebant corpora tabo.

Funeribus sessi postquam mortalia cernunt
 Tentamenta nihil, nihil artes posse medentum;

Auxilium cæleste petunt: mediamque tenentes 630
 Orbis humum Delphos adeunt, oracula Phœbi:

Utque salutifera miseris succurrere rebus
 Sorte velit, tantæque urbis mala finiat, orant.

Et locus, et laurus, et, quas habet illa, pharetræ,
 Intremuere simul: cortinaque reddidit imo 635

Hanc adyto vocem; pavescitque pectora movit:

Quod petis hinc, propiore loco, Romane, petisses ;
 Et pete nunc propiore loco. nec Apolline vobis,
 Qui minuat luctus, opus est ; sed Apolline nato.
 Ite bonis avibus : prolemque arcessite nostram. 640
 Iussa Dei prudens postquam accepere Senatus ;
 Quam colat, explorant, juvenis Phœbeius urbem :
 Quique petant ventis Epidauria littora mittunt.
 Quæ simul incurva missi tetigere carina ;
 Concilium Graiosque patres adiere : darentque 645
 Oravere Deum, qui præfens funera gentis
 Finit Ausoniae. certas ita dicere sortes.
 Dissilet, et variat sententia : parsque negandum
 Non putat auxilium ; multi renuere, suamque
 Non emittere opem, nec numina tradere suadent. 650
 Dum dubitant ; seram populere crepuscula lucem :
 Umbraque telluris tenebras induxerat orbi :
 Cum deus in somnis opifer consistere visus
 Ante tuum, Romane, torum ; sed qualis in æde
 Esse solet : baculumque tenens agreste sinistra, 655
 Cæsariem longæ dextra deducere barbæ :
 Et placido tales emittere pectore voces :
 Pone metus : veniam ; simulacraque nostra relinquam.
 Hunc modo serpentem, baculum qui nexibus aëbit,
 Perspice : et usque nota visu, ut cognoscere possis. 660
 Vertar in hunc : sed major ero ; tantusque videbor,
 In quantum verti cœlestia corpora debent.
 Extemplo cum voce Deus, cum voce Deoque
 Somnus abit : somnique fugam lux alma secuta est.
 Postera sidereos Aurora fugaverat ignes : 665
 Incerti quid agant proceres ad templa petiti
 Conveniunt operosa Dei : quaque ipse morari
 Sede velit, signis cœlestibus indicet, orant.
 Vix bene desierant ; cum crisis aureus altis
 In serpente Deus prænuntia sibila misit ; 670
 Adventumque suo signumque, arasque, foresque,
 Marmoreumque solum, fastigiaque aurea movit :
 Pectoribusque tenuis media sublimis in æde
 Constitit : atque oculos circumtulit igne micantes.

Terri a turba pavet. cognovit numina castos 675
 Evinctus vitta crines albente sacerdos :
 Et Deus en, Deus en ; linguisque animisque favete,
 Quisquis ades, dixit. sis, ó pulcherrime, visus
 Utiliter : populosque juves tua sacra colentes.
 Quisquis adest, iussum venerantur numen ; et omnes 680
 Verba sacerdotis referunt geminata : piumque
 Æneadæ præstant et mente et voce favorem.
 Adnuit his : motisque Deus, rata pignora, crisiis,
 Ter repetita dedit vibrata sibila lingua.
 Tum gradibus nitidis delabitur ; oraque retro 685
 Flestit : et antiquas abiturus respicit aras :
 Adfuetasque domos, habitataque templa salutat.
 Inde per injectis adopertam floribus ingens
 Serpit humum ; flestitque sinus : mediâmqve per urbem
 Tendit ad incurvo munitos aggere portus. 690
 Restitit hic : agmenque suum, turbæque sequentis
 Officium placito visus dimittere vultu ;
 Corpus in Ausonia posuit rate. numinis illa
 Sensit onus : pressaque Dei gravitate carina
 Æneadæ gaudent : cæsoque in littore tauro 695
 Torta coronatæ solvunt retinacula puppis.
 Impulerat levis aura ratem. Deus eminet alte :
 Impositaque premens puppim cervice recurvam,
 Cæruleas despectat aquas : modicisque per æquor
 Iönium Zephyris sexto Pallantidos ortu 700
 Italiam tenuit ; præterque Lacinia templo
 Nobilitata Dæx, Scylaceaque littora fertur.
 Linquit Iapygiam, lævisque Amphissia remis
 Saxa fugit : dextra prærupta Ceraunia parte,
 Rómèchiumque legit, Caulonaque, Naryciamque, 705
 Evincitque fretum, Siculique angusta Pelori.
 Hippotadæque domos regis, Themefesque metalla ;
 Leucosiamque petit, tepidique rosaria Pæsti.
 Inde legit Capreas, promontoriumque Minervæ,
 Et Surrentino generosos palmitè colles, 710
 Herculeamque urbem, Stabiasque, et in otia natam
 Parthenopen, et ab hac Cumææ templa Sibyllæ.

Hinc calidi fontes lentisciferumque tenentur
 Linternum, multanque trahens sub gurgite arenam
 Vulturnus, niveisque frequens Siniſſa columbis : 715
 Minturnæque graves, et quam tumulavit alumnus,
 Antiphataeque domus, Trachasque obſeſſa palude,
 Et tellus Circæa, et ſpiſſi littoris Antium.
 Huc ubi veliferam nautæ advertere carinam ;
 (Aſper enim jam pontus erat) Deus explicat orbes : 720
 Perque ſinus crebros et magna volumina labens,
 Tempa parentis init, flavum tangentia litus.
 Equore pacato patrias Epidaurius aras
 Linqvit : et hoſpicio juncti ſibi numinis uſus
 Littoream tractu ſquamæ crepitantis arenam 725
 Sulcat : et, inixus moderamine navis, in alta
 Puppe caput poſuit : donec Caſtrumque, ſacraſque
 Lavini ſedes, Tiberiſiſque ad oſtia venit.
 Huc omnes populi paſſim, matrumque patrumque
 Obvia turba ruit ; quæque ignes, Troïca, ſervant, 730
 Veſta, tuos : lætoque Deum clamore ſalutant.
 Quaque per adverſas navis cita ducitur undas,
 Thura ſuper ripas, aris ex ordine factis,
 Parte ab utraque ſonant : et odorant aëra fumis :
 Iſtaque conſectos incalfacit hoſtia cultros. 735
 Jamque, caput rerum, Romanam intraverat urbem ;
 Erigitur ſerpens ; ſummoque adclinia malo
 Colla movet : ſedesque ſibi circumſpicit aptas.
 Scinditur in geminas partes circumfluus amnis :
 Inſula nomen habet : laterumque a parte duorum 740
 Porrigit æquales media tellure lacertos.
 Huc ſe de Latia pinu Phœbeïus anguis
 Contulit : et ſinem, ſpecie cœleſte reſumpta,
 Luſtibus impoſuit ; venitque ſalutiſer Urbi.
 Hic tamen acceſſit delubris advena noſtris : 745
 Cæſar in Urbe ſua Deus eſt. quem Marte togaque
 Præcipuum ; non bella magis finita triumphis,
 Reſque domi geſtæ, properataque gloria rerum.
 In ſidus vertere novum, ſtellamque comantem,
 Quam ſua progenies. neque enim de Cæſaris actis 750

Ullum majus opus, quam quod pater exstitit hujus.
 Scilicet æquoreos plus est domuisse Britannos,
 Perque papyriferi septemflua flumina Nili
 Victrices egisse rates : Numidasque rebelles,
 Cinyphiumque Jubam, Mithridateisque tumentem 755
 Nominibus Pontum, populo adjecisse Quirini;
 Et multos meruisse, aliquos egisse triumphos;
 Quam tantum genuisse virum, quo præfide rerum
 Humano generi, Superi, cavistis abunde.
 Ne foret hic igitur mortali semine cretus; 760
 Ille Deus faciendus erat. quod ut aurea vidit
 Æneæ genetrix; vidit quoque triste parari
 Pontifici lethum; et conjurata arma moveri;
 Palluit: et cunctis, et cuique erat obvia, Divis,
 Adspice, dicebat, quanta mihi mole parentur 765
 Insidiæ: quantaque caput cum fraude petatur,
 Quod de Dardanio solum mihi restat iūlo.
 Solane semper ero justis exercita curis?
 Quam modo Tydidæ Calydonia vulneret hasta,
 Nunc male defensæ confundant mœnia Trojæ. 770
 Quæ videam non longis erroribus actum,
 Jactarique freto, et sine intrare silentium;
 Bellaque cum Turno gerere; aut, si vera fatemur,
 Cum Junone magis. quid nunc antiqua recorde
 Damna mei generis? timor hic meminisse priorum 775
 Non finit. in me acui sceleratos cernitis enses.
 Quos prohibete, precor; facinusque repellite: neve
 Cæde sacerdotis flammam exstinguite Vestæ.
 Talia nequicquam toto Venus anxia cœlo
 Verba jactat: Superosque movet. qui rumpere quanquam
 Ferrea non possunt veterum decreta Sororum; (780
 Signa tamen luctus dant haud incerta futuri.
 Arma ferunt inter nigras crepitantia nubes,
 Terribilesque tubas, auditaque cornua cœlo
 Præmonuisse nefas. Phœbi quoque tristis imago 785
 Lurida sollicitis præbebat lumina terris.
 Sæpe faces visæ mediis ardere sub astris:
 Sæpe inter nimbos guttæ cecidere cruentæ.

Cæculus et vultum ferrugine Lucifer atra
 Spartus erat: sparsi Lunares sanguine currus. 799
 Tristia mille locis Stygius dedit omina bubo;
 Mille locis lacrymavit ebur: cantusque feruntur
 Auditi sanctis et verba minacia lucis.
 Victima nulla litat: magnoque instare tumultus
 Fibra monet; cæsumque caput reperitur in extis. 795
 Inque foro: circumque domos, et templa Deorum
 Nocturnos ululasse canes; umbrasque silentium
 Erravisse ferunt; motamque tremoribus urbem.
 Non tamen insidias, venturaque vincere fata
 Præmonitus potuere Deum: strictique feruntur 800
 In templum gladii. neque enim locus ullus in Urbe
 Ad facinus, diramque placet, nisi Curia, cædem.
 Tum vero Cytherea manu percussit utraque
 Pectus: et ætherea molitur condere nube,
 Qua prius infesto Paris est ereptus Atridæ; 803
 Et Diomedeos Æneas sugerat enses.
 Talibus hanc genitor: Sola insuperabile fatum,
 Nata. movere paras? intres licet ipsa Sororum
 Testa trium; cernes illic molimine vasto
 Ex ære, et solido rerum tabularia ferro: 806
 Quæ neque concursus cœli, neque fulminis iram,
 Nec metuunt ulla, tuta atque æterna, ruinas.
 Invenies illic incisa adamante perenni
 Fata tui generis. legi ipse; animoque notavi:
 Et referam: ne sis etiamnum ignara futuri. 811
 Hic sua complevit (pro quo, Cytherea, laboras)
 Tempora, perfectis, quos terræ debuit, annis,
 Ut Deus accedat cœlo, templisque colatur,
 Tu facies, natusque suus, qui nominis hæres,
 Impositum feret Urbis onus: cæsi que parentis 820
 Nos in bella suos fortissimus ultor habebit.
 Illius auspiciis obsessæ mœnia pacem
 Victa petent Mutinæ: Pharsalia sentiet illum,
 Æmathiæque iterum madefacti cæde Philippi:
 Et Magnum Siculis nomen superabitur undis: 825
 Romanique ducis conjux Ægyptiæ, tædæ

Non bene fisa, cadet : frustra que erit illa minata,
 Servitura suo Capitolia nostra Canopo.

Quid tibi Barbariem, gentes ab utroque jacentes
 Oceano numerem ? quodcumque habitabile tellus 830
 sustinet, hujus erit. pontus quoque serviet illi.

Pace data terris, animum ad civilia vertet
 Jura suum, legesque feret justissimus auctor :

Exemploque suo mores reget : inque futuri
 Temporis ætatem, venturorumque nepotum 835

Prospiciens, prolem, sancta de conjugē natam
 Ferre simul nomenque suum, curasque jubebit.

Nec, nisi cum senior similes æquaverit annos,
 Æthereas sedes cognataque sidera tanget.

Hanc animam interea, cæso de corpore raptam, 840
 Fac jubar, ut semper Capitolia nostra, Forumque

Divus ab excelsa prospectet Julius æde.

Vix ea fatus erat ; media cum sede Senatus
 Constitit alma Venus, nulli cernenda : sui que
 Cæsaris eripuit membris, nec in aëra solvi 845

Passa recentem animam, cœlestibus intulit astris.
 Dumque tulit ; lumen capere, atque ignescere sensit :

Emisitque sinu. Luna volat altius illa :
 Flammi ferumque trahens, spatioso limite, crinem
 Stella micat. nati que videns bene facta ; fatetur 850

Esse suis majora, et vinci gaudet ab illo.

Hic sua præferri quanquam vetat acta paternis ;
 Libera fama tamen, nullisque obnoxia jussis,

Invitum præfert, unaque in parte repugnat.
 Sic magni cedit titulis Agamemnonis Atreus : 855

Ægea sic Theseus, sic Pelea vincit Achilles.

Denique, ut exemplis ipsos æquantibus utar,
 Sic et Saturnus minor est Jove ; Juppiter arces

Temperat æthereas, et mundi regna triformis :
 Terra sub Augusto : pater est et rector uterque. 860

Dî, precor, Æneæ comites, quibus ensis et ignis
 Cesserunt, Dique Indigetes, genitorque, Quirine,

Urbis, et invicti genitor, Gradive, Quirini,
 Vesta que Cæsareos inter sacrata Penates ;

Et cum Cæsarea tu, Phœbe domestice, Vesta, 865
 Quique tenes altus Tarpeias Iuppiter arces,
 Quosque alios vati fas adpellare piumque,
 Tarda sit illa dies, et nostro serior ævo,
 Qua caput Augustum, quem temperat, orbe relicto
 Accedat cœlo: faveatque precantibus absens. 870
 Jamque opus exegi: quod nec Jovis ira, nec ignis,
 Nec poterit ferrum, nec edax abolere vetustas.
 Cum volet illa dies, quæ nil nisi corporis hujus
 Jus habet, incerti spatium mihi finiat ævi:
 Parte tamen meliore mei super alta perennis 875
 Astra ferar: nomenque erit indelebile nostrum.
 Quaque patet domitis Romana potentia terris;
 Ore legar populi: perque omnia sæcula fama
 (Si quid habent veri vatum præfagia) vivam.

METAMORPHOSEON FINIS.

